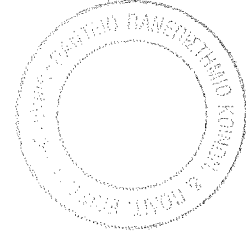

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ»**

Διπλωματική εργασία

**ΘΕΜΑ: «Κοινωνικές αναπαραστάσεις των κρατουμένων για το
εγκληματικό φαινόμενο»**

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια: Βαλμά Βασιλική

A.E.A.:698025

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: κ. Χ. Ζαραφονίτου

**Εξεταστική επιτροπή: κ. Α. Μαγγανάς &
κ. Α. Λύτρας**

11

- Αθήνα, Δεκέμβρης 2000-

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα αφορά μια εμπειρική μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων των κρατουμένων της Δικαστικής Φυλακής Κορυδαλλού για το εγκληματικό φαινόμενο και τα στοιχεία τα οποία το αποτελούν, δηλαδή τον κανόνα (ποινικό νόμο), την παράβαση (έγκλημα) και την κύρωση (ποινή), καθώς και για ότι άλλο σχετίζεται με αυτό, όπως γενικά την εγκληματικότητα, τον σωφρονιστικό εγκλεισμό κ.α. η αναπαράσταση είναι ένα οργανωμένο σύνολο απόψεων, στάσεων, πεποιθήσεων και πληροφοριών που αναφέρονται σε ένα αντικείμενο. Και ακριβώς επειδή καθορίζεται τόσο από το ίδιο το υποκείμενο (την ιστορία του, τα βιώματά του) από το κοινωνικό και ιδεολογικό σύστημα μέσα στο οποίο υπηρεύχεται, και από τη φύση των σχέσεων που διατηρεί το υποκείμενο με αυτό το κοινωνικό σύστημα, είναι προφανές το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων του συγκεκριμένου θέματος στο συγκεκριμένο πληθυσμό. Οι κρατούμενοι είναι μια κοινωνική ομάδα που εμπλέκεται άμεσα με το εγκληματικό φαινόμενο και τις όποιες συνέπειες του. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της συνέντευξης με σκοπό την συλλογή ποιοτικών δεδομένων που απλώς περιγράφουν και δεν αναλύουν τις κοινωνικές αναπαραστάσεις. Στην ουσία, τα στοιχεία της αποτελούν το πρωτογενές υλικό που θα αποτελέσει τη βάση για την περαιτέρω διερεύνησή τους.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνικές αναπαραστάσεις, εγκληματικό φαινόμενο, φυλακή-κρατούμενοι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Εισαγωγήσελ.1

- ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
Κοινωνικές αναπαραστάσεις.....σελ.6
Επισκόπηση βιβλιογραφίας.....σελ.9

- ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Διαδικασία και περιγραφή του υλικού
Α) Συνέντευξησελ.12
Β) Τόπος και χρόνος.....σελ.16
Γ) Παρουσίαση της έρευνας στους ερωτώμενους.....σελ.17
Δ) Περιγραφή του δείγματος.....σελ.18

- ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Παρουσίαση αποτελεσμάτων.....σελ.23

- ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Συμπεράσματα.....σελ.84

- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
i) Συνεντεύξεις
ii) Βιβλιογραφία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις είναι απαραίτητες στην καθημερινή μας ζωή, στις σχέσεις που εγκαθιδρύουμε με τους άλλους, στην επικοινωνία, στις ανθρώπινες γενικά δραστηριότητες, είναι μέσα από αυτές που τα άτομα διαβάζουν, αποκωδικοποιούν και ελέγχουν κοινωνιογνωστικά την πραγματικότητα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ύπαρξη και η λειτουργία μιας κοινωνίας στηρίζεται πάνω στις κοινωνικές αναπαραστάσεις. Ο όρος «κοινωνικές αναπαραστάσεις» περικλείει οτιδήποτε έχει σχέση με την κοινή σκέψη. Είναι το αποτέλεσμα μιας κοινωνικά επεξεργασμένης και κοινωνικά αποδεκτής γνώμης. Είναι μια μετάφραση της πραγματικότητας, μια ανοικοδόμηση του αντικειμένου με τρόπο ώστε να γίνεται κατανοητό σε μας και στους άλλους. Η κοινωνική αναπαράσταση είναι ένα εργαλείο με τη βοήθεια του οποίου ένα άτομο ή μια κοινωνική ομάδα αντιλαμβάνεται και ιδιοποιείται τον περιβάλλοντα κόσμο. Είναι μια κοινωνική πρόσληψη που παίζει σημαντικό ρόλο στο επίπεδο της επικοινωνίας και της συμπεριφοράς. Είναι μια κοινωνιογνωστική διαδικασία μέσα από την οποία το υποκείμενο πλησιάζει το αντικείμενο, το οποίο μπορεί να είναι ένα πρόσωπο, ένα πράγμα, ένα γεγονός, μια ιδέα, μια θεωρία... η κοινωνική αναπαράσταση είναι πάντα η αναπαράσταση ενός υποκειμένου με το αντικείμενο (Moscovici, 1976).

Το εγκληματικό φαινόμενο αποτελείται από τρία στοιχεία χρόνου: τον κανόνα(ποινικό νόμο) , την παράβαση (έγκλημα) και την κύρωση (ποινή) (Φερσεδάκης, σελ.11)

Οι ποινικοί νόμοι δεν είναι σταθεροί. Αλλάζουν κατά τη διάρκεια ζωής κάθε κοινωνίας, ανάλογα με την πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη. Ο ποινικός νόμος επιτελεί διάφορες χρήσιμες λειτουργίες, κατά τη διάρκεια της ζωής του. Άλλες ρητές και άλλες άρρητες. Μια κανονιστική λειτουργία, με την ενεργοποίηση ηθικών επιταγών και την προστασία των έννομων αγαθών και την τιμωρητική λειτουργία, με την επιλεκτική αναγωγή συμπεριφορών σε εγκλήματα. Ταυτόχρονα υποδεικνύουν την ορθή συμπεριφορά, αλλά και αποτελούν κριτήριο αξιολόγησης των ανθρωπίνων πράξεων. Υπάρχει και η συμβολική λειτουργία των ποινικών νόμων. Ολόκληρο το ειδικό μέρος των ποινικών κωδίκων είναι, κατά τον Durkheim, μια συλλογή συμβόλων.

Ορισμένοι άνθρωποι δεν συμμορφώνονται προς τους κανόνες και τους παραβαίνουν. Οι παραβάτες των ποινικών νόμων ονομάζονται εγκληματίες. Διαπράττουν εγκλήματα. Το σύνολο των διαπραττόμενων εγκλημάτων σε μια κοινωνία σε μια δεδομένη χρονική περίοδο αποτελεί την εγκληματικότητα. Το έγκλημα κατά τον Durkheim, όπως και η ασθένεια, κάτι το φυσιολογικά αναμενόμενο σε μια κοινωνία. Για να μπορούν όλοι οι κοινωνοί να συμμορφώνονται στους ίδιους κανόνες και να μην τους παραβαίνουν, θα έπρεπε να έχουν την ίδια κοινωνική, οικονομική κλπ. Κατάσταση. Σύμφωνα με τους εκπροσώπους της ιταλικής θετικής σχολής, το έγκλημα είναι αφύσικο και παθολογικό φαινόμενο. Για τον Durkheim το έγκλημα περιλαμβάνεται στους γενικούς όρους της συλλογικής ζωής. Αποτελεί παράγοντα δημόσιας υγείας, συστατικό μέρος κάθε υγιούς κοινωνίας. Εμφανίζεται ταυτόχρονα και ως αναγκαίο και ως χρήσιμο. Κατά τον ποινικό νόμο, έγκλημα είναι κάθε ανθρώπινη πράξη άδικη, καταλογιστή στον δράστη και αξιόποινη κατά τον νόμο. Κατά τον Durkheim, έγκλημα είναι κάθε πράξη που σε οποιαδήποτε βαθμό καθορίζει κατά του δράστη του αυτή τη χαρακτηριστική αντίδραση που αντίδραση. Βέβαια, σε

άλλο σημείο ο Durkheim παρατηρεί πως «δεν πρέπει να πούμε πως μια πράξη εξεγείρει τη συλλογική συνείδηση επειδή είναι εγκληματική, αλλά είναι εγκληματική επειδή εξεγείρει τη συλλογική συνείδηση. Δεν το αποδοκιμάζουμε επειδή είναι έγκλημα, αλλά είναι έγκλημα επειδή το αποδοκιμάζουμε».

Το σύνολο των εγκλημάτων που διαπράττονται σε ένα δεδομένο χρονικό διάστημα και τόπο, συνιστούν την εγκληματικότητα, η οποία εμφανίζει διαφορετικές όψεις, ανάλογα με τον τύπο κάθε κοινωνίας. Ακόμη, κατά τον ποινικό νόμο, εγκληματίας είναι κάθε παραβάτης των κανόνων του.

Η κοινωνική αντίδραση στην περίπτωση της παράβασης των κανόνων συμπεριφοράς εκδηλώνεται με την επιβολή κυρώσεων. Η κύρωση δηλώνει κατά τρόπο πανηγυρικό, ότι η παράβαση του κανόνα δεν είναι αποδεκτή. Στην περίπτωση παράβασης ποινικών νόμων η κύρωση που προβλέπεται και επιβάλλεται είναι η ποινή, η αυστηρότερη και βαρύτερη από όλες τις κοινωνικές κυρώσεις, αφού προσβάλλει την ελευθερία, την τιμή, την παρουσία, τις διαπροσωπικές, οικογενειακές, επαγγελματικές κλπ. σχέσεις, ακόμη και την ίδια τη ζωή του παραβάτη, τα πολυτιμότερα δηλ. αγαθά του. Οι αιτιολογίες και οι σκοποί της ποινής δεν είναι σαφώς διατυπωμένοι. Έτσι, σύμφωνα με την ιδέα της ανταπόδοσης, σκοπός της ποινής είναι η επανόρθωση των επιβλαβών για την κοινωνία πνευματικών και ψυχικών συνεπειών του τελεσθέντος εγκλήματος, με την πληρωμή του κακού που έγινε με κάτι άλλο. Κατά την ιδέα της γενικής πρόληψης, σκοπός της ποινής είναι η συγκράτηση των πολλών που δεν έχουν εγκληματήσει από την τέλεση των εγκλημάτων, είτε με την εκφόβισή τους από την απειλή ή την εκτέλεση της ποινής, είτε με μια βαθύτερη και ευρύτερη ψυχολογική επίδραση που περιλαμβάνει όχι μόνο την εκφόβιση, αλλά και την κοινωνική διαπαιδαγώγηση των πολλών. Τέλος, σύμφωνα με την ιδέα της ειδικής πρόληψης, σκοπός της ποινής είναι η συγκράτηση

του ατόμου που ήδη εγκλημάτησε από την τέλεση νέων εγκλημάτων στο μέλλον, είτε με την εκφόβισή του, είτε με την βελτίωσή του, είτε με την αχρήστευσή του. Βασική απαίτηση της ιδέας της γενικής πρόληψης είναι η προσαρμογή της ποινής κατά είδος και μέτρο, προς την προσωπικότητα του δράστη.

Οι παραπάνω λειτουργικοί ορισμοί δόθηκαν ώστε να πλαισιώσουν τα δύο κεντρικά στοιχεία της έρευνας: τις κοινωνικές αναπαραστάσεις για το εγκληματικό φαινόμενο. Πολυάριθμες έρευνες έχουν γίνει για τις κοινωνικές αναπαραστάσεις ποικίλων θεμάτων, αλλά και για το εγκληματικό φαινόμενο. Όμως, καμία έρευνα δεν έχει ως τώρα επικεντρωθεί στο πληθυσμό των φυλακών που εμπλέκεται άμεσα με αυτό. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να ορίσει το πλαίσιο εκείνο μέσα στο οποίο θα κινηθεί η έρευνα με αυτό το θέμα. Πρόκειται για την προσπάθεια συγκέντρωσης πρωτογενούς υλικού, στοιχείο απαραίτητο για τη διερεύνηση της δομής και οργάνωσης των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Το στάδιο της συλλογής εμπειρικού υλικού, είναι το πιο σημαντικό για την πειραματική τους μελέτη, αφού στοχεύει στην πληρέστερη περιγραφή τους. Η περαιτέρω διερεύνηση τους απαιτεί πολυμεθοδολογική προσέγγιση.

- Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στη θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων καθώς και στην επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας που δεν είναι βέβαια εξαντλητική
- Στο δεύτερο αναλύεται η μέθοδος συλλογής των δεδομένων, τα θέματα της συνέντευξης, ο τόπος και ο χρόνος της έρευνας, οι αντιδράσεις των ερωτώμενων, η επιλογή του δείγματος και η περιγραφή του

- Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, περιγράφονται δηλαδή με άλλα λόγια οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των κρατουμένων μέσα από βασικές κατηγορίες
- Τα συμπεράσματα της έρευνας αναφέρονται στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο, μέσα από μια προσπάθεια ανάδειξης των κεντρικών τους στοιχείων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Α) ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

Κοινωνική αναπαράσταση καλείται "το προϊόν και η διαδικασία μιας νοητικής δραστηριότητας μέσω της οποίας ένα άτομο ή μια ομάδα ανασυντάσσει την πραγματικότητα που αντιμετωπίζει και τις αποδίδει μια ειδική σημασία (Abric, 1998, σ.64). Η αναπαράσταση λοιπόν είναι ένα οργανωμένο σύνολο απόψεων, στάσεων, πεποιθήσεων και πληροφοριών που αναφέρεται σε ένα αντικείμενο. Καθορίζεται δε τόσο από το ίδιο το υποκείμενο (την ιστορία του, τα βιώματά του) και από το κοινωνικό και ιδεολογικό σύστημα από το οποίο υπεισέρχεται, όσο και από τη φύση των σχέσεων που διατηρεί το υποκείμενο με αυτό το κοινωνικό σύστημα.

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις οργανώνουν τις πραγματικές ή συμβολικές σχέσεις στις σύγχρονες κοινωνίες μας, οι οποίες είναι δυναμικές και "χαρακτηρίζονται από την ένταση και την ρευστότητα των ανταλλαγών και επικοινωνιών, την ανάπτυξη της επιστήμης και την κοινωνική συνθετότητα και κινητικότητα (Jobelet, 1989a, σ.36).

Όπως υποστηρίζει ο Abric (1994) στην μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων, δεν υπάρχει α priori αντικειμενική πραγματικότητα. Αντίθετα, όλη η πραγματικότητα αναπαρίσταται, δηλαδή αφομοιώνεται από το άτομο ή την ομάδα, ανακατασκευάζεται στο γνωστικό του σύστημα, γίνεται ολοκληρωμένο μέρος του συστήματος αξιών που εξαρτάται από την ιστορία του και του ιδεολογικού περιβάλλοντος όπου βρίσκεται. Πρόκειται για αυτήν την αφομοιωμένη και

ανακατασκευασμένη πραγματικότητα που συνιστά για το άτομο ή την ομάδα την ίδια την πραγματικότητα. Η οποιαδήποτε αναπαράσταση είναι λοιπόν μια μορφή σφαιρικής και συνεκτικής οπτικής του αντικειμένου, αλλά επίσης ανήκει σε ένα υποκείμενο. Αυτή η αναπαράσταση ανακατασκευάζει την πραγματικότητα για να επιτρέψει την αφομοίωση τόσο των αντικειμενικών χαρακτηριστικών του αντικειμένου, των προηγούμενων εμπειριών του υποκειμένου, όσο και του συστήματος στάσεων και κανόνων.

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις παίζουν ένα κυρίαρχο ρόλο στην δυναμική των κοινωνικών σχέσεων και πρακτικών, διότι απαντούν σε τέσσερις κύριες λειτουργίες:

- Γνωστικές λειτουργίες: επιτρέπουν την κατανόηση και την εξήγηση της πραγματικότητας
- Λειτουργίες ταυτότητας: καθορίζουν την ταυτότητα και επιτρέπουν τη φύλαξη της εξειδίκευσης των ομάδων. Αυτή η λειτουργία ταυτότητας των αναπαραστάσεων τους δίνει μια προεξέχουσα θέση στις διεργασίες κοινωνικής σύγκρισης.
- Λειτουργία προσανατολισμού: κατευθύνουν τις συμπεριφορές και τις πρακτικές. Η αναπαράσταση παρεμβαίνει άμεσα στον καθορισμό του σκοπού της κατάστασης, καθορίζοντας έτσι εκ των προτέρων τον τύπο των ορθών σχέσεων για το υποκείμενο αλλά επίσης, ενδεχομένως, τις καταστάσεις όπου πρέπει να πραγματοποιηθεί μια πράξη επί της πραγματικότητας: επιλογή και φιλτράρισμα των πληροφοριών, ερμηνείες που σκοπεύουν να κάνουν αυτήν την πραγματικότητα ανάλογη με την αναπαράσταση.
- Δικαιολογητικές λειτουργίες: επιτρέπουν εκ των υστέρων να δικαιολογήσουμε τις θέσεις και τις συμπεριφορές

Όπως τόνισε ο Abrie (1972), τρόπος αναγνώρισης και αποκωδικοποίησης της πραγματικότητας, οι αναπαραστάσεις παράγουν την πρόβλεψη των πράξεων και των συμπεριφορών, την ερμηνεία της κατάστασης μέσα από μια ήδη κατεστημένη σημασία, χάρη σε ένα σύστημα κατηγοριοποίησης το οποίο είναι συναφές και σταθερό. Μύστες συμπεριφορών, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις επιτρέπουν την αιτιολόγησή τους σε σχέση με τους κοινωνικούς κανόνες και την αφομοίωσή τους. Η εγχειρηματική λειτουργία τόσο των ατόμων όσο και των ομάδων εξαρτάται άμεσα από τη συμβολική λειτουργία.

Η οποιαδήποτε αναπαράσταση οργανώνεται γύρω από ένα κεντρικό πυρήν (Abrie, 1988). Αυτός ο κεντρικός πυρήνας είναι το βασικό στοιχείο της αναπαράστασης, διότι αυτός είναι που καθορίζει τόσο τη σημασία, όσο και την οργάνωση της αναπαράστασης. Ο κεντρικός πυρήνας επιτελεί δύο ουσιαστικές λειτουργίες:

- μία λειτουργία γεννήτριας: είναι το στοιχείο από το οποίο δημιουργείται ή μετασχηματίζεται η σημασία άλλων στοιχείων της αναπαράστασης. Είναι από αυτό μέσω του οποίου τα υπόλοιπα στοιχεία αποκτούν ένα νόημα, μια συνδυαστική αξία
- μια λειτουργία οργάνωσης: είναι ο κεντρικός πυρήνας που καθορίζει τη φύση των συνδέσμων που ενώνουν μεταξύ τους τα στοιχεία της αναπαράστασης. Κατά αυτήν την έννοια, είναι το στοιχείο που σταθεροποιεί αυτήν την αναπαράσταση.

Αυτός ο κεντρικός πυρήνας της αναπαράστασης καθορίζεται τόσο από τη φύση του αναπαριστώμενου αντικειμένου, όσο και από τη σχέση που διατηρεί το υποκείμενο μαζί του. Συγκεκριμένα, ο σκοπός της κατάστασης στην οποία παράγεται η

αναπαράσταση θα καθορίσει το ή τα κεντρικά στοιχεία (Abric, 1988, σ.69). Ο κεντρικός πυρήνας είναι ένα υποσύνολο της αναπαράστασης που συντίθεται από ένα ή περισσότερα στοιχεία των οποίων η απουσία θα αποδομούσε ή θα έδινε μια τελείως διαφορετική σημασία στο σύνολο της αναπαράστασης. Είναι άλλωστε το πιο σταθερό στοιχείο της αναπαράστασης, αυτό που αντιστέκεται περισσότερο σε μια ενδεχόμενη αλλαγή.

Ο πρώτος στόχος της πειραματικής μελέτης των κοινωνικών αναπαραστάσεων είναι να ελεγχθεί η εγκυρότητα της γενικής υπόθεσης: οι συμπεριφορές των υποκειμένων ή των ομάδων δεν καθορίζονται μόνο από τα αντικειμενικά χαρακτηριστικά της κατάστασης, αλλά από την αναπαράσταση αυτής της κατάστασης. Αυτή η έρευνα στοχεύει να περιγράψει πως κατανέμονται οι απόψεις των κρατούμενων σχετικά με το εγκληματικό φαινόμενο. Ο εμπειρικός χαρακτήρας της δεν επιτρέπει την συναγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων για την οργάνωση των κοινωνικών αναπαραστάσεων, αλλά περιορίζεται στην περιγραφή των κεντρικών στοιχείων της. Οι συνεντεύξεις κωδικοποιήθηκαν κατά κατηγορίες και θέματα που επιτρέπουν να συλλάβουμε την σχέση τους και την αναπαράστασή τους.

B) ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η πρώτη κοινωνιοψυχολογική θεώρηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων έγινε πριν από σαράντα σχεδόν χρόνια από τον Serge Moscovici (1961, 1976), με το σύγγραμμά του «Η ψυχανάλυση, η εικόνα και το κοινό της». Είναι ο πρώτος που οικοδόμησε τα θεμέλια των κοινωνικών αναπαραστάσεων, χάραξε το μέλλον τους και κίνησε το ενδιαφέρον πολλών κοινωνικών επιστημών. Από τότε, αρκετοί επιστήμονες ασχολήθηκαν με την μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων και την πειραματική προσέγγισή τους (Codol, 1969, 1972, Abric 1976, 1987, 1989, Doise, 1973, Mugny & Papastamou, 1984, Flament, 1989) οι οποίες όλο και αυξάνονταν.

Στον χώρο της εγκληματολογίας έχουν οι μελέτες που έχουν γίνει αναφέρονται κυρίως στις κοινωνικές αναπαραστάσεις του κοινού για το εγκληματικό φαινόμενο, ή ακόμα και για τις αναπαραστάσεις του δράστη και του θύματος στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ενδεικτικά αναφέρουμε «Οι (ανα)παραστάσεις του κοινού για το εγκληματικό φαινόμενο», της Χ. Ζαραφονίτου, «Οι αναπαραστάσεις δράστη και θύματος και ΜΜΕ: η υπόθεση Δουρή» της Ξ. Βαρβαρέσου κ.α. Εμπειρική έρευνα έχει πραγματοποιηθεί από μια ομάδα επιστημόνων με επικεφαλής την Φ. Τσαλίκογλου σχετικά με τις «κοινωνικές αναπαραστάσεις των αστυνομικών για το εγκληματικό φαινόμενο». Έμμεσες αναφορές στις κοινωνικές αναπαραστάσεις γίνονται και από άλλες μελέτες, όπως στο «Απονομή της Ποινικής Δικαιοσύνης» του Η. Δασκαλάκη, όπου διερευνείται η εικόνα του κοινού για το σύστημα απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης, ή διερευνάται η στάση των κρατουμένων για διάφορες εκφάνσεις του εγκληματικού φαινομένου, όπως στο «Γενική πρόληψη των εγκλημάτων» της κ. Σπινέλλη.

Η έλλειψη κάποιου εμπειρικού υλικού σχετικά με το υπό διερεύνηση θέμα δεν μας επιτρέπει παρά η παρούσα έρευνα να στοχεύει σε μια απλή περιγραφή των κοινωνικών αναπαραστάσεων και όχι στη διερεύνηση της δομής και οργάνωσής τους. Κάτι τέτοιο απαιτεί, όπως προαναφέρθηκε, μια πολυμεθοδολογική προσέγγιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

A) Συνέντευξη

Ο τύπος της συνέντευξης που επιλέχθηκε ήταν η κατευθυνόμενη συνέντευξη. Υπήρχε δηλαδή ένα σύνολο θεμάτων πάνω στα οποία θέλαμε να αποσπάσουμε τις αντιδράσεις των ερωτώμενων. Η σειρά και ο τρόπος με τον οποίο εισάγονταν τα θέματα από ερωτώμενο σε ερωτώμενο ήταν περίπου ίδια. Η αρχική παρουσίαση ήταν προκαθορισμένη και κοινή για όλους.

Τα θέματα πάνω στα οποία ζητούνταν η γνώμη των ερωτώμενων, ήταν τα εξής:

- Τι έρχονταν στο νου τους όταν άκουγαν τις λέξεις "νόμος", "αδίκημα", "ποινή".
- Σχετικά με την εγκληματικότητα, ποιοι νομίζουν ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι που οδηγούν σε αυτήν, ποιοι πιστεύουν ότι έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν και γιατί, καθώς και τι, κατά τη γνώμη τους θα συνέβαλε στην μείωση της εγκληματικότητας.
- Πως κρίνουν το ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται, πως επηρεάζει η απόσταση μεταξύ επιβαλλόμενης και εκτιώμενης ποινής, καθώς και για ποια εγκλήματα πιστεύουν ότι οι ποινές θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές, για ποια πιο επιεικές και γιατί.

- Σχετικά με την λειτουργία της αστυνομίας, αν βοηθά στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο, καθώς και σε ποιους τομείς είναι περισσότερο αποτελεσματική και σε ποιους λιγότερο.
- Σχετικά με την στερητική της ελευθερίας ποινή την οποία εκτίουν, ζητούνταν η γνώμη τους σχετικά με το αν όσοι φυλακίζονται συμμορφώνονται ή εγκληματούν και πάλι, και από ποιους παράγοντες επηρεάζονται. Ακόμη, αν η φυλακή τους έχει επηρεάσει και με κατά ποιο τρόπο.
- Σχετικά με την επανένταξή τους, εκτίοντας την ποινή τους, που πρόκειται να πάνε και τι προβλήματα πιστεύουν ότι θα συναντήσουν. Ακόμη, αν οι ίδιοι θα εμπιστεύονταν κάποιον, βγαίνοντας από τη φυλακή, ο οποίος μόλις έχει αποφυλακισθεί.
- Τέλος, τι , κατά τη γνώμη τους θα έκανε έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι.

Η συνέντευξη, μαζί με το ερωτηματολόγιο, είναι, επί μακρόν χρόνο, η πιο διαδεδομένη μέθοδος εντοπισμού των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Η συνέντευξη βάθους (πιο συγκεκριμένα η κατευθυνόμενη συνέντευξη) συνιστά πάντα, ακόμα και σήμερα, μια μέθοδο αναγκαία σε κάθε μελέτη πάνω στις κοινωνικές αναπαραστάσεις, ως απαραίτητο πρωτογενές υλικό για την διερεύνηση της δομής και οργάνωσής τους. Πέρα από αυτό όμως, ο Moscovici (1969) υπογραμμίζει την σπουδαιότητα και την ορθότητα της σε σχέση με τις μελέτες των αναπαραστάσεων, η χρησιμοποίηση της συνέντευξης θέτει πολλά ερωτήματα:

Η συνέντευξη είναι , πρώτα από όλα, μια τεχνική που μεταφράζεται σε μια παραγωγή λόγου. Όμως, όπως αποδεικνύει πολύ εύστοχα ο Gtize (1981) , ο λόγος είναι μια πολύπλοκη δραστηριότητα , χαρακτηρισμένη από πολλές απόψεις, αρκετά δύσκολη

στην ανάλυση: δραστηριότητα ενός υποκειμένου που χρησιμοποιεί μια φυσική γλώσσα, άρα ο λόγος υπόκειται σε αναφορικούς κανόνες. Εκτός από ορισμένες περιπτώσεις- για παράδειγμα σε κάποιους πληθυσμούς- , η μη προβλεψιμότητα αυτών των κανόνων κάνει δύσκολη την αυθόρμητη και ελεύθερη έκφραση, ενώ η λεκτική έκφραση σε μια συνέντευξη ευνοεί - συνειδητά ή όχι- τη χρησιμοποίηση γνωστικών, ψυχολογικών και κοινωνικών μηχανισμών, οι οποίοι καθιστούν προβληματική την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων της: εκλογικεύσεις, έλεγχος, υποχρέωση για μεγάλη ή μικρή συνοχή, διηθήσεις παντός τύπου.

Κατά δεύτερο λόγο, η εστία προσοχής των ατόμων σε μια κοινωνική σχέση ή μια ιδιαίτερη οπτική γωνία έχει μια αναμφισβήτητη επίρεια. Αυτή η κατάσταση, αυτή η μεταβλητή, είναι η εκφραστική πλευρά της σχέσης του ατόμου ή της ομάδας με το κοινωνικό αντικείμενο. Αυθόρμητα, ένα άτομο ή μια ομάδα δίνουν ειδική προσοχή σε κάποιες πολύ ιδιαίτερες ζώνες του περιβάλλοντος και κρατούν αποστάσεις απέναντι σε άλλες ζώνες του ίδιου περιβάλλοντος. Η απόσταση, η εμπλοκή (Sherif & Cantril, 1947) ως προς το κοινωνικό αντικείμενο, αναγκαστικά ποικίλλουν. Η βασική προσπάθεια του ατόμου δεν είναι να καταλάβει αυτή την έννοια που του προβάλλεται στο πλαίσιο που της ανήκει, αλλά να αποκόψει, να προβάλει προοπτικές, που είναι σε συμφωνία με τους βαθύτερους προσανατολισμούς του. Αυτοί οι προσανατολισμοί σφραγίζουν το νόημα, το περιεχόμενο, τα θετικά ή αρνητικά γνωρίσματα των κατηγοριών τις οποίες ταξινομεί και διαχειρίζεται ο συλλογισμός. Με λίγα λόγια, ένα άτομο ή μια κοινότητα ατόμων, εστιάζεται επειδή, ως άτομο ή ως κοινότητα, κατά την κοινωνική αλληλεπίδραση, εμπλέκονται ή δεσμεύονται στην ουσία και στα αποτελέσματα των κρίσεων ή των απόψεών τους.

Το τρίτο χαρακτηριστικό της κατάστασης που περιγράφουμε, είναι η παρουσία μιας πίεσης για εξαγωγή συμπερασμάτων (Moscovici, 1969), που εκτρέπει την πορεία των διανοητικών ενεργειών. Με μια σειρά πειραμάτων, ο Zajonc (1960-61), έδειξε ότι τα άτομα, που περιμένουν ότι θα αναμεταδώσουν αμέσως τα μηνύματα που λαμβάνουν, χρησιμοποιούν για την ερμηνεία αυτών των μηνυμάτων λιγότερες κατηγορίες κρίσης, και ενοποιούν, πρόωρα ίσως, το διανοητικό τους πεδίο. Βεβιασμένες εικασίες, στενή αποδοχή μιας συναίνεσης, ενός κώδικα, ανταποκρίνονται στην υποχρέωση που επιβάλλεται στα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας να σταθεροποιήσουν τον κόσμο τους, να αποκαταστήσουν μια σημασία που επιβλήθηκε ή αμφισβητήθηκε. Εξάλλου, η γνώση των στάσεων των διαφόρων συνομιλητών ή ομάδων, κάνει τον καθένα να ευνοεί τις "κυρίαρχες" απαντήσεις, αυτές που μοιράζονται οι περισσότεροι, που είναι οι πιο αναμενόμενες και που έχουν περισσότερες πιθανότητες να τις καταλάβουν και να τις επιδοκιμάσουν όλοι, γιατί μπορούν να ανταλλάξουν αλλά και να επικυρωθούν ταυτόχρονα.

Από την άλλη πλευρά, η κατάσταση της συνέντευξης είναι μια κατάσταση αλληλεπίδρασης στρατευμένη σε έναν στόχο. Τα χαρακτηριστικά της κατάστασης αναγγελίας (περιβάλλον, αντιληπτοί στόχοι, καθεστώς και εικόνα του ερωτώντος, τύποι και φύση των παρεμβάσεων κ.λπ.) μπορούν να καθορίσουν μια τέτοια λεκτική παραγωγή, στην οποία είναι δύσκολο να ξεχωρίσουμε αυτό που προέρχεται από το περιβάλλον από αυτό που αναγγέλλει μια γνώμη ή μια υποτιθέμενη στάση από τον συνομιλητή και έχει μια ελάχιστη σταθερότητα.

Τέλος, η χρησιμοποίηση της συνέντευξης προϋποθέτει την προσφυγή σε μεθόδους ανάλυσης περιεχομένου, για τις οποίες όλοι ξέρουμε ότι είναι σχετικά αυθαίρετες ως προς την ερμηνεία και ότι ακόμα και οι πιο πρόσφατες μέθοδοι δεν φτάνουν να

καταλύσουν την υποκειμενικότητα και τα σφάλματα ανάγνωσης των αναλυτών (Leger, Florand, 1985, Ghiglione, Matalon, Barci, 1985).

Αυτά τα αναγνωρισμένα όρια δεν αμφισβητούν την χρησιμοποίηση των τεχνικών συνέντευξης, αλλά υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα του να δημιουργηθούν άλλες συμπληρωματικές τεχνικές οι οποίες θα ελέγξουν, θα κατακερματίσουν και θα εμβαθύνουν τις συλλεγόμενες πληροφορίες. Ακόμα περισσότερο, εάν η συνέντευξη επιτρέπει, σε κάποιο μέτρο, την πρόσβαση στο περιεχόμενο μιας αναπαράστασης και στις στάσεις που αναπτύσσονται σε ένα άτομο, δεν επιτρέπει παρά σπάνια εντούτοις, την απευθείας πρόσβαση ή την εσωτερική δομή της. Είναι απαραίτητη η προσφυγή σε ποσοτικές μεθόδους με αξιόπιστα εργαλεία.

B) Τόπος και χρόνος

Οι συνεντεύξεις έγιναν από 3 έως 22 Ιουλίου 2000, στις Δικαστικές Φυλακές Κορυδαλλού. Πραγματοποιήθηκαν στο γραφείο της Κοινωνικής Υπηρεσίας κάθε πτέρυγας.

Η διάρκεια των συνεντεύξεων κυμαίνονταν από μισή έως και μία ώρα. Αξίζει να σημειωθεί, για την αξιοπιστία της έρευνας, ότι δεν επιτρέπονταν η χρήση μαγνητοφώνου ώστε να υπάρχει ακριβής καταγραφή των λεγόμενων των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα, παρά μόνο η λήψη κάποιων επί τόπου σημειώσεων. Η καταγραφή των όσων λέγονταν, μετά το πέρας των συνεντεύξεων, έπρεπε να είναι

άμεση, ώστε να αποτυπώνει όσο το δυνατό πληρέστερα και με μεγαλύτερη ακρίβεια των όσων ειπώθηκαν.

Γ) Παρουσίαση της έρευνας στους ερωτώμενους

Ο σκοπός της έρευνας παρουσιάστηκε στους ερωτώμενους σαν μια διερεύνηση των απόψεων τους σχετικά με το θέμα της εγκληματικότητας. Η ανάλυση των απόψεων τους αποτελούσε το θέμα μιας διπλωματικής εργασίας του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών "Κοινωνικός Αποκλεισμός και Μειονότητες" του Παντείου Πανεπιστημίου. Διευκρινίζονταν ότι η προσωπική άποψη τους παρουσίαζε ενδιαφέρον, τονίζονταν ότι δεν υπήρχαν σωστές και λαθεμένες απαντήσεις και δίνονταν ιδιαίτερη έμφαση στην ανωνυμία των απαντήσεων. Εξηγούνταν με σαφήνεια ότι η επιλογή τους ήταν τελείως τυχαία, και η όποια αναφορά σε προσωπικά τους στοιχεία, γίνονταν για καθαρά στατιστικούς λόγους.

Δ) Αντιδράσεις ερωτώμενων

Τα άτομα τα οποία υποβλήθηκαν στη συνέντευξη ήταν αυτά που είχαν ήδη αποδεχτεί να συμμετάσχουν στη διεξαγωγή αυτής της έρευνας. Το καθεστώς των υποκειμένων της έρευνας (καταδικασθέντες κρατούμενοι) και ο χώρος στον οποίο έγιναν οι ερωτήσεις (πολλές φορές παρευρίσκονταν σωφρονιστικοί υπάλληλοι, αλλά και ο χώρος της συνέντευξης ήταν ανοικτός σε θέα των υπολοίπων κρατουμένων που βρίσκονταν εντός της πτέρυγας) έκανε πολλούς από τους κρατούμενους να

αντιμετωπίζουν με δυσπιστία το σκοπό της έρευνας. Αρκετοί δε, πριν ακόμη αναφερθεί ο σκοπός της έρευνας και η ταυτότητα της ερευνήτριας, ήλπιζαν ότι επιτέλους, μετά από αίτησή τους, θα μπορούσαν να μιλήσουν με κάποιον υπεύθυνο της κοινωνικής υπηρεσίας της φυλακής. Γενικότερα όμως, επειδή κυρίως ίσχυε η δεύτερη περίπτωση, ο οποίος δισταγμός ξεπερνούσαν, και έδειχναν ενδιαφέρον, επειδή ακούγονταν η άποψή τους σε ένα πρόβλημα που εμπλέκονταν οι ίδιοι, και επειδή τους δίνονταν η ευκαιρία να μιλήσουν με τρόπο διαφορετικό και με κάποιο άλλο πρόσωπο εκτός φυλακής. Στο γεγονός αυτό βοηθούσε και το ότι οι ερωτήσεις δεν ήταν προσωπικές, παρά από ελάχιστες (όπως πόσο σας επηρέασε η φυλακή, τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε μετά την αποφυλάκισή σας), και ότι υπήρχε διαβεβαίωση για την εξασφάλιση της ανωνυμίας τους.

Ε) Περιγραφή του δείγματος

Το δείγμα αποτελείται από ποινικούς κρατούμενους της Δικαστικής Φυλακής Κορυδαλλού. Το άτομα που το αποτελούν επιλέχθηκαν τυχαία με την μέθοδο της κλήρωσης, τα οποία ήταν καταδικασμένα για ένα ή περισσότερα αδικήματα. Στο αρχικά επιλεγμένο δείγμα τα άτομα ήταν πολύ περισσότερα από τον αρχικό στόχο

(σαράντα άτομα), έτσι ώστε να καλυφθούν τυχόν αρνήσεις ή απουσίες. Παρά το γεγονός αυτό, όμως και πάλι δεν στάθηκε δυνατό να εκπληρωθεί ο στόχος, και το αποτέλεσμα ήταν να συγκεντρωθούν τελικώς τριάντα-εφτά άτομα.

Το τελικό δείγμα παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

ηλικία

	N	Valid	37
		Missing	0
Μέσος όρος			38,86

Ο μέσος όρος των ατόμων του δείγματος είναι σχεδόν τριάντα-εννέα χρόνων.

οικογενειακή κατάσταση

	Συχνότητα	Ποσοστά
άγαμος	16	43,2
παντρεμένος	16	43,2
διαζευγμένος- χήρος	5	13,5
Σύνολο	37	100,0
Σύνολο	37	100,0

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, ίσος αριθμός ατόμων του δείγματος είναι είτε παντρεμένοι, είτε ελεύθεροι, ενώ ένα ποσοστό είναι διαζευγμένοι ή χήροι. Το

45.9% έχει παιδιά, και από αυτό το ποσοστό οι περισσότεροι έχουν δύο (ποσοστό 59%), λιγότεροι ένα παιδί (ποσοστό 30%) και ακόμα λιγότεροι τρία παιδιά ή τέσσερα (συνολικό ποσοστό 11%).

Επάγγελμα

	Συχνότητα	Ποσοστό %
δημόσιος υπάλληλος	2	5,4
ιδιωτικός υπάλληλος	7	18,9
Ελεύθερος επαγγελματίας	18	48,6
τεχνίτης- αγρότης	6	16,2
τίποτα- οτιδήποτε	4	10,8
Total	37	100,0

Στον παραπάνω πίνακα περιγράφεται η επαγγελματική κατάσταση των ατόμων του δείγματος. Οι περισσότεροι είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, δηλαδή έμποροι, ιδιοκτήτες νυχτερινών μαγαζιών, ακόμα και άτομα που έχουν κατά κάποιο τρόπο ελεύθερο επάγγελμα, μεσίτες, εργολάβοι, κ.α. Τα υπόλοιπα επαγγέλματα δεν παρουσιάζουν τόσο μεγάλη συχνότητα, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι και τα δύο άτομα που δήλωσαν δημόσιοι υπάλληλοι, είναι πρώην αστυνομικοί.

μορφωτικό επίπεδο

	συχνότητα	ποσοστό
--	-----------	---------

τίποτα	3	8,1
δημοτικό	10	27,0
γυμνάσιο	4	10,8
λύκειο	8	21,6
τεχνική σχολή	4	10,8
ΤΕΙ	4	10,8
ΑΕΙ	4	10,8
Total	37	100,0

Τα περισσότερα από τα άτομα του δείγματος κατατάσσονται στα επίπεδα της βασικής εκπαίδευσης (δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο, ακόμα και τίποτα). Βέβαια, οι πιο πολύ έχουν τελειώσει μόνο δημοτικό, ή απλά κάποιες τάξεις του, πράγμα που συμβαίνει σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Δηλαδή, αρκετοί δηλώνουν απλά κάποιες τάξεις που έχουν τελειώσει, χωρίς να ολοκληρώσουν την κάθε βαθμίδα.

Αδίκημα

	Συχνότητα	Ποσοστό %
ναρκωτικά	13	35,1
ληστεία	9	24,3
ανθρωποκτονία	2	5,4
ανθρωποκτονία	2	5,4
επιταγές	2	5,4
κλοπή	4	10,8
κλοπή	4	10,8
πλαστογραφία- απάτη	1	2,7
πλαστογραφία- απάτη	1	2,7

διάφορες απόπειρες	2	5,4
διάφορα αδικήματα (υπαιξέρεση, εκβίαση, βιασμός κ.α)	4	10,8
Total	37	100,0

Αρχικός στόχος της επιλογής του δείγματος ήταν να γίνει εφικτό να εκπροσωπηθούν στο τελικό δείγμα όλες οι κατηγορίες των αδικημάτων. Όμως από τον κατάλογο των καταδικασμένων κρατουμένων της Φυλακής Κορυδαλλού, σε πολλούς κρατούμενους δεν είχε καταχωρηθεί το αδίκημα για το οποίο κρατούνταν (συγκεκριμένα 137 κρατούμενους). Παρά όμως αυτό το γεγονός, στο τελικό δείγμα έγινε προσπάθεια να εκπροσωπηθούν όλες οι κατηγορίες των αδικημάτων , όπως αυτές είναι καταχωρημένες στις επίσημες στατιστικές και τους καταλόγους της φυλακής. Η μόνη κατηγορία η οποία δεν εκπροσωπήθηκε πλήρως είναι εκείνη που αφορά το αδίκημα της κλοπής- διακεκριμένης κλοπής, για την οποία απαιτούνταν η συμμετοχή επτά ατόμων και τελικά είχαμε τέσσερις. Αρκεί να σημειωθεί η απουσία τριών ατόμων από το αρχικό δείγμα στόχο της έρευνας, η μεγάλη άρνηση πολλών να συμμετάσχουν στην έρευνα, καθώς και το γεγονός ότι για να καλυφθούν αυτές οι τυχόν αδυναμίες χρειάστηκε πολλές φορές η τυχαία επιλογή (κλήρωση) να επαναληφθεί και να φτάσει τελικώς το σύνολο των ογδόντα- τριών ατόμων.

Τέλος, όσον αφορά την περιγραφή του δείγματος της έρευνας, ο μέσος όρος της επιβαλλόμενης ποινής είναι 9,2 χρόνια, ενώ ο μέσος χρόνος της μέχρι της έρευνας παραμονής τους , είναι 2,8 χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Η ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων στοχεύει , κατά κύριο λόγο σε μια ποιοτική καταμέτρηση των θεμάτων και υποθεμάτων. Για κάθε κατηγορία υπάρχουν ένα σύνολο από επιχειρήματα ή στοιχεία τα οποία θα βοηθήσουν σε ένα μεταγενέστερο στάδιο στην συγκρότηση ενός ερωτηματολογίου και στην ανακάλυψη των δομικών στοιχείων της αναπαράστασης. Η ανάλυση που επιχειρείται με άλλα λόγια δεν είναι παρά μία περιγραφή των αναπαραστάσεων των κρατούμενων για το εγκληματικό φαινόμενο και τα επιμέρους στοιχεία που το συγκροτούν. Όπως αναφέρει ο Herzlich (1982) "η μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων είναι πρώτα από όλα διαφωτιστική στο να καταλάβουμε με ποιο τρόπο ορισμένα προβλήματα προβάλλονται σε μια κοινωνία, το είδος της κινητοποίησης που μπορούν να προκαλέσουν, τα διακυβεύματα και τις συζητήσεις που αποκρυσταλλώνονται για αυτά". Άλλωστε, η θεώρηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων δεν σημαίνει την απλή εισαγωγή μιας επιπλέον μεταβλητής. Πρόκειται για μια προσέγγιση των φαινομένων η οποία δεν ενδιαφέρεται αποκλειστικά για τους παράγοντες και τις συμπεριφορές που παρατηρούνται άμεσα, αλλά τονίζει τη συμβολική τους διάσταση, η οποία επικεντρώνεται στην έννοια της σημασίας (Grises, 1975). Τα υποκείμενα των ερευνών των κοινωνικών αναπαραστάσεων , δεν αντιδρούν στην πραγματικότητα την οποία φαντάζεται ο πειραματιστής, αλλά σε μια άλλη πραγματικότητα

ενδεχομένως διαφορετική: μια αναπαριστώμενη πραγματικότητα, δηλαδή ιδιοποιημένη, δομημένη, μετασχηματισμένη: την πραγματικότητα του υποκειμένου. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις πρέπει να θεωρηθούν σαν το προϊόν μιας συνεχούς κοινωνικής διαδικασίας αξιολόγησης ανθρώπων και γεγονότων (J.P. Di Giacomo ,1980). Στην πραγματικότητα, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις - όπως το υπογραμμίζει ο R. Kaes (1968) είναι κάτι παραπάνω από ένα σύστημα εικόνων κληρονομημένων από τον πολιτισμό: είναι το "προϊόν" της αντιπαράθεσης μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, της πραγματικότητας του περιβάλλοντός της και ορισμένων κοινωνικών κριτηρίων αναφοράς. Μια κοινωνική αναπαράσταση μπορεί λοιπόν να οριστεί ως το σύνολο των αξιολογικών περιεχομένων που αναφέρονται από ένα δεδομένο πληθυσμό για κάποιο αντικείμενο του περιβάλλοντός του, με βάση κοινωνικά του κριτήρια αξιολόγησης.

Η ανάλυση η οποία επιχειρήθηκε στοχεύει στην περιγραφή της ποιοτικής οντότητας της αναπαράστασης. Όπως έχει παρατηρήσει ο Abrie (1972) οι εμπειρικές έρευνες, οι ποιοτικές μελέτες αποτελούν απαραίτητα εργαλεία και συχνά πιο πλούσια σε πληροφορίες, ακόμα και θεωρητικές, για τη γνώση και την ανάλυση των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Τέλος, ο Flament (1994), ορίζοντας την κοινωνική αναπαράσταση ως ένα οργανωμένο σύνολο από γνώσηματα με δεοντικό ή/και περιγραφικό χαρακτήρα, υποστηρίζει ότι η περιγραφική άποψη ενός γνώσηματος είναι η πιο συνηθισμένη. Τα υποκείμενα, κυρίως στις μελέτες των κοινωνικών αναπαραστάσεων, χρησιμοποιούν βασικά περιγραφικούς όρους, τους οποίους στη συνέχεια ο ερευνητής παίρνει από τα συστηματικά ερωτηματολόγιά του, ώστε να αποκαλύψει την εσωτερική δομή τους.

Κοινωνική αναπαράσταση του νόμου.

Η ερώτηση που αφορούσε την κοινωνική αναπαράσταση των κρατούμενων για το νόμο ήταν πρώτη στην σειρά των ερωτήσεων της συνέντευξης. Ως πρώτη ερώτηση αιφνιδίαζε κατά κάποιο τρόπο τους ερωτώμενους. Παρά το γεγονός αυτό όμως, όλοι οι κρατούμενοι απάντησαν, και οι απαντήσεις τους ήταν κατά κάποιο τρόπο παρόμοιες, με ελάχιστες διαφοροποιήσεις.

Οι περισσότεροι κρατούμενοι συμφωνούν στο ότι *"τα πιο πολλά που αφορούν τους νόμους είναι καθαρά αδικίες"*. Ένας από τους κρατούμενους αισθάνεται *"αηδία, αηδία γιατί δεν υπάρχει δικαιοσύνη"*. Εκφράζεται η γνώμη ότι *"οι νόμοι δεν είναι ακριβείς. Θα έπρεπε να ήταν πιο συγκεκριμένοι και σαφείς. Όμως, όπως είναι σήμερα, βρίσκονται ολοσχερώς στην κρίση του δικαστή, και ο δικαστής είναι και αυτός άνθρωπος, και σαν άνθρωπος, κάνει και αυτός λάθος..."*. Σε κάποιον άλλο κρατούμενο, του φέρνει στο νου *"το ψέμα και την υποκρισία"*, ενώ σε κάποιους άλλους, *"η ανομία. Πιστεύω ότι δεν υπάρχει νόμος", "η παρανομία. Το αντίθετο του νόμου. Η αδικία της ζωής"*. *"Κάτι που δεν μπορώ να εξηγήσω, μια κοροϊδία. Πρότυπα που είναι έτσι φτιαγμένα και άθελά μας μπαίνουμε στο καλούπι τους. Όπως συμβαίνει με τον τσαγκάρη: δεν ξέρει αν θα χτυπάνε σε κάποιο σημείο τα παπούτσια αυτόν που θα τα φορέσει. Αυτός που τα φοράει όμως ξέρει"*.

Όμως, ακόμα πιο πολλοί κρατούμενοι σκέφτονται τον τρόπο με τον οποίο ο νόμος εφαρμόζεται. Ο νόμος, όπως λέει ένας από τους κρατούμενους, *"πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα"*. Κάποιοι άλλοι: *"μια εικόνα τελείως*

αντιφατική. Ο νόμος εφαρμόζεται εκεί που θέλουν. Ο νόμος τις περισσότερες φορές δεν είναι δίκαιος. Και πρέπει να είναι δίκαιος, όχι όπου θέλει. Όπως είναι, είναι σαν λάστιχο που το τεντώνεις όσο και όπως θέλεις". "Ότι ο νόμος δεν υπάρχει. Για μένα τουλάχιστον καθόλου. Ή υπάρχει για τους αδύναμους". "Ότι ο νόμος δεν είναι ίδιος για όλους. Αν έχεις χρήματα, ο νόμος είναι με το μέρος σου. Τα χρήματα τείνουν να αντικαταστήσουν τον νόμο, και τα χρήματα είναι στην ουσία ο νόμος". "Ότι ο νόμος δεν εφαρμόζεται όπως και πολλά άλλωστε. Πρέπει όμως να τηρείται. Όχι να είναι άλλο για μένα, άλλο για σένα, αλλά για αυτόν που τα έχει. Για το ίδιο αδίκημα να υπάρχει ο ίδιος νόμος, για την ίδια πράξη ο ίδιος νόμος για όλους".

Πολλοί από τους κρατούμενους, παρά την αρνητική κατά κάποιον τρόπο εντύπωσή τους για τον νόμο και την εφαρμογή του, πιστεύουν ότι γενικά είναι καλό να υπάρχει, πρέπει να υπάρχει. "Είναι κάτι που έχει χαρακτήρα θετικό, καλό, αλλά δεν είναι για μένα. Χωρίς αυτόν βέβαια προκαλείται χάος. "Είναι κάτι που πρέπει να υπάρχει. Και αυτό γιατί, εδώ υπάρχουν και σκοτωνόμαστε, φαντάζεσαι τι θα γινόταν αν δεν υπήρχαν". "Είναι κάτι καλό, αλλά με τα άσχημά του. Είναι κάτι που είναι καλό να υπάρχει, αν εφαρμόζεται καλά". "Κάτι που πρέπει να τηρούμε. Κάτι που χωρίς αυτό δεν θα υπήρχε κοινωνία". "Η λέξη νόμος είναι καλή, αλλά όχι εδώ. Δεν υπάρχει νόμος στις εποχές αυτές". "Θα έπρεπε να υπήρχε βέβαια. Αν όντως υπήρχε όμως, οι μισοί δεν θα ήταν εδώ".

Κάποιοι άλλοι, λιγότεροι κρατούμενοι, εκφράζονται θετικότερα. "Νόμος είναι η οργάνωση της κοινωνίας. Αυτό που λέμε το σωστό. Είναι κάτι που πρέπει να υπάρχει". "Η πρόοδος. Υποτίθεται και αυτό". "Κάτι το καθιερωμένο που εφαρμόζεται". "η δικαιοσύνη. Αυτό που δίνει δίκαιο στους ανθρώπους και κινεί την ισότητα". "Ότι έχει σχέση με την δικαιοσύνη". "Κάτι που πρέπει να τηρούμε. Κάτι που χωρίς αυτό δεν θα υπήρχε κοινωνία". "Η δικαιοσύνη. Και μου δημιουργούνται ανάμικτα συναισθήματα".

"Δεν έχω πρόβλημα με τον νόμο. Όταν κάνεις κάποια παρανομία, υπάρχει ο νόμος".

"Τι πρέπει να κάνεις κανονικά. Τι πρέπει γενικά".

Ανάμεσα στα συναισθήματα που δημιουργούνται ακούγοντας οι κρατούμενοι την λέξη νόμος, είναι και αυτό του φόβου: *"κάποιος φόβος για το πώς θα καταφέρω να το αποφύγω. Γενικά μου φέρνει στο νου την φυγή. Κάτι λίγο τρομακτικό, αν ήδη κινείσαι σε ένα τέτοιο χώρο μεταξύ νόμιμου και παράνομου". "Με τρομάζει. Δεν τα πάω και πολύ καλά με τον νόμο. Θεωρώ ότι με κωνηγά. Στο πρώτο κατρακύλισμά μου δεν μου έδωσε καμιά ευκαιρία. Αυτός είναι ο νόμος."*

Κάποιος μιλά για την διαφοροποίηση των νόμων ανάμεσα στην Ελλάδα και σε άλλα κράτη, όπου η ίδια παράβαση για την οποία κατηγορούνται, δεν θα ποινικοποιούνταν σε τέτοιο βαθμό ώστε να βρίσκονται στην φυλακή. *"Προβληματισμός. Αρνητικός βέβαια, γιατί είμαι στην φυλακή, ενώ αν ζούσα σε άλλη χώρα δεν θα ήταν έτσι".* Άλλοι μιλούν για την ποινή: *"Μου έρχεται στο νου η ποινή. Και το γεγονός ότι πρέπει να αλλάξουν οι ποινές. Δεν μπορεί να τρως από δύο ως οκτώ χρόνια για ναρκωτικά".* Κάποιος άλλος *"... αυτό που μου έρχεται είναι... πρόβλημα. Είχα από μικρός προβλήματα με τον νόμο, και ο νόμος μου ήταν πάντα πρόβλημα".*

Μιλώντας για τον νόμο ακολουθούσε σε κάποιο σημείο της συνέντευξης και μια ερώτηση σχετικά με την λειτουργία της αστυνομίας, η οποία βοηθά στην καλύτερη εφαρμογή του. Η ερώτηση λοιπόν αφορούσε το αν κατά την γνώμη των κρατουμένων, η αστυνομία βοηθά καθόλου στην καταπολέμηση του εγκλήματος, και με ποιο τρόπο. Αξίζει να σημειωθεί ο δισταγμός των ερωτώμενων σε αυτήν την ερώτηση. Οι απαντήσεις ήταν κατά πλειοψηφία αρνητικές, λιγότερες ήταν περισσότερο μετριοπαθείς, και ελάχιστες θετικές. Οι αρνητικές απόψεις για την λειτουργία της αστυνομίας, κινήθηκαν περίπου ως εξής: *"Βοηθά, αλλά από όσους δεν*

τα παίρνει. Αυτοί που τα έχουν , τους λαδώνουν και ξεφεύγουν. Δεν υπάρχει αστυνομικός και ακέραιος. Αυτοί είναι μεγαλύτεροι εγκληματίες από εμάς εδώ μέσα".

"Όχι, με τίποτα. Βοηθά κιόλας το έγκλημα, το οργανωμένο έγκλημα. Αν κάποιου βοηθά πραγματικά, αυτό συμβαίνει τυχαία, ή άθελά της. Τότε λειτουργεί κανονικά". "Όχι, κάνει η ίδια εγκλήματα. Η ανθρωπότητα θα ήταν καλύτερα χωρίς αυτή. Χωρίς αυτήν, δεν υπάρχει και πραγματικά δόλος στο να κατηγορήσεις κάποιον". "Βοηθά στην αύξηση της. Κάνουν τον άνθρωπο ασήμαντο για ένα μηδαμινό παράπτωμα. Έχουν την ευχέρεια να το παρουσιάζουν αλλιώς. Και αυτό γιατί δεν ελέγχεται από πουθενά. Το δικαστήριο είναι η ίδια η αστυνομία". "Στην αύξηση του εγκλήματος έχει μερτικό, όχι στην μείωση. Πριν από δέκα χρόνια, αν είχαμε ένα καρβέλι, δίναμε στην αστυνομία ένα δέκατο από αυτό, ένα κομμάτι. Τώρα το μισό , όχι ένα κομμάτι, το παίρνει η αστυνομία. Από ναρκωτικά, γυναίκες και από προστασία , η αστυνομία βγάζει το μεροκάματό της. Αν δεν τα πάρουν, κλείνουν κόσμο στην φυλακή". "..... Εδώ θα τα χαλάσουμε. Τι ερωτήσεις είναι αυτές; η αστυνομία ή σε τυλίγει σε μια κόλλα χαρτί και σε δίνει και καταλήγει φυλακή, ή αν δώσεις πέντε έξι δουλειές, είσαι ο καλύτερος ακόμα και αν είσαι εμπλεκόμενος. Η αστυνομία είναι που σε κάνει χειρότερο αν έχεις εμπλακεί έστω και μια φορά με παρανομίες".

Οι πιο μετριοπαθείς απαντήσεις είναι περίπου ως εξής: "Προσπαθεί, αλλά δεν υπάρχει αμεσότητα. Από αυτά τα εγκλήματα που έχουν δημοσιευτεί τουλάχιστον, βλέπω ότι δεν μπορούν να έχουν άμεσα αποτελέσματα. Προσπαθεί η αστυνομία, αλλά...". "Κάνει πιστεύω το πενήντα τοις εκατό αυτών που πραγματικά θα έπρεπε να κάνει. Και αυτό οφείλεται , είτε στην διαφθορά που υπάρχει στους κόλπους της, είτε γιατί κάποιοι είναι διορισμένοι από άλλους παράγοντες που τους κατευθύνουν , και δεν τους αφήνουν να κάνουν την δουλειά που πρέπει". "Κάνει και αυτή ότι μπορεί. Όμως, με τόσο κόσμο που μπαينوβγαίνει στην Ελλάδα, δεν μπορεί να κάνει και πολλά. Έγιναν πια όλα στην

Ελλάδα διαμπερές". "Βοηθά γενικά στην επιβολή του νόμου. Μερικοί βέβαια καταχράζονται την όποια εξουσία τους, αλλά δεν είναι το σύνολο".

Οι θετικές απαντήσεις αναφέρονται και αυτές με τον ίδιο γενικό τρόπο: "Ναι, πιστεύω πως ναι. Και εγώ αστυνομικός ήμουν και ξέρω τι συμβαίνει. Μπορεί και να βοηθήσει, όταν λειτουργεί σωστά. Θέλουν και την έχουν φτάσει στο σημείο που την έχουν φτάσει, γιατί αυτό βολεύει. Το ίδιο το έγκλημα, αν το καλοσκεφτείς, βολεύει. Σκέφτεσαι τι θα γινόταν χωρίς αυτό;". "Βέβαια. Αντίθετα με τους άλλους λαούς, πιστεύω ότι έχουμε πολύ καλούς αστυνομικούς. Δεν είναι όπως τα παρουσιάζουν οι εφημερίδες, όλοι διεφθαρμένοι. Έχω φίλους αξιωματικούς και ξέρω. Παίζουν πραγματικά καθημερινά τη ζωή τους". "νομίζω ότι γενικά βοηθά. Η παρουσία της καμιά φορά αρκεί. Και μόνο που την βλέπει κάποιος που πρόκειται να κάνει κάτι, φοβάται".

Στην ερώτηση 'σε ποιους πιστεύουν ότι η αστυνομία είναι αποτελεσματική, σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο', οι απαντήσεις των κρατουμένων ήταν και πάλι αρκετά αρνητικές, τονίζοντας στην ουσία τα όσα προαναφέρθηκαν. "Θα σου πω σε ποιους περισσότερο: στο να τα παίρνουν και να μην κάνουν την δουλειά τους. Μπορούν να κάνουν δουλειά, αλλά, όχι, δεν το κάνουν. Έχουν τα μέσα, τις δυνατότητες, και κάνουν ότι θέλουν. Είναι κράτος από μόνοι τους. Κράτος- παρακράτος. Και η δουλειά τους είναι το έγκλημα, αλλά το προωθούν, δεν το καταπολεμούν". "Πουθενά δεν είναι ικανή. Είναι τελείως ανίκανη. Σε ληστείες πάντα πηγαίνουν τελευταία στιγμή και δεν προλαβαίνουν. Αν όμως έπαιρναν κάποιο bonus για κάθε παράνομο, σίγουρα θα έβρισκαν χρόνο και για άλλα εγκλήματα".

Δεν είναι όμως λίγοι και εκείνοι οι οποίοι μιλούν πιο συγκεκριμένα για αδικήματα στα οποία τα καταφέρνουν καλύτερα ή χειρότερα. Καλύτερα υποστηρίζουν ότι τα καταφέρνει στις ανθρωποκτονίες, στα τροχαία και στην άμεσο δράση, στα μικροαδικήματα, στους βιασμούς, στην φύλαξη. Λιγότερα καλά τα καταφέρνει, όπως

υποστηρίζουν, "από αυτούς που τα παίρνουν", "σε ζητήματα ηθών και λεσχών", "δεν τα καταφέρνουν καλά με τους Αλβανούς που έχουν σκοτώσει και ληστέψει την μισή Ελλάδα", "δεν είναι καλή στην εξαφάνιση των κυκλωμάτων της νύχτας γιατί και η ίδια η αστυνομία κερδίζει από αυτά", "...όσον αφορά τα ναρκωτικά".

Κοινωνική αναπαράσταση του αδικήματος

Το επόμενο στοιχείο του εγκληματικού φαινομένου που έγινε προσπάθεια να διερευνηθεί, είναι εκείνο του αδικήματος, της παράνομης πράξης. Επιλέχθηκε η λέξη "αδίκημα", ως η λιγότερο συναισθηματικά φορτισμένη σε σχέση με τη λέξη "έγκλημα". Το έγκλημα είναι μια φορτισμένη ανέκαθεν έννοια. Μια έννοια που γεννά δέος, φόβο και ανασφάλεια στο ευρύτερο κοινό. Μια έννοια που κατάλληλα τροφοδοτημένη από τα ΜΜΕ βρίσκεται στο επίπεδο της ενασχόλησής του.

Οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους, εξηγούν την σημασία της λέξης που άκουσαν: *"Παράβαση του νόμου. Κάτι κακό. Το λέει και η ίδια η λέξη". "Ότι κάποιος-κάποια παρέβηκε το νόμο." "...Κάτι που έχει διαπράξει κάποιος και το οποίο μπορεί να αποτελεί ποινικό αδίκημα και να επιφέρει τιμωρία. Κάτι που προκαλεί ποινική δίωξη, κάτι άσχημο, κάτι κακό". "Κάτι ενάντια στο νόμο. Παράπτωμα του εαυτού μας". "Με μια λέξη ότι και να πω... είναι κατακριτέο το αδίκημα ότι και να είναι. Πάντα είναι αδίκημα ότι και να είναι". "Κάτι που είναι άσχημο και κακό να συμβαίνει". "Αδίκημα είναι κάθε τι εκτός νομικής σχέσεως. Και αυτό που από την συνείδηση, από γραφτούς ή άγραφους νόμους είναι άδικο. Αυτό είναι αδίκημα". "Η αμαρτία στην ζωή. Αμαρτία που*

πληρώσω". "Τα ναρκωτικά. Δηλαδή κάποιο συγκεκριμένο αδίκημα με το οποίο έχω σχέση". "Η παρανομία και όλα αυτά που έχω κάνει. Η ληστεία".

Γενικά η ερώτηση αυτή δυσαρεστούσε τους περισσότερους από τους ερωτώμενους και οι απαντήσεις τους ήταν αρκετά διστακτικές και σύντομες. Οι περισσότεροι περιορίζονταν στο να δώσουν κάποιον ορισμό της λέξης 'αδικήματος' που μόλις είχαν ακούσει, ή να δείξουν με την όλη στάση τους ότι θα προτιμούσαν να προχωρήσουν στην επόμενη ερώτηση. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση : *"Τρελαίνομαι. Αποφυλακίζομαι σε λίγο καιρό και σκέφτομαι να το βγάλω από το μυαλό μου και να μην ξανάρθω".*

σοβαρότητα της αντιμετώπισης που γενικά έχει". "Κάτι που πρέπει να επιβάλλεται στο λάθος. Όταν έχει γίνει λάθος". "Η απονομή δικαιοσύνης. Κάποιος πληρώνει για το σφάλμα που έχει κάνει".

Δεν είναι λίγοι και εκείνοι οι οποίοι σκέφτονται την ποινή που τους έχει επιβληθεί.

"Η ποινή που λέει ο πρόεδρος του δικαστηρίου. Τα χειρότερα. Η ποινή είναι φυλάκιση, και η φυλάκιση είναι ότι χειρότερο". "Το μαγικό νούμερο, τα χρόνια δηλαδή". "Η φυλακή. Σε άλλους χώρους εκτός αυτού εδώ, δεν μπορούμε να μιλάμε για ποινή".

"Ωχ... ποινή. Τι να σου πω τώρα. Η δικαιοσύνη πιστεύω ότι δεν το βλέπει καλά το θέμα. Οι ποινές είναι γενικά πολύ σκληρές. Και στην δίκη δεν σε αφήνουν καν να μιλήσεις. Να ξεμπερδέουν θέλουν και τίποτε άλλο. Δεν τους νοιάζει και πολύ".

"Αδίκια, τίποτε άλλο". "Και πάλι πρόβλημα. Πρόβλημα και φυλακή". "Τα δικαστήρια. Ότι η ποινή σημαίνει φυλακή, και ότι το δικαστήριο σημαίνει φυλακή". "Δεκαπέντε χρόνια. Αυτά που μου επιβλήθηκαν ως ποινή". "Τι, ποινή; Αν δεν είναι εξαντλητική, είναι κάτι που λογικό είναι να την επωμιστείς αν έχεις κάποιο αδίκημα. Πάνω από δέκα χρόνια όμως, είναι πραγματική καταστροφή".

Από άλλες απαντήσεις των ερωτώμενων, διαφαίνεται ότι οι κρατούμενοι σκέφτονται την ποινή ανάλογα με το αδίκημα. "Εγώ μπορώ να σκεφτώ ανάλογα με το αδίκημα. Αν το αδίκημα είναι σκληρό, τότε θα πρέπει να υπάρξει τιμωρία", "... αν σκοτώσεις ειδικά, η ποινή πρέπει να είναι ισόβια. Αυτοί που κάνουν ληστείες όμως είναι ναρκομανείς οι περισσότεροι, και να τους στέλνουν σε ίδρυμα και όχι σε φυλακή". "Όταν ακούς μια ποινή και έχεις διαπράξει ένα αδίκημα, σκέφτεσαι ότι λογικά κάπως έτσι θα διορθώσεις το λάθος σου. Πολλοί βέβαια τρώνε ποινή τσάμπα. Είναι για δύο χρόνια και ακούνε δώδεκα".

Ακριβώς αυτό το θέμα γίνεται προσπάθεια να αναλυθεί στην ερώτηση της συνέντευξης : "για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς και γιατί;"

Οι περισσότεροι συμφωνούν για πιο επιεικείς ποινές όσον αφορά τα οικονομικά αδικήματα προβάλλοντας δικαιολογημένες πολλές φορές αιτίες για την διάπραξή τους, και αντιπαραθέτοντάς τα μάλιστα και αρκετές φορές με άλλα, ειδικά όπως τα ονομάζουν εγκλήματα. "Όχι αυτά που έχουν να κάνουν με θέματα ζωής". "Γιατί κανείς δεν σε αναγκάζει, έχεις να κάνεις με κάτι άψυχο, το χρήμα... δεν χρησιμοποιούνται όπλα, δεν απειλούνται ζωές. Άλλωστε, όλη η οικονομία κάνει εγκλήματα. Όλοι όσοι ασχολούνται με αυτή. Άλλοι όμως πιάνονται, και άλλοι καταφέρνουν σχεδόν πάντα και ξεφεύγουν". "...Ενώ στα οικονομικά εγκλήματα, μόνο λεφτά χρωστάς. Στην ουσία, αν το σκεφτείς δεν είναι και τίποτα κακό. Αυτοί που τα διαπράττουν δεν πρέπει να εξοντώνονται με τέτοιες ποινές. Δεν κερδίζουν και τίποτα κλείνοντάς τους μέσα. "Είναι θέμα οικονομικό, δηλαδή μπορεί και να είναι και θέμα ανάγκης". "...Καταστρέφουν τον κόσμο έτσι και επαγγελματικά και δεν υπάρχει περίπτωση και να τα πάρουν ποτέ πίσω". "...Και για οικονομικά εγκλήματα τα πράγματα θα έπρεπε να είναι πιο χαλαρά. Εδώ μέσα είναι κλεισμένοι γέροι για πραγματικά λίγα λεφτά. Το κράτος δεν βοηθά καθόλου ενώ άλλοι τα κάνουν, μπορούν να πληρώσουν, και κοινωνικά επιπλέον". "... Μπορεί να πεινούσε αυτός και η οικογένειά του και να είχε πολύ μεγάλη ανάγκη... δεν πρέπει να μπαίνουν όλοι στην ίδια κλίμακα. Βλέπεις δηλαδή ο κατ' επάγγελμα κλέφτης να έχει λεφτά, να πληρώσει δικηγόρους και να ξεφεύγει. Αυτό γίνεται". "...στην Ευρώπη , αυτά δεν θεωρούνται σαν αδικήματα. Θα πρέπει να μην έχουν καθόλου ποινές ή έστω μικρότερες". "...Αυτοί που κάνουν τέτοια εγκλήματα είναι άνθρωποι που μπορούν και να προσφέρουν στην κοινωνία. Δεν είναι ίδιες οι συνθήκες που εγκληματούν σε σχέση με κάποιον άλλο εγκληματία...Εγώ κατηγορούμαι για οικονομικό έγκλημα και

αναγκάστηκα να κλείσω την επιχείρησή μου από την οποία έτρωγαν ψωμί γύρω στις εκατό οικογένειες. Δεν είναι έγκλημα που μέινανε άνεργοι τόσοι άνθρωποι και δεν μου δόθηκε κάποια ευκαιρία να κρατήσω την δουλειά μου και να επανορθώσω το λάθος μου;"

Ακόμα όμως περισσότεροι ερωτώμενοι συμφωνούν ότι οι ποινές θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές σε ότι αφορά τις παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών, και ιδιαίτερα σε ότι αφορά την χρήση και όχι την εμπορία. Και αυτό γιατί όπως υποστηρίζουν "...είναι θύματα και αυτοί οι ίδιοι. Οι έμποροι βλέπεις είναι αυτοί που καταλήγουν στα σαλόνια". "Η αντιμετώπισή τους είναι πολύ σκληρή. Η κοινωνία είναι τελείως αδιαφώτιστη για θέματα τέτοια και πολύ φοβισμένη". "Οι τοξικομανείς θα έπρεπε να είναι σε νοσοκομείο και όχι εδώ. Όπως είναι μπολιάζουν και άλλους κρατούμενους που δεν είχαν ποτέ καμία σχέση". "...Οι ποινές για τα ναρκωτικά είναι πολύ μεγάλες. Οι λόγοι που οδηγούν σε αυτά είναι παραπάνω από τις δυνάμεις τις ατομικές που έχει ο καθένας". "...ένας άνθρωπος που κάνει χρήση κάποιας ουσίας, καλώς ή κακώς, θέλει την ίδια αντιμετώπιση όπως ένας αλκοολικός που τον πηγαίνουν σε κάποιο νοσοκομείο. Η φυλακή φέρνει τα αντίθετα αποτελέσματα". "...Οι τοξικομανείς είναι πραγματικά άρρωστοι. Δεν θα έπρεπε να κάνουν καθόλου φυλακή, ότι και αν κάνουν. Να τους πηγαίνουν σε ιδρύματα. Εδώ ούτως ή άλλως υπάρχουν ναρκωτικά, δεν ξεφεύγουν". "Για τους χρήστες θα έπρεπε να είναι αλλιώς. Είναι αμαρτία από το Θεό να τους βάζουν εδώ. Θα πρέπει να τους βάζουν κάπου για απεξάρτηση και βοήθεια. Εδώ είναι έγκλημα που τους βάζουν". "...Αυτοί είναι τα πιο ταλαιπωρημένα άτομα...δεν μπορεί να είμαι το ίδιο με έναν νταβατζή που είναι εδώ μέσα. Δεν είμαστε στην ίδια κατηγορία εγώ και αυτός". "...και για τις κλοπές, γιατί σχεδόν πάντα οι κλοπές έχουν να κάνουν με ναρκωτικά...και ξέρω και πως αντέδρασα και εγώ που έπαιρνα ναρκωτικά και τι έκανα για τη δόση μου κάθε φορά". "Για τα

ναρκωτικά πρέπει να δείξουν πιο ευαίσθητοι. Ο χρήστης δεν είναι εγκληματίας". "Να πιάσουν τους μεγάλους, αυτούς που τα βγάζουν και τους εμπόρους. Όχι τους περιπλανώμενους που πέφτουν στα δίκτυα τους. Αυτοί, οι περισσότεροι είναι από διαλυμένες οικογένειες. Αυτό πρέπει να κοιτάζουν και να κάνουν κάτι". "Είναι σκληρός ο νόμος σε θέματα εμπορίας ναρκωτικών. Όμως εδώ μέσα δεν θα βρεις κανέναν έμπορο".

Αρκετοί ακόμα από τους κρατούμενους, δεν μιλούν για κάτι συγκεκριμένο, αλλά πιστεύουν ότι για όλα ίσως τα αδικήματα οι ποινές θα έπρεπε να είναι πιο ελαφρές. Ειδικότερα: "Για όλα τα αδικήματα που κάποιος θα έκανε για πρώτη φορά... Να υπάρχει μια κάποια τιμωρία, αλλά η δικαιοσύνη θα έπρεπε να είναι πιο ελαστική". "Εκτός από τους βιαστές, για όλους τους άλλους, οι ποινές θα έπρεπε να είναι χαμηλότερα. Ακόμα και για το φόνο αν υπάρχει ελαφρυντικό, δηλαδή άμυνα, ψυχικός βρασμός, ή χωρίς πρόθεση. Και για να κάνεις φόνο, κάποιος σε έχει φτάσει ως εκεί". "Σε όλα τα αδικήματα πρέπει οι ποινές να είναι πιο ελαφρές σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα. Στην Ελλάδα υπάρχουν οι πιο αυστηρές ποινές". "Για όλα, ναι, για όλα, οι ποινές να είναι πιο χαμηλές. Όλοι οι κρατούμενοι τώρα βρίσκονται σε ένα παιχνίδι χρηματοδότησης. Αυτή είναι η αλήθεια. Το σύστημα το μόνο που κάνει είναι να μετρά έναν αριθμό κρατουμένων. Και συνήθως, στις σκληρές ποινές την πληρώνουν αυτοί που δεν έχουν κοινωνική δύναμη και κάποια στήριξη".

Η αμέσως επόμενη ερώτηση αφορούσε ακριβώς το αντίθετο, για ποια αδικήματα δηλαδή πιστεύουν ότι οι ποινές θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές. Οι απαντήσεις σε αυτήν την ερώτηση παρουσιάζουν αρκετά υψηλή ομοιομορφία. Τα κύρια εγκλήματα που απαντούν είναι βιασμοί, αιμομιξία, παιδεραστία, δολοφονία, διαχωρίζοντας την από την περίπτωση του φόνου σε αρκετές περιπτώσεις, την εμπορία ναρκωτικών. Ειδικά στις περιπτώσεις των βιαστών, παιδεραστών και αιμομικτών, είναι ιδιαίτερα

αυστηροί: "...αυτούς ειδικά θα έπρεπε να τους εκτελούν". "...Σε αυτούς πρέπει να επιβάλλεται η μεγαλύτερη ποινή, ακόμα και θάνατος". "Αυτοί είναι πορωμένοι εγκληματίες, σχεδόν δεν είναι άνθρωποι". "...Αυτούς πρέπει να τιμωρήσουν, αυτοί είναι τα καρκινώματα της κοινωνίας". "...Αυτά είναι πιο σοβαρά ακόμα και από τον φόνο". "Είναι τα μόνα αδικήματα χωρίς καμιά δικαιολογία".

Είναι λογικό σε αυτά τα πλαίσια , να υπάρχει και μια ερώτηση η οποία να ερευνά το πώς οι κρατούμενοι κρίνουν γενικότερα το ποινικό σύστημα και τις ποινές που επιβάλλονται. Η συντριπτική πλειοψηφία των κρατουμένων το κατακρίνει αυστηρά, και συχνά γίνεται αναφορά στις διακρίσεις τις οποίες το ποινικό σύστημα διαπράττει και στις σωφρονιστικές υπηρεσίες που προσφέρει. "Εξοντωτικό το ποινικό σύστημα, εξοντωτικές και οι ποινές. ...Στην ουσία γίνονται τα πάντα σε τυπικές και πολλές φορές συνοπτικές διαδικασίες, διαδικασίες προς την κοινή γνώμη. Και μαζί με τα μέσα ενημέρωσης , δημιουργούν θύτες και θύματα για να ασχολούνται με κάτι , και όχι με κάτι άλλο. Το ποινικό σύστημα και οι ποινές, γιατί ιδίως οι ποινές δεν είναι ποινές για όλους. Για τον καθένα μπορεί να είναι κάτι διαφορετικό". "Πουθενά αλλού εκτός από την Ελλάδα, δεν ισχύει αυτό, άλλο κάθειρξη και άλλο φυλάκιση. Είναι τέτοιο το σύστημα για να τα 'κονομάνε οι δικηγόροι...Υπάρχουν για μερικούς πολλά παράθυρα. Η λέξη παράθυρα τα λέει όλα". "Απαράδεκτο. Ελεηνότατο. Όλα ανακατεμένα, μαζί με τα χλωρά και τα ξερά. ...Εδώ βρίσκονται μαζί χρήστες, έμποροι, απλοί κλέφτες και δολοφόνοι. Και έτσι η εγκληματικότητα αυξάνει εκατό τοις εκατό. Και η φυλακή είναι πραγματικά πολύ μεγάλο πανεπιστήμιο". "Υπάρχουν μεγάλοι διαχωρισμοί. Και αν κάποιος πληρώσει, θα έχει σίγουρα καλύτερη μεταχείριση". "Δεν κρίνουν σωστά οι κριτές του Ελληνικού Δημοσίου. Δεν κοιτάν το παρελθόν σου, την οικογένεια που έχεις

φτιάξει. Όπως λέει και η παροιμία 'το καλό δέντρο βγάζει καλούς καρπούς, το σαπρό σαπρούς' ". "...Το σύστημα είναι λάστιχο που μεγαλώνει και μικραίνει ανάλογα με τα συμφέροντα. Άμα πληρωθούν καλά, κάπως βοηθάνε. Όπως και να έχει, δεν τους νοιάζει αν σε καταστρέφουν. Δεν είναι ακριβοδίκαιο. Σου κάνουν πρώτα αφαιμάξη, έχεις δεν έχεις. Και αν έχεις, όλοι, δικηγόροι και σχετικοί, τρώνε με χρυσά κουτάλια, και δεν φαίνονται και πουθενά. Το σύστημα σε στίβει και μετά σε πετάει σαν λεμονόκουπα. Μετά σου λέει το σύστημα φύγε και κάνε ότι θες". "Οι ποινές είναι πολύ μεγάλες, πολύ σκληρές και συχνά άδικες. Το σύστημα είναι πολύ βρώμικο. Οι δικαστές δεν δικάζουν και καταδικάζουν επειδή βρήκαν την άκρη, αλλά σύμφωνα με την υπόδειξη της κοινωνίας και της αστυνομίας, του όλου σάπιου συστήματος δηλαδή". "Το ποινικό σύστημα, ως σύστημα είναι καλό, αλλά δεν εφαρμόζεται, και οι ποινές που επιβάλλει είναι πολύ άδικες. Η δικαιοσύνη έχει δύο πόρτες: μια που απλά βλέπεις και αν έχεις λεφτά φεύγεις, και μια άλλη που βλέπεις και μπαίνεις, αν τα λεφτά δεν υπάρχουν". "Χάλια. Και μάλιστα πιστεύω ότι αποτελούν αδικήματα και πολλοί δικαστές, αυτοί οι ίδιοι". "Άδικο το ποινικό σύστημα, άδικο. Για να σου δώσω να καταλάβεις, κάποιον μπορεί να τον προφυλακίσουν για κάποιο καιρό και μετά, αφού έχει περάσει κάμποσο καιρό στην φυλακή, μπορεί στο δικαστήριο να κριθεί αθώος λόγω αμφιβολιών. Και λόγω αμφιβολιών για να μην ζητήσει αποζημίωση από την όλη φάση και έχουν να λογοδοτήσουν και αυτοί που κρίνουν". "Δεν είναι σύστημα που σωφρονίζει, αλλά είναι αυτό που σε κάνει να συνεχίζεις να είσαι παράνομος". "Είναι πολύ άδικο το σύστημα γενικά. Κοιτάζει με άλλο μάτι τον καθένα". "Σε δικάζουν ανάλογα με το πώς θα σηκωθεί ο δικαστής. Κάποιον άλλο, για το ίδιο αδίκημα, μπορεί και να τον κρίνει τελείως αλλιώς. Και άλλος δικαστής, ακόμα διαφορετικά. Πήγαινε σου λέει και θα τα βρεις στο εφετείο. Όμως ο νόμος υπάρχει ή δεν υπάρχει. Δεν μπορεί ο ένας ο δικαστής να είναι καλός και κάποιος άλλος όχι. Ή μάλλον, εδώ στην Ελλάδα ,

καλογίνεται". "Οι ποινές είναι εξοντωτικές και το σύστημα άδικο. Οι νομοθέτες που νομοθετούν δεν έχουν άμεση επίγνωση της κατάστασης. Τους νοιάζει μόνο να βασιλεύει η δικαιοσύνη. Μπορεί βέβαια να τους βολεύει ή και να τους αφήνει αδιάφορους τους νομοθέτες και την κυβέρνηση. Όταν κλέβεις ένα κομμάτι ψωμί και σε βάζουν φυλακή, δεν πειράζει αυτό κανέναν προσωπικά, ή την καριέρα του. Υπάρχει μια τεράστια απλούστευση. Δεν υπάρχει ενδιαφέρον, μόνο φόβος για το έγκλημα. Αυτό κάνουμε, μόνο φοβόμαστε. Και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν κάποια υπευθυνότητα για αυτό που συμβαίνει. Επηρεάζουν και αυτά τον νομοθέτη που θέλει το σωστό".

Υπάρχουν βέβαια και κάποιοι ερωτώμενοι, οι οποίοι κρίνουν το σύστημα περισσότερο διαλλακτικά. "Είναι σωστό και το σύστημα και οι ποινές. Ο νομοθέτης όταν φτιάχνει τους νόμους, δεν είναι παρανοϊκός. Είναι κατά βάση λογικός. Απλά εμείς, οι δικαστές, και οι περισσότεροι γενικότερα το ερμηνεύουμε λάθος". "Σε άλλους είναι πολύ ελαφρύ και θα έπρεπε να είναι έτσι, ενώ σε άλλους είναι σκληρό, ενώ δεν θα έπρεπε. Είναι περισσότερο άδικο για τους δεύτερους. Σε μερικές περιπτώσεις είναι καλό. Κακό είναι όταν οι άνθρωποι δρουν σε κυκλώματα, που εγκληματούν συνειδητά, κατά επάγγελμα. Και βγαίνουν εύκολα και γρήγορα έξω".

Στην ερώτηση αυτή δόθηκε η ευκαιρία να συζητηθεί και ένα άλλο θέμα, σχετικά με την εφαρμογή του συστήματος εκείνου το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την έκτιση ποινής μικρότερης από την επιβαλλόμενη, καθώς και τα όποια 'ευεργετήματα', όπως τα ονομάζουν, και πως αυτά επηρεάζουν τους κρατούμενους.

Όσον αφορά τα προνόμια, "Οι φυλακισμένοι πρέπει να δείχνουν ανεκτικότητα και υπομονή. Αλλά, και πάλι, πολλοί που δείχνουν, δεν διοχετεύονται για δουλειά μέσα στην φυλακή. Και αυτό είναι προνόμιο, γιατί έτσι μειώνεται η ποινή. Ακόμα και την αναστολή δεν την παίρνουν όλοι. Κάποιοι έχουν προνόμια και κάποιοι όχι. Ακόμα και

την αναστολή δεν την παίρνουν όλοι. Σαν τις κοινωνικές τάξεις που λέγαμε πριν". "Η δουλειά είναι ευεργέτημα εδώ στην φυλακή, και τρόπος να βγεις πιο γρήγορα από αυτή. Βέβαια και αυτό δεν το καταφέρνουν όλοι. Όμως, σε γενικές γραμμές, είναι ότι καλύτερο εδώ μέσα". "...Σου έχουν βάλει πέντε χρόνια, με κάποιους τρόπους κάνεις τελικά ενάμισι και φεύγεις. Πράγμα καλό, γιατί στην ουσία, σου δίνεται μια ευκαιρία από το σύστημα για να βγεις πιο γρήγορα και ακόμη και να μην το ξανακάνεις". "...Και αυτός ο διαχωρισμός που μερικοί μπορούν να κάνουν τα τρία πέμπτα της ποινής τους και να φύγουν, για τους άλλους που δεν μπορούν, είναι ότι χειρότερο. Υπάρχει η δυνατότητα, αλλά αν τελικά δεν την έχεις, νιώθεις αδικημένος". "...Είναι πολύ σωστό. Γιατί έτσι υπάρχει κάποια ελπίδα. Κάνεις μια προσπάθεια και μπορεί να καταφέρεις κάτι". "Το μόνο καλό είναι ότι οι ποινές, με διαφόρους τρόπους μπορούν να μειωθούν. Αυτό είναι πολύ καλό. Και ως προς τον χρόνο κράτησης, η απασχόληση κάποιου μέσα εδώ, είναι ότι καλύτερο για να μην σκέφτονται τα προβλήματα που έχει και μέσα, και έξω. Τα μέσα προβλήματά του εξαρτώνται από το αν απασχολείται. Το μυαλό χωρίς αυτήν κολλάει σε χειρότερα, σε ναρκωτικά, και μετέπειτα σε μια πορεία που θα εγκληματήσει". "...Στα παίρνουν βέβαια οι δικηγόροι μέχρι να συμβεί αυτό. Αν έβγαζες όλα τα χρόνια, θα έπρεπε να φτιάξουν ακόμα τριάντα φυλακές. Και αυτό κρατάει γενικά πιο ήσυχους τους κρατούμενους. Αυτό και οι άδειες. Αν κάτσεις ήσυχος εδώ μέσα, κάπου μπορεί να βγάλει". "Το μόνο καλό οι μειώσεις και οι αναστολές των ποινών. Είναι πολύ καλό μέτρο γιατί, όσο καιρό, όσα χρόνια και να κάνει κανείς εδώ μέσα, είναι αρκετά για να αναμορφωθεί κάποιος, αν όχι να μεταμορφωθεί". "Η φυλακή περνάει πολύ δύσκολα. Ειδικά όταν δεν έχεις να κάνεις κάτι εδώ μέσα, όλο κακά πράγματα σκέφτεσαι. Άμα δουλεύεις εδώ μέσα, γίνεσαι δημιουργικός, πρέπει να απασχολείσαι. Δεν έχεις έτσι και πολύ χρόνο να σκέφτεσαι άσχημα πράγματα. Δεν διαλύεσαι, δεν φθείρεσαι".

Όπως είναι γνωστό από τις διατάξεις του ποινικού κώδικα, η ποινή δεν παρουσιάζει ελαστικότητα μόνο στις στιγμές- όψεις της νομοθετικής οριοθέτησεως και της δικαστικής επιμετρήσεως. Παρουσιάζει ελαστικότητα και κατά τη στιγμή- όψη της σωφρονιστικής υλοποιήσεως. Η ελαστικότητα εδώ αναφέρεται στην ποινή που βρίσκεται στο στάδιο της εκτίσεώς της. Στην σωφρονιστική υλοποίηση της ποινής, ως ελαστικότητα νοείται κατά κύριο λόγο η δυνατότητα αριθμητικής μείωσης της ποινής. Η δυνατότητα αυτή εκφράζεται στη νομοθεσία μας με τους θεσμούς της υπό όρους απολύσεως μετά την απότιση των δύο τρίτων της υλοποιημένης ποινής, της ευεργετικής μετρήσεως ελαχίστων μορίων υλοποιημένης ποινής, και της χάρης. Αυτές οι εκδηλώσεις ελαστικότητας, είναι φανερό ότι λειτουργούν υπέρ του καταδίκου.

Η υπό όρον απόλυση του καταδίκου ρυθμίζεται από τις διατάξεις του ποινικού κώδικα. Σύμφωνα με αυτές, ο καταδικασμένος σε στερητική της ελευθερίας ποινή, είναι δυνατόν να απολυθεί από τις φυλακές πριν εκτίσει ολόκληρη την ποινή που του έχει επιβληθεί. Για την χορήγηση της υπό όρον απολύσεως πρέπει ο κατάδικος α) να έχει καταδικαστεί για οποιοδήποτε έγκλημα σε ποινή στερητική της ελευθερίας και να έχει πραγματικά εκτίσει τα δύο τρίτα της ποινής που του επιβλήθηκε, που δεν μπορούν όμως να είναι λιγότερα από τον ένα χρόνο ή τα είκοσι χρόνια στην περίπτωση της ισόβιας καθείρξεως, β) να έχει δείξει καλή διαγωγή μέσα στη φυλακή, να έχει εκπληρώσει -στο μέτρο των δυνατοτήτων του- τις δικαστικά βεβαιωμένες υποχρεώσεις του απέναντι στον παθόντα, και να παρέχει, αναφορικά με το μέλλον, προσδοκία έντιμης ζωής. Εφόσον συντρέχουν οι παραπάνω τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις, το Συμβούλιο των Πλημμελειοδικών του τόπου εκτίσεως της ποινής- ύστερα από επαρκώς αιτιολογημένη αίτηση της διευθύνσεως των φυλακών που κρατείται ο κατάδικος- μπορεί να χορηγήσει της υπό όρον απόλυση. Η απόσταση

μεταξύ επιβαλλόμενης και εκτιόμενης ποινής φαίνεται να επηρεάζει τους κρατούμενους, και να την αντιμετωπίζουν με κάποια επιφυλακτικότητα. "...Έρχεται κανείς για δύο χρόνια και κάνει δέκα με διάφορους τρόπους και δικαιολογίες. Εδώ μπαίνεις άγιος και βγαίνεις... Ενώ άλλος μπαίνει για δέκα και κάνει δύο. Υπάρχουν για μερικούς πολλά παράθυρα. Η λέξη 'παράθυρα' τα λέει όλα". "Είναι μια δεύτερη ευκαιρία για αυτόν που παρανόμησε". "...Είναι σωστό, πολύ σωστό. Γιατί έτσι υπάρχει κάποια ελπίδα. Κάνεις μια προσπάθεια και μπορεί να καταφέρεις κάτι. Όμως από την άλλη, ειδικά με τις εφέσεις, εγώ για παράδειγμα πήρα στο πρωτοδικείο δέκα χρόνια, και στο εφετείο οκτώ. Δηλαδή τι να πιστέψω; Ότι οι πρώτοι δεν ήταν δικαστές και οι δεύτεροι είναι; Τι έγινε και η ποινή μου άλλαξε; Κάποια πράγματα δεν υποτίθεται ότι είναι αντικειμενικά; ...Οι ποινές είναι απλά προσχηματικές και κανείς δεν μπορεί να ελέγξει τίποτα". "Είναι τελείως αντιφατικό. Εγώ την πρώτη καταδικάστηκα για είκοσι δύο χρόνια, την δεύτερη για δεκάξι, τη τρίτη για δώδεκα... όμως το σύστημα είναι λάστιχο που μεγαλώνει και μικραίνει ανάλογα με τα συμφέροντα. Άμα πληρωθούν καλά, κάπως βοηθάνε. Όπως και να έχει, δεν τους νοιάζει αν σε καταστρέφουν. Δεν είναι ακριβοδίκαιο. Σου κάνουν πρώτα οικονομική αφαίμαξη, έχεις δεν έχεις. Και αν έχεις, όλοι, δικηγόροι και σχετικοί, τρώνε με χρυσά κουτάλια και δεν φαίνονται και πουθενά. Το σύστημα σε στίβει και μετά σε πετάει σαν λεμονόκουπα...". "...Από την ώρα που οι ποινές έγιναν αναστολές, οι ποινές αυξήθηκαν πενήντα τοις εκατό. Η αλλαγή είναι προς το χειρότερο". "Είναι κάποιο μέτρο που ευνοεί κάποιες καταστάσεις και ένα μέρος των επαγγελματιών που απασχολούνται με αυτά τα θέματα, δηλαδή δικηγόρους και δικαστές. Είναι σίγουρα κάτι καλό, αλλά ευνοεί το όλο δικαστικό, δικηγορικό και εισαγγελικό σύστημα. Είναι κατανοητό το γιατί το ευνοεί, αφού στην ουσία το συντηρεί. Με κάτι τέτοια είσαι συνέχεια στο δώσε, μέχρι που καταστρέφεις. Και αν δεν έχεις, τότε καταστρέφεις τελείως". "Είναι γενικά καλύτερα να βγάλει

κάποιος την ποινή του και να ξέρει από την αρχή οριστικά πόση είναι. Όχι ότι είναι κακό η λιγότερη φυλακή από αυτήν που σου είχαν πει στην αρχή. Η διαδικασία είναι πολύ κακή. Έτσι, οι περισσότεροι γίνονται όλο και περισσότεροι ρουφιάνοι... Σαπίζει το όλο σύστημα όταν από δέκα χρόνια κάνεις τρία. Δεν υπάρχει δικαιοσύνη, αλλά παντού παράθυρα. Λες και οι νόμοι φτιάχτηκαν για να υπάρχουν τα διάφορα παράθυρα. Καθένας μαθαίνει αναγκαστικά να ελίσσεται, και αν έχει λεφτά να λαδώνει και τα πράγματα για αυτόν να είναι πιο εύκολα από ότι για άλλους". "... Από την άλλη, αυτό, που αργότερα δηλαδή από μια πρώτη δική μπορείς να πας στο εφετείο και να σου αναγνωρίσουν ότι δεν είχες μια σωστή δίκη και να σου μειώσουν την αρχική ποινή, είναι πολύ καλό. Δίνει κάποιες ελπίδες ότι θα βγεις πιο γρήγορα. Όμως πιο δικαστήριο είναι σωστό, το πρώτο ή το δεύτερο; Και αν δεν έχεις χρήματα να τραβήξεις την διαδικασία, τι θα κάνεις, θα κάνεις όλη την ποινή;". " Καλύτερο ίσως θα ήταν να υπάρχει κάποιο στάνταρ από την αρχή στις ποινές. Να γίνει αυτό που προβλέπεται από την αρχή, όχι να στα τρώνε οι δικηγόροι και όποιοι στα τρώνε για να μειώσεις κάπως την ποινή. Όμως κανένας δικαστής δεν λογοδοτεί για αυτά που κάνει". " Το μόνο καλό είναι ότι μπορεί και να μην κάνεις όσα χρόνια σου είπαν στο δικαστήριο ότι θα κάνεις. Και οι περισσότερες ποινές είναι μισή ζωή και, ακόμη και αν είναι πέντε ή δέκα χρόνια. Όλες οι ποινές είναι μεγάλες. Και μια αναστολή νωρίς, μπορεί να σε κάνει να μην το ξανακάνεις. Γιατί σκέφτεσαι ότι αν σε ξαναπιάσουν τα πράγματα δεν θα είναι τόσο καλά. Και ακόμα, αν βγεις κάπως νωρίς, δεν βγαίνεις και τόσο θυμωμένος. Και αυτό είναι πολύ καλό γενικά". "... Το μόνο καλό είναι ότι μπορεί και να βγεις πιο γρήγορα και να γυρίσεις στην οικογένεια και να έχεις ελευθερία. Το μόνο καλό. Αλλά και αυτό δεν είναι καλό για όλους, δεν μπορεί να συμβεί για όλους". "Σε δικάζουν ανάλογα με το πώς θα σηκωθεί ο δικαστής. Κάποιον άλλον, για το ίδιο αδίκημα, μπορεί να τον κρίνει τελείως αλλιώς. Και άλλος δικαστής ακόμα διαφορετικά. Πήγαινε, σου λέει και θα τα

βρεις στο εφετείο. Όμως νόμος υπάρχει, ή δεν υπάρχει. Δεν μπορεί ο ένας δικαστής να είναι καλός και κάποιος άλλος όχι... Γιατί όμως να υπάρχει το εφετείο. Αφού οι ίδιοι οι δικαστές δικάζουν, έτσι δεν είναι;" Είναι πολύ καλό, βοηθάει. Τι να τι κάνεις όταν όμως αντί για δέκα που πρέπει να φάει, τρως είκοσι. Φτάνει που μπαίνεις στη φυλακή και τιμωρείσαι. Δεν είναι ότι κάποιος μπαίνει και τιμωρεί τον εαυτό του και δεν συμβαίνει τίποτα. Διαλύεται και η οικογένεια, τα παιδιά, και η γυναίκα του πόσο μπορεί να αντέξει, πόσο να ταλαιπωρηθεί. Βγαίνεις τελείως καταστρεμμένος. Τα τρία πέμπτα σου δίνουν κάποια ελπίδα, αλλά γενικά ακούμε πολύ μεγάλες ποινές. Και άλλοι μπορούν να το καταφέρουν και άλλοι όχι. Πρέπει να έχεις γαϊδουρινή υπομονή εδώ μέσα. Σε πειράζουν, γίνονται τσαμπουκάδες και αν μαλώσεις, και δίκιο να έχεις, όχι αναστολή δεν παίρνεις για να βγεις, αλλά ούτε και άδεια να πας για λίγο σπίτι σου".

Κοινωνικές αναπαραστάσεις της εγκληματικότητας

Στις ερωτήσεις της συνέντευξης περιλαμβάνονταν και αυτές που αφορούσαν την γνώμη των κρατουμένων για την εγκληματικότητα. Πρώτη ήταν εκείνη σχετικά με τους λόγους οι οποίοι πιστεύουν ότι οδηγούν γενικά στην εγκληματικότητα, ερώτημα που προσπάθησαν κατά καιρούς αρκετοί εγκληματολόγοι να απαντήσουν, καταλήγοντας πολλές φορές στην ανάγκη μιας πολύ- αιτιολογικής προσέγγισης.

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι μιλούν για θέμα κοινωνικών τάξεων, και θέμα φτώχειας και επιβίωσης. Συγκεκριμένα: "Η κοινωνική ανισότητα που επικρατεί. Το σύστημα γενικότερα. Το σύστημα που κάνει τους πλούσιους πλουσιότερους, και τους

φτωχούς , φτωχότερους. Τα χρήματα και το κυνήγι τους. Όλα από εκεί ξεκινάνε". "Η κοινωνική ανισότητα που επικρατεί. Το σύστημα γενικότερα. Το σύστημα που κάνει τους πλούσιους πλουσιότερους και τους φτωχούς φτωχότερους". "Το σύστημα που είναι ανοργάνωτο...". "Υπάρχουν πολλοί λόγοι. Οι περισσότεροι είναι κοινωνικοί. Άλλοι έχουν και άλλοι όχι. Βλέπουν τους άλλους που έχουν και θέλουν και αυτοί". "Οι λόγοι είναι οικονομικοί. Τα βάζεις με την εξουσία , το κράτος". "Η ίδια η κοινωνία. Αυτοί που μας κάνουν κουμάντο, οι αφέντες. ... Η κοινωνία είναι χωρισμένη. Ορισμένοι αντέχουν κάποιους όρους και προσαρμόζονται, ενώ άλλοι δεν αντέχουν και ξεφεύγουν. Είναι η αντίδραση και σίγουρα οικονομικά προβλήματα...". "Οι λόγοι είναι κυρίως κοινωνικοί με πολλά παρακλάδια. Η ανέχεια, η φτώχεια. Το κοινωνικό επίπεδο, ειδικά αν είναι χαμηλό. Αυτά είναι τα πιο σημαντικά... Όλα όμως ξεκινούν από την ανέχεια, την γενικότερη φτώχεια μιας κοινωνίας". "Στην εγκληματικότητα οδηγεί το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ίσα δικαιώματα και ότι υπάρχει γενικά αδικία. Βλέποντας τα... την εκμετάλλευση που υπάρχει.. υπάρχει γενικά αδικία στον κόσμο. Άλλοι μπορεί και να τα έχουν όλα, και να μην εκτιμάνε τίποτα και να πατάνε πάνω σε όλους τους άλλους. Άλλοι μπορεί να μην έχουν τίποτα και να παρακαλάνε". " Η πολιτεία γενικά ευθύνεται. Νιώθω ότι η πολιτεία είναι διαλυμένη. Είναι σαν μια σκύλα που τρώει τα παιδιά της. Δεν μπορώ να σου πω κάτι συγκεκριμένο. Γενικά η πολιτεία". "Το κοινωνικό επίπεδο. Πρώτος παράγοντας είναι το οικονομικό ζήτημα. Βέβαια, υπάρχουν και συνειδητοί παράνομοι, που αντιδρούν στην κοινωνία και στο κοινωνικό σύστημα. Οι λόγοι είναι και πολιτικοί. Κατέρρευσε το σύστημα και το ρίξαν όλοι στην παρανομία".

Μιλούν ακόμα και για λάθος διαπαιδαγώγηση, κακή οικογενειακή κατάσταση και έλλειψη κοινωνικής πρόνοιας: "Αν από μικρός είσαι μόνος σου, δεν έχεις γονείς και κάποιους να σε υποστηρίζουν, το πιθανότερο είναι να εγκληματήσεις". "Αν σου πω για την εκδοχή των νέων, η αδιαφορία του κράτους απέναντί τους, η έλλειψη δουλειάς, και

η έλλειψη αγωγής και από το σπίτι, και από το κράτος, δηλαδή έλλειψη παιδείας. Δεν δίνονται ευκαιρίες και εφόδια σε άτομα που έχουν πραγματικά περισσότερες ανάγκες από άλλους". "...Σίγουρα παίζει ρόλο και η όχι σωστή ανατροφή κατά την παιδική ηλικία". "...Τα οικογενειακά προβλήματα μπορεί να επηρεάσουν. Γενικά το πώς μεγαλώνει ο άνθρωπος, σε τι περιβάλλον". "Η όχι καλή παιδεία και ο τελείως κοινωνικός αποπροσανατολισμός. Γιατί, άλλα σου προβάλλουν και άλλα κάνουν στην ουσία. Η κοινωνία γενικά σου προβάλλει ένα ποτήρι, και σου πασάρει στην συνέχεια ένα μπουκάλι. Αυτό δεν είναι αποπροσανατολισμός; Αλλού θέλει να σε πάει, και αλλού τελικά σε πηγαίνει. Και τα ΜΜΕ είναι κάποιος λόγος, γιατί επηρεάζουν εντελώς αρνητικά τα παιδιά". "Κύριο στοιχείο είναι η κακή ψυχολογική κατάσταση. Και η μορφωτική κατάσταση αυτού που κάνει το έγκλημα. Αν κάποιος είναι καλλιεργημένος, είναι δύσκολο να εγκληματήσει. Αν κάποιος είναι καλλιεργημένος, είναι δύσκολο να εγκληματήσει. Αντίθετα, αν κάποιος δεν είναι, το πιο πιθανό είναι αν φερθεί σκληρά στην πρώτη πίεση. Το διαπίστωσα αυτό που σου λέω. Είναι η αδυναμία χαρακτήρων και η αδυναμία να συγκρατήσει κάποιος τα νεύρα του. Υπάρχουν βέβαια και οικονομικοί λόγοι που κάποιος κάνει έγκλημα, αλλά αυτό είναι συνάρτηση του περιβάλλοντος που μεγάλωσε ο καθένας". " ...Σαν άνθρωπος είναι φυσικό να αγανακτήσεις σε κάποιες περιστάσεις και να μην μπορέσεις να συγκρατηθείς". "...Μπορεί να φταίει η οικογένεια, ή να μην υπάρχει η οικογένεια, ή να είναι πολύ φτωχή. Ακόμα και οι παρέες μπορεί να φταίνε". Όπως σημειώνει και ο Glueck (1950), η οικονομική ανέχεια δημιουργεί ένα πλαίσιο ανασφάλειας, το οποίο επηρεάζει τον ψυχισμό του παιδιού και τη συμπεριφορά του, ενώ ο Sutherland, με τη θεωρία των διαφορικών συγχρωτισμών, ισχυρίστηκε ότι τα άτομα ωθούνται στο έγκλημα όταν οι επαφές που έχουν με εγκληματικά πρότυπα υπερσχύουν εκείνων με μη εγκληματικά. Για να ολοκληρωθεί η διαδικασία του περάσματος στην πράξη, πρέπει να συντρέχουν

ορισμένες περιστάσεις. Οι περιστάσεις αυτές είναι: η οικονομική ανάγκη, η έλλειψη εναλλακτικών λύσεων και οι ευκαιρίες για την διάπραξη εγκλήματος.

Άλλοι υποστηρίζουν ότι το έγκλημα εξαρτάται καθαρά από κάποιες συνθήκες: *"Εξαρτάται καθαρά από τις συνθήκες... Δεν πιστεύω ότι υπάρχει έμφυτη εγκληματικότητα"*, ή από λόγους ψυχολογικούς: *"Νομίζω ότι οι λόγοι είναι καθαρά ψυχολογικοί. Όταν ο άνθρωπος ξεφεύγει από την λογική, τότε συμβαίνουν τα περισσότερα άγρια αδικήματα. Και τα εγκλήματα είναι στιγμιαία. Εκεί που δεν το περιμένεις συμβαίνουν. Και συμβαίνουν στον καθένα". "...Και είναι και άλλοι, αυτοί που εξαρτώνται από τα πάθη τους και καταλήγουν σε κάποιο αδίκημα"*.

Μερικοί δεν διστάζουν να καταδείξουν την εισροή αλλοδαπών στην χώρα μας , ως αιτία της εγκληματικότητας: *"Παίζει κάποιο ρόλο το ότι έχουμε γίνει ζέφραγο αμπέλι από τους αλλοδαπούς". "...Πιστεύω ότι τις πιο πολλές φορές φταίει η περιέργεια και το μυαλό. Ειδικά αν δεν σκεφτείς λογικά εκείνη την ώρα που πρέπει. Γενικά, δεν υπάρχουν κοινοί λόγοι για όλους"*.

Οι οικονομικοί λόγοι είναι κυρίως αυτοί που οδηγούν στην εγκληματικότητα, σύμφωνα με τους περισσότερους από τους ερωτώμενους. Την αντίληψη αυτή επιβεβαιώνουν διάφορες έρευνες, όπως εκείνη των D. Glaser & K. Rice (1959,σ.σ. 679-686), στην οποία διαπίστωσαν ότι οι συλλήψεις ενηλίκων αυξάνουν , όταν τα ποσοστά της ανεργίας μεγαλώνουν. *"Και το εύκολο κέρδος επηρεάζει. Κάνουν εγκλήματα αυτοί που δεν θέλουν να δουλέψουν και να τα βρουν έτοιμα". "Τα εύκολα λεφτά, το εύκολο κέρδος. Και η επιδίωξη μιας καλύτερης ζωής. Αυτά είναι τα βασικότερα. Αν σου πω κάτι άλλο , θα είναι ψέμα". "Η ανεργία. Η έλλειψη χρημάτων. Η ανάγκη για επιβίωση. Αν κανείς δεν έχει λεφτά να ταΐσει την οικογένειά του , ξαναπαρανομεί για να την ζήσει"*.

Τα ναρκωτικά παίζουν αρκετά σημαντικό ρόλο για τους κρατούμενους: "...Τα ναρκωτικά. Ξέρεις πόσοι φόνοι γίνονται από ναρκομανείς;". "τα ναρκωτικά. Αν είσαι σε μικρή ηλικία και τα αρχίσεις, ειδικά την ηρωίνη, και εξαρτηθείς και δεν έχεις χρήματα, ή θα κλέψεις, ή θα κάνεις κάτι για να εξασφαλίσεις τη δόση σου. Οι πιο πολλοί κλέβουν". "Τα ναρκωτικά και η ευρεία κατανάλωσή τους. Ο πιο πολύς κόσμος πίνει". "Τα ναρκωτικά. Εγώ πήρα ναρκωτικά και παρανόμησα, και πολλοί εδώ μέσα το ίδιο. Ο πιο πολύς κόσμος, κάπως έτσι παρανομεί. Αν δεν παίρνεις ναρκωτικά, δεν υπάρχει λόγος. Έτσι πιστεύω. Και δεν είναι αυτά που λένε συνήθως, ανεργία και τέτοια. Έτσι πιστεύω. Όποιος θέλει να δουλέψει, δουλεύει. Εγώ πάντα είχα τις καλύτερες δουλειές, αρκεί να την έψαχνα λίγο. Αλλά και γενικά, έβρισκα δουλειά όποτε ήθελα. Έκανα τις παρανομίες μου, γιατί τα λεφτά δεν μου έφταναν".

Οι απόψεις για το αν υπάρχει έμφυτη εγκληματικότητα, δίστανται: "Δεν πιστεύω ότι υπάρχει έμφυτη εγκληματικότητα. Για παράδειγμα, αν βρει κάποιος την γυναίκα του στο κρεβάτι με κάποιον άλλον και την σκοτώσει και αυτήν και αυτόν, εεε... εγώ δεν το θεωρώ έγκλημα". "Μερικοί το έχουν και στα κότταρά τους, είναι εκ γενετής εγκληματίες. Σε άλλους βγαίνει και σε άλλους όχι. Είναι όμως και να την έχεις μέσα σου την παρανομία". "...Αλλά μπορεί και να είναι και στο χαρακτήρα του ανθρώπου, να το έχει μέσα του για παράδειγμα να κλέβει, να είναι ο όλος τρόπος της ζωής του παράνομος".

Μια ερώτηση η οποία αφορά το φαινόμενο της εγκληματικότητας, είναι και ποιοι κατά την γνώμη των κρατουμένων έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν και γιατί.

Μια πρώτη κατηγορία που διέκριναν , είναι και αυτοί των εξαρτημένων από ναρκωτικές ουσίες. "Τα ναρκωτικά . Αυτοί που παίρνουν ναρκωτικά. Μπροστά στην εξάρτησή τους, δεν κωλώνουν να κάνουν κάποιο έγκλημα". "Οι τοξικομανείς από το πάθος τους, την εξάρτησή τους, είναι κατ' επάγγελμα εγκληματίες". "...Θέλουν χρήματα για την δόση τους , και οι περισσότεροι είναι άνεργοι. Τα ναρκωτικά σε ωθούν σε μια ανεξέλεγκτη κατάσταση. Δεν θα έκαναν τα ίδια αν ήταν νορμάλ". "...Οι ναρκομανείς γιατί δεν μπορούν να ελέγξουν τον εαυτό τους". "... Αν είσαι εξαρτημένος, πολλά μπορεί να κάνεις". "Πιστεύω ότι είναι να το έχεις στο αίμα σου για να κάνεις κάποιο έγκλημα χωρίς λόγο. Ή, σοβαρός λόγος είναι τα ναρκωτικά. Εγώ με τα ναρκωτικά έχασα το μυαλό μου, παραλογιζόμουν. Δεν σκεφτόμουν λογικά". "Οι ναρκομανείς. Ειδικά αυτοί, δεν θέλει κάποιος να κάνει έγκλημα και το κάνει". "Οι ναρκομανείς. Αυτοί κάνουν ληστείες για τα λεφτά, για την δόση τους". "Οι ναρκομανείς. Όταν πίνουν έχουν και θράσος, και θάρρος πάνω από όλα. Κάνουν απίστευτα πράγματα. Είναι εκτός εαυτού και ελέγχου".

Σε μια άλλη κατηγορία κατατάσσονται και αυτοί που έχουν οικονομικά προβλήματα ή είναι άνεργοι. "...Και αυτοί που κάνουν αδικήματα για χρήματα , για καλύτερη ζωή". "Οι χαμηλές τάξεις. Αυτοί που ανήκουν πραγματική ανάγκη, όχι οι πλούσιοι. Οι πλούσιοι, και που μπαίνουν στην φυλακή, έρχονται για λίγο και είναι σαν τουρίστες". "Αυτοί που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα και έχουν χαμηλό εισόδημα, κάνουν και εγκλήματα με την μεγαλύτερη ποικιλία, και έχουν τις περισσότερες πιθανότητες γενικά να εγκληματήσουν. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται και οι άλλοι, οι περισσότεροι τουλάχιστον". "Αυτοί που έχουν πίεση οικονομική, αυτοί που δεν έχουν οικονομική άνεση".

Μια άλλη κατηγορία ανήκουν οι αλλοδαποί: "Οι Αλβανοί σίγουρα ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Αυτοί δεν ανήκουν στο ανθρώπινο γένος. Πιστεύω ότι αυτό μάθανε,

αυτό κάνουν. Μάλιστα πιστεύω ότι γεννιούνται έτσι". "Οι αλλοδαποί σίγουρα. Οι πιο πολλοί είναι εγκληματίες". "...Συγκεκριμένα όμως οι αλλοδαποί έχουν περισσότερες πιθανότητες. Ήταν ήδη εγκληματίες, και κάνουν ότι κάνουν εις βάρος των Ελλήνων πολιτών. Δεν έχουν ούτε Θεό, ούτε πατρίδα. Αν είχαν, θα καθόντουσαν εκεί". "Ότι μαθαίνεις στον καθένα, αυτό κάνει. Οι αλλοδαποί για παράδειγμα, ήρθαν εδώ και δεν ήξεραν τι να κάνουν, δεν τους έδειξε και δεν τους είπε κανείς. Και από όσους ξέρω και εγώ, έχουν και πολύ λιγότερη παιδεία. Ότι τους προβάλλουμε, αυτό παίρνουν. Και αφού τους έχουμε συνέχεια στην εκμετάλλευση...". "Πιστεύω ότι οι αλλοδαποί μπορούν πιο εύκολα να κλέψουν. Αλλά και ο καθένας στη θέση τους θα μπορούσε να το κάνει. Καθένας που γενικά έχει ανάγκη". "...Και οι αλλοδαποί είναι οι πιο πολλοί εγκληματίες, ειδικά οι Αλβανοί. Αυτοί σκοτώνουν ακόμη και για ένα καταστάρικο. Είναι από τριτοκοσμική χώρα και έτσι όπως ήρθαν στερημένοι...". "...Υστερα, υπάρχει κοινωνική και πολιτική πίεση. Οι αλλοδαποί είναι άγνωστοι, και καμιά φορά κάνουν έγκλημα για την πλάκα τους. Και αυτοί όμως πιέζονται από πολλούς παράγοντες. Έχουν έρθει εδώ και για τυχοδιωκτισμό και αυτό τους οδηγεί στο έγκλημα και στην παρανομία". "Και οι αλλοδαποί εγκληματούν, αυτό είναι μια αλήθεια, η πραγματικότητα. Όχι όλοι γενικά. Ειδικά οι Αλβανοί είναι πολύ μεγάλο πρόβλημα. Το έχουν μέσα τους". "...Και να σου πω, και στην τηλεόραση βλέπω για την αλβανική μαφία. Ότι κάποιος Αλβανός, χτύπησε, έκανε, έρανε. Όμως απουσιάζω πολλά χρόνια από την κοινωνία, και δεν ξέρω ακριβώς τι παίζεται".

Σαν κατηγορία πολλοί ξεχωρίζουν, και τα άτομα που έχουν σοβαρά οικογενειακά προβλήματα ή κοινωνικές συναναστροφές με αρνητική επιρροή: "Τα παιδιά που προέρχονται από διαλυμένες οικογένειες. Η έλλειψη κάποιου ή και των δύο γονέων, είναι καταλυτικό για την πορεία του ως άνθρωπος". "...Και εκείνοι που δεν έχουν καθόλου οικογένεια και γονείς, αλλά και δική τους, παιδιά και τέτοια που κάπως θα

τους κρατούσε. Και αυτοί που είναι μεγαλωμένοι στα πεζοδρόμια". "...Οι Έλληνες χωρίς οικογενειακό περιβάλλον, χωρίς οικογενειακή θαλπωρή". "... Για τον φόνο τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά. Έγκειται στο μέγαλωμα αυτού που το κάνει, στην παιδική του ηλικία. Μεγάλο ρόλο παίζει και το περιβάλλον στο οποίο μεγάλωσε. Έτσι πιστεύω". "... Και αυτοί που είναι αδύναμοι χαρακτήρες. Φταίει και σε μερικούς ότι έχουν μεγαλώσει σε αρνητικό περιβάλλον και έχουν οι περισσότεροι αρνητικές ψυχολογικές βάσεις". "...Η οικογενειακή κατάσταση του καθένα και οι παρέες του. Τους φίλους τους διαλέγουμε, αλλά καμιά φορά μπορεί να μας παρασύρουν. Αν κάνεις παρέα με κλέφτες, δεν είναι δύσκολο να σε βάλουν και εσένα στο κόλπο".

Μερικοί δεν είναι δυνατό να διαχωρίσουν κάποιες ιδιαίτερες κατηγορίες με ροπή προς το έγκλημα. Πιστεύουν ότι όλοι έχουν τις ίδιες πιθανότητες, ή κάποιες φορές εξαρτάται από τις συνθήκες: "Όλος ο κόσμος μπορεί να εγκληματήσει ανά πάσα ώρα. Δεν έχουν κάποιοι περισσότερες και κάποιοι λιγότερες πιθανότητες. Σε μια δύσκολη στιγμή, όλοι θα εγκληματήσουν. Η εύκολη λύση είναι πάντα το έγκλημα. Έτσι δεν μπορεί να γίνει διαχωρισμός σύμφωνα με τις πιθανότητες. Μπορείς εύκολα να βρεθείς σε δίλημμα και να διαλέξεις το έγκλημα. Αν σε πέντε λεπτά με μια ληστεία μπορείς να βγάλεις εκατομμύρια, γιατί να τα βγάλεις σε χρόνια δουλεύοντας;". "Όλοι δυνητικά μπορούν. Η διαφορά είναι ως προς την πράξη, δηλαδή άλλοι φαίνονται και άλλοι όχι. Και αυτοί είναι για παράδειγμα οι φτωχοί ή οι αδαείς. Ακόμα και οι δικαστές μπορούν να εγκληματήσουν, και αυτοί άνθρωποι είναι. Όλοι εκτός από τον Θεό". "Δεν μπορώ να σου πω, γιατί άλλοι λειτουργούν συνειδητά και άλλοι ασυνείδητα. Σε κάποιους είναι η κακιά η ώρα. Δεν μπορώ να προσδιορίσω". "Εδώ που ήρθα, νομίζω ότι όλοι μπορούν". "Είναι πολλές κατηγορίες. Μπορεί να το δεις και από τον πιο καλό άνθρωπο, λόγω πάθους, ξέρω 'γω". "Ο οποιοσδήποτε μπορεί να εγκληματήσει. Αρκεί να υπάρξουν οι κατάλληλες συνθήκες και το κατάλληλο υπόβαθρο". "Είναι και οι

καταστάσεις που μπορεί καμιά φορά να κάνουν κάποιον να κάνει κάτι κακό. Αν κάποιος πειράζει π.χ. το παιδί σου, είναι λογικό να θέλεις να πάρεις εκδίκηση". "... Όμως, όλοι έχουμε πιθανότητες να κάνουμε κάποιο έγκλημα. Τις ίδιες πιθανότητες. Όποιος και να είσαι, δεν θέλει και πολύ". "...Και πάντα για κάθε έγκλημα, χρειάζεται να υπάρχει κάποιο κίνητρο. Και όλοι μπορούμε να βρούμε ή να βρεθούμε έτοιμοι να εγκληματήσουμε για κάτι". "Όλοι, αν το έχουν προετοιμάσει". "Όταν βέβαια σε πειράζουν, τότε φτάνεις στο έγκλημα. Εκεί που θα σε σκοτώσουν, σκοτώνεις εσύ. Είναι η ζωή στην μέση".

Μεμονωμένες απόψεις εκφράζονται σχετικά με το προσωπικό αίσθημα αδικίας που μπορεί να οδηγήσει κάποιους στο έγκλημα, ότι άνθρωποι με χαμηλό μορφωτικό και πνευματικό επίπεδο είναι πιο πιθανό να εγκληματήσουν. Ακόμα, άτομα με κάποια προβλήματα σεξουαλικής φύσεως, ακόμα και άτομα νεαρά σε ηλικία, εξαιτίας της ανωριμότητας του χαρακτήρα τους.

Η εγκληματικότητα, με την μορφή που εκδηλώνεται και τον ρυθμό που εξελίσσεται, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει η σύγχρονη κοινωνία. Μιλώντας λοιπόν για την εγκληματικότητα, ακολουθούσε στην συνέντευξη μια ερώτηση σχετικά με τις προτάσεις των κρατουμένων για την μείωση της εγκληματικότητας. Οι απαντήσεις τους κυμαίνονταν ως επί των πλείστων σε γενικό επίπεδο και χωρίς την αισιοδοξία ότι υπάρχει μια τέτοια προοπτική. "Δύσκολο, δύσκολο να απαντήσω. Το σίγουρο είναι ότι θα αυξηθεί. Δεν μπορώ να φανταστώ τίποτα με αυτά τα δεδομένα. Δεν πρόκειται να υπάρξει ούτε μία στο εκατομμύριο. Τίποτα". "Δεν υπάρχει πιστεύω κάτι συγκεκριμένο.

Έτσι είναι ο κόσμος. Η μείωση της εγκληματικότητας είναι κάτι πολύ σχετικό. Η εγκληματικότητα υπάρχει από καταβολής του κόσμου, το λένε και οι κοινωνιολόγοι και οι επιστήμονες. Ακόμη και ο Νόμος του Θεού, οι εντολές του Μωυσή, ήταν οι περισσότερες σχετικές με εγκληματικές πράξεις: ου κλέψεις, ου φονεύσεις. Ως και ο Θεός ήξερε". " Τα αίτια είναι πολύ βαθιά. Τι να σκεφτώ ...". "Δεν μπορεί νομίζω να γίνει κάτι. Τρέχουν όλα με πολλά χιλιόμετρα και δεν μπορεί να γίνει κάτι". "Αυτό είναι μεγάλο κεφάλαιο. Εγώ δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάτι, ή αν υπάρχει ότι μπορεί να γίνει". "... Το κράτος πώς να βοηθήσει, σε τι; Αυτά που γίνονταν, θα γίνονται πάντα". "Και το κοινωνικό σύνολο να βοηθούσε γενικά με την συμπεριφορά του. Τι να σου πω ακριβώς δεν ξέρω. Ίσως να υπάρχει περισσότερη κατανόηση και βοήθεια στα προβλήματα που κάποιος αντιμετωπίζει".

Βασικό μέτρο θεωρούν την καταπολέμηση της ανεργίας και την λήψη κάποιων μέτρων ενάντια στην οικονομική ανέχεια. "Να δοθεί εργασία, δουλειά στους ανθρώπους. Αυτό . και για να γίνει αυτό πρέπει να υπάρχει υποδομή". "...Να δοθούν κίνητρα στους νέους για εργασία στην πρόοδο". "Η καταπολέμηση της οικονομικής ανέχειας που είναι σοβαρός λόγος εγκλημάτων". "...Δουλειά, υποστήριξη γενικότερα, γιατί πολλοί από αυτούς εγκληματούν για να επιβιώσουν". "...Και το κράτος από εκεί και πέρα, θα πρέπει να δώσει δουλειές, να καταπολεμήσει την ανεργία". "Να σκύψουν στα προβλήματα επιβίωσης μερικών ανθρώπων. Αυτό ίσως να βοηθούσε κάπως". "Η καταπολέμηση της οικονομικής ανέχειας που είναι σοβαρός λόγος εγκλημάτων". "Να σκύψει η κυβέρνηση στο φτωχό λαό. Δεν μας χρειάζονται εδώ εφαρμογές πολυεθνικών, η Ελλάδα είναι πολύ πίσω για τέτοια πράγματα". "Όταν δεν πεινά, δεν ζει μέσα στην φτώχεια... εε... από εκεί ξεκινούν όλα. Θα πρέπει να καταπολεμηθούν όλα αυτά".

Πολλοί υποστηρίζουν ότι πρέπει να υπάρξει καλύτερη κοινωνική πρόνοια γενικότερα, και προστασία για την οικογένεια. "Μια καλύτερη κοινωνία γενικότερα

Δηλαδή σωστή οικογένεια, σωστή συμπεριφορά από και προς τους άλλους, σωστός επαγγελματισμός. Και πιστεύω, σωστή πρόληψη. Δηλαδή το κράτος να βοηθήσει με όποιο τρόπο μπορεί. Να δώσει δηλαδή υποστήριξη σε διαλυμένες οικογένειες στα παιδιά. Να δώσει προϋποθέσεις και ευκαιρίες σε άτομα που έχουν ανάγκη". "Πρέπει να δοθεί περισσότερη βάση στα παιδιά. Όλα από εκεί ξεκινούν. Περισσότερη σημασία στα παιδιά, στη σχολική και στην νηπιακή ηλικία". "Θα μπορούσε να υπάρχει και παρακολούθηση στο σχολείο των παιδιών, ειδικά αυτών που έχουν προβλήματα με την οικογένεια, ή έχουν τον πατέρα τους στην φυλακή. Να υπάρχει μια παρακολούθηση των παιδιών αυτών από την κοινωνική υπηρεσία". "Να υπάρχει φροντίδα και για την αποκατάσταση και τη ζωή των νέων ανθρώπων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Αυτοί έχουν πιο πολλές ανάγκες και πάνω στην ανυπομονησία τους πιο εύκολα φτάνουν στο έγκλημα".

Αρκετοί πιστεύουν ότι θα πρέπει να ληφθούν κάποια μέτρα ενάντια στην εγκληματικότητα των αλλοδαπών. "Πιστεύω ότι ο έλεγχος των αλλοδαπών που μπαίνουν στην χώρα μας θα βοηθούσε πολύ". "...Απέλαση των ανδρών εντός και εκτός της φυλακής". "...Να μην διεθνικοποιούνται. Εδώ φτάσαμε να είμαστε σαράντα φατρίες και εθνικότητες. Έρχονται οι ξένοι, παίρνουν τις δουλειές και δεν έχουν οι Έλληνες δουλειά ούτε για να φάνε". "να διώξουν τους ξένους όλους. Στην Λάρισα και στην Πάτρα αν πας, και στις φυλακές, δεν ακούς πια ελληνικά". "...Και αυτοί που πρέπει να φύγουν από την μέση είναι οι Αλβανοί". "Για να μειωθεί η εγκληματικότητα, πρέπει να διώξουν τους περισσότερους ξένους που έχουν έρθει. Και να αυξήσουν την αστυνομία". Τα ναρκωτικά θα πρέπει να καταπολεμηθούν, αφού είναι μια από τις κυριότερες αιτίες που οδηγούν στην εγκληματικότητα.

Πιο σωστός σωφρονισμός και βοήθεια στην επανένταξη των φυλακισμένων, θα συνέβαλε θετικά προς την μείωση της εγκληματικότητας. "Σωστός σωφρονισμός είναι

κάτι που σίγουρα λείπει. Εδώ ; στη φυλακή , όποιος μπαίνει για πρώτη φορά, το πιθανότερο είναι να καταλήξει εγκληματίας. Ξέρεις ποιο είναι το αντικείμενο απασχόλησης εδώ για όσους δεν δουλεύουν; Να κάθονται να συζητούν και να σχεδιάζουν ποιες ληστείες θα κάνουν με το που θα βγουν έξω. Τι να πω... Τους λέω 'ρε παιδιά , τι είναι αυτά, θα ξαναγυρίσετε μέσα'. Ξέρεις τι μου απαντούν; 'Ότι δεν ξέρουν τίποτε άλλο να κάνουν, και δεν έχουν κανένα άλλο τρόπο για να ζήσουν'. "Δεν υπάρχει κάτι συγκεκριμένο γιατί δεν υπάρχει σωφρονισμός, ούτε βέβαια και πάταξη". "Η βοήθεια σε αυτούς που έχουν εγκληματήσει, αφού βγουν από την φυλακή". "...Και το κοινωνικό έργο στις φυλακές θα βοηθούσε αρκετά, δηλαδή να υπάρχουν εδώ στην φυλακή κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι και τέτοιου είδους κοινωνικοί επιστήμονες που θα μπορούσαν να βοηθήσουν αρκετά". "... Και η φυλακή , δεν είναι καλό πράγμα. Δεν πρέπει να κλείνουν τον κόσμο τόσο εύκολα μέσα. Βγαίνει κάποιος από εδώ, δεν μπορεί να βρει δουλειά από την ρετσινιά που κουβαλάει, δεν έχει και καμιά βοήθεια από το κράτος, τι θα κάνει; Τι μπορεί να κάνει; Το πιθανότερο να κάνει κάποιο έγκλημα για να ζήσει, ή ακόμα και από αντίδραση. Αν ένας νέος μπει φυλακή και βγει και είναι είκοσι-εικοσιπέντε χρονών, έτσι όπως είναι η κατάσταση, ή πρεζάκιας θα γίνει, ή κλέφτης ή κίτσιδος. Ειδικά με όλα αυτά που έμαθε εδώ μέσα. Δεν γίνεται στην φυλακή σωστή αγωγή. Δεν γίνεται στη φυλακή σωστή αγωγή. Βέβαια , και σαράντα χρονών να είναι, έχει καταστραφεί ακόμα χειρότερα γιατί χάνει ότι μέχρι τότε έχει φτιάξει : δουλειά , οικογένεια και τα λοιπά".

Σωστή δικαιοσύνη-νόμοι και καλύτερες αντι-εγκληματικές πολιτικές γενικότερα, είναι αναγκαίο να υπάρξουν, σύμφωνα με την γνώμη των περισσότερων από τους κρατούμενους. "Δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάτι. Πάντα θα υπάρχει παρανομία. Ίσως κάτι να γίνονταν, αν άλλαζαν κάποιοι νόμοι. Γιατί πολλοί είναι άδικοι, και πολλοί άνθρωποι δεν θα έπρεπε να ήταν μέσα. Θα έπρεπε να είναι κάποιου που να μπορούν να

βοηθούν και το κράτος και να επανορθώνουν, ανάλογα με την ποινή βέβαια, και την αδικία που έκαναν". "Οι χαμηλότερες ποινές, κάτι που με συμφέρει". "Πρέπει πιστεύω να δοθεί βάρος στην πρόληψη και όχι στην καταστολή. Βασικά, δεν είμαι εγώ ειδικός για να σου πω ενδεδειγμένα μέτρα. Δεν ξέρω τι και πως ακριβώς πρέπει να γίνει". "Κοίταξε, κάποια πράγματα, όπως τελείως απαγόρευση ή αυτά που λένε σκούπες, δεν μπορούν να βοηθήσουν σε τίποτα. Δεν πιστεύω ότι μπορεί να γίνει κάτι συγκεκριμένο. Μάλλον θα πρέπει να ξανασκεφτούν αυτοί που φτιάχνουν τους νόμους κάποια πράγματα". "Πιστεύω ότι πρέπει να σκοτώνουν αυτόν που σκότωσε. Δεν υπάρχει συγχώρηση για την αφαίρεση της ζωής, δεν υπάρχει κανένα ελαφρυντικό αν σκοτώσεις κάποιον. Για τα άλλα εγκλήματα γενικά, δεν πιστεύω ότι μπορούν να κάνουν τίποτα". «Να υπάρχει κοινωνική δικαιοσύνη. Στην κοινωνία υπάρχει πολύ αδικία. Όλοι κρίνονται με δύο μέτρα και δύο σταθμά. Αλλιώς θα κριθείτε εσείς, αλλιώς εγώ. Είναι θέμα κοινωνικής θέσεως. ...Είναι πολιτικοί οι λόγοι που υπάρχει εγκληματικότητα...Χρειάζεται ισονομία και κατάλληλη κοινωνική πολιτική».

Δε διστάζουν ορισμένοι να μιλήσουν και πιο συγκεκριμένα για κάποια αδικήματα, και ιδιαίτερα για αυτά για τα οποία κατηγορούνται: "Η σωστή διαχείριση των ναρκωτικών και ειδικότερα η απελευθέρωση. Καλό θα ήταν να τα δίνει το κράτος στους ασθενείς, γιατί η ναρκομανείας είναι ασθενείς. Και να υπάρχει γενικότερα σωστότερος διάλογος και σωστότερη πληροφόρηση". "Αν ο καθένας είχε λεφτά για τη δόση του ... Δεν μπορώ να σκεφτώ για τον καθένα, θα σου πω για την περίπτωσή μου. Αν τα ναρκωτικά ήταν ελεύθερα, ο καθένας θα έκανε την επιλογή του. Δεν θα υπήρχε εμπορία, αλλά μόνο χρήση. Και αν δεν έκανε ο κόσμος χρήση, δεν θα υπήρχε εμπορία. Αλλά όλα αυτά να τα βρουν μόνοι τους".

Γενικότερα, οι κρατούμενοι πιστεύουν ότι καλό θα ήταν να καταπολεμούνταν γενικότερα τα οικονομικά προβλήματα, ή να ληφθούν κάποια οικονομικά και

πολιτικά μέτρα, η ακόμη και κάποια γενικότερη κοινωνική πρόνοια: "Να υπάρχει κοινωνική δικαιοσύνη. Στην κοινωνία υπάρχει πολύ αδικία. Όλοι κρίνονται με δύο μέτρα και δύο σταθμά. Αλλιώς θα κριθείτε εσείς, αλλιώς εγώ. Είναι θέμα κοινωνικής θέσεως. Ένας επώνυμος κρίνεται τελείως διαφορετικά. Αν είχε κοινωνική πρόνοια και παροχές, κανείς δε θα είχε την ανάγκη να εγκληματήσει. Είναι πολιτικοί οι λόγοι που υπάρχει εγκληματικότητα. Αυτοί που κυβερνούν αρέσκονται σε αυτό που τους εξυπηρετεί. Είναι ένα ολόκληρο σύστημα που υπάρχει ανάγκη για την ύπαρξη του. Οι πολιτικοί λόγοι είναι η δικαιολογία συντήρησης της αστυνομίας και των ομάδων καταστολής. Η καταστολή, αν και δεν είναι απαραίτητη, δεν περιορίζει τίποτα. Για παράδειγμα, θα πρέπει να επιτραπούν τα ναρκωτικά. Αν κάποιος έχει εξασφαλισμένη την δόση του, δεν έχει ανάγκη να κάνει κλοπές, να κλέψει τσάντες, ή να κάνει αγοραπωλησίες. Χρειάζεται ισονομία και κατάλληλη κοινωνική πολιτική".

Το επίπεδο μόρφωσης είναι αναγκαίο, σύμφωνα με την γνώμη αρκετών, να ανέβει. "Να ανέβει και το επίπεδο μόρφωσης το οποίο καθορίζει η κοινωνία. Αυτό θα ήταν καλό για κάθε άνθρωπο και για την κοινωνία, γιατί ανεβαίνουν όλα, σε όλες τις βαθμίδες". "Μια πιο σωστή παιδεία. Οι νέοι δεν θα πρέπει να κλείνονται στις φυλακές. Εγώ κλείστηκα πρώτη φορά σε φυλακή όταν ήμουν δεκαεφτά χρονών. Να υπάρχει σωστή ενημέρωση και πρόληψη για τα πράγματα. Να ενημερωθεί κάποιος, όχι να το κλείσουν στην φυλακή για να μην ξανακάνει κάτι κακό. Αν μπει στην φυλακή, είναι αργά πια. Αν κάνεις το πρώτο βήμα στην φυλακή, είναι αργά πια. Η φυλακή δεν σωφρονίζει. Βγάζει... πως να στο εξηγήσω, παράγει εγκληματίες".

Η σωστή πληροφόρηση θεωρείται και αυτή από κάποιους αναγκαία: "Η σωστή πληροφόρηση για τη ζωή γενικά, για τα αδικήματα και για τα πάντα. Αυτό είναι που πραγματικά λείπει. Το σημαντικό είναι αυτό. Δύσκολα ξεφεύγεις προς το λάθος, αν

ξέρεις από την αρχή κάποια πράγματα". "Η πολιτεία να κάνει μια προπαγάνδα για το τι δεν είναι καλό. Γενικά να υπάρχει ένα πρόγραμμα. Αν όλα είναι χάος...".

Για να συγκεκριμενοποιηθεί η προηγούμενη ερώτηση σε άτομα που τεχνικά τουλάχιστον έχουν εγκληματήσει, αφού βρίσκονται ήδη σε σωφρονιστικό κατάστημα και εκτίουν την ποινή τους, ζητήθηκε η γνώμη τους για το τι θα έκανε έναν άνθρωπο ο οποίος έχει ήδη εγκληματήσει, να μην εγκληματήσει και πάλι.

Αρκετοί υποστήριξαν ότι είναι θέμα καθαρά προσωπικό που έχει να κάνει τόσο με τις ηθικές αξίες, τη συνείδηση κάποιου, τον τρόπο που σκέφτεται, ακόμα και τον τρόπο ζωής του: "Αυτοί που έχουν κάποιες ηθικές αρχές από την οικογένεια. Αλλά και αυτοί, αν δεν τις ρουφήξει τις αρχές αυτές η φυλακή". "Συνείδηση. Άμα καταλάβεις, μάλλον καλύτερα, άμα συνειδητοποιήσεις, όχι απλά καταλάβεις το λάθος σου, την κατάσταση που σε έφερε σε αυτό το σημείο, άμα συνειδητοποιήσεις τι ακριβώς συμβαίνει γύρω σου, τότε δεν πρόκειται να εγκληματήσεις πιστεύω ποτέ ξανά". "Να αγαπάει τον εαυτό του. Αυτό είναι το παν. Και να έχει τον νου του. Έτσι γενικά". "Να έχει το μυαλό του πάνω από όλα. Δεν του δίνει κάτι η κοινωνία, σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται να τον βοηθήσει κανείς. Να έχει τη λογική του πάνω από όλα. Ακόμη, και να είναι σωστός κρατούμενος πριν βγει κανείς έξω". "Πρόβλημά του. Ο εαυτός του". "Να βρει αυτά που θέλει. Και εφόσον τα βρει, δεν πρόκειται να ξανακάνει κάτι παράνομο". "Αν άλλαζε τον τρόπο ζωής του. Όμως, αν για πολλά χρόνια είναι εγκληματίας και είναι εγκληματίας και είναι συνέχεια στην φυλακή, πολλά χρόνια όλο αυτό, ο τρόπος ζωής του είναι ήδη διαμορφωμένος και πολύ δύσκολα θα αλλάξει. Αυτός είναι ο τρόπος ζωής τους. Τους

έχει γίνει έμμομη ιδέα το έγκλημα και πιστεύω ότι είναι πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να αλλάξει κάτι και να αλλάξουν και αυτοί". "Να μπει στο σωστό δρόμο. Να κοιτά μπροστά και να μην ζει για μια μέρα. Η ζωή δεν είναι για μια μέρα. Θα ζήσεις όσο σου έδωσε ο Θεός. "

Για κάποιους άλλους είναι ο φόβος της φυλακής . "Για άλλους, μπορεί να τους κρατήσει ο εγωισμός τους. Να μην ξαναμπούν στη φυλακή. Ο φόβος της φυλακής είναι αυτός που μπορεί να κρατήσει μερικούς, ιδίως εκείνους που είναι μέσα για οικονομικά εγκλήματα. Ο φόβος είναι αυτός που κρατά πολλούς". "Εγώ, και μόνο που είδα τι είναι εδώ, πως είναι , δεν θα το σκεφτόμουν καν να κάνω κάποιο έγκλημα. Τώρα για άλλον, δεν ξέρω τι να σου πω".

Άλλοι μιλούν για την αναγκαιότητα να υπάρχει οικονομική και ψυχολογική στήριξη, και γενικότερα κοινωνική πρόνοια: "Κάποια καλύτερευση του οικονομικού , πράγμα που φτιάχεται με κάποια δουλειά ή κάτι τέτοιο, αλλά το πιο αναγκαίο είναι κάποια φροντίδα από ψυχίατρο. Όχι ψυχολόγο, γιατί δεν δίνει φάρμακα. Φροντίδα από ψυχίατρο και ψυχολογική υποστήριξη είναι απολύτως απαραίτητη γιατί , είμαστε άρρωστοι εδώ μέσα, αλλά βγαίνουμε ακόμη πιο άρρωστοι". " Η δουλειά είναι το κυριότερο. Μια οποιαδήποτε δουλειά, αρκεί βέβαια να το θέλει. Αν δεν έχει μια τακτική δουλειά, το πιθανότερο είναι να ξαναβρεθεί εδώ". "Μια μόνιμη δουλειά στο δημόσιο, για να μην ξαναμπεί εδώ. Τότε θα έφτανε η μείωση το εκατό τοις εκατό πιστεύω. Δεν θα ήταν στον αέρα που θα τον οδηγούσε στο έγκλημα και μετά πάλι στην φυλακή". "Το προφανέστερο. Να υπάρξει ενδιαφέρον και βοήθεια από το κράτος και την κοινωνία. Μόλις βγει κάποιος από εδώ να έχει δουλειά. Θα ήταν ότι καλύτερο". "Να προσπαθήσει να βρει δουλειά". "Να υπάρξει από την πολιτεία μια φροντίδα για την οικογένειά του και τον ίδιο με οποιονδήποτε τρόπο και από οικονομική άποψη". "Νομίζω η ψυχολογική στήριξη. Εάν πείσουν αυτό το άτομο με κατάλληλα στήριξη ότι το έγκλημα

δεν είναι η λύση, είναι απλά ο εύκολος τρόπος και δεν είναι κάτι σωστό ή πρόπον. Δεν είναι η λύση το έγκλημα. Η κοινωνία γενικά πρέπει να βοηθήσει. Να του δείξει τι έχει να κάνει, τι μπορεί να κάνει και υπό ποιες συνθήκες". "Να μην έχει ροπή στο έγκλημα. Να υπάρχει κοινωνική πρόνοια. Άμα καλύψεις τις ανάγκες σου, δεν εγκληματείς. Και οι ανάγκες είναι τα πάντα, γενικά. Η στέρηση είναι αυτή που σε οδηγεί σε ακραίες καταστάσεις".

Η ύπαρξη κάποιας οικογένειας και η διαπαιδαγώγηση που κάποιος έχει λάβει, παίζει αρκετά σημαντικό ρόλο: " Ένας κρατούμενος , μόλις βγει, είναι σαν μικρό παιδί. Κάποιος πρέπει να τον πάρει από το χέρι για λίγο καιρό. Πρέπει να έχει βοήθεια από την οικογένεια, τους φίλους, τον κύκλο του για λίγο καιρό. Αλλιώς ξεφεύγει". "Να έχει μια καλή οικογένεια χωρίς προβλήματα. Οι περισσότεροι εδώ είναι από διαλυμένες οικογένειες και δεν υπάρχει καμιά διαπαιδαγώγηση". "Η σωστή διαπαιδαγώγηση από μικρό παιδί πιστεύω ότι θα βοηθούσε αρκετά. Να καταλάβει από νωρίς γιατί δεν πρέπει να κάνει κάποια πράγματα. Τώρα, στους περισσότερους ειδικά νέους που μπαίνουν εδώ μέσα, δεν τους λέει κανείς γιατί δεν πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουν κάτι". "Η καλή επαφή με το οικογενειακό περιβάλλον. Να επικοινωνεί, να υπάρχει αγάπη και κατανόηση. Ακόμα, να μην συναντήσει παλιές παρέες και ζανακάνει κάποιο κακό". "Η αγάπη και η κατανόηση. Αυτά αρκούν". "Η αγάπη από κάποιον απέξω. Να έχει κάποιον να μείνει, να έχει δουλειά. Γενικά η οικογένεια. Η πολιτεία δεν μπορεί να κάνει τίποτα, όλο λόγια είναι". "Μια δικιά του οικογένεια. Έτσι πιστεύω".

Άλλοι μιλούν ότι είναι θέμα καταστάσεων ή ότι δεν υπάρχει κάτι συγκεκριμένο ώστε να μπορεί κάποιος να αποφύγει το έγκλημα: "...Και δεν πρέπει να ξεχάσουμε ότι πολλές καταστάσεις είναι πολύ απρόβλεπτες. Δεν θέλει και πολύ ξέρεις...". "Δεν πιστεύω ότι κάτι τέτοιο γίνεται , ή τέλος πάντων ότι μπορείς να το αποφύγεις με κάποιον συγκεκριμένο τρόπο". "Μια ιδανική κοινωνία που δεν βλέπω να υπάρχει και

δεν πιστεύω να υπάρξει ποτέ". "... να προσπαθήσει να έχει αρμονικές σχέσεις με τους γύρω του και να μην έχει κάποιο οικονομικό πρόβλημα". "Δεν μπορώ να σου πω κάτι συγκεκριμένο. Το έγκλημα, όποιο και αν είναι αυτό, είναι κάτι το τελείως στιγμιαίο". "Κάτι τέτοιο δεν γίνεται. Όλα είναι στο μυαλό και δεν μπορούν να αλλάξουν εύκολα".

Κάποιοι άλλοι για σωστότερο σωφρονισμό και για μια βοήθεια μετά την αποφυλάκισή τους ώστε να ενταχθούν ομαλά στο κοινωνικό σύνολο: "Μια σωστή σωφρονιστική διαβίωση μέσα στην φυλακή. Ας απασχολούν τους φυλακισμένους με κάποια τέχνη. Αν εδώ δεν δουλεύεις, το πιθανότερο είναι να σχεδιάζεις για το ποιες κλοπές και εγκλήματα θα κάνεις όταν βγεις. Υπάρχει εδώ χρόνος πολύς και ο δάσκαλος διδάσκει. Να μάθουν κάποια τέχνη στους ανειδίκευτους ώστε όταν βγει να μπορεί να βγάλει λεφτά για να ζήσει. Να ξέρει κάτι για να μπορέσει να επανενταχθεί. Να ζήσει τον εαυτό του και την οικογένειά του. Πολλοί εδώ δεν έχουν λεφτά ούτε για τα τσιγάρα τους. Και ξέρεις τι σκέφτονται συνέχεια; Γιατί εγώ να είμαι έτσι και οι άλλοι αλλιώς. Φαντάσου με τι θυμό θα βγουν κάποια στιγμή". "Η σωστή επανένταξη. Η κοινωνική πρόνοια που είναι ανύπαρκτη. Και η φυλακή αν ήταν σωστή, τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά. Αν εδώ έχεις εργασία, έξω θα έπρεπε να εξακολουθούσες. Αλλιώς τα οικονομικά προβλήματα είναι τεράστια". "...Και μια ηθική συμπαράσταση. Όχι να αντιμετωπίζεται ένας πρώην φυλακισμένος σαν να είναι το απόβρασμα. Βγαίνοντας από εδώ δεν σου ανοίγονται πόρτες, δεν σε βοηθά κανείς. Η πολιτεία είναι αυτή που ωθεί τους ίδιους ταλαίπωρους, την ίδια την τάξη των φυλακισμένων δηλαδή, και πάλι στην φυλακή. Εδώ μέσα βλέπεις άλλοι να μαζεύουν γόπες, άλλοι τα σκουπίδια, ρούχα, βλέπεις άτομα με ειδικές ανάγκες... και όταν βγουν, πάλι τα ίδια...". "Να τον δέχονταν όλοι οι υπόλοιποι όπως είναι. Να έχει κάποια στήριξη και να τον δέχονταν οι άλλοι όπως είναι. Εγώ όλους τους σεβόμουν όπως και να ήταν. Τώρα και οι άλλοι πρέπει να

με δεχτούν για να με βοηθήσουν να μην ξαναπέσω". "... Και να έχει μια στήριξη από το κράτος και την πολιτεία".

Κάποιος άλλος υποστηρίζει ότι η μόνη λύση είναι να συμμορφωθεί με το σύστημα: "Η μόνη λύση είναι να συμμορφωθεί με το σύστημα. Και αν παίρνει ναρκωτικά να τα κόψει ή να τα ελαττώσει. Από εκεί, από τα ναρκωτικά πιστεύω ότι ξεκινάνε όλα". "Σε μένα θα βοηθούσε να κόψω τα ναρκωτικά. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημά μου. Τώρα, οποιαδήποτε βοήθεια θα είναι επιθυμητή".

Κοινωνικές αναπαραστάσεις του αποκλεισμού

Ένα σημαντικό μέρος της συνεντεύξεως, αναφέρονταν σε θέματα σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση των ερωτώμενων, τον εγκλεισμό τους στην φυλακή. Έτσι, ζητήθηκε η γνώμη τους για το αν όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή εγκληματούν ξανά. Οι περισσότεροι από τους κρατούμενους συμφωνούν στο ότι η φυλακή δεν εμποδίζει κάποιον στο να εγκληματήσει. Μάλιστα, μετά την εμπειρία της φυλάκισης αρκετοί έχουν «εμπλουτίσει» κατά κάποιο τρόπο τις γνώσεις τους σχετικά με την διάπραξη εγκληματικών ενεργειών.

Πολλοί μιλούν για μια ροπή προς το έγκλημα, αλλά και την δυσκολία επανένταξης τους: "Πιστεύω ότι εγκληματούν, δεν συμμορφώνονται. Με το που θα βγουν, είναι έτοιμοι να κάνουν ότι δεν πρόλαβαν, επειδή φυλακίστηκαν.... Αυτός που δεν έχει τίποτα και δεν μπορεί να δουλέψει πουθενά, αναγκαστικά θα βγει στην παρανομία. Μερικοί βέβαια το έχουν και μέσα τους, είναι στον άνθρωπο ή και μεγάλωσαν έτσι, τι να σου πω". "Βγαίνουν χωρίς σπίτι πολλοί, χωρίς λεφτά, χωρίς δουλειά. Αν έχεις και

οικογένεια είναι χειρότερα γιατί έχεις περισσότερες υποχρεώσεις. Και έτσι παρανομείς. Σταματάς μόνο όταν έχει φτάσει το όριο της ηλικίας και έχεις κουραστεί". "Ο τρόπος εδώ... Οι πιο πολλοί εγκληματούν. Εδώ τα αδιέξοδα μεγαλώνουν. Η οικογένειά σου καταστρέφεται και δεν έχεις που να γυρίσεις μόλις βγεις. Βέβαια, αν έχεις καλή οικογένεια, καλό υλικό, τότε μπορείς να κρατηθείς. Αν βγεις κουρέλι, γίνεσαι μισάνθρωπος. Η οικογένειά όμως, τι φταίει για όλα αυτά;". "Δεν αλλάζουν εύκολα αυτοί που βγαίνουν και είναι κατ' επάγγελμα εγκληματίες. Δεν συνηθίζουν κιόλας εύκολα".

Η φυλακή η ίδια, ο εγκλεισμός, δεν είναι αυτός που επηρεάζει: "Αστείεέσαι, ποιοι να συμμορφωθούν; Τρομάζει μόνο ο δικαστής, μετά ξαναγυρνάμε στα ίδια. Και τρομάζει λόγω εξαντλητικής ποινής, όχι για κανένα άλλο λόγο". Σημαντικός παράγοντας είναι ο ίδιος ο εαυτός και ο χαρακτήρας του ατόμου: "...Ο παράγοντας που επηρεάζει, είναι ο ίδιος ο εαυτός". "Είναι θέμα χαρακτήρα καθαρά. Αν αναγνωρίσει το λάθος του, μπορεί και να μην ξανάρθει. Αν είναι κατά κάποιο τρόπο αγνός, η αλήθεια είναι ότι η φυλακή είναι πολύ μεγάλο πανεπιστήμιο. Μπορείς να μάθεις εδώ ότι μπορείς να φανταστείς. Αν κανείς πάρει τα καλά, θα καταλάβει κάποια πράγματα και δεν θα ξαναμπεί. Αν είναι αδύναμοι χαρακτήρες και επηρεάζονται, συνήθως ξαναέρχονται". "Κανείς εδώ δεν συμμορφώνεται. Δεν ασχολείται κανένας μαζί σου. Μόνο αν έχει κανείς μια προσωπικότητα και τον χαρακτήρα, δεν ξαναμπαίνει. Αν κάποιος το έχει μέσα του, θα το ξανακάνει σίγουρα, δεν θα αλλάξει μυαλά εδώ μέσα". "Και το τι θα κάνεις μετά την φυλακή, εξαρτάται από το τι θέλει ο εαυτός σου. Ο δρόμος που επέλεξες. Βλέπεις τη φυλακή, φεύγεις, και ή γυρνάς στην παρανομία, ή ξέρω 'γω , γίνεσαι βοσκός. Κάπως έτσι...". "Ανάλογα με τον άνθρωπο. Κάποιος μπορεί να καταλάβει ποιο είναι το σωστό. Χρειάζεται όμως μυαλό". "Με την φυλακή τιμωρούνται και λιγότεροι συμμορφώνονται. Οι λόγοι είναι οικονομικοί. Λόγοι επιβίωσης. Επηρεάζει και η αδικία σε σχέση με την

ποινή που έχει επιβληθεί. Όσοι δεν εγκληματούν , τους κρατούν οι σκέψεις που έχουν κάνει εδώ μέσα. Εδώ έχουν χρόνο πολύ να σκεφτούν τα υπέρ και τα κατά του χαρακτήρα τους, να συνειδητοποιήσουν την πραγματικότητα. Επιστρέφουν γιατί υπάρχει φόβος από τους έξωθεν."

Η ηλικία η οποία κάποιος φυλακίζεται, φαίνεται να παίζει κάποιο ρόλο, αλλά και οι υπηρεσίες οι οποίες προσφέρονται στην φυλακή, καθώς και η αδικία που αισθάνονται βρίσκονται σε αυτήν την κατάσταση: "Ανάλογα με τις υπηρεσίες που προσφέρονται. Εδώ θα συμμορφωθείς. Δηλαδή μπορεί να συμβεί και αυτό. Εξαρτάται βέβαια και από την ηλικία του κάθε κρατούμενου. Οι νέοι κρατούμενοι είναι συνήθως οξύθυμοι και δεν μπορούν να προσαρμοστούν εύκολα εδώ μέσα. Έτσι θα κάνουν πολλά χρόνια. Εγώ για παράδειγμα είμαι εξήντα πέντε χρονών. Τι να συμμορφωθώ; Υπάρχει τέτοια περίπτωση; Και το κυριότερο, πιστεύω ότι η αδικία με έφερε στη φυλακή. Οπότε δεν έχω κάνει κάτι για να συμμορφωθώ". "Εγκληματούν πάλι. Όχι, όχι, δεν συμμορφώνονται. Φταίει η κατάσταση που δημιουργείται γενικά , αλλά κυρίως από αυτό που θα συναντήσει έξω. Τι θα κάνει κάποιος νέος αν βγει από εδώ και δεν έχει να φάει, δεν έχει δουλειά και όλοι τον αντιμετωπίζουν κάπως; Θα κλέψει. Εδώ και εμείς, οι μεγάλοι και είμαστε απελπισμένοι. Και εγώ είχα μια επιχείρηση και διαλύθηκε και εγώ δεν ξέρω τι θα κάνω. Θα προσπαθήσω να μην ξαναγυρίσω ποτέ εδώ, αυτό είναι το μόνο σίγουρο. Αυτό κατάλαβα εδώ στη φυλακή. Εδώ κανονικά πρέπει να σωφρονίζεσαι, για αυτό είσαι εδώ. Όμως εδώ στην ουσία σκέφτεσαι ποιον δρόμο θα διαλέξεις. Εγώ είμαι μεγάλος και ξέρω ίσως και αναγκαστικά τι θα διαλέξω. Αλλά οι νέοι έχουν πρόβλημα. Δεν υπάρχουν εδώ ούτε η κατάλληλη παιδεία, ούτε οι γνώσεις, ούτε η άνεση. Και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι τη δουλειά τους κάνουν και αυτοί. Και αυτοί έχουν τα προβλήματά τους. Άλλωστε δεν ξέρουν και αυτοί γιατί κάνουν αυτή την δουλειά. Αυτό βρήκαν , βολεύτηκαν και κάνουν. Δεν είχαν και κανένα ενδιαφέρον για

να κάνουν σωφρονισμό, αν και οι άνθρωποι δεν μας ενοχλούν, ίσα- ίσα. Και γενικά αν υπάρχει και προδιάθεση του κρατουμένου, δεν υπάρχει καμιά μεταχείριση για να αλλάξει κάτι. Σε πάνε, σε πετάνε σε ένα κελί και τελείωσες. Κανένας δεν σου λέει τι να κάνεις. Αν έχεις λεφτά και μπορείς να πληρώσεις δικηγόρους να βοηθήσουν κάπως την κατάσταση, καλώς. Αλλιώς, τελείωσες". "Οι περισσότεροι εγκληματούν ξανά, ειδικά αν είναι σε νεαρή ηλικία. Ο μεγάλος, όχι και τόσο πολύ. Ειδικά αν είναι από φόνο. Είναι αδίκημα που δεν γίνεται συχνά".

Ειδικότερα οι υπηρεσίες οι οποίες προσφέρονται στη φυλακή και οι συνθήκες, παίζουν ένα ιδιαίτερο ρόλο: "...Ο σκοπός της φυλακής είναι ο σωφρονισμός, όχι να μας κάνουν θηρία και μισάνθρωπους. Δεν επικοινωνούμε εδώ μεταξύ μας. Δεν επικοινωνούμε εδώ μεταξύ μας. Μαλώνουμε για το τηλέφωνο, ποιος θα το πρωτοπάρει και ποιος θα μιλήσει περισσότερο. Φαντάσου πως βγαίνουμε. Δεν υπάρχει άμεση επαφή όχι με τους έξω, αλλά και με τους μέσα. Είμαστε τόσο πολλοί, τόσο διαφορετικοί, ακόμα και στην γλώσσα που μιλάμε. Οι άδειες και τα επισκεπτήρια, τα ευεργετήματα αυτά, βοηθούν ακόμα και τους υπότροπους. Αν μαλακώνει η φυλακή, μαλακώνει και η ψυχή σου. Βέβαια, εδώ πρέπει να είσαι ρουφιάνος για να τα έχεις όλα αυτά. Αν είσαι άντρας, δεν έχεις τίποτα. Είναι άλλος ο τρόπος, άλλη η νοοτροπία". "Είναι το περιβάλλον τέτοιο που δεν υπάρχει σωφρονισμός. Δεν υπάρχει εδώ ένα άτομο να σου πει δυο καλές κουβέντες. Όποιος μιλήσεις έχει να σου πει μόνο για κάποια απατεωνιά, να σου βάλει κάποια ιδέα για κάποια παρανομία". "Δεν σε σέβεται κανένας εδώ, ούτε και σέβεσαι κανέναν. Όταν ζεις εδώ μέσα στην ασέβεια, δεν μπορείς να βγεις έξω και να σεβαστείς". "Σίγουρα εγκληματούν πάλι. Το κλίμα της φυλακής είναι τέτοιο. Η φυλακή σε εκπαιδεύει και δεν μπορείς να κάνεις κάτι διαφορετικό. Η κοινωνία δεν σε δέχεται γιατί έχεις πάντα το στίγμα. Δεν μπορείς εύκολα να κρατήσεις σπίτι, να βρεις δουλειά ή οτιδήποτε άλλο. Βιάζεσαι να κερδίσεις τον χρόνο που έχασες, κιόλας. Βλέπεις

τους φίλους σου που είναι έξω και προχωρήσανε με την ζωή τους, έκαναν οικογένειες, παιδιά και ανεβήκανε κάπως κοινωνικά. Σε πιάνει μια βιασύνη και νιώθεις έντονα μειονεκτικότητα. Και εδώ ο τρόπος που έμαθες αν είσαι χρόνια, οι γνωριμίες που έκανες στην φυλακή.....Η φυλακή είναι τιμωρία, όχι σωφρονισμός όπως υποτίθεται. Είναι ένα κακό σχολείο. Κακό σχολείο, διαφορετικό. Αν βγω, δεν πιστεύω ότι θα ξαναγυρίσω ποτέ πίσω. Εξαρτάται βέβαια και από τις παρέες που θα κάνω, και την κοινωνία και πως θα το αντιμετωπίσω". "Εδώ δεν υπάρχει συμμόρφωση. Η φυλακή δεν συμμορφώνει. Μόνος σου, μπορεί και να μην εγκληματήσεις πάλι. Όμως η φυλακή σε αγριεύει. Σου δημιουργεί αποθμημένα και στερήσεις. Για να τα καλύψεις αυτά. Όταν βγεις κάνεις κάποιο έγκλημα, για να αποκομίσεις χρήματα προς το ζην. Έξω από εδώ, είσαι στον άσσο, στιγματισμένος κοινωνικά. Τι επιλογές μπορείς να έχεις;"

Αρκετά συχνά αναφέρονται στις γνωριμίες που γίνονται στην φυλακή, οι οποίες και επηρεάζουν σε μεγάλο ποσοστό την πιθανότητα επιστροφής στην φυλακή. Η υποκοουλτούρα των εγκλείστων αποτελεί ένα χαρακτηριστικό σύμπτωμα που υπονομεύει σταθερά την αξιοπιστία κάθε λόγου περί βελτιωτικής και επανακοινωνικοποιητικής λειτουργίας της φυλακής. Η παραμονή μέσα στο ίδρυμα ωθεί τον εγκλειστο σε μία συνακόλουθη σταδιακή υιοθέτηση του ρόλου του εγκληματία. Η ύπαρξη της εγκληματικής υπο- κουλτούρας, φανερώνει πόσο ο θεσμός αυτός παράγει ο ίδιος από τη φύση του τις απαραίτητες εκείνες προϋποθέσεις παραγωγής και αναπαραγωγής του εγκλήματος και του εγκληματία (Φ. Τσαλίκου, Μυθολογίες βίας και καταστολής, σελ. 189). "...Γενικά όμως, δεν μπορείς να φανταστείς τι είδους γνωριμίες μπορείς να κάνεις εδώ. Εδώ έχεις συναναστροφή με το χειρότερο πρεζάκια, δίπλα ο χειρότερος δολοφόνος, και πιο δίπλα ο διευθυντής τραπέζης. Και όπως λέει ο λαός, "με όποιον δάσκαλό καθίσεις, τέτοια γράμματα θα μάθεις", ή, "πες μου τον φίλο σου να σου πω ποιος είσαι". Αυτά τα λένε όλα". "Η

φυλακή, όπως θα σου είπαν και άλλοι, είναι μεγάλο φυτώριο. Δεν υπάρχει για τους περισσότερους περίπτωση να μην ξαναγυρίσουν, οι πιο πολλοί επανέρχονται. Οι πιο πολλοί εδώ μέσα προσπαθούν να βρουν ανθρώπους για να περνούν καλά έξω, μόλις βγουν". "Στη φυλακή γενικά, μπαίνεις για κλοπές και μαθαίνεις και άλλα. Έτσι βγαίνεις χειρότερος, όχι καλύτερος". " ... Ακούς από κάθε μεριά τόσους τρόπους εγκλημάτων, που χωρίς κάποια πνυγή, θα επηρεαστείς σίγουρα γρήγορα".

Άλλοι μιλούν γενικότερα για αυτό που πραγματικά καταφέρει η φυλακή: " Η φυλακή δεν φτιάχνει ανθρώπους, μόνο διαλύει. Και μόνο ότι δεν βρίσκεις δουλειά με το που θα βγεις από εδώ, ακόμα και αν ήσουν ο καλύτερος πριν στο αντικείμενό σου, ενώ πριν σε παρακαλούσαν, είναι αρκετό". " Ελάχιστοι δεν εγκληματούν πάλι, ίσως το ποσοστό αυτών να είναι πολύ αμελητέο. Εδώ τιμωρείσαι, δεν σωφρονίζεσαι. Φταίει η φυλακή και το περιβάλλον της. Μετά από χρόνια που βγαίνεις, έχεις χάσει τόσα πολλά, που το τελευταίο πράγμα που σκέφτεσαι είναι να μην εγκληματήσεις. Σκοπός της φυλακής είναι να σε αποτελειώσει. Δεν ενδιαφέρει κανέναν αν συμμορφωθείς και αν θα ξανακάνεις έγκλημα. Μάλλον το αντίθετο συμβαίνει". "Η φυλακή είναι στην ουσία η εκδίκηση του συστήματος. Η παρέκκλιση ενοχλεί και η τιμωρία είναι εκδικητική". "Δεν γίνεται σωφρονισμός, μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις. Εγώ που μπήκα πρώτη φορά στην φυλακή το '73, τους ίδιους βλέπω πάντα μέσα. Εκτός από εκείνους που πέθαναν. Όλοι οι ίδιοι και οι ίδιοι, άντε και κάποιοι καινούριοι". "Οι ίδιοι και οι ίδιοι μπαίνουν στην φυλακή, οι υπόλοιποι που δεν εγκληματούν, δεν το κάνουν επειδή έχουν κάποιους πόρους". "Οι περισσότεροι ξαναεγκληματούν, ένα είκοσι τοις εκατό συμμορφώνονται. Το υπόλοιπο της φυλακής, είναι στάνταρ στις φυλακές, είναι οι πελάτες της φυλακής και του συστήματος". "Κανένας δεν συμμορφώνεται. Για κάποιο διάστημα, ίσως, αλλά μετά κάνει πάλι τα ίδια. Η φυλακή δεν σωφρονίζει. Είναι μια δουλειά, μια επιχείρηση, και μάλιστα από τις πιο επικερδής. Να σου πω για παράδειγμα ότι εγώ εδώ

ξοδεύω τριακόσιες χιλιάδες το μήνα. Που θα βρουν άλλον σαν εμένα αν φύγω. Και βέβαια δεν είμαι μόνος. Οι φυλακές θα πρέπει να υπάρχουν όμως υπό άλλες συνθήκες, και εφόσον φύγουν οι ξένοι. Ειδικά οι Αλβανοί. Δεν είμαι ρατσιστής με τους Αλβανούς. Αλλά αυτούς, όσο τους ταΐζει, τους ανοίγει η όρεξη να σου φαν το χέρι που τους τάισες". "Η φυλακή στόχο έχει να σε τιμωρήσει στερώνοντας την ελευθερία σου. Δεν γίνεται καμία προσπάθεια αναμόρφωσης". "Η φυλακή φέρνει ψυχολογική καταρράκωση, διάλυση της οικογένειας και τίποτε παραπάνω". "Υποτίθεται ότι η φυλακή σε σωφρονίζει, αλλά καμία σχέση. Προωθεί σε ακραίες καταστάσεις τους ήδη επιρρεπείς στο κακό. Τους εξωθεί στο κακό. Όταν βάζεις τον μεγαλέμπορα να κοιμάται μαζί με τον ναρκομανή, το πιθανότερο είναι να υπάρξει προαγωγή των ναρκωτικών, παρά καταπολέμησή τους. Δεν φτιάχνει ανθρώπους η φυλακή, μόνο χαλάει". "Η φυλακή υποτίθεται ότι σε τιμωρεί για κάποιο αδίκημα. Και όντως σε τιμωρεί, αλλά δεν αλλάζει στην ουσία και τίποτα. Τα ίδια κάνεις όταν βγεις, μπορεί και χειρότερα. Εκτός και αν έχεις έστω και ένα άνθρωπο να σε στηρίζει. Θεωρώ τον εαυτό μου τυχερό που έχω κάποιον να το κάνει. Δεν θα ήθελα να ξαναγυρίσω στην φυλακή". " Πιστεύω ότι εγκληματούν ξανά. Είναι οι καταστάσεις της φυλακής τέτοιες. Αυτός ο σωφρονισμός που γίνεται δεν είναι καλός. Εγώ μέσα νιώθω ότι έγινα πιο θρασύτατος. Εδώ σε απομακρύνουν από την κοινωνία και αυτό είναι το πιο άσχημο από όλα. Εγώ κλείστηκα μέσα για κλοπές. Σε τι ωφελεί που είμαι μέσα με δολοφόνους; Δεν το καταλαβαίνω αυτό πραγματικά. Κάνεις κάτι που θεωρείται κακό και σε κλείνουν μέσα. Και μάλιστα πιστεύουν ότι για αυτούς είναι καλώς... Τι να πω". "Δεν υπάρχει σωφρονισμός στις ελληνικές φυλακές. Δεν υπάρχει σωφρονισμός όταν για τρία χρόνια κάθεσαι σε ένα κρεβάτι και δεν κάνεις τίποτα". "Εδώ μέσα σε τιμωρούν, δε σε σωφρονίζουν. Μέσα σε ένα κελί, εγώ δεν μπορώ να σωφρονιστώ. Και αν είναι να σωφρονιστώ από μόνος μου, μπορώ να το κάνω και έξω, αν μου δώσουν την ευκαιρία. Εδώ μέσα δεν μου δείχνουν

τι δεν είναι σωστό σε μένα, που έχω κάνει λάθη. Χρειάζεται ο κρατούμενος να μπορεί να βγάλει κάπου τα προβλήματά του, να μπορεί να μιλήσει κάπου".

Κάποιοι ελάχιστοι υποστηρίζουν ότι η φυλακή μπορεί και να παίζει σημαντικό ρόλο ώστε να μη εγκληματήσει κάποιος ξανά : "Η φυλακή είναι το καλύτερο σχολείο. Τα βλέπεις όλα. Και σκέφτεσαι πολύ όσο είσαι μέσα, αν θα κάνεις κάποια παρανομία. Η ελευθερία όμως δεν πληρώνεται και η αλήθεια είναι ότι αυτό σε αυτό σε βοηθά η φυλακή να βάλεις μυαλό και να προσέχεις περισσότερο". "Δεν ξέρω τι να σου πω. Ακούω πολλά εδώ. Μάλλον όμως πρέπει να συμμορφώνονται γιατί δε κανέναν δεν αρέσει. Ούτε και εμένα προσωπικά και δεν θα ήθελα να γυρίσω ποτέ. Οπότε θα συμμορφωθώ, αναγκαστικά. Μόνον για την περίπτωση μου μπορώ να μιλάω". "Πιστεύω ότι όσοι φυλακίζονται, δεν συμμορφώνονται, αλλά απλώς προσέχουν περισσότερο. Μερικοί κιόλας είναι και επαγγελματίες παράνομοι και μαθαίνουν να προσέχουν περισσότερο". "Συμμορφώνονται, αλλά και αν έχουν κάνει πολύ φυλακή, δηλαδή πάνω από επτά- οκτώ χρόνια, ξαναγυρίζουν μέσα και έχουν κάνει και χειρότερα. Η φυλακή η πολύ, πάνω από πέντε χρόνια, ή σε ηρεμίζει, ή σε αποβλακώνει. Ένα από τα δύο".

Η φυλακή, ο χρόνος εγκλεισμού τους φαίνεται να έχει επηρεάσει τους κρατούμενους: Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η φυλακή τους έκανε να καταλάβουν το λάθος τους: "Πιστεύω ότι έχω καταλάβει το λάθος μου τόσο, ώστε να μην το ξανακάνω". "Είναι

ανθρώπους και απέναντι στην ίδια την κοινωνία. Σίγουρα δεν είσαι πια ο ίδιος ο άνθρωπος που ήσουν πριν μπεις". "Ναι, στα πάντα. Ιδιαίτερα ψυχικά, αισθάνομαι καταρρακωμένος. Καταρράκωση, τα λέει όλα. Βέβαια, είναι και άλλοι εδώ που σκέφτονται ότι δεν έχει το παιδί τους γάλα. Τι να πουν και αυτοί...". "Ψυχολογικά έχω επηρεαστεί πάρα πολύ. Πριν μπω εδώ μέσα ήμουν πολύ αυθόρμητος, πολύ χαρούμενος και γενικά ευχάριστος. Τώρα νιώθω ότι τσαλάκωσαν τον εγωισμό μου και τον ανθρωπισμό μου". "Με έχει κάνει και λίγο αναίσθητο η φυλακή, δεν μπορώ να καταλάβω ακριβώς πως με άλλαξε εδώ με βρίζουν και δεν αντιδρώ. Λες να είμαι κάπως έτσι και έξω; Δεν ξέρω πραγματικά πως θα αντιδράσω". "Στη ψυχολογία μου μόνο λίγο. Έχω γίνει πιο νευρικός και απότομος. Έτσι όμως σε κάνει γενικά η ψυχολογία της φυλακής, δεν κάνει δηλαδή μόνο εμένα, αλλά όλους. Εδώ δεν υπάρχει τρόπος να ξεσπάσεις πουθενά". "Ψυχολογικά αλλάζω όταν σκέφτομαι την οικογένεια μου".

Άλλοι μιλούν για αυτά που τους στέρησε η φυλακή: "Η φυλακή μου στέρησε αυτά που έφτιαξα τριάντα χρόνια. Τα έχασα. Και οικονομικά, και κοινωνικά, και ηθικά. Δεν πρόκειται όμως να ξαναγυρίσω ποτέ". "Με επηρέασε σαν άτομο που στερήθηκε την ελευθερία του". "Ναι. Μου λείπουν η οικογένεια και αυτά, έβαλα μυαλό. Θα προσπαθήσω να κρατηθώ μακριά".

Άλλοι πιστεύουν ότι δεν επηρεάστηκαν καθόλου ή ότι έχουν αποκομίσει τα θετικά στοιχεία της φυλακής. "Νομίζω καθόλου... Βέβαια αισθάνομαι στενοχώρια για την απόφαση που δεν ήταν δίκαια". "Ναι, αλλά έχω προσπαθήσει, και αυτό είναι πραγματικά κατόρθωμα, πίστεψέ με, να αποκομίσω μόνο τα θετικά στοιχεία. Και δεν θέλω, αν βγω, να στερηθώ πάλι την ελευθερία μου". "Προσωπικά νιώθω να μου έχει κάνει και καλό. Συγκεκριμένα, έξω δεν δούλευα και εδώ δουλεύω. Έμαθα εδώ να είμαι κάπως συνεπής".

μια εμπειρία που σίγουρα επηρεάζει. Κατάλαβα το λάθος μου και δεν θα το επαναλάβω. Βέβαια, ποτέ δεν μπορείς να προβλέψεις απόλυτα τις συγκυρίες. Θα ήταν ουτοπία και ποτέ δεν μπορείς να πεις ποτέ. Πιστεύω όμως ότι κατάλαβα και δεν θα ξαναγυρίσω. Πιστεύω και ελπίζω προσπαθώντας, να τα καταφέρω και να μην ξαναγυρίσω ποτέ εδώ". "Έχω αναγνωρίσει και τα λάθη μου. Έχω συμβιβαστεί ότι αυτά πληρώνω, όχι για αυτά που με πίασανε". "Εδώ γνώρισα το Θεό, διάβασα, ασχολήθηκα με τον εαυτό μου, κατάλαβα". "Δεν με άλλαξε σε κάτι. Εδώ έκανα μια συζήτηση με τον εαυτό μου. Και κατέληξα, ότι "αφού τα έκανες καλά να πάθεις, τράβα τα".

Άλλοι, μιλούν για μία γενικότερη αλλαγή: "Αλλά γενικά με έχει επηρεάσει και ψυχολογικά, και συναισθηματικά και ηθικά. Τα βλέπω αλλιώς τα πράγματα, αλλά δεν μπορώ να σου εξηγήσω με ποιο ακριβώς τρόπο. Μου είναι πολύ δύσκολο". "Πάρα πολύ. Βλέπω τα πράγματα διαφορετικά. Η φυλακή είναι και καλό σχολείο. Μου έμαθε να προσέχω τα πάντα περισσότερο". "Πάρα πολύ με έχει επηρεάσει. Έχω αποκτήσει ένα φοβερό μίσος προς εξουσία οποιουδήποτε είδους". "Και έχω γίνει και πιο σκληρός και επιφυλακτικός απέναντι στους ανθρώπους. Εσωτερικά νιώθω ότι πρέπει να κερδίσω, ή να με κερδίσει κάποιος". "Γενικά επηρέασε τη ζωή μου. Εγώ μπαίνοβγαίνω. Μου έχει δημιουργήσει μια τελείως αρνητική εικόνα για την κοινωνία και την αστυνομία ειδικότερα, η οποία δεν κάνει σωστά τη δουλειά της και κάνει κατάχρηση".

"Ναι, με επηρέασε αρκετά. Στον εσωτερικό μου κόσμο. Με έχει κάνει πιο σκληρό". "Σε όλα με έχει επηρεάσει. Γίνεται να μην επηρεαστείς εδώ μέσα; Η φυλακή σε σκληραίνει και σε μαλακώνει μαζί. Σε κάνει πολύ πιο εύπλαστο από ότι ήσουν". "Εφτά χρόνια, να μην με επηρέασε; Αισθάνομαι σαν λιοντάρι στο κλουβί. Είναι πολύς καιρός. Να βγω έξω θέλω, έστω και για μια ώρα".

Κάποιοι μιλούν για το πόσο τους έχει επηρεάσει η φυλακή ψυχολογικά. "Ψυχολογικά με έχει επηρεάσει πάρα πολύ. Αλλάζεις την συμπεριφορά σου απέναντι στους

Άλλοι, μιλώντας γενικά για τη φυλακή, σχολιάζουν αυτά που κατά την γνώμη τους προσφέρει: "Η φυλακή με έχει νευριάσει με τον τρόπο της. Δεν προσφέρει τίποτα, δεν μπορεί να σωφρονίσει. Η φυλακή τιμωρεί. Και η τιμωρία φέρνει αντίδραση, τίποτε άλλο".

Το περιβάλλον της φυλακής παίζει σημαντικό ρόλο στον όποιο επηρεασμό τους: "Όλους τους επηρεάζει η φυλακή. Είναι το υλικό που υπάρχει εδώ μέσα. Όλοι σχεδόν οι κρατούμενοι είναι χάλια. Άλλοι θα έπρεπε να βρίσκονται και κάπου χειρότερα. Και τρεις ορόφους κάτω από εδώ. Κάποιοι καλώς είναι εδώ. Ελπίζω γενικά να μην με έχει αλλάξει η φυλακή προς το χειρότερο". "Εδώ δεν ακούς τίποτε άλλο, παρά για παρανομίες. Δεν έχεις κάτι να συζητήσεις, κάτι το ευδόκιμο και βοηθητικό". "... Εδώ δεν είναι άνθρωποι. Όλα μαζί, και το φέρσιμο των υπαλλήλων εδώ, και η όλη η βρωμιά που υπάρχει... Δεν γίνεσαι άνθρωπος εδώ. Από τους τριακόσιους ανθρώπους που είναι στην πτέρυγα, οι τετρακόσιοι είναι τομάρια. Δεν έχεις να πεις κάτι με κανέναν. Είναι κάπως η όλη κατάσταση". "Εδώ ακούω για αδικήματα, για εύκολα λεφτά, κάνεις τέτοιες γνωριμίες και έρχεται τέτοια ζύμωση, που είναι εύκολο όταν βγεις να ξανακάνεις κάτι παράνομο".

Μερικοί έχουν να παρατηρήσουν αλλαγές ακόμα και στο λεξιλόγιό τους, ή τον τρόπο σκέψης τους: "Ναι, περισσότερο έχει επηρεάσει το λεξιλόγιό μου. Δεν μπορώ να βγω και να μιλήσω όπως μιλούσα πριν μπω". "Ναι μου άλλαξε τον τρόπο σκέψης. Στην πραγματικότητα, μου τον περιόρισε. Καμιά φορά πιάνω τον εαυτό μου να πέφτει σε κενό, να κοιτά για ώρα κάτι χωρίς να σκέφτεται τίποτα. Και αυτή την αλλαγή την είδα πρόσφατα, μετά τον πρώτο χρόνο που είμαι μέσα". "Ναι, με επηρέασε στα νεύρα μου και στον τρόπο που σκέφτομαι. Δεν σκέφτομαι το ίδιο, όπως σκεφτόμουν παλιά... Εδώ ο χρόνος είναι νεκρός. Κοιμάσαι, ξυπνάς, ξανακοιμάσαι... Ο χρόνος είναι τελείως νεκρός". "Πολύ. Είδα πολλά εδώ μέσα που δεν είχα δει έξω. Ήμουν αθροπάκι με

όλη τη σημασία της λέξεως και εδώ έγινα άντρας και άντρας άγριος. Δεν μπορώ να ρυθμίσω τα νεύρα μου, αυτά βλέπω. Έχω πολλά προβλήματα".

Ο εγκλεισμός σε ένα σωφρονιστικό ίδρυμα στερεί πρώτα από όλα την ελευθερία του ατόμου. Η ποινή δηλαδή η οποία έχει επιβληθεί είναι στερητική της ελευθερίας του ατόμου. Πέρα όμως από την ελευθερία που τα άτομα στερούνται, θελήσαμε να διαπιστώσουμε τι είναι αυτό που τους λείπει περισσότερο. Οι απαντήσεις οι οποίες πήραμε αφορούσαν γενικότερα την ελευθερία. Όπως κάποιος χαρακτηριστικά λέει, *"ελευθερία γενικότερα. Τα πάντα γενικότερα. Δεν υπάρχει ποτέ ειδική έλλειψη σε ότι αφορά την στέρηση της ελευθερίας. Σου λείπουν τα πάντα".*

Κάποιοι που απάντησαν ειδικότερα, αναφέρονται κυρίως στην οικογένειά τους και στα παιδιά τους.

Σε κάποιους άλλους λείπει η θάλασσα, τα φώτα οι μυρωδιές, το συναίσθημα και η αγάπη. Οι σχέσεις γενικότερα και η επαφή με τον κόσμο. Όπως κάποιος χαρακτηριστικά υποστηρίζει: *"Εδώ μέσα είναι μια παγίδα μοναξιάς. Δεν ασχολούμαι με κανέναν".*

Σημαντικό ζήτημα αποτελεί και το αυτό της επανένταξης των εγκλειστών μετά από την αποφυλάκισή τους και των προβλημάτων τα οποία πιθανώς θα συναντήσουν. Έτσι, μια ερώτηση της συνέντευξης αναφέρονταν στο που πρόκειται να πάνε βγαίνοντας από τη φυλακή και τι προβλήματα πιστεύουν ότι θα συναντήσουν.

Οι περισσότεροι δηλώνουν ότι θα επιστρέψουν στην οικογένειά τους, η οποία πιστεύουν ότι θα τους παρέχει κάποια στήριξη. "Θα επιστρέψω στην οικογένειά μου, στους γονείς μου και το σπίτι μου. Δεν νομίζω ότι θα αντιμετωπίσω κανένα πρόβλημα. Έχω κατανόηση από το σπίτι μου". "Ευτυχώς έχω την οικογένειά μου. Εκείνοι με στηρίζουν. Ο δικός μου περίγυρος ξέρει με ποιον τρόπο είμαι εδώ. Κάποιος άλλος θα αντιμετώπιζε σίγουρα κοινωνική απομόνωση". "Έχω οικογένεια και περιουσία που με περιμένουν. Παίρνω αρκετές άδειες, τους βλέπω, και γενικότερα δεν νομίζω ότι θα αντιμετωπίσω ιδιαίτερα προβλήματα. Έχω και τη δουλειά μου, καλά θα πάνε τα πράγματα". "Στην οικογένειά μου, στους φίλους μου, στους συγγενείς μου, στην εργασία μου. Προσωπικά δεν πιστεύω ότι θα αντιμετωπίσω ιδιαίτερα προβλήματα, κοινωνική απομόνωση και τέτοια. Έχω κατανόηση από τον κύκλο μου. Και θα μου φτάνει η ελευθερία μου".

Άλλοι βέβαια δεν έχουν οικογένεια για να επιστρέψουν. "Έχω κάποιο σπίτι, αν και δεν έκανα οικογένεια. Που να κάνω, τριάντα-πέντε χρόνια μπεινοβγαίνω στη φυλακή, πως θα μπορούσα να κρατήσω γυναίκα, πόσο μάλλον οικογένεια". "Δεν έχω οικογένεια. Δηλαδή έχω, αλλά δεν έχω καμία σχέση με τους δικούς μου. Έχω το σπίτι μου τουλάχιστον".

Όσον αφορά τα προβλήματα τα οποία θα αντιμετωπίσουν, οι περισσότεροι πιστεύουν ότι θα είναι κυρίως οικονομικά. "Θα έχω κάποιο οικονομικό πρόβλημα στην αρχή, αλλά θα τα καταφέρω. Έχω κάποια σταθερή δουλειά και θα αράζω". "Όσο για τα προβλήματα, θα είναι σίγουρα οικονομικά και επαγγελματικά. Σε αυτά έχω διαλυθεί

εντελώς. Στα οικονομικά και επαγγελματικά κάτι πρέπει να γίνει". "Και οικονομικά προβλήματα θα συναντήσω, σίγουρα. Με τις γνωριμίες όμως που έχω, ίσως μπορέσω να βρω κάποια δουλειά. Βέβαια, η αντιμετώπισή τους θα είναι διαφορετική. Η φυλακή πάντα ακούγεται φυλακή". "Από θέμα δουλειάς δεν πιστεύω ότι θα δυσκολευτώ αν και πιστεύω ότι όποιος έχει μάθει ότι έκανα φυλακή και το έχει κάπως συζητήσει, θα έχει κάπως διαφορετική συμπεριφορά. Θα το συνηθίσω όμως και αυτοί πιστεύω το ίδιο. Σε κάποια στιγμή θα το ξεχάσουν κιόλας".

Μερικοί μιλούν και προβλήματα προκατάληψης ακόμα και από την οικογένειά τους, αλλά και στο θέμα της εργασίας. "... Αν βέβαια θα έπρεπε να βρω εργασία, δεν νομίζω ότι θα με έπαιρνε κανένας. Υπάρχει μεγάλη προκατάληψη". "Όσο για προβλήματα που θα συναντήσω, δεν νομίζω ότι θα μου ανοίξουν και τις αγκάλες. Τα κατινίστικα υπήρχαν και πριν. Δεν με ενδιέφεραν όμως γιατί είχα και λεφτά και δεν είχα ανάγκη κανέναν.... Απόρριψη θα συναντήσω από πολλούς, αλλά θα το ξεπεράσω". "... Και το κοινωνικό μου περιβάλλον, όταν το μάθουν δεν θα μου έχουν την ίδια εμπιστοσύνη όπως παλιότερα". "... Και το άλλο είναι ότι πραγματικά σκέφτομαι αν θα ξαναγυρίσω. Ντρέπομαι και φοβάμαι τον εαυτό μου. Ξέρεις, είχα κάποιο όνομα, ήμουνα σωστός. Έχαιρα κάποιας εκτιμήσεως. Τώρα μπορεί κάποιος που με ήξερε να με δει και μπορεί να μου πει 'αυτός είσαι; Έτσι είχες αυτοκίνητα, σπίτια περιουσίες, έτσι πέρναγες καλά και έτρωγες τα λεφτά του κόσμου;' Κάτι που δεν....". "... Και ο κόσμος θα μου δείχνει κάποια επιφύλαξη, αλλά εγώ θα τους δείχνω περισσότερη. Ένας πρώην κρατούμενος πιστεύω ότι είναι πάντα πιο φοβισμένος". "Θα έχω μια διαφορετική αντιμετώπιση από τον κόσμο, αλλά αυτό δεν με απασχολεί". "Το μεγαλύτερο πρόβλημα θα είναι η επαγγελματική και κοινωνική καταστροφή. Θα είμαι πια πιστεύω δακτυλοδεικτούμενος. Οι σχέσεις μου με την κοινωνία και τους φίλους μου δεν θα είναι πια οι ίδιες. Ελπίζω από όλα αυτά να σώσω τουλάχιστον την οικογένειά μου". "Θα γυρίσω στην οικογένειά

μου. Όμως στην πρώτη άδεια που πήρα σχετικά πρόσφατα είδα μια αλλαγή στα πρόσωπά τους. Τους έχει περάσει η κοινωνία, δεν μπορώ να πω ακριβώς τι, αλλά ένα στιγμάτισμα στα πρόσωπά τους. Δεν είναι όπως ήταν πριν. Θα έχω σίγουρα πρόβλημα κοινωνικό. Οι οικείοι μου νιώθουν ντροπή, ξέρεις, έχεις πλέον πάνω σου τη σφραγίδα του κακούργου". "Και οι άλλοι πιστεύω ότι θα μου φέρονται με κάποια ψυχρότητα και θα κρατούν και κάποια απόσταση". "Και πιστεύω ότι γενικά ο κόσμος θα είναι αλλιώς μαζί μου. Θα πει 'άστον αυτόν, είναι ναρκομανής, έχει κάνει φυλακή'. Έτσι θα πει. Η αντιμετώπιση θα είναι κάπου άνιση. Δεν θα έχω πολλές ευκαιρίες. Δουλειά όμως πιστεύω ότι θα βρω".

Δεν είναι λίγοι αυτοί που πιστεύουν ότι μπορεί να υπάρξουν και κάποια οικογενειακά προβλήματα. "Εκτός από αυτά που ελπίζω να μην υπάρξουν σχετικά με τα παιδιά μου, τα προβλήματα θα είναι οικονομικά". "Θα αντιμετωπίσω σίγουρα προβλήματα οικονομικά και οικογενειακά". "Σίγουρα θα υπάρχουν προβλήματα με την οικογένειά μου...". "Τα σοβαρότερα προβλήματα που θα αντιμετωπίσω θα είναι οικονομικά και οικογενειακά. Έχω τέσσερα χρόνια να δω και να χαρώ την γυναίκα μου και τα παιδιά μου". "Ίσως η αντιμετώπιση των άλλων να είναι διαφορετική. Να σκεφτείς, κανένας συγγενής δεν έχει έρθει να με δει από τότε που μπήκα μέσα".

Κάποιοι άλλοι μιλούν για προσωπικά, ψυχολογικά προβλήματα ή προβλήματα συμπεριφοράς. "... Όσο για τα προβλήματα, θα είναι ψυχολογικά, δικά μου. Δεν θα είμαι ήρεμος μετά το κανάλι αυτό να αντιμετωπίσω τα πράγματα με ηρεμία. Τα νεύρα μου είναι τεντωμένα. Τους δύο τελευταίους μήνες να σκεφτείς, δεν βγαίνω από το κελί μου, δεν μιλάω σε κανέναν. Δεν νιώθω ότι μπορώ να μιλήσω σε κανέναν εδώ". "Δεν ξέρω καν πως θα είμαι στην κοινωνία, πως θα συμπεριφερθώ. Χρειάζεται κάποιος χρόνος για να ξαναμπείς. Χρόνος αρκετός, και γι αυτό δίνονται και κάποιες άδειες. Και σε μια άδεια είδα ναί, διαφορετικά, αρνητικά αντιμετώπιση. Ακόμα και στους δικούς

μου ανθρώπους το είδα αυτό, μια απόσταση. Δεν ξέρουν από φυλακή. Και εγώ δεν ήξερα. Τώρα, η καρδούλα μου το ξέρει. Ο άλλος ακούγοντας τι έγινε και... φοβάται".

"Στην αρχή πιστεύω ότι θα έχω προβλήματα επικοινωνίας. Όπως έχω τώρα με τις άδειες. Γενικά όμως, όλοι πιστεύω ότι έχουν. Ο κόσμος έχει πλέον διαβρωθεί. Δεν υπάρχουν πια κώδικες ηθικής". "Και θα δυσκολευτώ να ξαναβρώ τον εαυτό μου και να ξαναγίνω ενεργό μέλος της κοινωνίας. Έχω τις φοβίες, γιατί νιώθω ότι εδώ πολλές αξίες που είχα καταπιέζονται. Για να κυριαρχήσουν και πάλι οι αξίες που είχα, θα χρειαστεί σίγουρα κάποιος χρόνος". "... Στην αρχή θα έχω πρόβλημα συμπεριφοράς προς την κοινωνία. Δεν θα ξέρω πως να φερθώ. Θα έχω κάπως ξεσνηθίσει". "Και το πρόβλημα είναι αυτός ο χαμένος χρόνος της φυλακής, αυτό είναι το μεγάλο πρόβλημα. Και πρόβλημα ένταξης στο κοινωνικό σύνολο που είμαι αναγκασμένος να ζω. Θέλω δεν θέλω, πρέπει να είμαι μέσα σε αυτόν".

Το θέμα των ναρκωτικών για τους εξαρτημένους, είναι αρκετά σοβαρό πρόβλημα.

"Υπάρχει πρόβλημα σε μένα και δεν ξέρω αν... Το πρώτο πρόβλημα μου είναι ότι μπορεί να πάω στα ίδια στέκια, να δω τους φίλους μου από παλιά από τους οποίους αγόραζα ναρκωτικά και φτιαχτόμουν". Φοβάμαι πολύ να μην ξαναπέσω. Ναρκωτικά και αδίκημα, πάνε μαζί. Θα απομονωθώ και σκέφτομαι να φύγω από αυτή την πόλη. Κάπου που κανείς να μην ξέρει το παρελθόν μου. Να κάνω αρχή μιας καινούριας ζωής. Έτσι πιστεύω σκέφτεται ο καθένας εδώ μέσα, να ξαναρχίσει τη ζωή του αν μπορέσει".

Κάποιος άλλος αδυνατεί να σκεφτεί πως θα είναι έξω και φαντάζεται τα προβλήματα που θα συναντήσει. "Θα συναντήσω σίγουρα πολλά προβλήματα. Δεν έχω επαφή με το περιβάλλον και δεν ξέρω πως θα τα βρω έξω. Θα θέλω δουλειά και θα με λένε ναρκομανή και θα κοιπάν ότι έχω κάνει φυλακή. Ξέρω ότι θα το βρω μπροστά μου και μπορεί και να με φέρει πίσω. Μας βλέπουν σαν λεπρούς και δεν είναι έτσι".

Από τη στιγμή την οποία οι περισσότεροι κρατούμενοι έκαναν λόγο για την αντιμετώπιση που προφανώς θα έχουν από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο ως πρώην κρατούμενοι, ήταν λογικό να ερωτηθούν οι κρατούμενοι το αν θα εμπιστεύονταν οι ίδιοι κάποιον ο οποίος μόλις έχει αποφυλακισθεί. Οι ερωτώμενοι μοιράστηκαν σε θετικές και αρνητικές απαντήσεις σχεδόν ισάριθμα.

Οι αρνητικές απαντήσεις ήταν περίπου ως εξής: *"Όχι. Εδώ μέσα, έχω μάθει να προβλέπω τον τρόπο συμπεριφοράς του άλλου στην παραμικρή πίεση... Η φυλακή είναι μια μικρή κοινωνία σε μικρογραφία με κάποιες συνέπειες. Σε μαθαίνει δηλαδή να μην εμπιστεύεσαι".*

Ο φόβος για επαναφορά στη φυλακή, είναι αυτός που κάνει αρκετούς επιφυλακτικούς. *"Όχι βέβαια, θα άλλαζα τετράγωνο αν συναντούσα κάποιον από εδώ μέσα. Μπορεί αυτός να ήταν μπλεγμένος πουθενά, και μαζί με αυτόν να πλήρωνα και εγώ και να ξαναβρισκόμουν εδώ μέσα. Δεν θα εμπιστευόμουν κανένα και για τίποτα. Ξέρω πλέον πως λειτουργούν".* *"Όχι, σε καμία περίπτωση. Ξέρεις τις λένε εδώ μέσα; Ότι αν κάνεις παρέα με άνθρωπο της φυλακής, αποφυλακισμένο, είναι σαν να είσαι με το ένα πόδι και πάλι πίσω στη φυλακή. Κάπως έτσι. Αν θα έπρεπε να έχω κάποια επαφή, οποιουδήποτε είδους, δεν θα μπορούσα να του έχω εμπιστοσύνη, τουλάχιστον όχι απεριόριστη. Θα έχω πάντα το νου μου".* *"Όχι. Το να έχεις σχέσεις με κάποιον πρώην φυλακισμένο, είναι σαν να ανεβαίνεις ένα σκαλοπάτι προς τη φυλακή. Δεν έχω σε κανέναν από τους φυλακισμένους εμπιστοσύνη. Εδώ με άλλους και....".* *"Όχι, γιατί ...*

μπλεξίματα. Θα είχα αποφυγή για τέτοια. Στη δουλειά μπορεί. Αλλά θα τους έδειχνα κάποια υποστήριξη".

Άλλοι υποστηρίζουν ότι γενικότερα δεν θα εμπιστεύονταν κανέναν. "...Και δεν είναι το γεγονός ότι είναι φυλακισμένοι που με επηρεάζει. Είναι και ότι είμαι και μεγάλος και δύσκολα εμπιστεύομαι κάποιον, ούτως ή άλλως. Όχι το ότι έχουν κάνει φυλακή. Στο κάτω- κάτω και οι έξω είναι όλοι προφυλακισμένοι. Αν βγεις στη Σταδίου και φωνάξεις "πιάστε τον", να δεις που όλοι θα τρέξουν. Φόβος βλέπεις...". "Όχι, το έχω δει όλο το έργο. Και ξέρω και τον σκηνοθέτη. Έχω πολλές αμφιβολίες, δεν εμπιστεύομαι εύκολα. Γενικά. Και πριν που εμπιστεύτηκα, γύρισαν όλα εναντίον μου". "Δεν θα εμπιστευόμουν κανέναν, γενικώς". "Τώρα πια δεν θα εμπιστευόμουν κανέναν. Δεν παίζει ρόλο το αν ο άλλος έχει κάνει φυλακή ή όχι. Βέβαια, η φυλακή είναι αυτή που με έχει κάνει έτσι. Έχουν δει πολλά τα μάτια μου".

Πολλοί υποστηρίζουν ότι η φυλακή έχει αλλάξει κάποιους ώστε να μην είναι δυνατόν να τους εμπιστευτεί κανείς. "Όχι. Εδώ οι άνθρωποι έχουν στερηθεί πολλά και θα σε εκμεταλλευτούν με κάθε τρόπο, σε θέματα οικονομικά, κοινωνικά και ηθικά. Εδώ δεν διδάσκεσαι με τίποτα". "Δεν θα του έδινα και πολύ εμπιστοσύνη. Εδώ διαμορφώνονται χαρακτήρες αλλά προς το χειρότερο το μεγαλύτερο ποσοστό. Και όλοι μαζί εδώ.. Δεν υπάρχει κανένας διαχωρισμός. Ένας νεαρός εδώ μπορεί να ακούει εμένα και τον καθένα να λέει πως έκανε το ένα ή το άλλο και τι θα κάνει μόλις βγει, και να σκέφτεται και ο νεαρός αυτός πως θα το κάνει και αυτός καλύτερα όταν θα βγει έξω, υπάρχει αυτή η τάση του εύκολου κέρδους, της εύκολης κατακτήσεως της ζωής". "Όχι, θα τους περνούσα πρώτα από οκτακόσια κόματα. Όχι, στη φυλακή δεν υπάρχει περιεχόμενο για επανένταξη. Όσοι είναι σοβαροί, χαλάνε μετά τον πρώτο χρόνο οι περισσότεροι. Πουθενά δεν θα μπορούσα να τον εμπιστευτώ". "Σε καμία περίπτωση. Το ενενήντα οκτώ τοις εκατό αυτών που έχουν φυλακιστεί, είναι τελείως σάπιοι. Εγώ ήμουν ληστής

και αναρχικός, είχα κάποια ιδεολογία. Εδώ κανένας δεν έχει ιδεολογία, κάνουν πράγματα κομιά φορά μόνο και μόνο από κακία". "Όχι, δεν θα το έκανα. Έχω ζήσει εδώ αρκετά και ξέρω πως σκέφτονται οι πιο πολλοί. Και για τους περισσότερους πιστεύω ότι δεν υπάρχει κανένα περιθώριο επανένταξης".

Σημαντικό ρόλο παίζει το είδος του αδικήματος για το οποίο ήταν φυλακισμένοι, ή οι φορές που κάποιος έχει φυλακιστεί, όσον αφορά την εμπιστοσύνη την οποία οι ίδιοι οι κρατούμενοι θα τους έδειχναν: "Θα τους εμπιστευόμουν όλους, εκτός από βιαστές και αιμομίκτες, γιατί αυτοί δεν είναι άνθρωποι, αλλά πραγματικά κτήνη. Για αυτούς δεν υπάρχει κανένα ελαφρυντικό για το βιασμό του παιδιού τους. Για τους άλλους, πιστεύω ότι όλοι μπορούν να κάνουν κάποιο παράπτωμα. Βέβαια, όχι όταν είναι για τέσσερις-πέντε φορές. Στους άλλους δεν θα εξέταζα το λόγο, πως και γιατί έκαναν κάτι. Στο κάτω- κάτω όλοι δικαιούμαστε μια δεύτερη ευκαιρία, έτσι δεν είναι; Άλλωστε, κανείς δεν είναι αναμάρτητος". "... Για παράδειγμα αυτοί που ανήκουν στην κατηγορία των πρεζάκηδων, πουλάνε και τη μάνα τους για τη δόση τους, κλέβουν τον ευεργέτη τους. Οι εξαιρέσεις είναι ελάχιστες. Σε τελική, αυτός που είναι κακός έξω, είναι κακός και εδώ. Βέβαια, έχω δει ότι μερικού από αυτούς που είναι κλεισμένοι για ληστείες, ακόμη και για φόνους, είναι πραγματικά ευαίσθητα και ρομαντικά άτομα. Και αυτοί που είναι από οικονομικά χρέη. Όλοι αυτοί δεν ενοχλούν ποτέ τον συγκρατούμενό τους". "Εξαρτάται για μένα για ποιο αδίκημα είχε πάει φυλακή. Γενικά όμως θα τον εμπιστευόμουν. Αρκεί να μην είναι παλιάνθρωπος και κλέφτης και να μην έχει κάνει βαριά αδικήματα από δόλο". "Αν είχε κάνει το ίδιο αδίκημα με εμένα, μπορεί και να τον εμπιστευόμουν. Εξαρτάται βέβαια και από τι άτομο θα είναι. Αν είχε κάνει φυλακή για χρήση και αυτός, δεν θα είχα πρόβλημα μάλλον, γιατί θα είχαμε κάποιο κοινό σημείο, θα είχαμε περάσει το ίδιο κανάλι. Δεν θα το έκανα με κάποιον που είχε κάνει άλλο αδίκημα".

Οι θετικές απαντήσεις είναι γενικές και περίπου ως εξής: "Σαφέστατα. Και μάλιστα περισσότερο από πολίτη. Φτάνει μόνο που θα έχουμε σχεδόν τις ίδιες εμπειρίες. Εδώ μέσα υπάρχουν όχι μόνο τα χειρότερα, αλλά και τα καλύτερα παιδιά". "Σαφώς. Όπως θα εμπιστευόμουν και κάποιον άλλον. Σε έναν αποφυλακισμένο θα μπορούσα ίσως να ξεχωρίσω καλύτερα και τις προθέσεις του". "Ναι, θα τον εμπιστευόμουν. Η φυλακή είναι κάτι που έχω δει και έχω ζήσει. Άλλωστε, ο καθένας μπορεί να κάνει φυλακή, από τον καλύτερο άνθρωπο, ως τον πιο χειρότερο". "Ναι. Μετράει πρώτον ότι έχει καθαρίσει, το μυαλό του έχει ωριμάσει, και κάθε κουβέντα που θα πει, θα την έχει μετρήσει πολύ. Στη φυλακή, μετράς τις κουβέντες σου πριν τις βγάλεις. Το μαθαίνεις καλά αυτό".

Δεν είναι λίγοι αυτοί που μιλούν για μια δεύτερη ευκαιρία η οποία πρέπει να δίνεται. "Είχα επιχειρήσεις και έδειχνα εμπιστοσύνη σε οποιονδήποτε μου αποδείκνυε ότι ήθελε μια δεύτερη ευκαιρία. Το ίδιο και τώρα, δεν έχει αλλάξει τίποτα. Εύχομαι όμως και ο άλλος κόσμος να ξέρει αν δίνει μια δεύτερη ευκαιρία". "Ναι, νομίζω πως ναι. Όλοι στο κάτω-κάτω αξίζουμε μια ευκαιρία, και εγώ".

Βασική προϋπόθεση για να δείξουν σε κάποιον εμπιστοσύνη, είναι να τον γνωρίσουν κάπως καλύτερα, ή το τι άνθρωπος είναι. "Βεβαίως. Αν τον έκρινα σωστό, γιατί όχι; Πρώτα θα έπρεπε βέβαια να τον γνώριζα κάπως". "Ναι, εφόσον θα έκανε για αυτό για το οποίο τον ήθελα, και αφού έβλεπα την καλή αλλά και την άσχημη πλευρά του". "Ναι, δεν θα υπήρχε κανένα πρόβλημα. Δεν παίζει ρόλο αν έκανε φυλακή, αλλά τι άνθρωπος θα είναι". "Ναι, θα τον εμπιστευόμουν όπως και κάποιον άλλο που δεν έχει κάνει φυλακή. Είναι το ίδιο, δεν παίζει η φυλακή κάποιο ρόλο. Βέβαια, θα έκοβα πρώτα τι άνθρωπος είναι, αλλά και αυτό, όπως τον καθένα". "Εξαρτάται από το άτομο. Η φυλακή δεν παίζει κανένα ρόλο. Θα το λάμβανα υπόψη, όπως ότι ήρθε από το χωριό του στην Αθήνα, ή τι δουλειά κάνει. Όλα έχουν σχέση, αλλά δεν είναι η φυλακή που

παίζει ρόλο". "Ανάλογα τον άνθρωπο. Αν τον γνωρίσω, ναι. Αν τον γνώρισα στη φυλακή, θα ήμουν πιο επιφυλακτικός. Μπορεί να θέλει να έχει κάποιο όφελος από εμένα. Άσε που έξω μπορεί να είναι τελείως διαφορετικοί από ότι εδώ. Οι ανάγκες έξω είναι άλλες".

Το να μη σχεδιαστούν παρανομίες, είναι για κάποιους απαραίτητη προϋπόθεση. "Ναι, θα τον εμπιστευόμουν, εκτός και αν μου προτείνει παρανομία. Για νόμιμη δουλειά ή οτιδήποτε άλλο εκτός παρανομίας, θα τον εμπιστευόμουν".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως επισημαίνουν οι Guimelli & Rouquette (1992) για την ανάλυση των κοινωνικών αναπαραστάσεων, η ποσοτική σπουδαιότητα ορισμένων σχέσεων που διατηρεί ένα σύνολο με το σύνολο των άλλων, εμφανίζεται ως μια ικανοποιητική ένδειξη κεντρικότητας. Το μοντέλο των βασικών γνωστικών σχημάτων που χρησιμοποιούν, επιτρέπει πράγματι να υπολογίσουμε το "δυναμικό" κάθε θέματος της αναπαράστασης. Αυτό το δυναμικό έχει οριστεί ως "η ιδιότητα ενός θέματος να υπεισέρχεται σε ένα μικρό ή μεγάλο αριθμό σχέσεων επαγωγικού τύπου. Ξεκινώντας από αυτό, όταν ένα κεντρικό στοιχείο καθορίζει την έννοια των άλλων στοιχείων, το δυναμικό του πρέπει λοιπόν να είναι σημαντικά πιο υψηλό από αυτό των περιφερειακών θεμάτων.

Αν ορισμένα γνωσθήματα παίζουν έναν εξέχοντα δομικό ρόλο στην αναπαράσταση, πρέπει να παραδεχτούμε ότι αυτά τα γνωσθήματα έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (Moliner, 1994). Αυτά τα χαρακτηριστικά αποδίδουν στα κεντρικά γνωσθήματα ιδιαίτερες ιδιότητες: τη συμβολική τους αξία, τη συσχετιστική τους δύναμη, την έντονη παρουσία τους και την ισχυρή τους διασύνδεση. Οι δύο πρώτες είναι ποιοτικές ιδιότητες και μας τις υπαγορεύει η θεωρία των αναπαραστάσεων. Οι δύο άλλες είναι ποσοτικές ιδιότητες, εμφανίζονται ως αποτέλεσμα των πρώτων και αποσπώνται με ιδιαίτερες μεθόδους, πέρα από τις ποιοτικές.

Όσον αφορά τις ποιοτικές ιδιότητες αυτών των γνωσθημάτων, η συμβολική τους αξία αναφέρεται στο ότι διατηρούν με το αντικείμενο της αναπαράστασης μια τέλεια

σχέση, γιατί είναι τα σύμβολά της. Αποτελούν , σύμφωνα με τον Moscovici (1992) πεποιθήσεις "μη διαπραγματεύσιμες". Δεν μπορούν αν διαχωριστούν από το αντικείμενό της αναπαράστασης χωρίς τον κίνδυνο να δούμε αυτό το αντικείμενο να χάνει όλη του τη σημασία. Όσον αφορά την ιδιότητα της συσχετιστικότητας, ο Moscovici (1961), παρατηρεί ότι ορισμένες έννοιες χαρακτηρίζονται από την πολυσηματικότητα τους και την ικανότητα συσχέτισής τους με άλλους όρους. Πρόκειται για τα κεντρικά γνώσηματα τα οποία είναι προικισμένα με ένα ισχυρό δυναμικό συσχετισμού που τους επιτρέπει να συνδυαστούν με πολύ διαφορετικά στοιχεία.

Όσον αφορά την ιδιότητα της έντονης παρουσίας, από το συμβολικό δεσμό που το δένει με το ίδιο το αντικείμενο της αναπαράστασης , το κεντρικό γνώσημα είναι εντελώς καθορισμένο για να κατέχει, κάτω από το σχήμα της λεκτικής του ετικέτας, μια προνομιακή θέση μέσα στο λόγο. Σε οποιαδήποτε μελέτη αναπαράστασης, ορισμένα γνώσηματα, καθορισμένα από την λεκτική ετικέτα τους, εμφανίζονται πιο συχνά από άλλα μέσα στο λόγο των υποκειμένων. Αυτό το φαινόμενο της έντονης παρουσίας εμφανίζεται γενικά συνδεδεμένο με την κεντρική υπόσταση ορισμένων γνώσημάτων. Πιο συγκεκριμένα, η έντονη παρουσία είναι ένα αποτέλεσμα της συμβολικής αξίας των κεντρικών γνώσημάτων.

Τέλος, αν ένα κεντρικό γνώσημα χαρακτηρίζεται από μια ισχυρή ικανότητα συσχετισμού, είναι λογικό ότι αυτό το γνώσημα θα μπορεί να συσχετισθεί με ένα μεγάλο αριθμό άλλων στοιχείων της αναπαράστασης. Πολυάριθμες μελέτες αναπαράστασης, πραγματοποιημένες με βάση ένα λεκτικό υλικό, κάνουν προφανή την παρουσία σταθερών θεμάτων που εμφανίζονται πιο διασυνδεδεμένα από άλλα. Η συγκεκριμένη όμως μεθοδολογία την οποία προτείνουν ξεπερνά τις δυνατότητες της

παρούσας έρευνας που στόχο έχει απλά την περιγραφή των κοινωνικών αναπαραστάσεων και όχι την κατάδειξη της εσωτερικής δομής τους.

Κεντρικό στοιχείο της κοινωνικής αναπαράστασης του νόμου, λόγω της έντονης παρουσίας του, της συσχετιστικότητάς του, και της προνομιακής θέσης του μέσα στο λόγο, είναι ότι ο νόμος έχει να κάνει κυρίως με αδικίες. Αδικίες τόσο σε ότι οι νόμοι αφορούν, όσο και στο τρόπο με τον οποίο ο νόμος εφαρμόζεται. Η γενικότερη αίσθηση αδικίας που κατέχει τους κρατούμενους σχετικά με τους νόμους, εστιάζεται κυρίως στο γεγονός ότι ο νόμος δεν είναι ο ίδιος για όλους και αυτό γιατί πιστεύουν ότι τόσο η κοινωνική θέση κάποιου, όσο και η οικονομική, έχουν προεξέχοντα ρόλο στον τρόπο αντιμετώπισης του απέναντι σε αυτές ακριβώς τις συνέπειες που η παραβίαση των νόμων συνεπάγεται.

Ακριβώς αυτή η άδικη αντιμετώπιση που υποστηρίζουν ότι υπάρχει σχετικά με την επιβολή του νόμου θα μπορούσε να συνδυαστεί με το συναίσθημα του φόβου που αισθάνονται κάποιοι από τους κρατούμενους. Θα μπορούσε ίσως να σημειωθεί ότι αυτό το συναίσθημα είναι ως ένα βαθμό λογικό από τη στιγμή που οι κρατούμενοι, κινούμενοι σε ένα πλαίσιο μη-νόμιμο αντιμετωπίζουν τις συνέπειες του.

Όμως, πέρα από τα όποια συναισθήματα δημιουργούνται, δεν είναι λίγοι κρατούμενοι που υποστηρίζουν ότι ο νόμος είναι κάτι το οποίο πρέπει να υπάρχει στη βάση μιας υγιούς κοινωνίας, και ότι είναι αυτός που στηρίζει τη δικαιοσύνη και την ισότητα. Είναι ο νόμος αυτός που πρέπει να καθορίζει τι πρέπει και τι δεν πρέπει να γίνεται σε μια κοινωνία. Στο σημείο αυτό συγκλίνουν περισσότερο με τον συνταγματικό ορισμό του νόμου: «Ως νόμος συνταγματικά εννοείται 'κάθε κανόνας δικαίου που προβλέπει

δικαιώματα και υποχρεώσεις και ρυθμίζει έτσι την κοινωνική συμβίωση των ανθρώπων» (Τσάτσος Δ., σ.379)

Η αστυνομία η οποία έχει ως ρόλο και την σωστή εφαρμογή του νόμου, αντιμετωπίζεται από τους περισσότερους κρατούμενους επικριτικά. Ο ρόλος της αστυνομίας μέσα στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης είναι διττός: η πρόληψη της εγκληματικότητας μέσα από την τήρηση της τάξης και η καταστολή της μέσα από τη διαπίστωση των εγκλημάτων και την ανακάλυψη και σύλληψη των δραστών (Η. Δασκαλάκης, 1985, σ.80). Μέσα από τη δεύτερη αυτή λειτουργία της, η αστυνομία εντάσσεται στους φορείς της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης απέναντι στο έγκλημα και συμβάλλει στο πρώτο φιλτράρισμα που πραγματοποιείται στο εσωτερικό του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης (Robert, Faugeron, 1980, σ.6). Η διακριτική ευχέρεια των αστυνομικών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους θεωρείται, έτσι, ότι αποτελεί ένα απαραίτητο κανάλι εκροής για το υπερφορτωμένο ποινικό- δικαστικό μηχανισμό. Κάτω από αυτό το πρίσμα, ο ρόλος της γίνεται καθοριστικός ακόμα και για τον προσδιορισμό της αξιόποινης πράξης (Szabo, 1974, σ. 6).

Υποστηρίζουν οι ερωτώμενοι ότι, ενώ ένας από τους σκοπούς της είναι η μείωση της εγκληματικότητας, η αστυνομία, με τους χειρισμούς της και τον χρηματισμό που συνεπάγονται τις περισσότερες φορές αυτοί οι χειρισμοί, συμβάλλουν στην αύξησή της. Δεν είναι λίγοι αυτοί οι οποίοι υποστηρίζουν ότι λειτουργεί σύμφωνα με οικονομικά οφέλη. Κατά αυτό το τρόπο διαφαίνεται και σε αυτήν την περίπτωση το συναίσθημα της αδικίας που καταγράφηκε νωρίτερα σχετικά με το νόμο και την επιβολή του. Υπάρχουν βέβαια και πιο μετριοπαθείς, ακόμα και θετικές απόψεις σχετικά με την λειτουργία της αστυνομίας, αλλά αφορούν την μειοψηφία των

κρατουμένων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι θετικές απαντήσεις εκφράζονται κυρίως από άτομα τα οποία είχαν άμεση- προσωπική επαφή με το λειτούργημα του αστυνομικού, ήταν δηλαδή οι ίδιοι αστυνομικοί, ή είχαν προσωπικές επαφές με αστυνομικούς. Οι δε μετριοπαθείς εντυπώσεις έχουν να κάνουν κυρίως με την αιτιολόγηση της όποιας αρνητικής άποψης, σαν να γίνεται δηλαδή προσπάθεια να δικαιολογηθούν οι ατέλειες που παρουσιάζει κατά την άσκηση των καθηκόντων της. Η αρνητική αυτή εντύπωση έρχεται να επιβεβαιωθεί από την άποψη των περισσότερων σχετικά με τους τομείς που η αστυνομία τα καταφέρνει καλύτερα ή χειρότερα, όπου η πλειοψηφία υποστηρίζει ότι πουθενά σχεδόν δεν τα καταφέρνει καλά, ή ότι τα καταφέρνει σε τομείς όπου δεν είναι δυνατόν να αποκομίσει κάποια οφέλη, κυρίως οικονομικά.

Ο νομικός ορισμός του εγκλήματος είναι ότι "έγκλημα είναι η πράξη που τιμωρεί ο ποινικός νόμος". «Έγκλημα» κατά τον Garafalo, είναι η παραβίαση στοιχειωδών αισθημάτων φιλαλληλίας, μιας συγκεκριμένης εποχής, απαιτήτων για την κοινωνική συμβίωση. Η διάταξη του άρθρου 14 του Ποινικού Κώδικα ορίζει ότι "έγκλημα είναι πράξη καταλογιστή εις το πράξαντα τιμωρούμενη υπό του νόμου". Από το νομοθετικό αυτό ορισμό προκύπτει , και μάλιστα με σαφήνεια, η λογική σειρά που πρέπει να ακολουθείται προκειμένου να καταφαθεί ή όχι η ύπαρξη εγκλήματος.

Κεντρικό στοιχείο της κοινωνικής αναπαράστασης του αδικήματος , λόγω της έντονης παρουσίας του, της έντονης συσχετιστικότητάς του, και της προνομιακής θέσης του στο λόγο , μπορεί να θεωρηθεί ο ορισμός ο οποίος δόθηκε από τους περισσότερους, δηλαδή ότι είναι η παραβίαση του νόμου και κάτι το οποίο είναι κακό να συμβαίνει. Η εικόνα που δημιουργείται είναι η ύπαρξη των νόμων και η

παραβίαση τους, και σε αρκετούς, η επιβολή ποινής για το άδικο της πράξης. Ένα σχήμα δηλαδή όπου ο νόμος προηγείται, το αδίκημα διαπράττεται, με άμεση συνέπεια την ποινή.

Οι λόγοι είναι ένα σημαντικό στοιχείο για να θεωρηθεί μία πράξη άδικη, αλλά και να έχει όντως κάποιος διαπράξει ένα αδίκημα, αφού και ο άδικος καταλογισμός μπορεί να θεωρηθεί και αυτός με τη σειρά του αδίκημα. Γενικότερα όμως η εντύπωση η οποία επικρατεί είναι ότι αδικήματα συμβαίνουν καθημερινά και αυτό είναι κατά κάποιο τρόπο "φυσιολογικό".

Ειδικότερα, με το άκουσμα της λέξης "αδίκημα", σε ένα μικρότερο μέρος του δείγματος, ανακαλούνται προσωπικές εμπειρίες από τις διάφορες διαδικασίες του ποινικού συστήματος, όπως δικαστήρια και φυλακές, αλλά και συγκεκριμένα αδικήματα.

Η ποινή αποτελεί το τρίτο στοιχείο του εγκληματικού φαινομένου. Η ποινή είναι η ρυθμισμένη αντίδραση του κράτους απέναντι στο έγκλημα με προσβολή των αγαθών του δράστη. Βασικός σκοπός της ποινής είναι η προστασία των έννομων αγαθών με την γενική και την ειδική πρόληψη του εγκλήματος. Για να απειλείται με ποινή μια ανθρώπινη πράξη, αρκεί να είναι αυτή τελικά άδικη και τελικά καταλογιστή στο δράστη, να αποτελεί δηλαδή πλήρες έγκλημα. Για να μπορεί να επιβληθεί χρειάζεται επιπλέον να μην υπάρχει λόγος εξάλειψης της απειλής της ποινής. Σύμφωνα δε με τον Ι.Μανωλεδάκη, ποινή είναι εκείνη που απειλείται στο νόμο σε βάρος του προσώπου που πραγματώνει την εγκληματική μονάδα, μιλώντας για νομοθετική οριοθέτηση της ποινής. Ποινή είναι ακόμη και αυτή που επιβάλλεται από το δικαστήριο στο δράστη συγκεκριμένης εγκληματικής μονάδας. Σε αυτή την περίπτωση μιλάμε για δικαστική επιμέτρηση της ποινής. Ποινή, τέλος, ονομάζουμε και εκείνη που εκτίεται -

εκτελείται από τον κατάδικο. Η τρίτη αυτή άποψη-στιγμή της ποινής, αποτελεί τη σωφρονιστική υλοποίησή της (Ι. Μανωλεδάκης, Γενική Θεωρία του Ποινικού Δικαίου, σ. 54, σημ. 29).

Στο άκουσμα της λέξης "ποινή" αρκετοί από τους κρατούμενους εξηγούν θα αντιδρούσαν ανάλογα με την ποινή και το αδίκημα, αλλά και ότι γενικά τους δημιουργούνται δυσάρεστα συναισθήματα. Η ποινή είναι άλλωστε κάτι που αντιμετωπίζουν άμεσα με τον εγκλεισμό τους, ο οποίος, μόνο ευχάριστα συναισθήματα δεν προκαλεί. Εκτίοντας την ποινή τους λοιπόν, οι περισσότεροι αναφέρονται στην ποινή η οποία τους επιβλήθηκε, στη φυλάκισή τους αλλά και στις διαδικασίες της ποινικής δικαιοσύνης και τις γενικότερες αδικίες του συστήματος. Δεν είναι λίγοι και αυτοί οι οποίοι αναφέρονται σε έναν ορισμό της ποινής ως τη λογική συνέπεια κάποιου λάθους και την τιμωρία για αυτό. Ενυπάρχει δηλαδή το σχήμα νόμος- παράβαση- ποινή. Η βασική εντύπωση για τους περισσότερους όμως είναι οι αδικίες του ποινικού συστήματος.

Η πρότασή τους για το ποια αδικήματα θα έπρεπε να έχουν πιο επιεικείς κυρώσεις έρχεται χρονικά κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αμέσως μετά τη γενικότερη δυσαρέσκεια για τις αδικίες του ποινικού συστήματος και των ποινών ειδικότερα. Σε αυτές τις περιπτώσεις αδικημάτων αναφέρονται συγκεκριμένα στα οικονομικά εγκλήματα και τα εγκλήματα που αφορούν τα ναρκωτικά. Το αιτιολογικό σχήμα το οποίο προτείνουν για τα οικονομικά εγκλήματα, κυρίως άτομα τα οποία κατηγορούνται για τέτοια, είναι ότι οι λόγοι που οδηγούν σε αυτά τις περισσότερες φορές μπορεί να είναι λόγοι επιβίωσης, ότι πολλά από τα άτομα που τα διαπράττουν είναι άτομα τα οποία προσφέρουν με την εργασία τους, αλλά το σημαντικότερο, ότι το οικονομικό έγκλημα δεν είναι έγκλημα κατά της ζωής, ή με πολύ σημαντικές

συνέπειες και θα πρέπει να δίνεται μια ευκαιρία σε αυτούς που το διέπραξαν να διορθώσουν το λάθος τους.

Όσον αφορά το τις παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών, διευκρινίζουν ότι οι ποινές θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς σε ότι αφορά την χρήση και όχι την εμπορία ναρκωτικών ουσιών. Το αιτιολογικό σχήμα το οποίο προτείνουν σε αυτήν την περίπτωση είναι ότι τα εξαρτημένα άτομα είναι θύματα και αυτά , οι έμποροι ναρκωτικών ουσιών σχεδόν ποτέ δεν καταλήγουν φυλακισμένοι, αλλά και το ότι οι όποιες παραβάσεις του νόμου αυτού θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο από τη φυλάκιση, με κάποιο θεραπευτικό ίσως πρόγραμμα, γιατί αλλιώς, όπως τονίζουν, η ισχύουσα σωφρονιστική μεταχείριση , έχει τα αντίθετα αποτελέσματα. Ακόμη πιστεύουν ότι και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο πρέπει να πληροφορηθεί και να ευαισθητοποιηθεί περισσότερο στο θέμα των εξαρτήσεων ώστε να συμβάλλει σε μια πιο θετική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η γενικότερη εντύπωση είναι ότι σχεδόν για όλα τα αδικήματα οι ποινές θα πρέπει να είναι πιο επιεικείς. Αναφέρεται ενδεικτικά η περίπτωση των ατόμων που διαπράττουν κάποιο αδίκημα για πρώτη φορά. Με τις ισχύουσες ποινές το σύστημα μετρά ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό κρατουμένων, ενώ κάποιος υποστηρίζει ότι οι διακρίσεις της ποινικής δικαιοσύνης σύμφωνα με οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια, διαφαίνονται και στο στάδιο επιβολής των ποινών. Φαίνεται ότι αυτή η γενική αίσθηση αδικίας χαρακτηρίζει σχεδόν όλους τους χρόνους του εγκληματικού φαινομένου.

Τέλος, όσον αφορά τις ποινές και πάλι, είναι αξιοσημείωτη η σύμπτωση των απόψεων σχετικά με το για ποια αδικήματα πιστεύουν ότι οι κυρώσεις- ποινές θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές. Η υψηλή ομοιομορφία των απαντήσεων τους, αναφέρεται στις περιπτώσεις των αδικημάτων του βιασμού, της αιμομιξίας, της παιδεραστίας και της

δολοφονίας. Όλοι σχεδόν οι κρατούμενοι θεωρούν αυτά τα αδικήματα ιδιαίτερα ειδεχθή. Τα εγκλήματα αυτά δεν έχουν για τους κρατούμενους καμία απολύτως δικαιολογία.

Κεντρικό στοιχείο της αναπαράστασης του ποινικού συστήματος αποτελεί η ανισότητα των δικαστικών αποφάσεων και η ακαταλληλότητα των ποινικών κυρώσεων. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζουν τόσο έντονη παρουσία, έντονη συσχετιστικότητα, αλλά και προνομιακή θέση στο λόγο των κρατουμένων. Οι περισσότεροι κατακρίνουν αυστηρά το ποινικό σύστημα προσδίδοντας του αυτές τις ιδιότητες, ενώ ελάχιστοι το κρίνουν κάπως πιο θετικά. Η αναπαράσταση αυτή δεν ανταποκρίνεται σε κάποια εικόνα την οποία έχουν εντελώς θεωρητικά, αλλά μιλούν από τις προσωπικές τους εμπειρίες από την άμεση εμπλοκή τους με αυτό. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι σε μια έρευνα αναφορικά με την εμπιστοσύνη του ευρύτερου κοινού απέναντι στην ποινική δικαιοσύνη (Η. Δασκαλάκης, Απονομή της Ποινικής Δικαιοσύνης), κατέγραψε ένα μικρό σχετικά ποσοστό ατόμων (56,1%) οι οποίοι πιστεύουν ότι θα τύχαιναν δίκαιης κρίσης αν ήταν κατηγορούμενοι, ενώ οι υπόλοιποι αμφιβάλλουν (33,9% δίνουν αρνητική απάντηση, 9,6% δεν έχουν άποψη). Βέβαια, στην περίπτωση των κρατουμένων το ποσοστό αυτών που πιστεύουν ότι δεν είχαν δίκαιη μεταχείριση είναι κατά πολύ μεγαλύτερο. Όμως, η αμφισβήτηση της δικαιοσύνης τόσο σε γενικότερο όσο και ειδικότερο επίπεδο, δείχνει και μια κρίση αξιών και κοινωνικών θεσμών που θα έπρεπε να απασχολήσει την αντεγκληματική πολιτική. Μια πολιτική που επιμένει στην ποινικοποίηση όλο και περισσότερων συμπεριφορών και που στη θέση των προληπτικών μέτρων προτιμά περιορισμένης αποτελεσματικότητας κατασταλτικές μεθόδους. Πολιτική που δεν λαμβάνει υπόψη της πως "όσο επεκτείνεται η σφαίρα των εγκλημάτων, τόσα περισσότερα εγκλήματα

γίνονται" (X. Ζαραφωνίτου, "Οι αναπαραστάσεις του κοινού για το εγκληματικό φαινόμενο", στο "Αφιέρωμα στη μνήμη του Η. Δασκαλάκη", 1991, σ. σ. 203-215).

Η ανισότητα η οποία χαρακτηρίζει κατά την γνώμη των κρατούμενων το ποινικό σύστημα φαίνεται να κυριαρχεί και στα όποια προνόμια το σωφρονιστικό σύστημα είναι δυνατό να προσφέρει με σκοπό την μείωση της ποινής. Και αυτά τα προνόμια αντιμετωπίζονται από τους κρατούμενους με ιδιαίτερη δυσπιστία, όχι τόσο ως προς το τι προσφέρει, όσο κυρίως ως προς το ποιους προσφέρεται. Είναι θετικά γιατί λειτουργούν κατά κάποιο τρόπο ψυχοθεραπευτικά, γιατί ο κρατούμενος απασχολείται με κάτι δημιουργικό, αλλά και ευεργετικό για αυτόν, αφού με αυτό τον τρόπο μειώνει το χρόνο έκτισης της ποινής του. Όπως υποστηρίζουν όμως, τα προνόμια αυτά λειτουργούν θετικά και ως προς το σύστημα γιατί διαφυλάττουν την τάξη μέσα στις φυλακές, αλλά και επειδή, όπως απλοϊκά λένε, οι φυλακές δεν είναι δυνατόν να αντέξουν τόσο μεγάλο και αυξανόμενο συνεχώς αριθμό κρατουμένων.

Το μέτρο της αναστολής της ποινής αντιμετωπίζεται με ακόμα μεγαλύτερη δυσπιστία. Η εντύπωση της ανισότητας και της διάκρισης στον τρόπο εφαρμογής του, επικρατεί και σε αυτήν την διαδικασία. Δεν είναι δυνατό όλοι οι κρατούμενοι να πετύχουν αναστολή της ποινής τους, αφού αυτό προϋποθέτει κάποιο κόστος κυρίως οικονομικό. Πολλοί πιστεύουν ότι η όλη διαδικασία ικανοποιεί τα οικονομικά συμφέροντα εκείνων οι οποίοι εμπλέκονται και επαγγελματικά με τη δικαιοσύνη, όπως τους δικηγόρους. Στην ουσία πιστεύουν ότι το όλο σύστημα συντηρείται με αυτόν τον τρόπο και οι ποινές γίνονται ολοένα και σκληρότερες. Αν οι ποινές ήταν από την αρχή οριστικές δεν θα ευνοούνταν ούτε θα βλάπτονταν οικονομικά κανείς από τους εμπλεκόμενους. Φαίνεται ακατανόητο πως διαφέρουν οι ποινές μεταξύ της πρώτης καταδικαστικής απόφασης και της εφέσεως αυτής. Έτσι κλονίζεται η εμπιστοσύνη όχι μόνο στους κοινωνούς της ποινικής δικαιοσύνης, αλλά ακόμη και

στους ίδιους τους νόμους. Η αναστολή της ποινής κρίνεται θετικά μόνο από το αποτέλεσμα, η οποία ερμηνεύεται από τους περισσότερους ως μια δεύτερη ευκαιρία να επανορθώσουν το όποιο λάθος τους. Όμως η όλη η διαδικασία είναι αυτή που δεν ευνοεί διόλου, ιδιαίτερα οικονομικά τους κρατούμενους, αλλά και η ανισότητα στην μεταχείρισή τους γίνεται ακόμα πιο εμφανής. Ο εγκλεισμός, η φυλάκιση είναι ούτως ή άλλως επιβλαβής από κάθε άποψη για τον κρατούμενο. Για το λόγο αυτό οι αποφάσεις θα έπρεπε να είναι πιο οριστικές ώστε το οποιοδήποτε επιπρόσθετο κόστος να εξαλείφεται.

Κοινωνικοί, οικονομικοί, ακόμα και πολιτικοί, φαίνεται ότι είναι οι σημαντικότεροι λόγοι για τους κρατούμενους οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα. Η κοινωνική ανισότητα και αδικία είναι αυτή η οποία αναφέρεται στους κυρίως στους κοινωνικούς λόγους. Σε αυτούς μπορούν να συμπεριληφθούν η λάθος διαπαιδαγώγηση, η άσχημη οικογενειακή κατάσταση, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η έλλειψη καλλιέργειας, κυρίως πνευματικής, και η έλλειψη πρόνοιας από την πλευρά της επίσημης πολιτείας για όλα αυτά τα προβλήματα

Στους οικονομικούς λόγους συμπεριλαμβάνονται τα προβλήματα φτώχειας και επιβίωσης και τα προβλήματα ανεργίας. Το έγκλημα σε αυτές τις περιπτώσεις, όποιο και να είναι, φτάνει να δικαιολογείται αφού επικαλούνται λόγους ανάγκης. Όμως στους οικονομικούς αυτούς λόγους συγκαταλέγουν και αυτόν της αναζήτησης εύκολου κέρδους που διαπνέει το κλίμα της εποχής μας.

Η εξάρτηση από τις ναρκωτικές ουσίες αναφέρεται από αρκετούς κρατούμενους. Η εξάρτηση είναι που δημιουργεί την ανάγκη προς το έγκλημα. Το έγκλημα σε αυτές τις περιπτώσεις εμφανίζεται ως η μόνη λύση. Αναφέρονται και η αλλοδαποί ως ένας

σημαντικός παράγοντας αύξησης της εγκληματικότητας, από ένα αρκετά μικρό όμως ποσοστό κρατουμένων. Λίγοι αναφέρονται και στις συνθήκες οι οποίες είναι απρόβλεπτες, και για το λόγο αυτό δεν αποκλείεται να οδηγήσουν στο έγκλημα. Κατά αυτό τον τρόπο, όλοι δυνητικά μπορούν να εγκληματήσουν. Ακόμα λιγότεροι, μιλούν για τις περιπτώσεις εκείνες όπου δεν υπάρχει κάποιος λόγος, αλλά αυτή η αυτή η έμφυτη ροπή για μερικούς προς το έγκλημα.

Ο ίδιος όρος εγκληματικότητα παρουσιάζει μια δυσκολία στην αποσαφήνισή του ακόμα και επιστημονικά. Όπως υποστηρίζει ο Faucault (Ο μεγάλος εγκλεισμός, σελ. 89) "Πρέπει να υπάρξει συμφωνία ως προς τον όρο εγκληματικότητα. Δεν πρόκειται για κάποιο μοντέλο στο οποίο οι εγκληματίες, ένα είδος ψυχολογικά και κοινωνικά μεταλλαγμένων ατόμων, αποτελούν το αντικείμενο της ποινικής καταστολής. Με τον όρο εγκληματικότητα πρέπει να εννοηθεί το δυαδικό σύστημα ποινή- εγκληματίας".

Αξίζει να σημειωθεί η σύμπτωση των απόψεων των ερωτώμενων με τα πορίσματα της έρευνας των Quinet, LeBlanc, 1993, σ.σ.321-344), οι οποίοι προσπάθησαν να συσχετίσουν το ρόλο των περιστατικών της ζωής με διάφορα ηλικιακά στάδια. Σύμφωνα με την άποψη που διατυπώνεται από την προσέγγιση αυτή, ηλικία και περιστατικά ζωής αποτελούν δύο ανεξάρτητες μεταβλητές, οι οποίες επιδρούν σωρευτικά στη συνέχιση της εγκληματικής δραστηριότητας. Ως "περιστατικά ζωής" ερευνήθηκαν η επαγγελματική κατάσταση, η οικογενειακή κατάσταση και η χρήση ναρκωτικών.

Εκείνοι οι οποίοι εμφανίζονται πιθανότερο να εγκληματήσουν, για τους περισσότερους από τους κρατούμενους, είναι οι εξαρτημένοι από ναρκωτικές ουσίες. Στο λόγο των κρατουμένων εμφανίζονται συχνότερα, συνδυάζονται και με άλλες μορφές εγκλήματος, εκτός από αυτά που αφορούν τις παραβάσεις του Νόμου περί

ναρκωτικών, και η παρουσία τους είναι αρκετά έντονη. Η εξάρτηση είναι μια ανάγκη τόσο έντονη που οδηγεί συνήθως στο έγκλημα για να την ικανοποιήσει κανείς, αλλά και οι συνέπειές της είναι αυτές που ωθούν το άτομο σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις, και πιθανώς και στο έγκλημα.

Κατά δεύτερο λόγο, οι αλλοδαποί. Σε αυτούς προσδίδονται ακόμα και χαρακτηριστικά χαρακτηριστικά, μιλούν δηλαδή για μια έμφυτη εγκληματικότητα, αλλά και για τις συνθήκες τις οποίες αντιμετωπίζουν και τους οδηγούν στο έγκλημα. Είναι όμως αξιοσημείωτο ότι οι εκτιμήσεις τους για την ποιότητα των ανθρώπων αυτών είναι άκρως αρνητικές. Οι δικαιολογίες ή και οι αιτίες που προσδίδουν για τη συμπεριφορά τους, είναι ελάχιστες.

Συχνότερα όμως από τα παραπάνω αναφέρονται στο γεγονός ότι είναι πολύ δύσκολο να πει κάποιος με βεβαιότητα ότι υπάρχουν κάποιες κατηγορίες ανθρώπων με περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν. Και αυτό γιατί οι συνθήκες είναι τελείως απρόβλεπτες, όπως είχαν αναφερθεί και προηγουμένως σχετικά με τους λόγους που οδηγούν στο έγκλημα. Ο προσδιορισμός χαρακτηριστικών ομάδων είναι πολύ δύσκολος. Ίσως είναι πιο εύκολο να προσδιοριστούν οι συνθήκες που μπορεί κάθεννας να βρεθεί, όπως μια δύσκολη οικονομική κατάσταση, η εκδήλωση κάποιου πάθους, η περίπτωση άμυνας, γενικά, κάποια κατάσταση ανάγκης. Σε αυτές τις περιπτώσεις σημαντικό ρόλο είναι δυνατό να παίζει και η καλλιέργεια ή το πνευματικό επίπεδο, τα πάθη και ειδικότερα τα σεξουαλικά προβλήματα, ακόμα και η ηλικία, λόγω έλλειψης πείρας και ωριμότητας. Είναι ελάχιστοι αυτοί που υποστηρίζουν ότι υπάρχουν άτομα τα οποία είναι φύση και θέση περιθωριακά.

Τα μέτρα τα οποία προτείνουν για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας παρουσιάζονται με λιγότερη σαφήνεια από ότι προηγουμένως. Δεν είναι λίγοι εκείνοι

που αντιμετωπίζουν με απαισιοδοξία την πιθανότητα ότι κάτι τέτοιο είναι δυνατό να συμβεί, και πιστεύουν ότι δεν υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να γίνει, ή δεν έχουν να προτείνουν κάτι συγκεκριμένο.

Αυτοί που έχουν κάτι να προτείνουν, μιλούν κατά πρώτο λόγο για την ανάγκη να ληφθούν μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας και την προσφορά βοήθειας σε αυτούς που αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης. Άλλωστε, όπως αναφέρθηκε και πριν, οι οικονομικοί λόγοι είναι από τους πιο βασικούς που οδηγούν στην εγκληματικότητα. Στα γενικότερα πολιτικά μέτρα τα οποία πρέπει να ληφθούν, συμπεριλαμβάνουν και τα προγράμματα πρόνοιας και βοήθειας προς τις οικογένειες που έχουν ανάγκη, δηλαδή προς αυτές που αντιμετωπίζουν σημαντικά οικονομικά και οικογενειακά προβλήματα. Στα ίδια μέτρα εντάσσονται και οι προτάσεις του για απέλαση των αλλοδαπών από τη χώρα μας και καλύτερος έλεγχος των όσων εισέρχονται. Και οι αλλοδαποί είχαν εμφανιστεί ως μια κατηγορία ατόμων με μεγάλες πιθανότητες να εγκληματήσουν σε προηγούμενες απαντήσεις των κρατουμένων.

Μιλώντας από την άμεση εμπειρία τους και για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται, μιλούν για συγκεκριμένες διαστάσεις του ποινικού μας συστήματος για χαρακτηριστικές λειτουργίες του που είναι αναγκαίο να υπάρξει κάποια αλλαγή. Κάποιοι νόμοι θα ήταν σκόπιμο να αλλάξουν, ή οι κυρώσεις τις οποίες επιφέρουν στην περίπτωση παραβίασής τους να είναι διαφορετικές. Προτείνουν ότι θα πρέπει να δοθεί βάρος στην πρόληψη και όχι στην καταστολή του εγκλήματος, σε συγκεκριμένα σοβαρά αδικήματα η τιμωρία να είναι η ίδια με το κακό που προκάλεσε η παράνομη πράξη, αλλά και πέρα από αυτό, αφού τα μέτρα που ως σήμερα ισχύουν δεν συνέβαλλαν θετικά στην μείωση της εγκληματικότητας, παρά μόνο στην αύξηση του αριθμού των φυλακών και των φυλακισμένων, οι νομοθέτες

ίσως θα έπρεπε να θέσουν υπό αμφισβήτηση τους νόμους που δημιούργησαν και βρίσκονται ήδη σε ισχύ. Όσον αφορά το σωφρονιστικό σύστημα, αυτό κατακρίνεται ακόμα περισσότερο. Και αυτό γιατί, σύμφωνα με την γνώμη των κρατουμένων, συνεισφέρει με τον τρόπο που λειτουργεί στην αύξηση της εγκληματικότητας και όχι στην μείωσή της. Δεν προσφέρει καμία εναλλακτική προς το έγκλημα λύση, αφού οι φυλακισμένοι, όχι μόνο μένουν τελείως ανενεργοί, δεν μαθαίνουν κάτι εναλλακτικό της παρανομίας όπως κάποια τέχνη η οποία θα βοηθούσε την επανένταξή τους, δεν έχουν κάτι ή κάποιον που να τους βοηθά έστω και ψυχοθεραπευτικά, συναναστρέφονται κιόλας με άλλους που τους ενθαρρύνουν να εγκληματήσουν μαθαίνοντας τους και άλλες παρανομίες εκτός από αυτές που επιδίδονται, ή και καλύτερους τρόπους να ξεφεύγουν από αυτές. Υποστηρίζουν ακόμη ότι ειδικά στους νέους ανθρώπους θα έπρεπε να δίνεται ακόμη μια ευκαιρία πριν τη φυλάκιση. Κατά αυτό τον τρόπο, το σωφρονιστικό σύστημα δεν σωφρονίζει, αλλά με τον τιμωρητικό χαρακτήρα του, συντελεί στην αύξηση της εγκληματικότητας.

Είναι αξιοσημείωτο ότι, παρόλο που οι ναρκωτικές ουσίες και η εξάρτηση που προκαλούν αναφέρθηκε ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που οδηγούν στην εγκληματικότητα, λίγοι σχετικά κρατούμενοι αναφέρονται στην αναγκαία καταπολέμησή τους, με σκοπό την μείωση της. Όσοι μιλούν για αυτά αναφέρονται σε μια πιο σωστή διαχείρισή τους, σωστότερη πληροφόρηση γύρω από αυτές, ακόμα και απελευθέρωσή τους, η οποία θα διευκολύνει την διακίνησή τους και θα τα αποχαρακτηρίσει τη χρήση τους ως παράνομη πράξη.

Ακόμα λιγότεροι κρατούμενοι αναφέρονται στην ανάγκη να υπάρξει ένα σωστότερο εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο θα προσφέρει πιο ολοκληρωμένη παιδεία και πληροφόρηση τόσο για τους νόμους και τα αδικήματα αλλά και γενικότερα μια πληροφόρηση για ευρύτερα κοινωνικά θέματα.

Κεντρικό στοιχείο των απόψεων τους σχετικά με το τι θα έκανε κάποιον να μην εγκληματήσει ξανά, αποτελεί και πάλι θέμα οικονομικό. Βλέπουμε δηλαδή ότι το ζήτημα της οικονομικής ανάγκης είναι αυτό που κυριαρχεί στις απόψεις των κρατουμένων τόσο σχετικά με τους λόγους οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα, όσο και ως χαρακτηριστικό των ατόμων τα οποία έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, αλλά και πρόβλημα που ζητά κάποια λύση, ώστε αυτοί που το αντιμετωπίζουν, να μην οδηγηθούν στο έγκλημα και πάλι. Οι περισσότεροι ήδη γνωρίζουν ότι μόλις βγουν από τη φυλακή θα αντιμετωπίσουν σοβαρό πρόβλημα εργασίας, και συνεπώς οικονομικό πρόβλημα. Η λύση με την εύρεση εργασίας μετά την αποφυλάκισή τους θα ήταν πολύ σοβαρή βοήθεια.

Προς αυτήν την κατεύθυνση υποστηρίζουν ότι θα βοηθούσε ένας πιο σωστός σωφρονισμός που θα προσέφερε την εκμάθηση κάποιας τέχνης, με σκοπό τόσο την ενασχόλησή τους με κάτι που θα εξάλειφε την ένταση που αισθάνονται μέσα στη φυλακή, όσο και την ομαλή επανένταξή τους όταν θα βγουν από αυτήν, αφού θα τους εξασφάλιζε επαγγελματικά. Η επανένταξη είναι κάτι που απασχολεί ιδιαίτερα τους κρατούμενους. Υποστηρίζουν ότι οι άλλοι θα πρέπει να τους δεχτούν και να τους δώσουν μια δεύτερη ευκαιρία. Κυρίως να τους στηρίζουν ηθικά και ψυχολογικά. Αυτή η υποστήριξη παίζει σημαντικό ρόλο όταν προσφέρεται υπεύθυνα και από τις σωστές υπηρεσίες ακόμα και μέσα στην φυλακή. Την ονομάζουν κοινωνική πρόνοια και πιστεύουν ότι παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο να μην υποπέσει κανείς στην παρανομία και πάλι.

Ο ρόλος της οικογένειας και της στήριξης που αυτή προσφέρει, εμφανίζεται και πάλι σημαντικός. Βγαίνοντας κάποιος από την φυλακή έχει ανάγκη από ένα σταθερό

σημείο αναφοράς, αλλά και κάποιους που θα τον αποδεχτούν και θα του δείξουν με υπομονή το λάθος του.

Δεν είναι λίγοι και οι κρατούμενοι οι οποίοι υποστηρίζουν ότι δεν μπορεί να γίνει κάτι συγκεκριμένο. Και σε αυτή την περίπτωση μιλάνε για τις συνθήκες που επηρεάζουν και οι οποίες είναι εντελώς απρόβλεπτες. Σε αυτές τις απρόβλεπτες συνθήκες, οι ηθικές αρχές που κάποιος έχει, η συνείδησή του, η λογική και η ικανοποίηση των αναγκών του, είναι οι παράγοντες εκείνοι που θα τον εμποδίσουν από την διάπραξη κάποιου εγκλήματος. Όμως αυτό δεν είναι εφικτό για κάποιους που το έγκλημα έχει γίνει πλέον τρόπος ζωής.

Τέλος, αξιοσημείωτο είναι ότι η φυλακή, ο φόβος επιστροφής σε αυτήν, λειτουργεί σε ελάχιστους αποτρεπτικά ώστε να μην διαπράξουν κάποιο έγκλημα.

Το θέμα αυτό επανήλθε στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύουν ότι όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται και δεν εγκληματούν και πάλι. Έγινε προσπάθεια με άλλα λόγια να διερευνηθεί η εικόνα που έχουν σχετικά με τους σκοπούς της φυλάκισης, του εγκλεισμού.

Η βελτίωση και η κοινωνική επανένταξη του εγκληματία αποτελούν μια άλλη μυθοπλαστική κατασκευή που επιχειρεί να νομιμοποιήσει την ύπαρξη της φυλακής. Ο Σωφρονιστικός Κώδικας είναι εδώ εξαιρετικά σαφής όταν ορίζει ότι "η ποινή αποσκοπεί στην κοινωνική αναπροσαρμογή των κρατουμένων δια της αγωγής και της βελτιώσεως αυτών". Ωστόσο, ακόμα και τα δεδομένα της επιστημονικής έρευνας επικυρώνουν με έναν κατάφωρο τρόπο την αποτυχία της φυλακής να βελτιώσει τον εγκληματία.

Στον εγκληματογόνο ρόλο της φυλακής αναφέρονται οι έρευνες από τις αρχές κιόλας του αιώνα μας. Οι Tannebaum & Gillin, υποστηρίζουν συγκεκριμένα ότι η

εμπειρία της φυλακής αυξάνει την πιθανότητα της μελλοντικής εγκληματικής εκτροπής. Ο Tannembaum το 1939 στο βιβλίο του "Crime and the Community" αναφέρει:

"Η σύλληψη ενός νέου, όταν επιφέρει τον εγκλεισμό του μαζί με νεαρούς εγκληματίες, αποτελεί ερέθισμα για εκπαίδευση στο έγκλημα... Η εμπειρία της φυλακής είναι μια συνάθροιση ερεθισμάτων για την καλλιέργεια των εγκληματικών συμπεριφορών".

Και οι περισσότεροι κρατούμενοι λοιπόν συμφωνούσαν ότι η φυλακή κάνει τους περισσότερους να εγκληματήσουν ξανά, επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο και τις έρευνες των Guidicelli & Delage (1983), οι οποίοι κατέληξαν ότι φυλάκιση και σταθερή υποτροπή αλληλοσυνδέονται, και άρα μια πρόιμη καταδίκη σε στερητική της ελευθερίας ποινή προδιαθέτει σε υποτροπή. Στα ίδια συμπεράσματα είχε καταλήξει και η έρευνα των Gosselin (1970) καθώς και του Langois (1972), η οποία κατέληξε στη θεμελίωση του συσχετισμού μεταξύ διάρκειας φυλάκισης και ποσοστού υποτροπής. Όσο μεγαλύτερη ήταν η διάρκεια της φυλάκισης, τόσο μεγαλύτερος ήταν ο δείκτης της υποτροπής

Πολλοί υποστήριζαν ότι η φυλακή και οι φυλακισμένοι στην ουσία εξυπηρετούν ένα ευρύτερο σύστημα αναπαραγωγής της εγκληματικότητας: *"Κοίταξε, η φυλακή και οι φυλακισμένοι είναι παραγωγή - φυτώρια για την δουλειά της αστυνομίας"*. Όπως υποστηρίζει και ο Faucault (Ο μεγάλος εγκλεισμός, σελ. 89), "ο θεσμός της ποινικής δικαιοσύνης, έχοντας στο επίκεντρό του τη φυλακή, κατασκευάζει μια κατηγορία ατόμων που αποτελούν μαζί της ένα κύκλωμα: η φυλακή δεν σωφρανίζει. Ανακαλεί συνέχεια τους ίδιους ανθρώπους, συγκροτεί σιγά- σιγά ένα περιθωριοποιημένο πληθυσμό ο οποίος χρησιμεύει για να ασκείται πίεση στις "αντικανονικότητες" ή τις

"ανομίες" που δεν είναι ανεκτές. Η άσκηση αυτής της πίεσης στις ανομίες διαμέσου της εγκληματικότητας, γίνεται με τρεις τρόπους: οδηγώντας σιγά-σιγά την αντικανονικότητα ή την ανομία στο αδίκημα, χάρη σε ένα συνδυασμό αποκλεισμών και παραποινικών κυρώσεων, συμπεριλαμβάνοντας τους κακοποιούς στα ίδια τα όργανα επιτήρησης της ανομίας, διευκολύνοντας και κατευθύνοντας την διάπραξη αδικημάτων σε βάρος εκείνου του τμήματος του πληθυσμού που έχει μεγαλύτερη σημασία να επιτηρείται".

Η φυλακή αυτή καθαυτή, δεν επηρεάζει, παρά μόνο οι δυσκολίες που συναντούν μέσα σε αυτήν, οι στερήσεις που αισθάνονται, οι γνωριμίες που θα κάνουν και τα πράγματα που θα μάθουν μέσα σε αυτή, και οι δυσκολίες που θα συναντήσουν μετά την αποφυλάκισή τους.

Οι δυσκολίες που συναντούν μέσα στη φυλακή δεν είναι λίγες και έχουν να κάνουν τόσο με τον νεκρό χρόνο και την παρατεταμένη ακινησία στην οποία βρίσκονται, όσο και με τις σκέψεις που κάνουν για τα προβλήματα που έχουν και έξω από αυτήν ή με αυτά που πρόκειται να συναντήσουν μόλις βγουν. Η μη ενασχόλησή τους με κάτι εποικοδομητικό και η αναγκαστική συναναστροφή τους με άτομα που ασχολούνται με παράνομες πράξεις, τα ωθεί ακόμα περισσότερο σε εγκληματικές ενέργειες. Και τα συναισθήματα που βιώνουν μέσα στη φυλακή, είναι ιδιαίτερα δυσάρεστα και έχουν να κάνουν με αυτό της αδικίας, των απωθημένων που δημιουργεί, και των στερήσεων.

Δεν είναι και λίγοι αυτοί οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η φυλακή είναι στην ουσία ένα σύστημα που επανατροφοδοτείται συνεχώς, είτε από τα ίδια τα άτομα, είτε από άτομα με ίδια χαρακτηριστικά.

Η ηλικία παίζει σημαντικό ρόλο, αφού οι νέοι, λόγω των ιδιαιτεροτήτων της νεότητας και από τη στιγμή που δεν τους δόθηκε η ευκαιρία να επανορθώσουν διαφορετικά,

δεν μπορούν εύκολα ούτε στη φυλακή να προσαρμοστούν, ούτε και αργότερα έξω, λόγω των έντονων στερήσεων που ένοιωσαν. Οι υπηρεσίες εξάλλου οι οποίες προσφέρονται, είναι ελάχιστες ως μηδαμινές.

Σημαντικό ρόλο στην υποτροπή στο έγκλημα, είναι ο ίδιος ο χαρακτήρας του ατόμου. Αν αυτός είναι συγκροτημένος, μπορεί και να αποκομίσει από την φυλακή τα θετικά της στοιχεία. Ο χαρακτήρας όμως αυτός είναι ήδη συγκροτημένος και πριν τη φυλάκιση. Είναι θέμα ώριμης επιλογής η επιστροφή.

Εκεί που όλοι σχεδόν οι κρατούμενοι συμφωνούν είναι ότι η φυλακή δεν σωφρονίζει. Με τις στέρσεις που κάποιος είναι αναγκασμένος να υποστεί, δεν σωφρονίζεται αλλά τιμωρείται σχεδόν εκδικητικά. Στα ισχύοντα πλαίσια, δεν γίνεται καμία προσπάθεια αναμόρφωσης. Η αποκοπή από την κοινωνία στερεί αποκλείει κάθε πιθανότητα ομαλής επανένταξης. Το μόνο ίσως θετικό για τους περισσότερους το οποίο μαθαίνουν, είναι πώς να αποφεύγουν τις συνέπειες του νόμου, γιατί σίγουρα, κανείς δεν θέλει να επιστρέψει σε αυτήν και να στερηθεί την ελευθερία του.

Σίγουρα ο εγκλεισμός έχει επηρεάσει τους περισσότερους, αν όχι όλους τους κρατούμενους. Κάποιοι είχαν το χρόνο να καταλάβουν το λάθος τους και να υποσχεθούν στον εαυτό τους ότι δεν θα το επαναλάβουν γιατί κινδυνεύουν να επιστρέψουν. Άλλοι μιλούν για μια ψυχολογική, συναισθηματική και ηθική αλλαγή. Μέσα στη φυλακή έμαθαν πολύ να προσέχουν γενικά περισσότερο και να είναι περισσότερο επιφυλακτικοί απέναντι στους ανθρώπους. Ψυχολογικά αισθάνονται κόπωση, ότι έχουν χάσει τις όποιες ευαισθησίες τους, έχουν γίνει νευρικοί και απότομοι. Ιδιαίτερα στενάχωρη είναι η σκέψη τους σε ότι αφορά τους ανθρώπους τους που βρίσκονται έξω, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτοί, αλλά και που θα αντιμετωπίσουν και οι ίδιοι μόλις αποφυλακισθούν. Στην φυλακή που στερούνται την

ελευθερία τους, στερούνται τα πάντα, αλλά οι περισσότεροι μιλούν για την οικογένεια τους και τα κοντινά τους πρόσωπα. Το αίσθημα της στέρησης είναι ιδιαίτερα έντονο. Το μόνο θετικό ίσως που αναγνωρίζουν είναι ότι ήρθαν πιο κοντά με τον ίδιο τους τον εαυτό. Η εντύπωση τους για τις κοινωνικές αδικίες οι οποίες συμβαίνουν καθημερινά, είναι ακόμα πιο έντονη αφού και οι ίδιοι αισθάνονται αδικημένοι.

Το περιβάλλον της φυλακής είναι αυτό που επηρεάζει περισσότερο. Ο πληθυσμός της φυλακής, οι αναγκαστικές συναναστροφές, μόνο επικοδομητικές δεν θα μπορούσαν να είναι. Δεν είναι μόνο οι συγκρατούμενοι, αλλά και το επίπεδο των σωφρονιστικών υπαλλήλων, ακόμα και η έλλειψη καθαριότητας και ο υπερβολικός συνωστισμός που επιδεινώνουν την όλη κατάσταση.

Μετά την αποφυλάκισή τους οι περισσότεροι έχουν την οικογένειά τους να επιστρέψουν, η οποία πιστεύουν ότι μπορεί να τους προσφέρει την συναισθηματική ασφάλεια και την κατανόηση που έχουν πραγματικά ανάγκη.

Τα προβλήματα που πιστεύουν ότι θα αντιμετωπίσουν είναι κυρίως οικονομικά και επαγγελματικά. Η εύρεση εργασίας τους απασχολεί αφού πιστεύουν ότι το γεγονός της καταδίκης τους και η προηγούμενη φυλάκισή τους θα επηρεάσει τον οποιοδήποτε εργοδότη. Και το κοινωνικό τους περιβάλλον πιστεύουν ότι θα τους αντιμετωπίσει με κάποια δυσπιστία και προκατάληψη και σίγουρα τίποτα δεν θα είναι όπως πριν. Οι σχέσεις τους γενικά πιστεύουν ότι θα αλλάξουν ριζικά, αφού θα κουβαλούν πάνω τους κάποιο ιδιαίτερο στίγμα, το στίγμα του «κακούργου» όπως χαρακτηριστικά λέει κάποιος από τους ερωτώμενους. Ακόμα και οικογενειακά προβλήματα μπορεί να

προκαλέσει αυτή η προκατάληψη σε συνδυασμό με την συναισθηματική απόσταση η οποία έχει δημιουργηθεί λόγω του εγκλεισμού.

Δεν είναι λίγοι αυτοί οι οποίοι μιλούν για ψυχολογικά προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς. Οι ίδιοι είχαν άλλωστε διακρίνει τέτοιου είδους αλλαγές ως συνέπεια της φυλάκισής τους. Θα χρειαστεί αρκετός χρόνος ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τα πράγματα με ηρεμία, χωρίς φόβους και να επανακοινωνικοποιηθούν πλήρως. Η μετάβαση από τον χώρο της φυλακής στην ευρύτερη κοινωνία πιστεύουν ότι δεν θα είναι και τόσο εύκολη, αφού η επαφή έχει σούτως ή άλλως χαθεί, και ιδιαίτερα για αυτούς που δεν έχουν πουθενά να στηριχθούν και να αρχίσουν την όποια προσπάθειά τους.

Για τους εξαρτημένους, ένα επιπρόσθετο πρόβλημα είναι η εξάρτησή τους. Ο φόβος τους για τους απεξαρτημένους είναι να μην υποτροπιάσουν τόσο στις ουσίες, όσο και στις παράνομες πράξεις, παρασυρόμενοι και τις συναναστροφές που είχαν και πριν από τη φυλάκισή τους.

Παρά το γεγονός όμως ότι οι περισσότεροι τονίζουν το πρόβλημα της προκατειλημμένης στάσης απέναντί τους που θα αντιμετωπίσουν, οι απόψεις τους για το αν οι ίδιοι θα εμπιστεύονταν κάποιον ο οποίος μόλις αποφυλακίστηκε, διχάζονται και είναι περισσότερο επιφυλακτικές. Ένας λόγος που δεν θα τον εμπιστεύονταν έχει να κάνει με το φόβο επαναφοράς στην φυλακή εξαιτίας του συσχετισμού τους με έναν άνθρωπο που μπορεί να έχει υποπέσει πάλι σε παρανομίες. Πολλοί υποστηρίζουν γενικά ότι είναι δύσπιστοι και δεν θα εμπιστεύονταν κανένα, κάτι που η φυλακή τους το έχει επιτείνει. Όμως, δεν είναι λίγοι και αυτοί οι οποίοι υποστηρίζουν ότι τους φυλακισμένους τους έχει αλλάξει η φυλακή και δεν θα

μπορούσαν να τους εμπιστευτούν. Η φυλακή έχει διαμορφώσει τους χαρακτήρες προς το χειρότερο, οι στερήσεις που έχουν υποστεί τους έχουν γεμίσει τόσα απωθημένα που το πιθανότερο είναι να εκμεταλλευτούν τον οποιοδήποτε. Δεν διστάζουν μερικοί να αποδώσουν την αιτία της φυλάκισης των περισσοτέρων στον κακό χαρακτήρα τους.

Αυτοί οι οποίοι είναι κάπως διστακτικοί υποστηρίζουν ότι θα εμπιστεύονταν κάποιον ανάλογα με το τι άνθρωπος ήταν και ανάλογα με το αδίκημα για το οποίο φυλακίστηκε. Το προηγούμενο αδίκημα και η σοβαρότητά του παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο. Κάποια αδικήματα άλλωστε, όπως είδαμε θεωρούνται ιδιαίτερα ειδεχθή.

Οι θετικές απαντήσεις στηρίζονται στην ύπαρξη ίδιων εμπειριών, στο γεγονός δηλαδή ότι σε έναν τέτοιο άνθρωπο πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να αναγνωρίσουν καλύτερα τις προθέσεις του, στην εμπειρία του να κρίνουν ανθρώπους που οι ίδιοι έχουν αποκομίσει μέσα στη φυλακή, αλλά και η εντύπωση που έχουν ότι στη φυλακή, αναπόφευκτα σχεδόν κάποιος ωριμάζει. Ακόμα, υπάρχει και η άποψη ότι όλοι αξίζουν μια δεύτερη ευκαιρία. Στις περισσότερες όμως θετικές απαντήσεις υπάρχει η προϋπόθεση να γνωρίσουν πρώτα καλά το άτομο που θα έπρεπε να του δείξουν αυτήν την εμπιστοσύνη, και να μην σχεδιάζει κάποια παρανομία. Το γεγονός όμως ότι είχε κάποτε φυλακιστεί, δεν παίζει κανένα ρόλο.

Όπως φάνηκε από τα παραπάνω, κάθε στοιχείο- χρόνος του εγκληματικού φαινομένου παρουσιάζει τα δικά του κεντρικά στοιχεία με πολλές μεταξύ τους ομοιότητες. Όμως το συμπέρασμα αυτό είναι πλέον επισφαλές γιατί πρόκειται για μία απλή περιγραφή των αναπαραστάσεων. Σύμφωνα με τη θεωρία, οι κοινωνικές

αναπαραστάσεις παρουσιάζουν ομοιότητες μόνο όταν είναι όμοια τα στοιχεία του κεντρικού τους πυρήνα. Όμως η παρούσα έρευνα δεν επιτρέπει την αποσαφήνιση των στοιχείων αυτών, παρά μόνο τη βάση για την περαιτέρω διερεύνησή τους. Ίσως, το βασικότερο στοιχείο αυτής της έρευνας είναι γενικά αυτή η αίσθηση αδικίας , ανισότητας και δυσπιστίας που διακατέχει τους κρατούμενους σχετικά σχεδόν με όλους τους χρόνους- εκφάνσεις του εγκληματικού φαινομένου, και ότι οι όποιες προτάσεις τους, αξίζει πραγματικά να ληφθούν σοβαρά υπόψη στο σχεδιασμό οποιασδήποτε αντεγκληματικής πολιτικής. Επιπλέον, το γεγονός ότι οι απόψεις τους είναι ίσως πολύ πιο σημαντικές από άποψη αξιοπιστίας, από εκείνες του ευρύτερου κοινού για το εγκληματικό φαινόμενο αφού πηγάζουν από την πολύ άμεση εμπειρία τους και την εμπλοκή τους με αυτό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συνέντευξη 1^η

- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Κάτι που δεν υπάρχει. Κάτι το τυπικό, δηλαδή τυπικές διαδικασίες. Κάτι που δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα. Και από την μια πρέπει, και από την άλλη δεν πρέπει να υπάρχει. Τα πιο πολλά που αφορούν τους νόμους είναι καθαρά αδικίες.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Βασικά, είναι μια πράξη την οποία κάνεις για κάποιο λόγο. Για πολλούς λόγους. Και για ηθικούς λόγους. Είναι κάτι που «δεν πρέπει» να κάνεις. Δεν πρέπει όμως για την κοινωνία.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Παθαίνω εγκεφαλικό. Εεε, εντάξει, όχι τόσο έντονα. Αλλά η εικόνα που μου έρχεται στον νου είναι εκτέλεση, αυτό.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Νομίζω ότι είναι το θέμα των κοινωνικών τάξεων, ανισοτήτων δηλαδή, αλλά και θέματα επιβίωσης, δηλαδή φτώχειας. Βέβαια, την επιβίωση την αναφέρω για άλλα αδικήματα εκτός από τα ναρκωτικά. Σε αυτή την περίπτωση δεν είναι θέμα επιβίωσης, αλλά εξάρτησης. Αλλά οι λόγοι είναι θέμα χρημάτων και έλλειψής τους, και η όχι και τόσο καλή ποιότητα ζωής.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Τα ναρκωτικά. Αυτοί που παίρνουν ναρκωτικά. Μπροστά στην εξάρτησή τους, δεν κωλώνουν να κάνουν κάποιο έγκλημα. Και αυτοί που δεν βολεύονται και θέλουν μια καλύτερη ζωή. Και αυτοί κάνουν αδικήματα για χρήματα, για καλύτερη ζωή.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Δύσκολο, δύσκολο να απαντήσω. Το σίγουρο είναι ότι θα αυξηθεί. Δεν μπορώ να φανταστώ τίποτα με αυτά τα δεδομένα. Δεν πρόκειται να υπάρξει μείωση ούτε μία στο εκατομμύριο. Τίποτα.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται; Πως επηρεάζει;
- Εξοντωτικό το ποινικό σύστημα, εξοντωτικές και τις ποινές. Δηλαδή δεν τιμωρούνε τα δικαστήρια, δεν τιμωρούνε. Στην ουσία γίνονται τα πάντα σε τυπικές, και πολλές φορές συνοπτικές, διαδικασίες προς την κοινή γνώμη. Και μαζί με τα μέσα ενημέρωσης, δημιουργούν θύτες και θύματα για να ασχολούνται

με κάτι, και όχι με κάτι άλλο. Το ποινικό σύστημα και οι ποινές επηρεάζουν , γιατί ιδίως οι ποινές δεν είναι απλά ποινές για όλους. Για τον καθένα μπορεί να είναι κάτι διαφορετικό. Οι φυλακισμένοι πρέπει να δείχνουν ανεκτικότητα και υπομονή. Αλλά και πάλι, πολλοί που δείχνουν, για παράδειγμα, δεν διοχετεύονται για δουλειά, δουλειά μέσα στην φυλακή. Και αυτό είναι προνόμιο, γιατί έτσι μειώνεται η ποινή. Ακόμη και την αναστολή δεν την παίρνουν όλοι. Κάποιοι έχουν προνόμια και κάποιοι όχι. Σαν τις κοινωνικές τάξεις που λέγαμε πριν.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές και γιατί;
- Οι ληστείες , αλλά αυτές χωρίς την αφαίρεση ζωής. Όχι αυτά που έχουν να κάνουν με θέματα ζωής. Με τα χρήματα, αν τα αφαιρέσεις, όπως εγώ από τράπεζα που στην ουσία δεν τα κλέβεις από κανένα προσωπικά, δεν χάνει κανείς, μπορεί και να κάνει κάποια ευεργετήματα, αφού βελτιώνει την ζωή σου, κάνεις την διαβίωση καλύτερη. Ενώ μερικοί βιαστές, αιμομίκτες και άλλοι τέτοιοι, είναι οι χειρότεροι άνθρωποι. Αυτοί δεν έχουν ανθρώπινα συναισθήματα. Ακόμη και θανατική ποινή θα τους άξιζε.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές και γιατί;
- Όπως είπα και πριν, βιαστές και αιμομίκτες. Αυτούς ειδικά έπρεπε να τους εκτελούν.
- Βοηθά κατά την γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, και με ποιο τρόπο;
- Μέχρι τώρα, σίγουρα όχι. Αφού και εδώ, μέσα στην φυλακή , γίνεται συνεργασία με τους κρατούμενους. Η αστυνομία δεν βοηθά, παρά μόνο σε ακραίες περιπτώσεις. Κάνει τα στραβά μάτια σε πολλά, άλλους 'δίνει' και άλλους όχι και τέτοια. Είναι κοινό μυστικό ότι και τα ναρκωτικά, αυτοί τα διακινούνε στην ουσία.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Θα σου πω σε ποιους περισσότερο: στο να τα παίρνουν και στο να μην κάνουν την δουλειά τους. Μπορούν να κάνουν δουλειά , αλλά όχι , δεν το κάνουν. Έχουν τα μέσα, τις δυνατότητες και κάνουν ό,τι θέλουν. Είναι κράτος από μόνοι τους. Κράτος- παρακράτος. Και η δουλειά τους υποτίθεται ότι είναι το έγκλημα, αλλά το προωθούν, δεν το καταπολεμούν.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο τραγούδι, ποίημα, ή στίχο που σε εκφράζει;
- Όχι, εδώ δεν ακούω τίποτα, ούτε διαβάζω.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου , να κάνω ό,τι θέλω.

- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται η ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Κοίταξε, η φυλακή και οι φυλακισμένοι είναι παραγωγή – φυτώρια για την δουλειά αστυνομίας. Οι ποινές είναι συνήθως εξοντωτικές και αδικίες υπάρχουν και στα δικαστήρια και στις φυλακές. Πολλοί δεν αντέχουν την τόση πίεση. Όμως, αν γνωρίζεις εκ των προτέρων τις συνέπειες της πράξης σου, τότε το κάνεις. Εγώ ήξερα εκ των προτέρων τι θα αντιμετώπιζα αν με πιάνανε, και έτσι η φυλακή δεν με έχει αλλάξει, τα ίδια σκέφτομαι. Και δεν υπάρχει πιθανότητα ούτε μία στις χίλιες να ξαναγυρίσω εδώ.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα αντιμετωπίσετε;
- Θα επιστρέψω στην οικογένειά μου, στους γονείς μου και το σπίτι μου. Δεν νομίζω ότι θα αντιμετωπίσω κανένα πρόβλημα. Έχω κατανόηση από το σπίτι μου.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι. Εδώ μέσα, έχω μάθει να προβλέπω τον τρόπο συμπεριφοράς του άλλου στην παραμικρή πίεση. Δεν θα τον εμπιστευόμουν ούτε στις κοινωνικές μου σχέσεις, πόσο μάλλον σε επαγγελματικές που δεν είναι μόνο θέμα εμπιστοσύνης, αλλά όλοι κοιτάνε τα συμφέροντα. Η φυλακή είναι μια μικρή κοινωνία σε μικρογραφία με κάποιες συνέπειες. Σε μαθαίνει δηλαδή να μην εμπιστεύεσαι.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Μπορεί να μην εγκληματήσουν αυτοί που έχουν κάποιες ηθικές αρχές από την οικογένεια. Και αυτοί, αν δεν τις ρουφήξει τις αρχές αυτές η φυλακή. Για άλλους, μπορεί να τους κρατήσει ο εγωισμός τους. Να μην ξαναμπούν στην φυλακή. Ο φόβος της φυλακής είναι αυτός που μπορεί να κρατήσει μερικούς, ιδίως εκείνους που είναι μέσα για οικονομικά εγκλήματα. Ο φόβος είναι αυτός που κρατά πολλούς.

Συνέντευξη 2^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- [...] Αηδία. Αηδία γιατί δεν υπάρχει δικαιοσύνη. Είναι όμως κάτι που πρέπει να υπάρχει, αλλά κυρίως πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Το σχήμα πράξη παράνομη που επέρχεται τιμωρία. Εφόσον πράξη, τιμωρία.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Το σχήμα, εάν και εφόσον πράξη, πράξη παράνομη, τότε και καλώς, αποδοχή της ποινής.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η κοινωνική ανισότητα που επικρατεί. Το σύστημα γενικότερα. Το σύστημα που κάνει τους πλούσιους πλουσιότερους, και τους φτωχούς φτωχότερους. Τα χρήματα και το κυνήγι τους. Όλα από εκεί ξεκινάνε.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι χαμηλές τάξεις. Αυτοί που ανήκουν στα χαμηλά στρώματα. Αυτή είναι και η πραγματικότητα. Αυτοί έχουν πραγματική ανάγκη, όχι οι πλούσιοι. Οι πλούσιοι, και που μπαίνουν στην φυλακή, έρχονται για λίγο και είναι σαν τουρίστες.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Να δοθεί εργασία, δουλειά στους ανθρώπους. Αυτό. Και για να γίνει αυτό πρέπει να υπάρχει υποδομή.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται; Πως επηρεάζει;
- Καμία σχέση. Μόνο στην Ελλάδα συμβαίνει αυτό. Πουθενά αλλού δεν ισχύει άλλο κάθειρξη και άλλο φυλάκιση. Είναι τέτοιο το σύστημα καθαρά για να τα ‘κονομάνε οι δικηγόροι. Έρχεται κανείς για δύο χρόνια και κάνει δέκα με διάφορους τρόπους και δικαιολογίες. Εδώ μπαίνεις άγιος και βγαίνεις.... Ενώ άλλος μπαίνει για δέκα και κάνει δύο. Υπάρχουν για μερικούς πολλά ‘παράθυρα’. Η λέξη ‘παράθυρα’ τα λέει όλα
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς και γιατί;
- Πιστεύω ότι θα έπρεπε να οι χρήστες γιατί θύματα είναι αυτοί οι ίδιοι. Οι έμποροι βλέπεις είναι αυτοί που καταλήγουν στα σαλόνια. Οι χρήστες για μισό γραμμάριο

τρώνε δέκα χρόνια εδώ μέσα, ενώ για δέκα κιλά πρέζα ή κόκα , οι έμποροι τρώνε πέντε. Και αυτά αν μένουν μέσα. Τα 'παράθυρα' που λέγαμε πιο πριν.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Στους καθαρούς εμπόρους, όχι στους χρήστες. Αυτοί τα δίνουν στους ήδη χρήστες και κάνουν και άλλους χρήστες. Και στους φόνους. Η ζωή δεν πρέπει να αφαιρείται. Και στους βιαστές και αιμομίκτες. Αυτά είναι πραγματικά σκουλήκια και πρέπει να τους επιβάλλεται η μεγαλύτερη ποινή. Δεν μπορώ να σκεφτώ ειδικά για αυτούς πως μπορούν να το κάνουν αυτό το κακό σε κάποιο άλλο πλάσμα, πόσο μάλλον αυτοί που το κάνουν στο ίδιο τους το παιδί. Σε αυτούς πρέπει να επιβάλλεται η μεγαλύτερη ποινή, ακόμη και θάνατος.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, και με ποιο τρόπο;
- Ναι, πιστεύω πως ναι. Και εγώ αστυνομικός ήμουν και ξέρω τι συμβαίνει. Μπορεί να βοηθήσει όταν λειτουργεί σωστά. Θέλουν και την έχουν φτάσει στο σημείο που την έχουν φτάσει, γιατί και αυτό βολεύει. Το ίδιο το έγκλημα, αν το καλοσκεφτείς , βολεύει. Σκέφτεσαι τι θα γίνονταν χωρίς αυτό;
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Περισσότερο αποτελεσματική πιστεύω ότι είναι στις ανθρωποκτονίες. Στην Ευρώπη, στον τομέα αυτό έχουμε την πρωτιά. Και στις ληστείες και στα ναρκωτικά πάμε καλά. Άμα υπάρχει θέληση όλα γίνονται. Αυτό αρκεί.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σε εκφράζει;
- Εδώ δεν θα μπορούσα να σκεφτώ τίποτα.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Στον άνθρωπο δύο πράγματα δεν εξαργυρώνονται: η υγεία και η ελευθερία. Η ελευθερία μου , μου λείπει. Όσο για την υγεία, φαινομενικά τουλάχιστον είμαι υγιείς. Όμως και αυτό θα φανεί στην πορεία. Μετά από εδώ ξεσπούν όλα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Πιστεύω ότι εγκληματούν, δεν συμμορφώνονται. Με το που θα βγουν, είναι έτοιμοι να κάνουν ότι δεν πρόλαβαν επειδή φυλακίστηκαν. Εγώ έχω δει και τις δύο όψεις, και το νόμιμο και το παράνομο. Εγώ έχω και μια σύνταξη τριακόσιες χιλιάδες, ευτυχώς, αν και επειδή μπήκα φυλακή μου έφαγαν το εφάπαξ. Και τότε έγιναν όλα σε τόσο συνοπτικές διαδικασίες και ακόμη δεν έχω προλάβει να κάνω έφεση. Αυτός που δεν έχει τίποτα και δεν μπορεί να δουλέψει και πουθενά, αναγκαστικά θα βγει στην παρανομία. Μερικοί βέβαια το έχουν και μέσα τους , είναι στον άνθρωπο, ή και μεγάλωσαν έτσι, τι να σου πω. Όπως και να το κάνεις , η φυλακή σου δημιουργεί και αρνητικά βιώματα. Βιώνεις ένα ξερίζωμα, και

κοινωνικά και ηθικά. Εγώ, αν βγω με το καλό δεν θα επιδίωκα βέβαια να γυρίσω ποτέ πίσω. Βέβαια δεν πρέπει ποτέ να αποκλείεις τίποτα. Υπάρχουν όμως και αυτοί που δεν αντέχουν καθόλου έξω, είτε γιατί την περισσότερη ζωή τους την έχουν βγάλει εδώ μέσα, είτε γιατί δεν έχουν τίποτα και κανένα να τους περιμένει. Πάσχουν από αυτό που λένε ιδρυματοποίηση. Πολλοί το παθαίνουν εδώ.

- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Ευτυχώς έχω την οικογένειά μου. Εκείνοι με στηρίζουν. Ο δικός μου περίγυρος ξέρει με ποιόν τρόπο είμαι εδώ. Κάποιος άλλος θα αντιμετώπιζε σίγουρα κοινωνική απομόνωση.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Θα τους εμπιστευόμουν όλους εκτός από βιαστές και αιμομίκτες, γιατί αυτοί δεν είναι άνθρωποι, αλλά πραγματικά κτήνη. Για αυτούς δεν υπάρχει κανένα ελαφρυντικό για το βιασμό του παιδιού τους. Για τους άλλους, πιστεύω ότι όλοι μπορούν να κάνουν κάποιο παράπτωμα. Βέβαια όχι όταν είναι για τέσσερις, πέντε φορές. Στους άλλους δεν θα εξέταζα το λόγο, πως και γιατί έκαναν κάτι. Στο κάτω – κάτω όλοι δικαιούμαστε μια δεύτερη ευκαιρία, έτσι δεν είναι; Άλλωστε, κανείς δεν είναι αναμάρτητος.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Για να σου απαντήσω θα πρέπει πρώτα από όλα να γνωρίζω τον λόγο για τον οποίο εγκλημάτησε. Υπάρχουν άνθρωποι που εγκλημάτησαν για πράγματα τελείως γελοία, άλλοι σκότωσαν χωρίς κανένα άλλοθι , εκτός και αν ήταν για άμυνα. Δεν θα μπορούσα να πω κάτι συγκεκριμένο, γιατί όσοι γνωρίζω έχουν πραγματικά πολύ ευτελή κίνητρα.

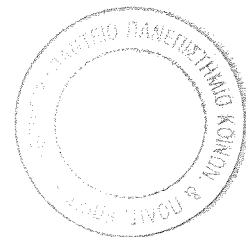
Συνέντευξη 3^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Βασικά είμαι παράνομος, δηλαδή αντίθετος με τον νόμο. Και αυτό είναι χάσμα που ποτέ δεν γεφυρώνεται. Είναι κάτι που έχει χαρακτήρα θετικό, καλό, αλλά δεν είναι για μένα. Χωρίς αυτόν βέβαια προκαλείται χάος.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Εξαρτάται πιο αδίκημα. Εμένα μου έρχονται στο νου συγκεκριμένα αδικήματα ιδιαίτερα ειδικά, όπως ναρκωτικά, σωματεμπορία, βιασμοί. Όλα αυτά προσωπικά μου προκαλούν αλλεργία.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Τι, ποινή; Αν δεν είναι εξαντλητική, είναι κάτι που λογικό είναι να την επωμιστείς αν έχεις κάνει κάποιο αδίκημα. Πάνω από δέκα χρόνια όμως είναι πραγματική καταστροφή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Πιστεύω ότι είναι η ανέχεια. Και η λάθος διαπαιδαγώγηση. Αν από μικρός είσαι μόνος σου, δεν έχεις γονείς και κάποιους να σε υποστηρίζουν, το πιθανότερο είναι να εγκληματήσεις. Παλιά μάλιστα ο νόμος έκανε πολλά λάθη. Τα παιδιά που ήταν μόνα τους, ορφανά, παλιά τα έκλειναν σε αναμορφωτήριο, σε σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων, όπως τα λένε σήμερα. Τα έχω περάσει αυτά και τα ξέρω. Είμαι ο παλιότερος κατάδικος, από την κοινωνία του '60 ακόμη. Έχω περάσει δέκα χρόνια σε τέτοιο σωφρονιστικό ίδρυμα, και με είχαν και πότιζα στον κήπο κάτι λεμονιές. Και μετά καριέρα σε διάφορες φυλακές.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι Αλβανοί σίγουρα ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Αυτοί δεν ανήκουν στο ανθρώπινο γένος. Πιστεύω ότι αυτό μάθανε, αυτό κάνουν. Μάλιστα πιστεύω ότι γεννιούνται έτσι. Και οι ναρκομανείς γιατί πάντα θα θέλουν να πάρουν τη δόση τους. Θα θέλουν χρήμα για την παραμύθα τους, και από εκεί και πέρα νομίζουν ότι τα έχουν όλα, τον κόσμο ολόκληρο. Χρήμα για την δόση τους, αυτό θέλουν. Σε όποιο πρόγραμμα και να μπουν δεν νομίζω ότι επανέρχονται. Μπαίνουν σε πρόγραμμα για να ξεφύγουν στην πραγματικότητα για το νόμο.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Δεν υπάρχει πιστεύω κάτι συγκεκριμένο. Έτσι είναι ο κόσμος. Η μείωση της εγκληματικότητας είναι κάτι πολύ σχετικό. Η εγκληματικότητα υπάρχει από καταβολής του κόσμου, το λένε και οι κοινωνιολόγοι και άλλοι επιστήμονες. Ακόμη και ο Νόμος του Θεού, οι εντολές του Μωυσή, ήταν οι περισσότερες

σχετικές με εγκληματικές πράξεις: ου μοιχεύσεις, ου κλέψεις, ου φονεύσεις. Ως και ο Θεός ήξερε.

- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται; πως επηρεάζει;
- Απαράδεκτο. Ελεηνότατο. Όλα ανακατεμένα, μαζί με τα χλωρά και τα ξερά. Χαμός. Εδώ βρίσκονται μαζί χρήστες, έμποροι, απλοί κλέφτες και δολοφόνοι. Και έτσι η εγκληματικότητα αυξάνει εκατό τοις εκατό. Και η φυλακή είναι πραγματικά μεγάλο πανεπιστήμιο. Μπαίνεις καθαρός, αυτό που λέμε αγνός και μαθαίνεις τα πάντα. Μετά μπορείς να κάνεις ότι παρανομία θελήσεις.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς και γιατί;
- Σε ότι αφορά τα οικονομικά εγκλήματα. Γιατί κανείς δεν σε αναγκάζει, έχεις να κάνεις με κάτι άψυχο, το χρήμα. Είναι πρόσωπο με πρόσωπο, δεν χρησιμοποιούνται όπλα, δεν απειλούνται ζωές. Άλλωστε, όλη η οικονομία κάνει εγκλήματα. Όλοι όσοι ασχολούνται με αυτή. Άλλοι όμως πιάνονται και άλλοι καταφέρνουν σχεδόν πάντα και ξεφεύγουν.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για βιασμούς, δολοφονίες, ναρκωτικά, κακοποίηση παιδιών. Αυτοί είναι πωρωμένοι εγκληματίες, σχεδόν δεν είναι άνθρωποι.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, και με ποιο τρόπο;
- Ναι, αλλά από όσους δεν τα παίρνει. Αυτοί που τα έχουν, τους λαδώνουν και ξεφεύγουν. Δεν υπάρχει αστυνομικός και ακέραιος. Αυτοί είναι μεγαλύτεροι εγκληματίες από εμάς εδώ μέσα.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Πουθενά δεν είναι ικανή. Είναι τελείως ανίκανη. Σε ληστείες πάντα πηγαίνουν τελευταία στιγμή και ποτέ δεν προλαβαίνουν. Αν όμως έπαιρναν κάποιο bonus για κάθε παράνομο, σίγουρα θα έβρισκαν τον χρόνο και για άλλα εγκλήματα.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σε εκφράζει;
- Ναι, ένα τραγούδι του Θεοδωράκη, το «Που το πάνε το παιδί».
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Ελευθερία. Ηρεμία, προπάντων γαλήνη. Και καλά βιβλία, γιατί εδώ μπορώ να βρω κάποια, αλλά όχι αυτά που θέλω.

- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Αστειεύεσαι, ποιοι να συμμορφωθούν; Τρομάζει μόνο ο δικαστής, μετά τελειώσαμε, ξαναγυρνάμε στα ίδια. Και τρομάζει λόγο εξαντλητικής ποινής, όχι για κανένα άλλο λόγο. Και ο παράγοντας που επηρεάζει είναι ο ίδιος ο εαυτός. Βγαίνουν χωρίς σπίτι πολλοί, χωρίς λεφτά, χωρίς δουλειά. Αν έχεις και οικογένεια είναι χειρότερα γιατί έχεις περισσότερες υποχρεώσεις. Και έτσι παρανομείς. Σταματάς μόνο όταν έχει φτάσει το όριο ηλικίας και έχεις κουραστεί. Εγώ προσωπικά θέλω μόνο να τελειώσω. Όταν βγαίνω, τότε με επηρεάζει η φυλακή, έτσι θα γίνει και τώρα. Η φυλακή ξέρεις είναι στην ουσία κάτι το συνηθισμένο, μια ρουτίνα όταν είσαι μέσα. Έχεις συναναστροφή με όλους τους τύπους ανθρώπων.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε, τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Έχω κάποιο σπίτι, αν και δεν έκανα οικογένεια. Που να κάνω, τριάντα πέντε χρόνια μπεινοβγαίνω στην φυλακή, πως θα μπορούσα να κρατήσω γυναίκα, πόσο μάλλον οικογένεια. Θα έχω κάποιο οικονομικό πρόβλημα στην αρχή, αλλά θα τα καταφέρω. Έχω κάποια σταθερή δουλειά και θα αράξω.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι βέβαια, θα άλλαζα τετράγωνο αν συναντούσα κάποιον από εδώ μέσα. Μπορεί αυτός να ήταν μπλεγμένος πουθενά, και μαζί με αυτόν να την πλήρωνα και εγώ και να ξαναβρισκόμουν εδώ μέσα. Δεν θα εμπιστευόμουν κανένα και για τίποτα. Ξέρω πλέον πως λειτουργούν.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι
- Κάποια καλύτερευση του οικονομικού, πράγμα που φτιάχνεται με κάποια δουλειά ή κάτι τέτοιο, αλλά το πιο αναγκαίο είναι κάποια φροντίδα από ψυχίατρο. Όχι ψυχολόγο, γιατί δεν δίνει φάρμακα. Φροντίδα από ψυχίατρο και ψυχολογική υποστήριξη είναι απολύτως απαραίτητη γιατί, είμαστε άρρωστοι όταν μπαίνουμε εδώ μέσα, αλλά βγαίνουμε ακόμη πιο άρρωστοι.

Συνέντευξη 4^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Η οργάνωση της κοινωνίας. Αυτό που λέμε το σωστό. Είναι κάτι που πρέπει να υπάρχει. Και αυτό γιατί, εδώ υπάρχουν και σκοτωνόμαστε, φαντάζεσαι τι θα γίνονταν αν δεν υπήρχαν ;
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Παράβαση του νόμου. Κάτι κακό. Το λέει και η ίδια η λέξη.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Ότι είναι η τιμωρία της κοινωνίας και του κράτους στο άτομο που παρέβη τους κανόνες του. Και βασικά είναι καλό για όσους, για αυτούς που καταλαβαίνουν το νόημα της ποινής.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Νομίζω ότι είναι περιστασιακές καταστάσεις. Εξαρτάται καθαρά από τις συνθήκες. Και η επιδίωξη γενικότερα για λόγους ηθικούς , κοινωνικούς, οικονομικούς. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει έμφυτη εγκληματικότητα. Για παράδειγμα, αν βρει κάποιος την γυναίκα του στο κρεβάτι με κάποιον άλλο και την σκοτώσει και αυτήν και αυτόν, σε βρασμώ ψυχής, εεε... εγώ δεν το θεωρώ έγκλημα. Σαν άνθρωπος είναι φυσικό να αγανακτήσεις σε τέτοιες περιστάσεις και να μην μπορέσεις να συγκρατηθείς.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Τα παιδιά που προέρχονται από διαλυμένες οικογένειες. Η έλλειψη κάποιου ή και των δύο γονέων, είναι καταλυτικό για την πορεία του ως άνθρωπος. Πιστεύω ότι ένα πέντε τοις εκατό γεννιούνται. Ή και ακόμη πιο απειροελάχιστοι. Κυρίως όμως οι περιστάσεις είναι αυτές που επηρεάζουν. Αν κάποιος για παράδειγμα χρωστάει, ξέρω 'γω πεθαίνει η γυναίκα του, το παιδί του και πρέπει να βρει λεφτά, είναι κάπου λογικό να κάνει μια ληστεία, δηλαδή να εγκληματήσει.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Μια καλύτερη κοινωνία γενικότερα. Δηλαδή σωστή οικογένεια, σωστή συμπεριφορά από και προς τους άλλους, σωστός επαγγελματισμός. Και πιστεύω , σωστή πρόληψη. Δηλαδή το κράτος να βοηθήσει με όποιο τρόπο μπορεί. Να δώσει δηλαδή υποστήριξη σε διαλυμένες οικογένειες, στα παιδιά. Να δώσει προϋποθέσεις και ευκαιρίες σε άτομα που έχουν ανάγκη.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;

- Είναι σωστό και το σύστημα και οι ποινές. Ο νομοθέτης όταν φτιάχνει τους νόμους δεν είναι παρανοϊκός. Είναι κατά βάση λογικός. Απλώς εμείς, οι δικαστές και οι περισσότεροι γενικότερα το ερμηνεύουμε λάθος.
- Υπάρχει απόσταση μεταξύ επιβαλλόμενης και εκτιόμενης ποινής; Πως επηρεάζει;
- Είναι κάτι πολύ σωστό, αυτή η απόσταση δηλαδή. Είναι μια δεύτερη ευκαιρία για αυτόν που παρανόμησε. Η δουλειά είναι ευεργέτημα εδώ στη φυλακή και τρόπος για να βγεις πιο γρήγορα από αυτήν. Βέβαια και αυτό δεν το καταφέρνουν όλοι. Όμως, σε γενικές γραμμές, είναι ότι καλύτερο υπάρχει εδώ μέσα.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές και γιατί;
- Βασικά θα αρχίσω με αυτές που θα πρέπει να είναι πιο αυστηρές. Σε παιδεραστές, βιαστές και τέτοιου είδους ανθρώπους που τους δίνονται δέκα χρόνια, θα έπρεπε να τους δίνονται είκοσι και ισόβια αν γίνεται. Αυτά είναι πραγματικά εγκλήματα. Αισχρά. Ενώ σε οικονομικά εγκλήματα, μόνο λεφτά χρωστάς. Στην ουσία αν το σκεφτείς δεν είναι και τίποτα κακό. Αυτοί που τα διαπράττουν δεν πρέπει να εξοντώνονται με τέτοιες ποινές. Δεν κερδίζουν και τίποτα κλείνοντας τους μέσα.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Με τον τρόπο της ναι. Δεν θα μπορούσα να σου πω τίποτα παραπάνω, καταλαβαίνεις. Κάτι κάνει ανάλογα με τις περιστάσεις, και κυρίως ανάλογα με τον τρόπο της [επιφύλαξη].
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Πιστεύω ότι σε όλους τους τομείς είναι το ίδιο. Σε όλα κάνει τη δουλειά της.
- Θα μπορούσες να αναφέρεις κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σε εκφράζει;
- Όχι, δεν μου έρχεται κάτι ιδιαίτερο.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Ελευθερία γενικότερα. Τα πάντα γενικότερα. Δεν υπάρχει ποτέ ειδική έλλειψη σε ότι αφορά την στέρηση της ελευθερίας. Σου λείπουν τα πάντα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Είναι θέμα καθαρά χαρακτήρα. Αν αναγνωρίσει το λάθος του, μπορεί και να μην ξανάρθει. Αν είναι κατά κάποιο τρόπο αγνός, η αλήθεια είναι ότι η φυλακή είναι πολύ μεγάλο πανεπιστήμιο. Μπορείς να μάθεις εδώ ότι μπορείς να φανταστείς.

Αν κανείς πάρει τα καλά , θα καταλάβει κάποια πράγματα και δεν θα ξαναμπεί.
Αν είναι αδύναμοι χαρακτήρες και επηρεάζονται, συνήθως ξαναέρχονται.

- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Πιστεύω ότι έχω καταλάβει το λάθος μου τόσο, για να μην το ξανακάνω. Αλλά γενικά με έχει επηρεάσει και ψυχολογικά, και συναισθηματικά, και ηθικά. Τα βλέπω αλλιώς τα πράγματα, αλλά δεν μπορώ να σου εξηγήσω με ποιο ακριβώς τρόπο. Μου είναι πολύ δύσκολο.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Έχω οικογένεια και περιουσία που με περιμένουν. Παίρνω αρκετές άδειες, τους βλέπω, και γενικότερα δεν νομίζω ότι θα αντιμετωπίσω ιδιαίτερα προβλήματα. Έχω και την δουλειά μου, καλά θα πάνε τα πράγματα.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι , σε καμία περίπτωση. Ξέρεις τι λένε εδώ μέσα; Ότι αν κάνεις παρέα με άνθρωπο της φυλακής, αποφυλακισμένο, είναι σαν να είσαι με το ένα πόδι και πάλι πίσω στην φυλακή. Κάπως έτσι. Αν θα έπρεπε να έχω κάποια επαφή , οποιουδήποτε είδους, δεν θα μπορούσα να του έχω εμπιστοσύνη, τουλάχιστον όχι απεριόριστη. Θα έχω πάντα το νου μου.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Συνείδηση. Άμα καταλάβεις, μάλλον καλύτερα άμα συνειδητοποιήσεις , όχι απλά καταλάβεις το λάθος σου, την κατάσταση που σε έφτασε σε αυτό το σημείο, άμα συνειδητοποιήσεις τι ακριβώς συμβαίνει γύρω σου, τότε δεν πρόκειται να εγκληματήσεις πιστεύω ποτέ ξανά.

Συνέντευξη 5^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Εξαρτάται. Από το ποιος νόμος, πως τηρείται και άλλα. Η εικόνα που μου έρχεται στο νου είναι , όχι ακριβώς εικόνα , αλλά η πρόοδος. Υποτίθεται και αυτό. Και είναι και κάτι που εξαρτάται αν είναι καλό ή κακό.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Και λυπάμαι και χαίρομαι με αυτό, το αδίκημα δηλαδή, κάτι τέτοιο μου έρχεται τώρα. Είναι κάτι που η δικαιοσύνη πρέπει να το λάβει υπόψη για να πράξει ανάλογα. Και ανάλογα πως θα πράξει, λυπάμαι ή χαίρομαι.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Εδώ μπορώ να σκεφτώ ανάλογα με το αδίκημα. Αν το αδίκημα είναι σκληρό , τότε θα πρέπει να υπάρξει τιμωρία.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Νομίζω ότι οι λόγοι είναι καθαρά ψυχολογικοί. Όταν ο άνθρωπος ξεφεύγει από την λογική, τότε συμβαίνουν τα περισσότερα άγρια αδικήματα. Και τα εγκλήματα είναι στιγμιαία. Εκεί που δεν το περιμένεις συμβαίνουν. Και συμβαίνουν στον καθένα. Και πιστεύω ότι τα περισσότερα εγκλήματα , πάντα συμβαίνουν από αιτία γυναίκες, έτσι είναι. Τα εγκλήματα γενικά είναι πολλών ειδών, περισσότερων από αυτά που θεωρούνται εγκλήματα.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Εκείνοι οι οποίοι είναι στην ηλικία των είκοσι ως σαράντα , έχουν την τάση να είναι οξύθυμοι. Και εκείνοι που δεν έχουν καθόλου οικογένεια, και γονείς , αλλά και δική τους , παιδιά και τέτοια που κάπως θα τους κρατούσε. Και αυτοί που είναι μεγαλωμένοι στα πεζοδρόμια. Τα πιο σοβαρά γίνονται όμως από τους ανθρώπους της νύχτας, και όχι μόνο σεκιουριτάδες. Αυτοί όμως κάνουν πολύ αερητσιδικά. Παίρνουν χρήματα από μαγαζιά. Τα μαγαζιά τους έχουν σαν μισθοφόρους, και έτσι δημιουργούνται άλλες καταστάσεις, επικίνδυνες.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Πιστεύω ότι ο κύριος Χρυσοχοϊδης είναι ο ικανότερος μέχρι τώρα υπουργός δημόσιας τάξης που θα μπορούσε να το αντιμετωπίσει. Από εκεί εξαρτάται τι θα γίνει, αν θα αλλάξει κάτι. Αλλά πραγματική μείωση δεν πρόκειται να συμβεί στην Ελλάδα. Δεν έχουμε στην ουσία προσαρμοστεί ακόμη σαν κράτος. Τα αίτια είναι πολύ βαθιά. Τι να σκεφτώ..... Επίσης χρειάζεται πολύ περισσότερο αυστηρότητα.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;

- Νομίζω ότι η δικαιοσύνη πράττει καλώς. Εδώ στο χώρο αυτό, τη φυλακή, ακούω για αδικίες και βλέπω πολλά. Όλοι , μα όλοι, είτε αθώοι, αλλά πολύ περισσότερο ένοχοι, κάνουν ότι κάνουν, και έχουν την απαίτηση να αθωωθούν. Εεε, είναι σωστό αυτό; Αφού το έκανες , να τιμωρηθείς. Και εδώ , σου έχει επιβληθεί, σου δίνονται και κάποια ευεργετήματα. Τι εννοώ; Σου έχουν βάλει πέντε χρόνια, με κάποιους τρόπους κάνεις τελικά ενάμισι, και φεύγεις. Πράγμα καλό, γιατί στην ουσία σου δίνεται μια ευκαιρία από το σύστημα για να βγεις πιο γρήγορα και ακόμη και να μην το ξανακάνεις.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Στο οικονομικό έγκλημα δεν θα έπρεπε να είναι τα πράγματα τόσο αυστηρά. Είναι θέμα οικονομικό, δηλαδή μπορεί να είναι και θέμα ανάγκης. Η γυναίκα του άλλου πέθαινε, και δεν είχε λεφτά. Αυτόν θα πρέπει να το δικαιολογήσουν αν έκλεψε από μια τράπεζα, που κανένας δεν βλάπτεται απευθείας τουλάχιστον. Και τα πλημμελήματα θα έπρεπε να έχουν διαφορετική μεταχείριση, γιατί όπως και να το κάνουμε είναι κάπως πιο ελαφρά. Δεν είναι ούτε φόνοι, ούτε βιασμοί, ούτε τίποτα τέτοιο για να αντιμετωπίζονται όπως αυτά.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Οι έμποροι ναρκωτικών θα έπρεπε να μπουν στην φυλακή και να μην ξαναβγούν ποτέ. Όχι να τους δίνουν μόνο μια πενταετία, όπως τους χρήστες, ή και λιγότερο από αυτούς. Και στα κακουργήματα τα πράγματα πρέπει να είναι πιο αυστηρά. Τα πλημμελήματα πρέπει να αντιμετωπίζονται διαφορετικά γιατί, άμα δεις εδώ, γέμισαν οι φυλακές. Σε αυτούς που έχουν κάνει τέτοια, ε, ας τους δίνεται και μια άλλη ευκαιρία πριν τους κλείσουν εδώ.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, και με ποιο τρόπο;
- Πρέπει να βοηθηθεί για να βοηθήσει, όπως και όλες δηλαδή οι δημόσιες υπηρεσίες. Και αυτοί χρειάζονται τις πληροφορίες τους για να δράσουν, και πρέπει όλοι να βοηθούν. Γενικά όμως πιστεύω ότι βοηθά. Επάγγελμα κάνουν και αυτοί, τη δουλειά τους προσπαθούν. Και πιστεύω ότι την κάνουν σωστά κατά εννήντα τοις εκατό.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Ναι. Άλλα τα καταφέρνουν δύσκολα και άλλα εύκολα. Στις ανθρωποκτονίες για παράδειγμα, λειτουργούν σωστά. Σαν κράτος που είναι στην ουσία, είναι πάρα πολύ αποτελεσματική γενικότερα.
- Θα μπορούσες να αναφέρεις κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σε εκφράζει;

- Ναι, κάποια παλιά λαϊκά τραγούδια. Τώρα μου ήρθε το «λήξαν τα γραμμάτια, με φάγανε οι δόσεις». Είναι πονεμένοι οι άνθρωποι των οικονομικών εγκλημάτων, όπως εγώ.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η οικογένειά μου. Μου λείπει πολύ. Και μαζί με αυτό, νιώθω μεγάλη αδικία.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Ανάλογα με τις υπηρεσίες που προσφέρονται. Εδώ θα συμμορφωθείς. Δηλαδή μπορεί να συμβεί και αυτό. Εξαρτάται βέβαια και από την ηλικία του κάθε κρατούμενου. Οι νέοι κρατούμενοι είναι συνήθως οξύθυμοι και δεν μπορούν να προσαρμοστούν εύκολα εδώ μέσα. Έτσι θα κάνουν πολλά χρόνια. Εγώ για παράδειγμα είμαι εξήντα πέντε χρονών. Τι να συμμορφωθώ; Υπάρχει τέτοια περίπτωση; Και το κυριότερο, πιστεύω ότι η αδικία με έφερε στη φυλακή. Οπότε δεν έχω κάνει κάτι για να συμμορφωθώ. Δεν υπάρχει καμία περίπτωση ούτως ή άλλως να ξαναγυρίσω εδώ. Είμαι άνθρωπος σωφρονισμένος και από την υπηρεσία, και από μόνος μου. Το αδίκημα που μου καταλογίζεται είναι κάτι τελείως ξεχωριστό.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Όπως το πάρεις. Δεν με σωφρόνισε όπως είπα. Με επηρέασε νιώθοντας μεγάλες αδικίες. Στην ηλικία μου....
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Στην οικογένειά μου. Και δεν νομίζω ότι θα αντιμετωπίσω κάποιο πρόβλημα. Όλα τα έχω τακτοποιημένα. Κάτι εκκρεμότητες της οικογένειας σε κληρονομικά έχω μόνο, τις οποίες αναγκαστικά αμέλησα λόγω των τόσων δικαστηρίων που είχα, και βέβαια, την φυλακή.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Δεν νομίζω, ή πολύ δύσκολα. Γιατί; Ε, ένας από εδώ είκοσι χρονών, το πιθανότερο είναι ότι θα με κλέψει. Ένα πέντε τοις εκατό των φυλακισμένων θα το εμπιστευόμουν. Και δεν είναι το γεγονός ότι είναι φυλακισμένοι που με επηρεάζει. Είναι και ότι είμαι και μεγάλος και δύσκολα εμπιστεύομαι κάποιον, ούτως ή άλλως. Όχι το ότι έχουν κάνει φυλακή. Στο κάτω-κάτω και οι έξω είναι όλοι προφυλακισμένοι. Αν βγεις στην Σταδίου και φωνάξεις «πιάστε τον», να δεις που όλοι θα τρέξουν. Φόβος βλέπεις...
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Η δουλειά είναι το κυριότερο. Μια οποιαδήποτε δουλειά, αρκεί βέβαια να το θέλει. Αν δεν έχει μια τακτική δουλειά, το πιθανότερο είναι να ξαναβρεθεί εδώ.

Και δεν πρέπει να ξεχάσουμε ότι πολλές καταστάσεις είναι πολύ απρόβλεπτες.
Δεν θέλει και πολύ ξέρεις.....

Συνέντευξη 6^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Το να κινούμεθα σε νόμιμα πλαίσια, αλλιώς θα υποστούμε κυρώσεις. Αυτό.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Η εμπειρία που έχω κράτησης στη φυλακή. Κάτι το άσχημο δηλαδή.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Το ίδιο. Όμως όλα αυτά πρέπει να υπάρχουν. Να υπάρχουν αλλιώς θα γίνουμε χάβρα, χειρότερα από ότι εδώ στην φυλακή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Παίζει κάποιο ρόλο το ότι έχουμε γίνει ξέφραγο αμπέλι από τους αλλοδαπούς. Τους έχουν αφήσει όλους, ανεξέλεγκτα να μπουν στην χώρα μας. Και το εύκολο κέρδος επηρεάζει. Κάνουν εγκλήματα αυτοί που δεν θέλουν να δουλέψουν και να τα βρουν έτοιμα. Και τα ναρκωτικά παίζουν βέβαια σπουδαίο ρόλο.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι αλλοδαποί σίγουρα. Οι πιο πολλοί είναι εγκληματίες. Εδώ μέσα νομίζω ότι είναι περισσότεροι από εμάς, τους Έλληνες. Αλλά και οι Έλληνες χωρίς οικογενειακό περιβάλλον, μεγαλωμένοι χωρίς οικογενειακή θαλπωρή.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Πιστεύω ότι ο έλεγχος των αλλοδαπών που μπαίνουν στην χώρα μας θα βοηθούσε πολύ. Ακόμη, να δοθούν κίνητρα στους νέους για εργασία και πρόοδο. Και η πάταξη των ναρκωτικών θα βοηθούσε. Σωστός σωφρονισμός είναι κάτι που σίγουρα λείπει. Εδώ, στη φυλακή, όποιος μπαίνει για πρώτη φορά, το πιθανότερο είναι να καταλήξει εγκληματίας. Ξέρεις ποιο είναι το αντικείμενο απασχόλησης εδώ για όσους δεν δουλεύουν; Να κάθονται να συζητούν και να σχεδιάζουν ποιες ληστείες θα κάνουν με το που θα βγουν έξω. Τι να πω... Τους λέω ‘ρε παιδιά, τι είναι αυτά, θα ξαναγυρίσετε μέσα...’. Ξέρεις τι μου απαντούν; ότι δεν ξέρουν τίποτε άλλο να κάνουν, και δεν έχουν κανένα άλλο τρόπο για να ζήσουν.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Η αλήθεια είναι ότι δεν έχω εμπειρία ούτε από το σύστημα, ούτε από ποινές. Πρώτη φορά μπήκα, και σε καμιά βδομάδα βγαίνω. Για φοροδιαφυγή είμαι εδώ, και πολύ λίγο. Δεν έχω καμία σχέση. Θα πληρώσω και θα βγω. Δεν έχω ιδέα.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Τα οικονομικά αδικήματα και αυτά κατά του δημοσίου. Σε αυτά δεν θα έπρεπε να επιβάλλεται φυλάκιση. Καταστρέφουν τον κόσμο έτσι και επαγγελματικά και δεν υπάρχει περίπτωση και να πάρουν ποτέ πίσω. Εγώ αν δεν είχα συνεταιίρο να κρατήσει την δουλειά μας, είχα καταστραφεί από κάθε άποψη.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τα ναρκωτικά, τους εμπόρους δηλαδή. Οι χρήστες είναι ήδη τελειωμένοι. Αυτοί πουλάνε και την μάνα τους για την δόση τους, τους βλέπω κάθε μέρα. Και την πληρώνουν αυτοί που πάνω στην ανάγκη τους γίνονται τσιράκια των εμπόρων και βαποράκια τους. Και αυτοί όμως είναι κυρίως που την πληρώνουν.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, και με ποιο τρόπο;
- Βέβαια. Αντίθετα με άλλους λαούς, πιστεύω ότι έχουμε πολύ καλούς αστυνομικούς. Δεν είναι όπως τα παρουσιάζουν οι εφημερίδες, όλοι διεφθαρμένοι. Έχω φίλους αξιωματικούς και ξέρω. Παίζουν πραγματικά καθημερινά την ζωή τους.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Σε όλους κατά πλειοψηφία νομίζω ότι είναι σωστή. Ιδιαίτερη πρόοδο έχει σημειώσει στην δίωξη και πάταξη των ναρκωτικών.
- Θα μπορούσες να αναφέρεις κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σε εκφράζει;
- Θα σου αναφέρω ένα βιβλίο της Βαμβουνάκη, το «Η μοναξιά είναι από χόμα». Και ένα ποίημα, το «Αν» του Κίπλινγκ. Βέβαια κάτι τέτοια εδώ στην φυλακή είναι ψιλά γράμματα.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Το παιδί μου, η κορούλα μου. Και η ελευθερία μου. Αλλά η κορούλα μου περισσότερο γιατί και πριν μπω φυλακή, δεν μπορούσα να την βλέπω όσο ήθελα, γιατί είμαι χωρισμένος. Τώρα όμως μου λείπει ακόμη πιο πολύ.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Και αυτός που φυλακίζεται για πρώτη φορά, το πιθανότερο είναι να ξαναεγκληματίσει, και να ξαναγυρίσει στην φυλακή. Εγώ όχι, δεν θα έκανα ποτέ το ίδιο πράγμα, δεν θα το παραμελούσα. Γενικά όμως, δεν μπορείς να φανταστείς τι είδους γνωριμίες μπορείς να κάνεις εδώ. Εδώ έχεις συναναστροφή με το χειρότερο πρεζάκια, δίπλα ο χειρότερος δολοφόνος, και πιο δίπλα διευθυντής τραπέζης. Και όπως λέει και ο λαός, «με όποιον δάσκαλο καθίσεις, τέτοια

γράμματα θα μάθεις», ή «πες μου τον φίλο σου να σου πω ποιος είσαι». Αυτά τα λένε όλα.

- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Δεν έχω κάτσει και πολύ για να πω ότι κατάλαβα κάποια αλλαγή, και ούτε πρόκειται να κάτσω και άλλο. Προσπαθώ όμως να μην επηρεαστώ από αυτήν τη μιζέρια. Η φυλακή φαίνεται να επηρέασε περισσότερο άλλους ανθρώπους κοντά μου, παρά εμένα. Για παράδειγμα, είχα κάποια σχέση για αρκετά χρόνια που μάλλον θα κατέληγε σε κάτι σοβαρό. Με το που μπήκα εδώ μέσα μετά από λίγο καιρό, την επηρέασε η μάνα της, ποιος ξέρει τι της είπε, και μου ζήτησε να χωρίσουμε. Εντάξει, το δέχτηκα. Αλλά δεν μπορώ να πω ότι και το κατάλαβα. Με ήξερε τόσα χρόνια, ήξερε ότι λεφτά υπήρχαν και ότι ήταν ένα θέμα που θα τακτοποιούνταν σε κάποιο λίγο χρόνο. Βέβαια, δεν θα παρακαλάω κιόλας.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στο σπίτι μου και στην δουλειά μου. Εγώ προσωπικά δεν πιστεύω ότι θα αντιμετωπίσω κάποιο πρόβλημα. Αν βέβαια θα έπρεπε να βρω εργασία, δεν νομίζω ότι θα με έπαιρνε κανένας. Υπάρχει μεγάλη προκατάληψη.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Πριν μπω φυλακή, ναι, θα τον εμπιστευόμουν. Τώρα, μόνο ένα πέντε τοις εκατό. Δεν έχω πλέον εμπιστοσύνη. Για παράδειγμα αυτοί που ανήκουν στην κατηγορία των πρεζάκηδων, πουλάνε και την μάνα τους για την δόση τους, κλέβουν τον ευεργέτη τους. Οι εξαιρέσεις είναι ελάχιστες. Σε τελική, αυτός που είναι κακός έξω, είναι κακός και εδώ. Βέβαια, έχω δει ότι μερικοί από αυτούς που είναι κλεισμένοι για ληστείες, ακόμη και για φόνους, είναι πραγματικά ευαίσθητα και ρομαντικά άτομα. Και αυτοί που είναι από οικονομικά χρέη. Όλοι αυτοί δεν ενοχλούν ποτέ τον συγκρατούμενό τους.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Αν άλλαζε τον τρόπο ζωής τους. Όμως, αν για πολλά χρόνια είναι εγκληματίας και είναι συνέχεια στην φυλακή, πολλά χρόνια, όλο αυτό, ο τρόπος ζωής του είναι ήδη διαμορφωμένος και πολύ δύσκολα θα αλλάξει. Αυτός είναι ο τρόπος ζωής του. Του έχει γίνει έμμονη ιδέα το έγκλημα και πιστεύω ότι είναι πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο να αλλάξει κάτι και να αλλάξει και αυτός.

Συνέντευξη 7^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Η αντίδραση. Κάποιος φόβος για το πώς θα καταφέρω να το αποφύγω. Γενικά μου φέρνει στο νου την φυγή. Κάτι λίγο τρομακτικό αν ήδη κινείσαι σε ένα τέτοιο χώρο μεταξύ νόμιμου και παράνομου.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Δικαστήρια, δικηγόροι, και τέλος, φυλακή.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Σε αυτό λειτουργώ ενστικτωδώς. Δεν έχω κάποιο αίσθημα συγκεκριμένο. Αντιδρώ διαφορετικά ανάλογα με την ποινή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Τα εύκολα λεφτά, το εύκολο κέρδος. Και η επιδίωξη μιας καλύτερης ζωής. Αυτά είναι τα βασικότερα. Αν σου πω κάτι άλλο, θα είναι ψέμα.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Όλος ο κόσμος μπορεί να εγκληματήσει ανά πάσα ώρα. Δεν έχουν κάποιοι περισσότερες και κάποιοι λιγότερες πιθανότητες. Σε μια δύσκολη στιγμή, όλοι θα εγκληματήσουν. Η εύκολη λύση είναι πάντα το έγκλημα. Έτσι δεν μπορεί να γίνει διαχωρισμός σύμφωνα με πιθανότητες. Μπορείς εύκολα να βρεθείς σε δίλημμα και να διαλέξεις το έγκλημα. Αν σε πέντε λεπτά με μια ληστεία μπορείς να βγάλεις εκατομμύρια, γιατί να τα βγάλεις σε χρόνια δουλεύοντας;
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Δεν υπάρχει κάτι συγκεκριμένο γιατί δεν υπάρχει σωφρονισμός, ούτε βέβαια και πάταξη. Κάποια στιγμή πιστεύω ότι όλα θα τελειώσουν και δεν θα υπάρχει έγκλημα. Τώρα που μπήκαμε στην Ευρώπη, θα ξυπνάμε και θα πηγαίνουμε στην δουλειά κάθε μέρα και τίποτε άλλο. Σαν ρομποτάκια. Μέχρι και η νυχτερινή διασκέδαση δεν θα υπάρχει πλέον.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Δεν μπορώ να σου πω συγκεκριμένα. Υπάρχουν μεγάλοι διαχωρισμοί. Και αν κάποιος πληρώσει, θα έχει σίγουρα καλύτερη μεταχείριση. Εγώ για παράδειγμα δεν είχα και ταλαιπωρούμε από την αρχή που μπήκα. Κοντεύω να κάνω εκατό τοις εκατό της ποινής. Και αυτός ο διαχωρισμός που μερικοί μπορούν να κάνουν τα τρία πέμπτα της ποινής τους και να φύγουν, για τους άλλους που δεν μπορούν, είναι ότι χειρότερο. Υπάρχει η δυνατότητα, αλλά αν τελικά δεν την έχεις, νιώθεις αδικημένος.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές και γιατί;
- Δεν υπάρχει απάντηση ούτε για πιο ελαφρές, ούτε για πιο αυστηρές ποινές. Μάλλον, όλες θα έπρεπε να είναι πιο ελαφρές εκτός από τους βιαστές και τους αιμομίκτες. Αυτοί είναι πραγματικά για κρέμασμα. Και ξέρεις, αυτοί εδώ μέσα δεν τους αφήνουμε να κάτσουν σε χλωρό κλαρί. Θυμάσαι τον Δουρή, αυτό το τέρας; Πραγματικό κτήνος. Ήμουν σε αυτή την ομάδα κρατουμένων που μόλις έφτασε αρχίσαμε να τον βαράμε. τόσο βαρύ πράγμα κανείς δεν μπορεί να το ανεχτεί. Το ίδιο του το παιδί... Και έβγαινε και έλεγε ότι δεν φοβόταν κανέναν... Να τον έβλεπες μόνο πως έτρεμε τους άλλους κρατούμενους. Και ένα άλλο πράγμα που δεν συγχωρώ είναι να αφαιρέσεις τη ζωή από κάποιον άοπλο και χωρίς λόγο, χωρίς να σου φταίει σε τίποτα. Για παράδειγμα, σε περίπτωση ληστείας, για να πάρεις τα λεφτά να πάρεις κάποιο άοπλο πελάτη για όμηρο και πάνω στη φασαρία να τον σκοτώσεις. Αυτό δεν το συγχωρώ. Και νομίζω ότι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται αλλιώς από τον νόμο.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Πώς να συμβεί αυτό; Αφού η μισή αστυνομία τα παίρνει από τα μαγαζιά. Και αυτό το ξέρω από πρώτο χέρι. Είναι το εύκολο κέρδος που λέγαμε. Ξέρεις πότε πραγματικά κάνουν την δουλειά τους; Όταν κάποιος σκοτώσει, ή ακόμη και πειράξει αστυνομικό. Τότε πραγματικά πωρώνονται και δεν δίνουν την ευκαιρία στον άλλον την ευκαιρία να δικαστεί, ούτε καν να ζήσει. Όσους το έχουν κάνει αυτό, τους έχουν σκοτώσει εν ψυχρώ όπου και αν τους έχουν βρει. Μόνο ένας, από όσο ξέρω έχει ζήσει. Όσοι τα έχουν βάλει μαζί τους έχουν πεθάνει ακόμη και αν έχουν δίκιο. Αυτό τα λέει όλα.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Όπως είπα το καλύτερο που έχεις να κάνεις είναι να πυροβολήσεις αστυνομικό πριν σε πυροβολήσει αυτός. Όσοι έχουν προηγούμενα μαζί τους είναι νεκροί. Λειτουργούν καλά μόνο σε προσωπικό επίπεδο. Σε άλλα δεν αντιδρούν έτσι. Δεν τους ενδιαφέρει και πολύ.
- Θα μπορούσες να αναφέρεις κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σε εκφράζει;
- Ναι, κάτι μου έρχεται. «θεέ μου, βοήθησέ με από τους φίλους μου. Τους εχθρούς μου τους κανονίζω μόνος μου». Και το άλλο: « αν οι γυναίκες ξέρανε τι κάνουν οι άντρες τους μέσα στις φυλακές, θα είχαν γίνει λεσβίες». Κυκλοφορεί αυτό.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου. Οι απολαύσεις της ζωής. Πήρα πρόσφατα άδεια και εντάξει. Βέβαια κατάλαβα περισσότερο τι χάνω.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;

- Η φυλακή, όπως θα σου είπαν και άλλοι , είναι μεγάλο φυτώριο. Δεν υπάρχει για τους περισσότερους περίπτωση να μην ξαναγυρίσουν, οι πιο πολλοί επανέρχονται. Οι πιο πολλοί εδώ μέσα προσπαθούν να βρουν ανθρώπους για να περνούν καλά έξω, μόλις βγουν. Όμως... Και εγώ ο ίδιος δεν ξέρω αν θα ξαναμπώ φυλακή. Δεν ξέρω. Βασικά δεν εξαρτάται μόνο από μένα. Είπαμε ότι το έγκλημα είναι το πιο εύκολο πράγμα και δεν ξέρω σε τι κατάσταση μπορώ να βρεθώ.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Πάρα πολύ. Βλέπω τα πράγματα διαφορετικά. Η φυλακή είναι και καλό σχολείο. Μου έμαθε να προσέχω τα πάντα περισσότερο.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Δεν έχω οικογένεια. Δηλαδή έχω, αλλά δεν έχω καμία σχέση με τους δικούς μου. Έχω το σπίτι μου τουλάχιστον. Όσο για προβλήματα που θα συναντήσω, δεν νομίζω ότι θα μου ανοίξουν και τις αγκάλες. Τα κατινίστικα υπήρχαν και πριν. Δεν με ενδιέφεραν όμως γιατί είχα και λεφτά και δεν είχα ανάγκη κανένα. Μου έλεγε ένας γείτονας τι πράγματα είναι αυτά που κάνω , γιατί πίνω, γιατί κάνω τέτοια ζωή. Όμως θα τα έκαναν και άλλοι αν μπορούσαν και είχαν τα λεφτά. Απόρριψη θα συναντήσω από πολλούς, αλλά θα το ξεπεράσω.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι. Το να έχεις σχέσεις με κάποιον πρώην φυλακισμένο, είναι σαν να ανεβαίνεις ένα σκαλοπάτι προς την φυλακή. Δεν έχω σε κανένα από τους φυλακισμένους εμπιστοσύνη. Εδώ με άλλους και....
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Δεν πιστεύω ότι κάτι τέτοιο γίνεται, ή τέλος πάντων μπορείς να το αποφύγεις με κάποιον συγκεκριμένο τρόπο.

Συνέντευξη 8^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Ο νόμος πιστεύω ότι είναι η αποπλάνηση του ανθρώπου στην κοινωνία. Δεν υπάρχει στη Ελλάδα νόμος έτσι που εδώ νομιμοποιούνται. Είναι κάτι που πρέπει να υπάρχει, αλλά δυστυχώς δεν τηρείται.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Η αμαρτία στη ζωή. Αμαρτία που σε πάει είτε στο νοσοκομείο, είτε στην φυλακή.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Κάποιος που κρίνει, αλλά δεν κρίνεται. Είναι κάτι το ανθρώπινο. Μόνο όμως ο Θεός μπορεί να κρίνει. Είναι κάτι που καλώς επιβάλλεται, αλλά πρέπει να επιβάλλεται, αλλά δίκαια και σύμφωνα με το νόμο του Θεού.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η ασέβεια. Η αμαρτία που κάθε άνθρωπος έχει πάνω του και το ρίχνει εκεί. Προέρχεται από τον διάβολο. Ο διάβολος είναι ανθρωποκτόνος και σπρώχνει στην εγκληματικότητα, ή στον θάνατο ή στην φυλακή. Έχουμε φτάσει στο έσχατο της ημέρας, για αυτό και συμβαίνουν σεισμοί, φωτιές. Το γράφει και η αποκάλυψη. Πρέπει να γίνουν όλα για να τελειώσει η ανθρωπότητα. Ο Θεός τα έδωσε όλα στον άνθρωπο. Έτσι δεν δικαιολογούνται το έγκλημα, η φυλακή, ο θάνατος. Φταιεί η πλεονεξία του ανθρώπου, ο διάβολος και η αποχή που ζούμε.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Ένα σαράντα τοις εκατό της ανθρωπότητας κοιτά να σκοτώσει ο ένας τον άλλο. Να εισπράξει από τον άλλο, ή να εκδικηθεί. Συγκεκριμένα όμως οι αλλοδαποί έχουν περισσότερες πιθανότητες. Ήταν ήδη εγκληματίες και κάνουν ότι κάνουν ότι κάνουν εις βάρος του Ελλήνων πολιτών. Δεν έχουν ούτε Θεό, ούτε πατρίδα. Αν είχαν, θα καθόντουσαν εκεί. Κατηγορώ το Ελληνικό κράτος που θα έπρεπε τουλάχιστον να τους έχει τακτοποιήσει από εργασία και όχι να τους δέχεται όλους ανεξέλεγκτα. Κινδυνεύουν όλοι από τους αλλοδαπούς και όχι από τους Έλληνες Χριστιανούς.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Πρώτον, η απέλαση των αλλοδαπών εντός και εκτός από την φυλακή. Δεύτερον, ο περιορισμός της ευκολοκερδίας. Και τρίτο και πολύ σημαντικό, σωστή δικαιοσύνη. Τότε, κάτι μπορεί να γίνει.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;

- Λάθος, πολύ λάθος. Δεν κρίνουν σωστά οι κριτές του Ελληνικού δημοσίου. Δεν κοιτάν το παρελθόν σου, την οικογένεια που έχεις φτιάξει. Όπως λέει και η παροιμία «το καλό δέντρο βγάζει καλούς καρπούς, το σαπρό σαπρούς». Εγώ έχω δύο παιδιά στο πανεπιστήμιο, μια κόρη παντρεμένη με εγγόνια. Ο γιος μου είναι στο Κόσσοβο. Όταν στο δικαστήριο ζήτησα διακοπή ποινής, ο δικαστής ρώτησε την μικρή μου κόρη γιατί θέλει να βγω. Του είπε πολλά, και τελευταίο του είπε 'για να μας βοηθήσει και κάπως οικονομικά να τελειώσουμε τις σπουδές μας'. Ξέρεις τι είπε αυτός ο δικαστής; 'Αν δεν είχατε χρήματα, να μην μπαίνατε στο πανεπιστήμιο'. Τι να τους πεις μετά. Μάλλον τα παιδιά του δεν είναι σε πανεπιστήμιο και κρίνει ότι όλοι οι άλλοι δεν έχουν δικαίωμα, όχι μόνο αυτοί που είναι φυλακή, αλλά ακόμη και τα παιδιά τους. Τι να πω... Ας του κρίνει ο Θεός. «Μην κρίνεται για να μην κριθείτε», έτσι δεν είναι; Γενικά πάντως πιστεύω ότι δεν υπάρχει δικαιοσύνη, ούτε και σωφρονισμός. Μόνο στη Ελλάδα συμβαίνει αυτό. Μια αμαρτία και οδηγείσαι στην φυλακή. Όμως, «ουδείς αναμάρτητος».
- Για ποιες περιπτώσεις πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς και γιατί;
- Το κατά ομολογία έγκλημα είναι λάθος που δικάζεται. Να σκεφτείς ότι ο Βενιζέλος ως υπουργός δικαιοσύνης το έχει καταργήσει από το Μάη του '96. Και όμως, σαράντα τοις εκατό των κρατουμένων είναι κλεισμένοι εδώ από κάτι τέτοιο. Και οι άρρωστοι από ναρκωτικά δεν θα έπρεπε να είναι εδώ. Εδώ είναι πέντε – έξι άτομα σε κάθε κελί, αλλά κανείς δεν μπορεί να τους συμπαρασταθεί. Κάτι άλλο πρέπει να γίνει για αυτούς. Και αυτοί που είναι μέσα από λεφτά: όχι ισόβια, άντε κάποια χρόνια. Για πολλά, άντε δέκα. Όλοι οι 'πάνω', αυτοί που έχουν χρήματα, είναι άνθρωποι του χρήματος, 'μαμουνάδες'. Και είναι έξω. Λοιπόν, μόνο οι κακομοίρηδες είναι εδώ που δεν έχουν τα μέσα.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Σε περίπτωση εγκλήματος που αφαιρέθηκε ζωή. Θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρά τα πράγματα. Εγώ που είμαι εδώ για ένα έγκλημα κατά ομολογία, έχω φάει έντεκα χρόνια, και είναι άλλος που για φόνο έχει φάει δώδεκα. Είναι δίκαιο αυτό; Δεν υπάρχει μέτρο. Και οι βιαστές, παιδεραστές και οι αιμομίκτες θέλουν πραγματικά κρέμασμα. Είναι αδικία αυτές οι ποινές που τους επιβάλλονται. Αν πειράξεις μικρό παιδί είναι σαν να πειράζεις τον ίδιο το Θεό. Μεγάλη αμαρτία.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, και με ποιο τρόπο;
- Όχι, δεν βοηθά, αντιθέτως μάλιστα. Κάνει κακό γιατί τα παίρνει από παντού. Άμα τα βρει, θα στα πάρει. Γιατί όντως τα παίρνει από παντού. Οι περισσότεροι από την αστυνομία είναι εδώ μέσα. Πολλοί τουλάχιστον. Εγώ δεν είχα να τους δώσω και είμαι εδώ.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Είναι περισσότερο αποτελεσματική στους κλέφτες. Στους φόνους και ναι και όχι. Εκεί οι περισσότεροι πάνε κατά ομολογία. Δεν είναι αποτελεσματική από αυτούς

που τα παίρνουν. Οι έμποροι είναι όλοι έξω, δεν είναι τυχαίο. Κανένας εδώ. Οι κακομοίρηδες είναι μόνο εδώ.

- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- «Σήμερα είναι Κυριακή και παν στην Εκκλησία, εγώ φεύγω απ' το κελί και πάω στα μαγειρεία».
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η οικογενειακή κατάσταση που είχα δημιουργήσει. Η οικογενειακή μου ηρεμία. Είκοσι- ένα χρόνια την έφτιαχνα, στα σαράντα οκτώ μου μπήκα φυλακή. Μου λείπει η οικογένειά μου, η γυναίκα μου , τα παιδιά μου, τα εγγόνια μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Πολλοί δεν γυρνούν ποτέ πίσω. Άλλοι, το μόνο σίγουρο είναι ότι θα γυρίσουν. Γιατί πλέον η ελληνική δικαιοσύνη τους καταστρέφει. Ενενήντα, αν όχι ενενήντα εννέα τοις εκατό, καταστρέφονται. Κόβεται το νήμα της ζωής τους, ειδικά μετά από πολλές φορές. Είναι κάποιος εδώ που από το 1961 ως το 2000 είναι εδώ η μπεινοβγαίνει. Δεν έχει δικαίωμα στην ζωή γιατί έκοψε δύο βερίκοκα. Από τα δεκατρία του που συνέβη αυτό , ως σήμερα. Τι ζωή θα μπορούσε να έχει αυτός; Η φυλακή δεν φτιάχνει ανθρώπους, μόνο διαλύει. Και μόνο ότι δεν βρίσκεις δουλειά με το που θα βγεις από εδώ , ακόμη και αν ήσουν ο καλύτερος πριν στο αντικείμενό σου, ενώ πριν σε παρακαλούσαν , είναι αρκετό.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Η φυλακή μου στέρησε αυτά που έφτιαξα τριάντα χρόνια. Τα έχασα. Και οικονομικά, και κοινωνικά και ηθικά. Δεν πρόκειται όμως να ξαναγυρίσω ποτέ. Εδώ γνώρισα το Θεό, διάβασα, ασχολήθηκα με τον εαυτό μου, κατάλαβα. Δεν θα το κάνω με τίποτα. Έχω και την οικογένειά μου που με περιμένει και την αγαπάω και με αγαπάει
- Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε μετά την αποφυλάκισή σας;
- Προβλήματα εργασίας και οικονομικά. Και το κοινωνικό μου περιβάλλον , όταν το μάθουν δεν θα μου έχουν την ίδια εμπιστοσύνη όπως παλιότερα.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι. Εδώ οι άνθρωποι έχουν στερηθεί πολλά και θα σε εκμεταλλευτούν με κάθε τρόπο, σε θέματα οικονομικά, κοινωνικά και ηθικά. Εδώ δεν διδάσκεσαι με τίποτα. Αν εγκληματήσεις δεν σε παίρνουν πουθενά. Μερικοί εδώ, μετά, δεν έχουν που την κεφαλή κλίνη. Το ίδιο το κράτος που σε έκλεισε εδώ , δεν σου δίνει μια ευκαιρία να σου δώσει μια μόνιμη δουλειά, να σε βάλει στο δημόσιο. Δεν μπορείς εύκολα να πεις, ό,τι έκανα , έκανα, κάνω καινούρια αρχή. Αυτοί που δεν έχουν ούτε δουλειά, ούτε οικογένεια, δεν τον ενδιαφέρει να θα ξαναγυρίσει εδώ. Εδώ , πέρα από το θέμα της συνήθειας, τα έχει όλα και δεν χρειάζεται να κάνει κάτι ιδιαίτερο, να προσπαθήσει για κάτι. Είναι ήδη ξοφλημένος.

- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Μια μόνιμη δουλειά από το δημόσιο για να μην ξαναμπεί εδώ. Τότε θα έφτανε η μείωση το εκατό τοις εκατό πιστεύω. Δεν θα ήταν στον αέρα που θα το οδηγούσε στο έγκλημα και μετά πάλι στην φυλακή.

Συνέντευξη 9^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Προβληματισμός. Αρνητικός βέβαια γιατί είμαι στην φυλακή , ενώ αν ζούσα σε άλλη χώρα δεν θα ήταν έτσι.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Συμπόνια για αυτούς που πέφτουν σε αδίκημα. Οποιοδήποτε αδίκημα και αν είναι αυτό. Σκέφτομαι και τις αδικίες του συστήματος.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Τιμωρία, άδικη ή δίκαια. Σωφρονισμός. Τιμωρία για σωφρονισμό.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Το σύστημα που είναι ανοργάνωτο, διάφοροι οικονομικοί λόγοι, η αμορφωσιά που πολλοί έχουν και ο εγωισμός για κάποιες περιπτώσεις όπως για παράδειγμα συμβαίνει στους φόνους.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Όλοι δυνητικά μπορούν. Η διαφορά είναι ως προς την πράξη, δηλαδή άλλοι φαίνονται και άλλοι όχι. Και αυτοί είναι για παράδειγμα οι φτωχοί ή οι αδαείς. Ακόμα και οι δικαστές μπορούν να εγκληματήσουν, και αυτοί άνθρωποι είναι. Όλοι εκτός από το Θεό.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Η καταπολέμηση της οικονομικής ανέχειας που είναι σοβαρός λόγος εγκλημάτων. Η βοήθεια σε αυτούς που έχουν εγκληματήσει, αφού βγουν από την φυλακή. Δουλειά , υποστήριξη γενικότερα, γιατί πολλοί από αυτούς εγκληματούν για να επιβιώσουν. Και το κοινωνικό έργο στις φυλακές θα βοηθούσε αρκετά, δηλαδή να υπάρχουν εδώ στην φυλακή κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι και τέτοιου είδους κοινωνικοί επιστήμονες που θα μπορούσαν νομίζω να βοηθήσουν αρκετά.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Δεν ξέρω τι ακριβώς να σου πω. Είναι και δίκαιο και άδικο. Σε σχέση με άλλες χώρες, είναι κάπως άδικο. Στην Ευρώπη πρέπει να εκτίσουν το ένα τρίτο της ποινής και μετά βγαίνουν, εδώ πρέπει να κάνεις τα τρία πέμπτα, και αν. Αυτό είναι πολύ δυσμενές για κάποιον φυλακισμένο. Ειδικά αν η ποινή είναι τεράστια και δεν δουλεύεις στην φυλακή για να το μειώσεις, τα προβλήματα πολλαπλασιάζονται και αν έχεις οικογένεια , καταστρέφεται.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς και γιατί;
- Για αδικήματα για ναρκωτικά, ειδικά για χρήστες. Γιατί είναι θύμα και παρουσιάζεται ως θύτης. Η αντιμετώπισή τους είναι πολύ σκληρή. Η κοινωνία είναι τελείως αδιαφώτιστη για θέματα τέτοια και πολύ φοβισμένη. Και για οικονομικά εγκλήματα θα έπρεπε τα πράγματα να είναι πιο χαλαρά. Εδώ μέσα είναι κλεισμένοι γέροι για πραγματικά λίγα λεφτά. Το κράτος δεν βοηθά καθόλου, ενώ άλλοι τα κάνουν, μπορούν να πληρώσουν, και κοινωνικά επιπλέουν.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Σε περιπτώσεις βιασμών και παιδεραστίας. Δεν είναι δυνατόν να έχουν την ίδια ποινή με... οικονομικά εγκλήματα για παράδειγμα. Οι λόγοι για αυτό είναι νομίζω κατανοητοί.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος, και με ποιο τρόπο;
- Η αστυνομία βοηθάει μερικώς. Ήμουν αστυνομικός και κάτι παραπάνω ξέρω. Αποτελείται από πολλά πρόσωπα, και νόμιμους και παράνομους. Όμως και το ίδιο το σύστημα τους αναγκάζει καμιά φορά να παρανομήσουν. Ο μισθός τους είναι πραγματικά πολύ μικρός. Τους καταλαβαίνω, αυτοί όμως εμένα όχι. Είχα καλύτερη αντιμετώπιση από εδώ, την φυλακή, παρά από την αστυνομία και τους συναδέλφους μου. Εδώ τουλάχιστον υπήρχε κάποια κατανόηση. Εγώ ξέρεις δεν τα πήρα από πουθενά, απλά βρήκανε πάνω μου εκατό γραμμάρια φούντα. Αυτό ήταν όλο. Αν ζούσα κάπου αλλού μπορεί και να φαίνονταν διαφορετικό. Στην Ολλανδία π. χ.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Περισσότερο σε ότι έχει να κάνει με τροχαία και άμεσο δράση. Λιγότερο σε ζητήματα ηθών και λεσχών. Από εκεί τα παίρνουν συνήθως πιο χοντρά.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Το «σαν βγω απ' αυτή την φυλακή». Το σιγοτραγουδούσα τη πρώτη μέρα που μπήκα εδώ μέσα.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η οικογένειά μου και η θάλασσα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Με την φυλακή τιμωρούνται και λιγότεροι συμμορφώνονται. Οι λόγοι είναι οικονομικοί. Λόγοι επιβίωσης. Επηρεάζει και η αδικία σε σχέση με την ποινή που έχει επιβληθεί. Και οι προσωπικές σχέσεις και διαφορές, έξω λύνονται πιο

εύκολα και μπορεί και πιο βιαία. Όσοι δεν εγκληματούν, τους κρατούν οι σκέψεις που έχουν κάνει εδώ μέσα. Εδώ έχουν χρόνο πολύ για να σκεφτούν τα υπέρ και τα κατά του χαρακτήρα τους, να συνειδητοποιήσουν την πραγματικότητα. Επιστρέφουν γιατί υπάρχει εγκατάλειψη από τους έξωθεν, αλλά και από φόβο καμιά φορά.

- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Είναι μια εμπειρία που σίγουρα επηρεάζει. Κατάλαβα το λάθος μου και δεν θα το επαναλάβω. Βέβαια, ποτέ δεν μπορείς να προβλέψεις απόλυτα τις συγκυρίες. Θα ήταν ουτοπία και ποτέ δεν μπορείς να πεις ποτέ. Πιστεύω όμως ότι κατάλαβα και δεν θα ξαναγυρίσω. Πιστεύω και ελπίζω προσπαθώντας, να τα καταφέρω και να μην ξαναγυρίσω ποτέ εδώ.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Στην οικογένειά μου, στους φίλους μου, στους συγγενείς μου, στην εργασία μου. Προσωπικά δεν πιστεύω ότι θα αντιμετωπίσω ιδιαίτερα προβλήματα, κοινωνική απομόνωση και τέτοια. Έχω κατανόηση από τον κύκλο μου. Και θα μου φτάνει η ελευθερία μου.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Σαφέστατα. Και μάλιστα περισσότερο από πολίτη. Φτάνει μόνο που θα έχουμε σχεδόν τις ίδιες εμπειρίες. Εδώ μέσα υπάρχουν όχι μόνο τα χειρότερα, αλλά και τα καλύτερα παιδιά.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Να αγαπάει τον εαυτό του. Αυτό είναι το παν. Και να έχει το νου του. Έτσι, γενικά.

Συνέντευξη 10η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Το ότι δεν εφαρμόζεται σωστά. Η αδικία του κόσμου. Οι νόμοι δεν είναι ακριβείς. Θα έπρεπε να ήταν πιο συγκεκριμένοι και σαφείς. Όμως έτσι όπως γίνεται σήμερα, βρίσκονται ολοσχερώς στην κρίση του δικαστή και ο δικαστής είναι και αυτός άνθρωπος, και σαν άνθρωπος κάνει και αυτός λάθος. Για παράδειγμα βάζει ποινή από δύο χρόνια ως δέκα. Τι πάει να πει αυτό από δύο ως δέκα; Ή δύο, ή δέκα. Γενικά οι νόμοι δεν εφαρμόζονται σωστά για όλα τα αδικήματα. Υπάρχει μεγάλη ασάφεια.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Ότι όλοι πέφτουν σε αδικήματα. Και αυτό δεν είναι γενίκευση. Αδίκημα είναι κάθε τι εκτός νομικής σχέσεως. Και αυτό που από τη συνείδηση, από γραφτούς ή άγραφους νόμους είναι άδικο. Αυτό είναι αδίκημα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Το να αντιμετωπίζεις τις συνέπειες του αδικήματος που έκανες. Αυτό.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Αν σου πω για την εκδοχή των νέων, η αδιαφορία του κράτους απέναντί τους, η έλλειψη δουλειάς, και η έλλειψη αγωγής και από το σπίτι, και από το κράτος, δηλαδή, έλλειψη παιδείας. Δεν δίνονται ευκαιρίες και εφόδια σε άτομα που έχουν πραγματικά περισσότερες ανάγκες από άλλους.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Άτομα από διαλυμένες οικογένειες γιατί δεν έχουν κανέναν να τους στηρίξει. Εκείνα που έχουν ανάγκες και η ανάγκη τους κάνει να κάνουν έγκλημα, και αυτοί που παίρνουν ναρκωτικά και από τον εθισμό τους είναι αδύνατοι χαρακτήρες.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Να υπάρχει πρόνοια από το κράτος. Να υπάρχει φροντίδα και για την αποκατάσταση και τη ζωή των νέων ανθρώπων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Αυτοί έχουν πιο πολλές ανάγκες και πάνω στην ανυπομονησία τους πιο εύκολα φτάνουν στο έγκλημα. Εμείς, όπως δηλαδή εγώ που είμαι εξήντα χρονών, και που έχουμε κάνει οικονομικά εγκλήματα, τα κάναμε πάνω στο επάγγελμά μας και είναι άλλο πράγμα, διαφορετικό. Και η φυλακή, δεν είναι καλό πράγμα. Δεν πρέπει να κλείνουν τον κόσμο τόσο εύκολα μέσα. Βγαίνει κάποιος από εδώ, δεν μπορεί να βρει δουλειά από αυτή την ρετσινιά που κουβαλάει, δεν έχει και καμιά βοήθεια από το κράτος, τι θα κάνει; Τι μπορεί να κάνει; Το πιθανότερο να κάνει κάποιο έγκλημα για να ζήσει, ή ακόμα και από αντίδραση. Αν ένας νέος μπει

φυλακή και βγει και είναι είκοσι – είκοσι πέντε χρονών, έτσι όπως είναι η κατάσταση, ή πρεζάκιας θα γίνει, ή κλέφτης ή κίναϊδος. Ειδικά με όλα αυτά που έμαθε εδώ μέσα. Δεν δίνεται στην φυλακή σωστή αγωγή. Βέβαια, και σαράντα χρονών να είναι έχει καταστραφεί ακόμα χειρότερα γιατί χάνει ότι μέχρι τότε έχει φτιάξει: δουλειά οικογένεια και τα λοιπά. Ενώ αν είσαι αστυνομικός ή δημόσιος υπάλληλος, και το μισθό σου θα πάρεις, και το εφάπαξ και τη σύνταξη. Τα βλέπω πως είναι εδώ μέσα. Ενώ ένας ιδιωτικός υπάλληλος, ένας ελεύθερος επαγγελματίας, πραγματικά διαλύεται.

- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Πολύ βαρύ. Και οι ποινές είναι πολύ εξοντωτικές. Είναι δίκαιο να δικαστεί κάποιος αν έκανε κάποιο αδίκημα, αλλά όχι με τόσο βαριές ποινές. Κλείνουν πολλούς επειδή τους βρήκαν πάνω τους πέντε τσιγάρα χασίς. Γιατί να τον κλείσουν μέσα; Αφού οι περισσότεροι, αν όχι όλοι, πίνουν. Γενικά πολλά είναι άδικα. Ευτυχώς που γίνονται κάποιες διευκολύνσεις και μπορείς να πάρεις και αναβολές ή να μειώσεις την ποινή σου. Είναι σωστό, πολύ σωστό. Γιατί έτσι υπάρχει κάποια ελπίδα. Κάνεις μια προσπάθεια και μπορεί να καταφέρεις κάτι. Όμως από την άλλη, ειδικά με τις εφέσεις, εγώ για παράδειγμα πήρα στο πρωτοδικείο δέκα χρόνια, και στο εφετείο οκτώ. Δηλαδή τι να πιστέψω; Ότι οι πρώτοι δεν ήταν δικαστές και οι δεύτεροι είναι; Τι έγινε και η ποινή μου άλλαξε; Κάποια πράγματα δεν υποτίθεται ότι είναι αντικειμενικά; Ή έχουν δικάσει πρωτοδικώς κάποιον για απόπειρα ανθρωποκτονίας, ή κάτι τέτοιο δώδεκα χρόνια, και στο εφετείο πήρε τέσσερα. Η διαφορά είναι μεγάλη. Και εγώ που έχω κάνει οικονομικό έγκλημα, κάνω δέκα. Για ποια δικαιοσύνη μιλάμε.... Οι ποινές είναι απλά προσχηματικές και κανείς δεν μπορεί να ελέγξει τίποτα.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;
- Για όλα ίσως θα έπρεπε να είναι. Και να σου πω για την εκδοχή του οικονομικού εγκλήματος. Γιατί το κράτος να γίνεται θεματοφύλακας του ιδιώτη; Δεν το καταλαβαίνω. Και από όσο ξέρω, στην Ευρώπη δεν υπάρχουν ποινές για οικονομικά εγκλήματα. Άλλωστε, αν κλείσουν κάποιον μέσα δεν πρόκειται ποτέ να πάρουν τα λεφτά τους. Όχι βέβαια ότι δεν είναι αδίκημα, δεν λέω τέτοιο πράγμα. Όμως οι ποινές που επιβάλλονται είναι πραγματικά τρομερές.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Η παιδεραστία, οι βιασμοί, και οι ένοπλες ληστείες που σκοτώνονται αθώοι. Οι άνθρωποι αυτοί είναι εθισμένοι στο έγκλημα. Θα έπρεπε τουλάχιστον να μην έχουν την αμεσότητα των διευκολύνσεων που παρέχονται σε άλλες κατηγορίες κρατούμενων. Ο φόνος και η υφ' όρων απόλυση δεν είναι κάπως;
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Προσπαθεί, αλλά δεν υπάρχει αμεσότητα. Από αυτά τα εγκλήματα που έχουν δημοσιευτεί τουλάχιστον, βλέπω ότι δεν μπορούν να έχουν άμεσα αποτελέσματα. Προσπαθεί η αστυνομία, αλλά.....

- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Στα σοβαρότερα εγκλήματα είναι λιγότερο αποτελεσματική, και σε αυτά που είναι λιγότερο σοβαρά, είναι περισσότερο αποτελεσματική. Κάπως έτσι συμβαίνει. Γενικά όμως στα τροχαία και στα οικονομικά, τα καταφέρνουν.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Μπα, όχι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία και η οικογένειά μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Εγκληματούν πάλι. Όχι, όχι, δεν συμμορφώνονται. Φταίει η κατάσταση που δημιουργείται γενικά, αλλά κυρίως από αυτό που θα συναντήσει έξω. Τι θα κάνει κάποιος νέος αν βγει από εδώ και δεν έχει να φάει, δεν έχει δουλειά και όλοι τον αντιμετωπίζουν κάπως; Θα κλέψει. Εδώ και εμείς, οι μεγάλοι και είμαστε απελπισμένοι. Και εγώ είχα μια επιχείρηση και διαλύθηκε και εγώ δεν ξέρω τι θα κάνω. Θα προσπαθήσω να μην ξαναγυρίσω ποτέ εδώ, αυτό είναι το μόνο σίγουρο. Αυτό κατάλαβα εδώ στη φυλακή. Εδώ κανονικά πρέπει να σωφρονίζεσαι, για αυτό είσαι εδώ. Όμως εδώ στην ουσία σκέφτεσαι ποιον δρόμο θα διαλέξεις. Εγώ είμαι μεγάλος και ξέρω ίσως και αναγκαστικά τι θα διαλέξω. Αλλά οι νέοι έχουν πρόβλημα. Δεν υπάρχουν εδώ ούτε η κατάλληλη παιδεία, ούτε οι γνώσεις, ούτε η άνεση. Και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι τη δουλειά τους κάνουν και αυτοί. Και αυτοί έχουν τα προβλήματά τους. Άλλωστε δεν ξέρουν και αυτοί γιατί κάνουν αυτή την δουλειά. Αυτό βρήκαν, βολεύτηκαν και κάνουν. Δεν είχαν και κανένα ενδιαφέρον για να κάνουν σωφρονισμό, αν και οι άνθρωποι δεν μας ενοχλούν, ίσα- ίσα. Και γενικά αν υπάρχει και προδιάθεση του κρατουμένου, δεν υπάρχει καμιά μεταχείριση για να αλλάξει κάτι. Σε πάνε, σε πετάνε σε ένα κελί και τελειώσεις. Κανένας δεν σου λέει τι να κάνεις. Αν έχεις λεφτά και μπορείς να πληρώσεις δικηγόρους να βοηθήσουν κάπως την κατάσταση, καλώς. Αλλιώς, τελειώσεις.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Με επηρέασε σαν άτομο που στερήθηκε την ελευθερία του. Δεν με άλλαξε σε κάτι. Εδώ έκανα μια συζήτηση με τον εαυτό μου. Και κατέληξα, ότι 'αφού τα έκανες, καλά να πάθεις, τράβα τα'.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε, Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου. Όσο για τα προβλήματα, θα είναι σίγουρα οικονομικά και επαγγελματικά. Σε αυτά έχω διαλυθεί εντελώς. Στα οικονομικά

και επαγγελματικά κάτι πρέπει να γίνει. Και το άλλο είναι ότι πραγματικά σκέφτομαι αν θα ξαναγυρίσω. Ντρέπομαι και προβληματίζομαι για το αν θα μετοικήσω. Ντρέπομαι και φοβάμαι τον εαυτό μου. Ξέρεις, είχα κάποιο όνομα, ήμουνα σωστός. Έχαιρα κάποιας εκτιμήσεως. Τώρα μπορεί κάποιος που με ήξερε να με δει και μπορεί να μου πει: 'αυτός είσαι; έτσι είχες αυτοκίνητα, σπίτια, περιουσίες...έτσι πέρναγες καλά και έτρωγες τα λεφτά του κόσμου;' . Κάτι που δεν.....

- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι. Ποιόν, τι. Ένα άτομο μιας ηλικίας, έναν νεαρό; Εξαρτάται. Δεν θα του έδινα και πολύ εμπιστοσύνη. Εδώ διαμορφώνονται χαρακτήρες αλλά προς το χειρότερο το μεγαλύτερο ποσοστό. Και όλοι μαζί εδώ..... δεν υπάρχει κανένας διαχωρισμός. Ένας νεαρός εδώ μπορεί να ακούει εμένα και τον καθένα να λέει πως έκανε το ένα ή το άλλο και τι θα κάνει μόλις βγει , και να σκέφτεται ο νεαρός αυτός πως θα το κάνει και αυτός καλύτερα όταν θα βγει έξω. Υπάρχει αυτή η τάση του εύκολου κέρδους, της εύκολης κατακτήσεως της ζωής.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Το προφανέστατο. Να υπάρξει ενδιαφέρον και βοήθεια από το κράτος και την κοινωνία. Μόλις βγει κάποιος από εδώ να έχει δουλειά. Θα ήταν ότι καλύτερο. Η οικογένεια ως πότε θα σε συντηρεί; Ακόμη και εδώ μέσα έχεις έξοδα που τα φορτώνεται η οικογένειά σου. Όμως αν δεν έχεις; Πως θα φας, πως θα ζήσεις. Ένας από εδώ μέσα είχε για πόσο καιρό μια γκαρσονιέρα και δεν έπαιρνε άδειες για να μπορεί να δει τι κάνει αυτό το σπίτι και δεν είχε και κανένα να το φροντίσει. Μετά από τρία χρόνια βγήκε και δεν βρήκε ούτε καρφίτσα. Για αυτό σου λέω, πολλά πρέπει να αλλάξουν. Πάρα πολλά.

Συνέντευξη 11^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Μια εικόνα τελείως αντιφατική. Ο νόμος εφαρμόζεται εκεί που θέλουν. Ο νόμος τις περισσότερες φορές δεν είναι δίκαιος. Και πρέπει να είναι δίκαιος, όχι όπου θέλει. Όπως είναι, είναι σαν λάστιχο που το τεντώνεις όσο και όπως θέλεις. Να στηρίζονται σε κάποιες αρχές και να μην δίνονται περιθώρια σε αυτούς που τα εφαρμόζουν.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Εξαρτάται. Μου έρχεται στο νου κάτι άσχημο, μια άσχημη εικόνα. Θέλω να είμαι δίκαιος, και το αδίκημα είναι κάτι κακό, οτιδήποτε και αν είναι. Δεν αδικώ και δεν θέλω να αδικούμαι.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Εμπειρικά κάτι άσχημο όταν ειδικά πρέπει να την βγάλεις. Και είναι και ανάλογα με τις συνθήκες και τα βάρη που έχεις στην πλάτη σου. Το πώς την παίρνει κανείς, ελαφρά ή βαριά, εξαρτάται από την σοβαρότητα της αντιμετώπισης που γενικά έχει.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η αδικία. Όταν κινδυνεύει η ζωή σου, ή πεθαίνει το παιδί σου από αστία και δεν έχεις δουλειά, νιώθεις την αδικία και δεν σου είναι και τόσο δύσκολο να εγκληματήσεις. Είναι στην πραγματικότητα ελάχιστοι αυτοί που ρέπουν προς το έγκλημα.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι δίκαιοι γιατί αυτοί αισθάνονται πιο έντονα ότι αδικούνται. Όταν καταπατηθούν τα δίκαιά τους, παθαίνουν έκρηξη. Και οι τοξικομανείς από το πάθος τους, την εξάρτησή τους, είναι κατ’ επάγγελμα εγκληματίες. Οι υπόλοιποι εγκληματούν όταν αδικούνται παράφορα. Και οι έξυπνοι όταν αδικούνται συμβαίνει έκρηξη, επανάσταση. Βλέπουν τι τους γίνεται και καταλαβαίνουν. Βλέπουν ότι μερικοί κοινωνικά επιπλέοντες, στυλ Κόκκαλη, από το τίποτα λύνουν και δένουν, κάνουν ότι θέλουν, και αυτοί δεν έχουν φαί για τα παιδιά τους και δουλειά. Έτσι εξαγριώνονται.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Να σκύψει η κυβέρνηση στον φτωχό λαό. Δεν μας χρειάζονται εδώ εφαρμογές πολυεθνικών, η Ελλάδα είναι πολύ πίσω για τέτοια πράγματα. Να μην διεθνικοποιούνται. Εδώ φτάσαμε να είμαστε σαράντα φατρίες και εθνικότητες.

Έρχονται οι ξένοι, παίρνουν τις δουλειές και δεν έχουν οι Έλληνες δουλειά ούτε για να φάνε. Να καταπολεμηθεί η ανεργία και η ανέχεια.

- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Είναι τελείως αντιφατικό. Εγώ την πρώτη καταδικάστηκα για είκοσι δύο χρόνια, την δεύτερη για δεκαέξι, τη τρίτη για δώδεκα. Ενώ από την αρχή θα έπρεπε να αθωωθώ. Είχα όλα τα ελαφρυντικά, ήμουν σε άμυνα, το είπαν αυτοί που ήταν μπροστά, το αναγνώρισαν οι συγγενείς του θύματος, μέχρι που του αποζημίωσα, όμως έπρεπε να φτάσω μέχρι τον Άρειο Πάγο. Την δεύτερη φορά η δικαστής κατάλαβε ότι είχα δίκιο αλλά δεν μπορεί όπως είτε να επιβραβεύει την ανθρωποκτονία όπως και να συνέβη αυτή με μια πιο ελαφρά ποινή. Δίκιο είχε και αυτή. Όμως το σύστημα είναι λάστιχο που μεγαλώνει και μικραίνει ανάλογα με τα συμφέροντα. Άμα πληρωθούν καλά κάπως βοηθάνε. Όπως και να έχει, δεν τους νοιάζει αν σε καταστρέφουν. Δεν είναι ακριβοδίκαιο. Σου κάνουν πρώτα οικονομική αφαίμαξη, έχεις δεν έχεις. Και αν έχεις, όλοι, δικηγόροι και σχετικοί, τρώνε με χρυσά κουτάλια και δεν φαίνονται και πουθενά. Το σύστημα σε στίβει και μετά σε πετάει σαν λεμονόκουπα. Μετά σου λέει το σύστημα φύγε από την φυλακή και κάνε ότι θες.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;
- Οι τοξικομανείς θα έπρεπε να είναι σε νοσοκομείο και όχι εδώ. Όπως είναι μπολιάζουν και άλλους κρατούμενους που δεν είχαν ποτέ καμία σχέση. Και για τους κλέφτες οι ποινές θα έπρεπε να είναι πιο ελαφρές. Θα πρέπει να ερευνάται το γιατί έφτασε ως εκεί. Μπορεί να πεινούσε αυτός και η οικογένειά του και να είχε πολύ μεγάλη ανάγκη. Αυτόν να κοιτάζουν να τον βοηθήσουν και όχι να τον κλείσουν μέσα. Δεν πρέπει να μπαίνουν όλοι στην ίδια κλίμακα. Βλέπεις δηλαδή ο κατ' επάγγελμα κλέφτης να έχει λεφτά, να πληρώσει δικηγόρους και να ξεφύγει. Αυτό ισχύει.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους εμπόρους ναρκωτικών που την βγάζουν με ελαφρές ποινές. Με πεντακόσιες χιλιάδες και την δήλωση ότι είναι τοξικομανείς στο δικαστήριο. Και για τους αστυνομικούς που παρανομούν θα έπρεπε να είναι οι ποινές σκληρότερες. Από εκεί ξεκινά η όλη φθορά, και η αστυνομία είναι αυτή που κρατά την παρανομία. Οι λειτουργοί του δημοσίου θα πρέπει να τιμωρούνται παραδειγματικά. Επίσης σκληρότερα θα πρέπει να τιμωρούνται και οι καθ' υποτροπή εγκληματίες, αυτοί που είναι επαγγελματίες. Αν βέβαια κάνεις μια απόπειρα μετά από δέκα- πέντε χρόνια μπορεί και να συμβεί και κατά σύμπτωση. Το έγκλημα είναι κάτι που φτάνει κανείς δύσκολα, αλλά και πολύ εύκολα. Και οι βιαστές να έχουν σκληρότερες ποινές, και οι βιαστές ακόμα χειρότερα.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι, πιστεύω ότι δεν βοηθά καθόλου. Μάλιστα το εβδομήντα με ογδόντα τοις εκατό της παραοικονομίας, το κρατά η αστυνομία. Από κάλυψη, από ναρκωτικά,

από προστασίες που πουλάν στα μαγαζιά. Όσο πιο μεγαλόβαθμος αστυνομικός, τόσο μεγαλύτερο πόστο, τόσο περισσότερο παράνομο χρήμα. Είναι εύκολο βέβαια να ελεγχθεί, αλλά δεν το κοιτάζει κανείς.

- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Ορισμένα τμήματα της αστυνομίας λειτουργούν όπως οι ομάδες τάξεως, οι ζητάδες δηλαδή. Αυτοί έχουν αποτελέσματα γιατί παίρνουν και το μεγαλύτερο ρίσκο. Και αυτό γιατί έχουν άμεση επαφή, όπως και τα μπλόκα, και οι πεζές περιπολίες. Όλες οι άλλες υπηρεσίες τα παίρνουν. Και τα τμήματα ασφαλείας σε κάθε γειτονιά, είναι ακόμη πιο οργανωμένοι, καλύπτουν μαγαζάτορες, μπράβους, και ότι άλλο
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η οικογένεια και τα παιδιά μου. Τώρα που εγώ είμαι εδώ προσπαθούν και κουράζονται πολύ για όλα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Ο τρόπος εδώ...οι πιο πολλοί εγκληματούν. Εδώ τα αδιέξοδα μεγαλώνουν. Η οικογένειά σου καταστρέφεται και δεν έχεις που να γυρίσεις μόλις βγεις. Βέβαια αν έχεις καλό υλικό, καλή οικογένεια, τότε μπορείς να κρατηθείς. Αν βγεις κουρέλι, γίνεσαι μισάνθρωπος. Η οικογένεια όμως, τι φταίει για όλα αυτά; Κάτι πρέπει να γίνει για την οικογένειά μας, τα παιδιά μας, την περιουσία μας. Δεν είμαστε στον Μεσαίωνα. Ο σκοπός της φυλακής είναι ο σωφρονισμός, όχι να μας κάνουν θηρία και μισάνθρωπους. Δεν επικοινωνούμε εδώ μεταξύ μας. Μαλώνουμε για το τηλέφωνο, ποιος θα πρωτοπάρει και ποιος θα μιλήσει περισσότερο. Φαντάσου πως βγαίνουμε. Δεν υπάρχει άμεση επαφή όχι με τους έξω, αλλά ούτε και με τους μέσα. Είμαστε τόσοι πολλοί, τόσο διαφορετικοί, ακόμα και στην γλώσσα που μιλάμε. Οι άδειες και τα επισκεπτήρια, τα ευεργετήματα αυτά, βοηθούν βέβαια ακόμα και τους υπότροπους. Αν μαλακώνει η φυλακή, μαλακώνει και η ψυχή σου. Βέβαια, εδώ πρέπει να είσαι ρουφιάνος για να τα έχεις όλα αυτά. Αν είσαι άντρας δεν έχεις τίποτα. Είναι άλλος ο τρόπος, άλλη η νοοτροπία. Δεν αλλάζουν εύκολα αυτοί που βγαίνουν και είναι κατ' επάγγελμα εγκληματίες. Δεν συνηθίζουν κιόλας εύκολα.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Νομίζω καθόλου. Ευτυχώς είχα καλή οικογένεια, καλή επιχείρηση που κατάφερα να σώσω τουλάχιστον την μισή. Έχω καλό άνθρωπο γυναίκα που τα καταφέρνει όλα μόνη της τρέχοντας για όλα από το πρωί ως το βράδυ. Και καλά παιδιά και καλή δουλειά. Βέβαια αισθάνομαι στενοχώρια για την απόφαση που δεν ήταν δίκαια. Θα έπρεπε να ήταν πιο μικρή, αν όχι αθώωση.

- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στο σπίτι μου , στην οικογένειά μου, και στην δουλειά μου. Έχω πολύ αγωνία για την επιχείρησή μου και τα παιδιά μου που είναι στην εφηβεία. Θα ηρεμήσω όμως. Σε δύο- τρεις μήνες τελειώνω από εδώ μέσα. Και την δουλειά μου την κράτησα με πολύ κόπο. Έχω ακόμη τρία καράβια και πέντε ταξιδιωτικά γραφεία, τα μισά από ότι είχα, αλλά, πάλι καλά. Τουλάχιστον θα μπορώ να δουλέψω. Όσο για προβλήματα, θα είναι ψυχολογικά, δικά μου. Δεν θα είμαι ήρεμος μετά το κανάλι αυτό να αντιμετωπίσω τα πράγματα με ηρεμία. Τα νεύρα μου είναι τεντωμένα. Τους δύο τελευταίους μήνες να σκεφτείς, δεν βγαίνω από το κελί μου, δεν μιλάω σε κανέναν. Δεν νιώθω ότι μπορώ να μιλήσω με κανέναν εδώ. Είναι αναγκαίο να γίνει διαχωρισμός των κρατουμένων ανάλογα με το αδίκημα, αλλά και ανάλογα με τον άνθρωπο. Υπάρχουν και σοβαρές ομάδες κρατουμένων και εκεί είναι το μπέρδεμα. Οι σοβαροί φέρονται και θέλουν να τους φέρονται με ευπρέπεια και σεβασμό, και είναι αυτοί που προβληματίζονται περισσότερο.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι. Θα τους περνούσα πρώτα από οκτακόσια κύματα. Όχι, στην φυλακή δεν υπάρχει περιεχόμενο για επανένταξη. Όσοι είναι σοβαροί, χαλάνε μετά τον πρώτο χρόνο οι περισσότεροι. Πουθενά δεν θα μπορούσα να τον εμπιστευτώ. Έκανα μια δοκιμή και έδειξα εμπιστοσύνη σε δύο- τρεις από εδώ που νόμιζα σοβαρούς και τους έστειλα για δουλειά στις επιχειρήσεις μου. Όμως αποδείχτηκε το αντίθετο, ότι έκανα λάθος. Έχουν μια τάση να... Ακόμα και οι σοβαροί.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Μια σωστή σωφρονιστική διαβίωση στην φυλακή. Ας απασχολούν τους φυλακισμένους με κάποια τέχνη. Αν εδώ δεν δουλεύεις, το πιθανότερο είναι να σχεδιάζεις για το ποιες κλοπές και εγκλήματα θα κάνεις όταν βγεις. Υπάρχει εδώ χρόνος πολύς και ο δάσκαλος διδάσκει. Να μάθουν κάποια τέχνη στους ανειδίκευτους ώστε όταν βγει να μπορεί να βγάλει λεφτά για να ζήσει. Να ξέρει κάτι για να μπορέσει να επανενταχθεί. Να ζήσει τον εαυτό του και την οικογένειά του. Πολλοί εδώ δεν έχουν λεφτά ούτε για τα τσιγάρα τους. Και ξέρεις τι σκέφτονται συνέχεια; Γιατί εγώ να είμαι έτσι και οι άλλοι αλλιώς. Φαντάσου με τι θυμό θα βγουν κάποια στιγμή.

Συνέντευξη 12^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Κάτι το καθιερωμένο που εφαρμόζεται. Είναι κάτι καλό, αλλά με τα άσχημά του. Είναι κάτι που είναι καλό να υπάρχει, αν εφαρμόζεται καλά.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Είναι κάτι το φυσιολογικό. Κάτι που συμβαίνει.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Κάτι που πρέπει να επιβάλλεται στο λάθος. Όταν έχει γίνει λάθος.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Αυτό....δύσκολο. υπάρχουν πολλοί λόγοι. Οι περισσότεροι είναι κοινωνικοί. Άλλοι έχουν ενώ άλλοι όχι. Βλέπουν τους άλλους που έχουν και θέλουν και αυτοί. Είναι στην ουσία θέμα χρημάτων. Και μερικοί μπορούν να είναι στην παρανομία, ενώ άλλοι θέλουν και είναι. Άλλους πιάνουν και άλλους όχι.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Δεν μπορώ να σου πω , γιατί άλλοι λειτουργούν συνειδητά και άλλοι ασυνείδητα. Σε κάποιους είναι και η κακιά η ώρα. Δεν μπορώ να προσδιορίσω.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Δεν ξέρω. Δεν μπορώ να πω κάτι.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Σε άλλους είναι πολύ ελαφρύ και θα έπρεπε να είναι έτσι , ενώ σε άλλους είναι σκληρό, ενώ δεν θα έπρεπε. Είναι περισσότερο άδικο για τους δεύτερους. Σε μερικές περιπτώσεις είναι καλό. Κακό είναι όταν οι άνθρωποι δρουν σε κυκλώματα, που εγκληματούν συνειδητά, κατά επάγγελμα. Και βγαίνουν εύκολα και γρήγορα έξω. Ενώ σε άλλους συμβαίνει τυχαία, είναι από την μοίρα. Αυτούς η ποινή θα έπρεπε να είναι ακόμα και πιο λίγο.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επεικείς, και γιατί;
- Δεν μπορώ να πω κάποιο συγκεκριμένο. Είναι πάρα πολλά.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;

- Ο βιασμός και ειδικά η παιδεραστία. Σε αυτούς να επιβάλλεται το χειρότερο, ακόμα και λιθοβολισμός. Και αυτό το λέω συγκριτικά με την μικρότερη ποινή.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι , με τίποτα. Βοηθά κιόλας το έγκλημα, το οργανωμένο έγκλημα. Αν κάπου βοηθά πραγματικά, αυτό συμβαίνει τυχαία, ή άθελά της. Τότε λειτουργεί κανονικά.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Είναι αποτελεσματική μόνο σε όποιους τομείς έχει πληροφορίες. Μόνο τότε.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι, δεν είμαι καλός σε αυτά.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Ελευθερία , τι άλλο. Ελευθερία κινήσεων.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Σίγουρα εγκληματούν πάλι. Το κλίμα της φυλακής είναι τέτοιο. Η φυλακή σε εκπαιδεύει και δεν μπορείς να κάνεις κάτι διαφορετικό. Η κοινωνία δεν σε δέχεται γιατί έχεις πάντα το στίγμα. Δεν μπορείς εύκολα να κρατήσεις σπίτι, να βρεις δουλειά ή οτιδήποτε άλλο. Βιάζεσαι να κερδίσεις τον χρόνο που έχασες, κιόλας. Βλέπεις τους φίλους σου που είναι έξω και προχωρήσανε με την ζωή τους, έκαναν οικογένειες, παιδιά και ανεβήκανε κάπως κοινωνικά. Σε πιάνει μια βιασύνη και νιώθεις έντονα μειονεκτικότητα. Και εδώ ο τρόπος που έμαθες αν είσαι χρόνια, οι γνωριμίες που έκανες στην φυλακή.....Η φυλακή είναι τιμωρία, όχι σφραγισμός όπως υποτίθεται. Είναι ένα κακό σχολείο. Κακό σχολείο, διαφορετικό. Αν βγω, δεν πιστεύω ότι θα ξαναγυρίσω ποτέ πίσω. Εξαρτάται βέβαια και από τις παρέες που θα κάνω, και την κοινωνία και πως θα το αντιμετωπίσω.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Όλους τους επηρεάζει. Καταρχήν βλέπω κάθε άνθρωπο με άλλο μάτι, την άσχημη πλευρά του. Είναι πολύ δύσκολο να βοηθήσω κάποιον.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στους δικούς μου , στην οικογένειά μου. Το πρόβλημά μου θα είναι οικονομικό τον πρώτο καιρό. Εδώ έχουν άλλοι οικονομικό πρόβλημα που μπήκαν και έχουν γνωριμίες και επιχειρήσεις, πόσο μάλλον εγώ που δεν είχα και τίποτα.

Και ο κόσμος θα μου δείχνει κάποια επιφύλαξη, αλλά εγώ θα τους δείχνω περισσότερη. Ένας πρώην κρατούμενος πιστεύω ότι είναι πάντα πιο φοβισμένος.

- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι, γιατί..... μπλεξίματα. Θα είχα αποφυγή για τέτοια. Στην δουλειά μπορεί. Αλλά θα τους έδειχνα κάποια υποστήριξη.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Ένας κρατούμενος , μόλις βγει, είναι σαν μικρό παιδί. Κάποιος πρέπει να τον πάρει από το χέρι για λίγο καιρό. Πρέπει να έχει βοήθεια από την οικογένεια, τους φίλους, τον κύκλο του για λίγο καιρό. Αλλιώς ξεφεύγει. Άλλοι πάλι δεν ενδιαφέρονται. Δίνουν και κλείνουν δουλειές παράνομες για μόλις βγουν. Δεν μπορώ να σου πω κάτι συγκεκριμένο.

Συνέντευξη 13^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Μια κατασκευασμένη εικόνα. Μια εικόνα τελείως γενική και όχι δίκαιη. Αν είναι δίκαιος είναι κάτι καλό. Αν γίνεται όπως τώρα, όχι.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Ότι κάποιος- κάποια παρέβηκε τον νόμο.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Η ποινή που λέει ο πρόεδρος του δικαστηρίου. Τα χειρότερα. Η ποινή είναι φυλάκιση, και η φυλάκιση είναι ότι χειρότερο.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Οι λόγοι είναι οικονομικοί. Τα βάζεις με αυτήν την εξουσία, το κράτος. Και είναι και άλλοι, αυτοί που εξαρτώνται από τα πάθη τους και καταλήγουν σε κάποιο αδίκημα.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Εδώ που ήρθα, νομίζω ότι όλοι μπορούν. Ειδικότερα όμως, οι ναρκομανείς, οι άνεργοι, γενικά οι άνθρωποι χαμηλού οικονομικού επιπέδου. Και αυτοί που έχουν κάποιο πάθος σχετικά με την σεξουαλικότητα. Και αυτοί, το πιθανότερο είναι να εγκληματήσουν.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Δεν μπορώ να σου πω κάτι συγκεκριμένο, όχι. Δεν μπορεί νομίζω να γίνει κάτι. Τρέχουν όλα με πολλά χιλιόμετρα και δεν μπορεί να γίνει κάτι.
- Πώς κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Οι ποινές είναι πολύ μεγάλες, πολύ σκληρές και συχνά άδικες. Το σύστημα είναι πολύ βρώμικο. Οι δικαστές δεν δικάζουν και καταδικάζουν επειδή βρήκαν την άκρη, αλλά σύμφωνα με την υπόδειξη της κοινωνίας και της αστυνομίας, του όλου σάπιου συστήματος δηλαδή. Μην μιλήσουμε και για το πώς εφαρμόζεται. Είναι ότι χειρότερο. Κοιτάν να σε σωφρονίσουν με την ποινή, εντάξει. Κάποια στιγμή σε βγάζουν με αναστολή, την έχεις στην πλάτη σου, και μόλις βγεις, έχεις ακόμη το βάρος. Από την ώρα που οι ποινές έγιναν αναστολές, οι ποινές αυξήθηκαν πενήντα τοις εκατό. Η αλλαγή είναι προς το χειρότερο. Η δουλειά που σου δίνουν να κάνεις εδώ μέσα, είναι όντως κάτι καλό.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Εγώ πιστεύω για τα ναρκωτικά. Οι ποινές είναι πολύ μεγάλες. Οι λόγοι που οδηγούν σε αυτά, είναι παραπάνω από τις δυνάμεις τις ατομικές. Γενικά όμως όλες οι ποινές είναι μεγάλες, για όλα τα αδικήματα. Εδώ όλοι υποφέρουν. Οι βιαστές και οι παιδεραστές είναι οι μόνοι που έκαναν κάποιο κακό. Όμως δεν μπορώ να κατηγορήσω κάποιον για λίγα χρόνια. Μερικές κατηγορίες ανθρώπων όμως έχουν καλύτερη μεταχείριση στα δικαστήρια, όπως οι αστυνομικοί και οι δικηγόροι, αν κάνουν κάτι. Είναι αυτοί που είναι μέσα στο σύστημα, όπως είπα πριν.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι, κάνει και η ίδια έγκλημα. Η ανθρωπότητα θα ήταν γενικά καλύτερα χωρίς αυτήν. Χωρίς αυτήν, δεν υπάρχει και πραγματικά δόλος στο να κατηγορήσεις κάποιον. Η αστυνομία είναι αυτή που βοηθά στο να εξαφανίσει κάποιον στα μη ορκωτά δικαστήρια. Πέρα από αυτό, κάνει εντελώς παράνομα την δουλειά της.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Δεν τα καταφέρνει εκεί που η ίδια είναι μπλεγμένη, στα ναρκωτικά και τους εκβιασμούς.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Δεν είμαι καλός σε τέτοια.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η οικογένειά μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Ελάχιστοι δεν εγκληματούν πάλι, ίσως το ποσοστό αυτών να είναι πολύ αμελητέο. Εδώ τιμωρείσαι, δεν σωφρονίζεσαι. Φταίει η φυλακή και το περιβάλλον της. Μετά από χρόνια που βγαίνεις, έχεις χάσει τόσα πολλά, που το τελευταίο πράγμα που σκέφτεσαι είναι να μην εγκληματήσεις. Σκοπός της φυλακής είναι να σε αποτελειώσει. Δεν ενδιαφέρει κανέναν αν συμμορφωθείς και αν θα ξανακάνεις έγκλημα. Μάλλον το αντίθετο συμβαίνει.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Πάρα πολύ με έχει επηρεάσει. Έχω αποκτήσει ένα φοβερό μίσος προς την εξουσία οποιουδήποτε είδους. Δε θέλω να ξαναγυρίσω, κανείς δεν θέλει να ξαναμπεί φυλακή, αλλά πιστεύω ότι πραγματικά έχω όσες είχα και πριν.

- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου και στα παιδιά μου. Και προβλήματα πιστεύω ότι θα αντιμετωπίσω πολλά. Εκτός από αυτά που ελπίζω να μην υπάρξουν σχετικά με τα παιδιά μου, τα προβλήματα θα είναι οικονομικά. Θα έχω και μια διαφορετική αντιμετώπιση από τον κόσμο, αλλά αυτό δεν με απασχολεί.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Σαφώς. Όπως θα εμπιστευόμουν και κάποιον άλλον. Σε ένα αποφυλακισμένο θα μπορούσα ίσως να ξεχωρίσω καλύτερα και τις προθέσεις του.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Μια ιδανική κοινωνία που δεν βλέπω να υπάρχει και δεν πιστεύω ότι θα υπάρξει ποτέ.

Συνέντευξη 14^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Κάτι που δεν μπορώ να εξηγήσω, μια κοροϊδία. Πρότυπα που είναι έτσι φτιαγμένα και άθελά μας μπαίνουν στο καλούπι τους. Όπως συμβαίνει με τον τσαγκάρη: δεν ξέρει αν θα χτυπάνε τα παπούτσια σε κάποιο σημείο αυτόν που θα τα φορέσει. Αυτός που τα φοράει όμως ξέρει.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Μια απελπιστική κατάσταση. Για αυτόν που το έκανε, το πώς ένωσε όταν το έκανε. Και συγκεκριμένα μου έρχεται στο νου το αδίκημα της ανθρωποκτονίας, που είναι και το πιο επίκαιρο.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Το μαγικό νούμερο, τα χρόνια δηλαδή. Και ντεμί συναισθήματα, ανάλογα με την ποινή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η ίδια η κοινωνία. Αυτοί που μας κάνουν κουμάντο, οι αφέντες. Όχι οι πολιτικοί. Οι δικαστές, αυτοί του Αρείου Πάγου και γενικά οι Εβραίοι, αυτοί που δεν είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι. Η κοινωνία είναι χωρισμένη. Ορισμένοι αντέχουν κάποιους όρους και προσαρμόζονται, ενώ άλλοι δεν αντέχουν και ξεφεύγουν. Είναι η αντίδραση και σίγουρα οικονομικά προβλήματα.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι άνθρωποι χαμηλού επιπέδου. Σε επίπεδο μορφωτικό, σε επίπεδο γνώσεων. Και μερικοί που εγκληματούν και για λόγους τιμής.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Αυτό είναι μεγάλο κεφάλαιο. Εγώ δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάτι ή αν υπάρχει ότι μπορεί να γίνει. Γενικά, να αλλάξει ο τρόπος ζωής. Να ανέβει και το επίπεδο μόρφωσης το οποίο καθορίζει η κοινωνία. Αυτό θα ήταν καλό για κάθε άνθρωπο και για την κοινωνία, γιατί ανεβαίνουν όλα, σε όλες τις βαθμίδες.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Οι ποινές είναι άδικες. Το ποινικό σύστημα, ως σύστημα είναι καλό, αλλά δεν εφαρμόζεται, και οι ποινές που επιβάλλει είναι πολύ άδικες. Η δικαιοσύνη έχει δύο πόρτες: μία που απλά βλέπεις και αν έχεις λεφτά φεύγεις, και μια άλλη που βλέπεις και μπαίνεις, αν τα λεφτά δεν υπάρχουν. Το μόνο καλό είναι ότι οι ποινές, με διαφόρους τρόπους, μπορούν να μειωθούν. Αυτό είναι πολύ καλό. Και ως προς

το χρόνο κράτησης, η απασχόληση κάποιου μέσα εδώ είναι ότι καλύτερο για να μην σκέφτεται τα προβλήματα που έχει και μέσα, και έξω. Τα μέσα προβλήματά του εξαρτώνται από το αν απασχολείται. Το μυαλό χωρίς αυτήν κολλάει σε χειρότερα, σε ναρκωτικά, και μετέπειτα σε μια πορεία που θα εγκληματήσει.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για όλα τα αδικήματα που κάποιος θα έκανε για πρώτη φορά, δηλαδή για αυτούς που εγκληματούν για πρώτη φορά. Να υπάρχει μια κάποια τιμωρία, αλλά η δικαιοσύνη πρέπει να είναι πιο ελαστική. Στους υπότροπους, η τιμωρία πρέπει να είναι παραδειγματική. Και οι τοξικομανείς βρίσκονται πραγματικά άδικα. Θα έπρεπε να βρίσκονται σε θεραπευτικά προγράμματα εκτός φυλακής. Στους τοξικομανείς, μόνο καλό δεν κάνει η φυλακή. Με το τίποτα όμως, γενικά, δεν πρέπει να μπαίνουν φυλακή. Δεν μπορώ να πω συγκεκριμένα γιατί μπορεί να αδικήσω κάποιον.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Κοίταξε, τα μέτρα όπως είναι, είναι καλά. Στην εφαρμογή χάνουν. Πιο σκληρά θα έπρεπε να είναι στα ναρκωτικά και όταν κάποιος κλέβει κάτι και σκοτώνει. Το επίπεδο αυτών που καταλήγουν στα δικαστήρια αλλά και των δικαστηρίων είναι πολύ χαμηλό και θα αργήσει να ανέβει. Γίνεται οτιδήποτε για να μην ανέβει. Τίποτα δεν βοηθά. Στους παιδεραστές, τώρα που μου ήρθε, θα έπρεπε οι ποινές να είναι ότι χειρότερο. Και αυτό βέβαια, αν αυτός που το έκανε λειτουργεί σωστά, αλλιώς δεν του χρειάζεται φυλακή, αλλά θεραπεία.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Βοηθά στην αύξησή της. Κάνουν τον άνθρωπο ασήμαντο, για ένα μηδαμινό παράπτωμα. Έχουν την ευχέρεια να το παρουσιάζουν αλλιώς. Και αυτό γιατί δεν ελέγχεται από πουθενά. Το δικαστήριο είναι η ίδια η αστυνομία. Ξέρεις τι περνάνε όσοι πιάνει η αστυνομία, φταίνε δεν φταίνε, κάνουν κάτι ή όχι; Περνούν βασανιστήρια, τρώνε ξύλο, σβήνουν πάνω τους τσιγάρα. Μετά από ώρες, μέρες, σε βάζουν να υπογράψεις κάτι που ούτε καν μπορείς να δεις, αλλά αλλιώς θα περάσεις τα πάνδεινα, και μετά σου φέρνουν δικηγόρο. Κάπως έτσι συμβαίνει.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Όχι, όλη η αστυνομία είναι για τα σκουπίδια. Λίγοι στους πολλούς παράγουν. Ίσως τα καταφέρνουν καλύτερα στις ληστείες και τις δολοφονίες. Τα τελευταία δέκα- δεκαπέντε χρόνια υποτίθεται ότι έχει ανέβει το επίπεδο, αλλά οι ρίζες είναι από παλιό δέντρο.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- «Κάγκελα, κάγκελα παντού».

- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η οικογένειά μου. Το παιδί μου που δεν έχω δει. Γεννήθηκε όταν εγώ ήμουν ήδη μέσα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Το εξήντα τοις εκατό δεν σωφρονίζονται. Είναι οι συνθήκες της φυλακής τέτοιες. Αν δεν έχουν μια απασχόληση, αναγκαστικά θα σκέφτονται γύρω από το έγκλημα. Θα σχεδιάζουν τι εγκλήματα θα κάνουν μόλις βγουν από την φυλακή. Και αν όταν βγεις δεν έχεις δουλειά, θα στραφείς στο έγκλημα. Δεν υπάρχει επανένταξη για να σταθείς κάπου. Δεν υπάρχει μια πρόνοια. Η φυλακή είναι στην ουσία η εκδίκηση του συστήματος. Η παρέκκλιση ενοχλεί και η τιμωρία είναι εκδικητική.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Ναι. Το θέμα της οικογένειάς μου με έχει ρίξει. Έχω αναγνωρίσει και τα λάθη μου. Έχω συμβιβαστεί ότι αυτά πληρώνω, όχι για αυτά που με πιάσανε. Και έχω γίνει και πιο σκληρός και επιφυλακτικός απέναντι στους ανθρώπους. Εσωτερικά νιώθω ότι πρέπει να κερδίσω, ή να με κερδίσει κάποιος. Και η αλήθεια είναι ότι δεν ξέρω αν ποτέ θα γυρίσω εδώ πέρα. Δεν εξαρτάται μόνο από εμένα πιστεύω και οι πιθανότητες είναι πενήντα – πενήντα. Αυτοί που με έκλεισαν είναι κάτι έξω από εμένα, και δεν είναι καθόλου δύσκολο να ξαναβρεθώ εδώ.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Παίζεται που θα πάω. Και το αν θα γυρίσω στην οικογένειά μου. Θα αντιμετωπίσω προβλήματα σίγουρα οικονομικά και οικογενειακά. Δεν ξέρω καν πως θα είμαι στην κοινωνία, πως θα συμπεριφερθώ. Χρειάζεται κάποιος χρόνος για να ξαναμπείς. Χρόνος αρκετός, και γι 'αυτό δίνονται και κάποιες άδειες. Και σε μια άδεια είδα ναί, διαφορετικά πρόσωπα, αρνητική αντιμετώπιση. Ακόμη και στους δικούς μου ανθρώπους το είδα αυτό, μια απόσταση. Δεν ξέρουν από φυλακή. Και εγώ δεν ήξερα. Τώρα, η καρδούλα μου το ξέρει. Ο άλλος ακούγοντας τι έγινε και... φοβάται.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι, το έχω δει όλο το έργο. Και ξέρω και τον σκηνοθέτη. Έχω πολλές αμφιβολίες, δεν εμπιστεύομαι εύκολα. Γενικά. Και πριν που εμπιστεύτηκα, γύρισαν όλα εναντίον μου. Μου γύρισαν την πλάτη. Και τι ζητούσα; Αυτά που κάποτε τους είχα προσφέρει και εγώ. Τουλάχιστον μια συμπαράσταση.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Η σωστή επανένταξη. Η κοινωνική πρόνοια που είναι ανύπαρκτη. Και η φυλακή αν ήταν σωστή, τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά. Αν εδώ έχεις εργασία, έξω θα έπρεπε να εξακολουθούσες. Αλλιώς τα οικονομικά προβλήματα είναι τεράστια.

Συνέντευξη 15^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Η σκέψη μου είναι διφορούμενη. Πολλές παρανομίες. Φυσικό πράγμα και να ... τηρείται.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Ότι κάποιος αδικήθηκε, όπως εγώ προσωπικά. Κάτι εις βάρος του συνανθρώπου. Ανάλογα με το ποιος το διαπράττει.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Η φυλακή που έχω βγάλει. Η ποινή για κάτι που συνέβη και κρίνεται κάποιος ένοχος. Δεν είναι πάντα δίκαιη. Γίνονται και πολλές αδικίες ως προς τις ποινές.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η ανεργία. Η έλλειψη χρημάτων. Η ανάγκη για επιβίωση. Αν κανείς δεν έχει λεφτά να ταΐσει την οικογένειά του, ξαναπαρανομεί για να την ζήσει. Γίνονται βέβαια και αδικήματα χωρίς λόγο. Με μια κουβέντα μπορεί να γίνει κάποιο αδίκημα. Αν κάποιος για παράδειγμα βρίσει την μάνα κάποιου. Αλλά τότε έχει και δίκιο. Όμως υπάρχουν και λόγοι που πραγματικά δεν αξίζουν. Είναι και ανάλογα με την κρίση του ανθρώπου, με το τι χαρακτήρας είναι.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι νέοι , λόγω νοημοσύνης. Βλέπουν κάποιους συνομήλικούς τους να κάνουν κάτι και κάνουν και αυτοί το ίδιο για να πουν ‘να, και εγώ έκανα αυτό’. Οι μεγάλοι κάνουν παρανομίες πολύ πιο σπάνια. Πιο συχνά κάνουν φόνους, κατάχρηση χρημάτων και ακάλυπτες επιταγές. Και εκείνοι που παίρνουν ναρκωτικά εγκληματούν. Θέλουν χρήματα για την δόση τους, και οι περισσότεροι είναι άνεργοι. Τα ναρκωτικά σε ωθούν σε μια ανεξέλεγκτη κατάσταση. Δεν θα έκαναν τα ίδια αν ήταν νορμάλ.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάτι. Πάντα θα υπάρχει παρανομία. Ίσως κάτι να γίνονταν αν άλλαζαν κάποιιο νόμοι. Γιατί πολλοί είναι άδικοι και πολλοί άνθρωποι δεν θα έπρεπε να ήταν μέσα. Θα έπρεπε να είναι κάπου που να μπορούν να βοηθούν και το κράτος και να επανορθώνουν, ανάλογα με την ποινή βέβαια και την αδικία που έκαναν.
- Πώς κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;

- Όχι σωστό, άδικο. Εγώ δικάστηκα και έφαγα δύο χρόνια και πρόστιμο πεντακόσιες χιλιάδες και για αυτό που δικάστηκα, δεν το έκανα. Αλλά ναι, τώρα είμαι για άλλο μέσα που το έκανα. Οι ποινές είναι πολύ σκληρές. Το μόνο καλό που γίνεται είναι κάποια ευεργετήματα. Με διάφορα μεροκάματα μπορείς να κάνεις τα τρία πέμπτα και να βγεις πιο γρήγορα. Είναι κάτι καλό εκ μέρους του Υπουργείου Δικαιοσύνης.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για τα ναρκωτικά. Όλος ο κόσμος έχει μπλεχθεί και ο περισσότερος κόσμος δικάζεται, χωρίς... Και για κλοπές ευτελούς αξίας, όχι για διακεκριμένες. Για τις κλοπές χρήσεως. Και αν τα βρει κάποιος με το παθών, ο κλέφτης δηλαδή και μπορεί να επανορθώσει, μπορεί και να μην γίνει τίποτα. Δεν πρέπει να κάνει αυτεπάγγελτα μήνυση η αστυνομία.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για βιασμούς, παιδεραστία και τέτοια. Δεν είναι σωστό ο πατέρας να βιάζει το παιδί του και οποιοδήποτε άλλο παιδί ή κοπέλα. Ή και οποιοσδήποτε άλλος να το κάνει αυτό, πέρα από τον πατέρα.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Βοηθά, αλλά όχι μόνη. Δουλεύει με πληροφοριοδότες. Κατευθύνεται κατά κάποιο τρόπο. Δεν υπάρχει σωστή αστυνόμευση επίσης.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Τα καταφέρνει καλύτερα φαινομενικά στα ναρκωτικά. Και αυτό από πληροφοριοδότες ή δια μέσω συνανθρώπων. Από μόνοι τους δεν είναι πολύ προκομμένοι. Θα έλεγα ότι γενικά είναι μετριότατοι.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι, δεν νομίζω ότι μπορώ.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Οι περισσότεροι εγκληματούν ξανά, ειδικά αν είναι σε νεαρή ηλικία. Ο μεγάλος όχι και τόσο πολύ. Ειδικά αν είναι από φόνο. Είναι αδίκημα που δεν γίνεται συχνά. Στην φυλακή γενικά, μπαίνεις για κλοπές και μαθαίνεις και άλλα. Έτσι βγαίνεις χειρότερος, όχι καλύτερος. Δεν γίνεται σωφρονισμός, μόνο σε σπάνιες

περιπτώσεις. Εγώ που μπήκα πρώτη φορά στην φυλακή το '73, τους ίδιους βλέπω πάντα μέσα. Εκτός από εκείνους που πέθαναν. Όλο οι ίδιοι και οι ίδιοι, άντε και κάποιοι καινούριοι.

- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Γενικά επηρέασε τη ζωή μου. Εγώ μπαινοβγαίνω. Μου έχει δημιουργήσει μια τελείως αρνητική εικόνα για την κοινωνία και την αστυνομία ειδικότερα, η οποία δεν κάνει σωστά την δουλειά της και κάνει κατάχρηση.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα πάω στην μητέρα μου , στο πατρικό μου. Και το μεγαλύτερο πρόβλημα θα είναι της δουλειάς. Η προσαρμογή δεν θα είναι τίποτα δύσκολο, εύκολο θα είναι. Έχω ξανακάνει φυλακή, έχω ξαναβγει και γνωρίζω τα συναισθήματα. Όσοι βέβαια ξέρουν για μένα, με κοιτούν περίεργα. Δεν με ενοχλεί όμως, δεν ασχολούμαι.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ανάλογα τον άνθρωπο. Αν τον γνωρίσω, ναι. Αν τον γνώρισα στην φυλακή, θα ήμουν πιο επιφυλακτικός. Μπορεί να θέλει να έχει κάποιο όφελος από μένα. Άσε που έξω μπορεί να είναι τελείως διαφορετικοί από ότι εδώ. Οι ανάγκες έξω είναι άλλες.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Να προσπαθήσει να βρει δουλειά. Να έχει μια καλή οικογένεια χωρίς προβλήματα. Οι περισσότεροι εδώ είναι από διαλυμένες οικογένειες και δεν υπάρχει καμιά διαπαιδαγώγηση.

Συνέντευξη 16^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Το ψέμα και την υποκρισία. Την κοροϊδία. Έτσι είναι. Στο λέω εγώ που είμαι εδώ επτά χρόνια, επτά μήνες και εννιά ημέρες. Είναι άδικος από περιπτώσεις που έχω δει εδώ και από την δικιά μου περίπτωση. Σε πρωτόδικη δίκη μου δώσανε για ληστείες δις ισόβια.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Η σύλληψη και η φυλακή. Κάτι πολύ κοντινό σε μένα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Η περιέργεια να ακούσω το νούμερο, τα χρόνια δηλαδή. Κάτι το αναπόφευκτο. Η δική μου για παράδειγμα ήταν πολύ παχιά. Θέλουμε να είμαστε στην Ευρώπη και να εξομοιωθούμε , αλλά εδώ τα ίδια μένουν.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η φτώχεια, η ανέχεια. Μερικοί το έχουν και στα κύτταρά τους, είναι εκ γενετής εγκληματίες. Σε άλλους βγαίνει και σε άλλους όχι. Είναι όμως και να την έχεις μέσα σου την παρανομία.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Είναι πολλές κατηγορίες. Μπορεί να το δεις και από τον πιο καλό άνθρωπο, λόγω πάθους, ξέρω γω. Οι έξυπνοι που θέλουν να βγάλουν λεφτά, συνήθως παράνομα. Και είναι και η περίπτωση η δικιά μου, δηλαδή οι τρελοί. Εγώ πραγματικά δεν είχα λόγο. Είχα λεφτά και δουλειά. Την είχα δει όμως και κάπου και ιδεολογικά. Έκλεβα να σκεφτείς και δεν τα κράταγα, τα μοίραζα σε μερικούς που είχαν ανάγκη.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Οι χαμηλότερες ποινές, κάτι που με συμφέρει. Να διώξουν τους ξένους όλους. Στην Λάρισα και την Πάτρα, αν πας, και στις φυλακές, δεν ακούς πια ελληνικά. Και το κράτος από εκεί και πέρα, θα πρέπει να δώσει δουλειές, να καταπολεμήσει την ανεργία.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Σκατά, συγγνώμη για την έκφραση. Τίποτε άλλο. Αυτό φτάνει. Το μόνο καλό είναι ότι συνήθως ποτέ δεν κάνεις τις ποινές που σου βάζουν. Με διάφορες εφέσεις, αναστολές, δουλειά και τέτοια μπορεί να κάνεις και το μισό. Στα παίρνουν βέβαια οι δικηγόροι μέχρι να συμβεί αυτό. Αν έβγαζες όλα τα χρόνια, θα έπρεπε να

φτιάξουν ακόμα τριάντα φυλακές. Και αυτό γενικά κρατάει πιο ήσυχους τους κρατούμενους. Αυτό και οι άδειες. Αν κάτσεις ήσυχος εδώ μέσα, κάπου μπορεί να βγάλει.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Εκτός από τους βιαστές, για όλους τους άλλους, οι ποινές θα έπρεπε να είναι χαμηλότερα. Ακόμα και για τον φόνο αν υπάρχει ελαφρυντικό, δηλαδή άμυνα, ψυχικός βρασμός, ή χωρίς πρόθεση. Και για να κάνεις φόνο, κάποιος σε έχει φτάσει ως εκεί.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Στην αύξηση του εγκλήματος έχει μερτικό, όχι στην μείωση. Πριν από δέκα χρόνια, αν είχαμε ένα καρβέλι, δίναμε στην αστυνομία ένα δέκατο από αυτό, ένα κομμάτι. Τώρα το μισό, όχι ένα κομμάτι, το παίρνει η αστυνομία. Από ναρκωτικά, γυναίκες και από προστασία, η αστυνομία βγάζει το μεροκάματό της. Αν δεν τα πάρουν, κλείνουν κόσμο στην φυλακή.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Είναι αποτελεσματική μόνο στα μικροαδικήματα. Και αυτά τα παρουσιάζουν ως τεράστια επιτυχία τα κανάλια και η τηλεόραση και κάνουν τον κόσμο να πιστεύει ότι κάτι κάνουν. Αυτή η τηλεόραση παραποιεί τα πάντα. Είναι η τέταρτη, ή πέμπτη εξουσία... κάπως την χαρακτηρίζουν.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- «Από τον τάφο δεν αποδρά κανείς».
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου. Τα φώτα και οι μυρωδιές. Το συναίσθημα, η αγάπη.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Κανένας δεν συμμορφώνεται. Για κάποιο διάστημα, ίσως, αλλά μετά κάνει πάλι τα ίδια. Η φυλακή δεν σωφρονίζει. Είναι μια δουλειά, μια επιχείρηση, και μάλιστα από τις πιο επικερδής. Να σου πω για παράδειγμα ότι εγώ εδώ ξοδεύω τριακόσιες χιλιάδες το μήνα. Που θα βρουν άλλον σαν εμένα αν φύγω. Και βέβαια δεν είμαι μόνος. Οι φυλακές θα πρέπει να υπάρχουν όμως υπό άλλες συνθήκες, και εφόσον φύγουν οι ξένοι. Ειδικά οι Αλβανοί. Δεν είμαι ρατσιστής με τους Αλβανούς. Αλλά αυτούς, όσο τους ταΐζεις, τους ανοίγει η όρεξη να φαν το χέρι που τους τάισε.
- Η φυλακή σας επηρέασε;

- Ναι, αλλά έχω προσπαθήσει , και αυτό είναι πραγματικά κατόρθωμα, πίστεψέ με, να αποκομίσω μόνο τα θετικά στοιχεία. Και δεν θέλω, αν βγω, να στερηθώ πάλι την ελευθερία μου. Όμως κάτι μπορεί να συμβεί από καθαρή τύχη στην αναστολή μου. Δεν έχω λόγο να κάνω κάτι σαν αυτό που έκανα και είμαι εδώ, και θα προσπαθήσω πραγματικά να αποφύγω οποιοδήποτε μπλέξιμο.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Στην οικογένειά, κοντά στα παιδιά μου. Βέβαια δεν θα μένουν μαζί μου γιατί είμαι και χωρισμένος , και αυτά είναι από διαφορετικές μάνες. Στην αρχή πιστεύω ότι θα έχω προβλήματα επικοινωνίας. Όπως έχω τώρα με τις άδειες. Γενικά όμως όλοι πιστεύω ότι έχουν. Ο κόσμος έχει πλέον διαβρωθεί. Δεν υπάρχουν πια κώδικες ηθικής.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Βεβαίως. Αν τον έκρινα σωστό, γιατί όχι; Πρώτα βέβαια θα έπρεπε να τον γνώριζα κάπως.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Το πρώτο βήμα που θα έπρεπε να κάνει κανείς είναι να φύγει από την Ελλάδα. Αν δεν μπορεί (γέλιο), να προσπαθήσει να έχει αρμονικές σχέσεις με τους γύρω του και να μην έχει κάποιο οικονομικό πρόβλημα.

Συνέντευξη 17^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Η δικαιοσύνη. Αυτό που δίνει δίκαιο στους ανθρώπους και κινεί την ισότητα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Κάποιος που έχει παραβεί τον νόμο.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Η απονομή δικαιοσύνης. Κάποιος πληρώνει για το σφάλμα που έχει κάνει.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η ελλιπής μόρφωση. Και η φτώχεια. Σίγουρα παίζει ρόλο και η όχι σωστή ανατροφή κατά την παιδική ηλικία.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Αυτοί που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα και έχουν χαμηλό εισόδημα, κάνουν και εγκλήματα με την μεγαλύτερη ποικιλία, και έχουν τις περισσότερες πιθανότητες γενικά να εγκληματήσουν. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται και άλλοι, οι περισσότεροι τουλάχιστον.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Πρέπει πιστεύω να δοθεί βάρος στην πρόληψη και όχι στην καταστολή. Βασικά, δεν είμαι εγώ ειδικός για να σου πω τα ενδεδειγμένα μέτρα. Δεν ξέρω τι και πως ακριβώς πρέπει να γίνει.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Το κρίνω ανεπαρκές και πιστεύω ότι πρέπει να εναρμονιστεί πιο γρήγορα με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Κάποια αδικήματα θα έπρεπε να έχουν πιο ευτελείς ποινές, ή και καθόλου. Το μόνο καλό οι μειώσεις και οι αναστολές των ποινών. Είναι πολύ καλό μέτρο γιατί, όσο καιρό, όσα χρόνια και να κάνει κανείς εδώ μέσα, είναι αρκετά για να αναμορφωθεί κάποιος, αν όχι να μεταμορφωθεί.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για τα οικονομικά αδικήματα. Στην Ευρώπη, αυτά δεν θεωρούνται καν αδικήματα. Θα πρέπει να μην έχουν καθόλου ποινές, ή έστω μικρότερες. Με μια επιταγή πεντακοσίων χιλιάδων, εδώ, στην Ελλάδα, κάποιος μπορεί να καταλήξει στην φυλακή. Στην Ευρώπη δεν θα συνέβαινε το ίδιο.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για την αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής, γιατί κανένας δεν έχει το δικαίωμα να το κάνει. Και ότι αφορά τους εμπόρους ναρκωτικών. Πολλά κακά ξεκινούν από αυτούς τους ανθρώπους.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Κάνει πιστεύω το πενήντα τοις εκατό αυτών που πραγματικά θα έπρεπε να κάνει. Και αυτό οφείλεται είτε στην διαφθορά που υπάρχει στους κόλπους της, είτε γιατί κάποιος είναι διορισμένοι από άλλους παράγοντες που τους κατευθύνουν, και δεν τους αφήνουν να κάνουν την δουλειά που πρέπει.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Δεν είναι κάπου ιδιαίτερα αποτελεσματική πιστεύω. Σε όλα κινείται στην μετριότητα. Ο πολίτης δεν την αισθάνεται καθόλου κοντά του.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Δεν θα μπορούσα εδώ μέσα να σκεφτώ κάτι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η οικογένειά μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Κανείς εδώ δεν συμμορφώνεται. Δεν ασχολείται κανένας μαζί σου. Μόνο αν έχει κανείς μια προσωπικότητα και τον χαρακτήρα, δεν ξαναμπάνει. Αν κάποιος το έχει μέσα του, θα το ξανακάνει σίγουρα, δεν θα αλλάξει μυαλά εδώ μέσα. Αν μπει κάποιος εδώ αγνός, το πιθανότερο είναι να βγει εγκληματίας. Ακούς από κάθε μεριά τόσους τρόπους εγκλημάτων, που χωρίς κάποια πυγμή θα επηρεαστείς σίγουρα γρήγορα. Η φυλακή στόχο έχει να σε τιμωρήσει στερώντας την ελευθερία σου. Δεν γίνεται καμιά προσπάθεια αναμόρφωσης.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Ψυχολογικά με έχει επηρεάσει πάρα πολύ. Αλλάζεις την συμπεριφορά σου απέναντι στους ανθρώπους και απέναντι στην ίδια την κοινωνία. Σίγουρα δεν είσαι πια ο ίδιος άνθρωπος που ήσουν πριν μπεις.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;

- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου, στην γυναίκα μου. Σίγουρα θα υπάρχουν προβλήματα και με την οικογένειά μου , αλλά το μεγαλύτερο θα είναι η επαγγελματική και κοινωνική καταστροφή. Θα είμαι πια πιστεύω δακτυλοδεικτούμενος. Οι σχέσεις μου με την κοινωνία και τους φίλους μου δεν θα είναι πια οι ίδιες. Ελπίζω από όλα αυτά να σώσω τουλάχιστον την οικογένειά μου.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Είχα επιχειρήσεις και έδειχνα εμπιστοσύνη σε οποιονδήποτε μου αποδείκνυε ότι ήθελε μια δεύτερη ευκαιρία. Το ίδιο και τώρα, δεν έχει αλλάξει τίποτα. Εύχομαι όμως και ο άλλος κόσμος να ξέρει να δίνει μια δεύτερη ευκαιρία.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Εγώ, και μόνο που είδα τι είναι εδώ, πως είναι, δεν θα το σκεφτόμουν καν να κάνω κάποιο έγκλημα. Τώρα για άλλον, δεν ξέρω τι να σου πω.

Συνέντευξη 18^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Ό,τι έχει σχέση με την δικαιοσύνη. Τίποτε άλλο.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Όχι το ίδιο πράγμα που θα μπορούσα να πω πριν έρθω εδώ. Γενικά όμως, κάτι που έχει διαπράξει κάποιος και το οποίο μπορεί να αποτελεί ποινικό αδίκημα και να επιφέρει τιμωρία. Κάτι που προκαλεί ποινική δίωξη, κάτι άσχημο, κάτι κακό.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Η φυλακή. Σε άλλους χώρους εκτός αυτού εδώ δεν μπορούμε να μιλάμε για ποινή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Οι λόγοι είναι κυρίως κοινωνικοί, με πολλά παρακλάδια. Η ανέχεια, η φτώχεια. Το κοινωνικό επίπεδο, ειδικά αν είναι χαμηλό. Αυτά είναι και τα πιο σημαντικά. Και τα ναρκωτικά είναι αρκετά σημαντικός λόγος. Όλα όμως γενικά ξεκινούν από την ανέχεια, την γενικότερη φτώχεια μιας κοινωνίας.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Ο οποιοσδήποτε μπορεί να εγκληματήσει. Αρκεί να υπάρξουν οι κατάλληλες συγκυρίες και το κατάλληλο υπόβαθρο. Για τον φόνο τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά. Έγκειται στο μέγεθος αυτού που το κάνει, στην παιδική του ηλικία. Μεγάλο ρόλο παίζει και το περιβάλλον στο οποίο μεγάλωσε. Έτσι πιστεύω.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Όταν δεν πεινά, δεν ζει μες στην φτώχεια...εε... από εκεί ξεκινούν όλα. Θα πρέπει να καταπολεμηθούν όλα αυτά. Πρέπει να δοθεί περισσότερη βάση στα παιδιά. Όλα από εκεί ξεκινούν. Περισσότερη σημασία στα παιδιά, στη σχολική και στην νηπιακή ηλικία.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Χάλια. Και μάλιστα πιστεύω ότι αποτελούν αδίκημα και πολλοί δικαστές, αυτοί οι ίδιοι. Τώρα, αν φταίνε οι δικαστές, αν φταίει η πολιτεία, είναι άλλο θέμα. Πάντως υπάρχει μια φοβερή διακύμανση και διαφορά στις ποινές που επιβάλλονται. Εδώ μέσα, το μεγαλύτερο ποσοστό των κρατουμένων, μιλάμε για ένα ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό, είναι από ναρκωτικά, και ας μην είναι αυτό

γραμμένο. Έτυχε να δουλέψω εδώ στη φύλαξη και ξέρω πως είναι. Δεν μπορούμε να λέμε όμως ότι καταπολεμούμε το εμπόριο και αυτοί που είναι μέσα ως έμποροι να μην έχουν να αγοράσουν τσιγάρα. Αυτοί είναι οι έμποροι; Είναι δυνατόν; Αυτοί που είναι εδώ μόνο έμποροι δεν είναι. Και για μισό γραμμάριο , τρώνε δέκα χρόνια. Κάπως έτσι λειτουργεί το σύστημα.

- Υπάρχει απόσταση μεταξύ επιβαλλόμενης και εκτιώμενης ποινής; Πως επηρεάζει;
- Είναι κάποιο μέτρο που ευνοεί κάποιες καταστάσεις και ένα μέρος επαγγελματιών που ασχολούνται με αυτά τα θέματα, δηλαδή δικηγόρους και δικαστές. Είναι σίγουρα κάτι καλό , αλλά ευνοεί το όλο δικαστικό, δικηγορικό, και εισαγγελικό σύστημα. Είναι κατανοητό το γιατί το ευνοεί, αφού στην ουσία το συντηρεί. Με κάτι τέτοια είσαι συνέχεια στο δώσε, μέχρι που καταστρέφεται. Και αν δεν έχεις, τότε καταστρέφεται τελείως.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Πιστεύω ότι οι ποινές θα έπρεπε να είναι ως και καθόλου για τους χρήστες ουσιών. Ένας άνθρωπος που κάνει χρήση κάποιας ουσίας, για παράδειγμα ηρωίνης ή κοκαΐνης, καλώς ή κακώς, θέλει την ίδια αντιμετώπιση όπως ένας αλκοολικός που τον πηγαίνουν σε κάποιο νοσοκομείο. Η φυλακή φέρνει τα αντίθετα αποτελέσματα. Και στις κλοπές ίσως θα έπρεπε να είναι τα πράγματα διαφορετικά. Στις κλοπές δηλαδή ας πούμε μικρής αξίας. Για παράδειγμα, αν κλέψεις ένα περίπτερο ή ένα αυτοκίνητο και φας πέντε χρόνια κάθειρξη, το πιθανότερο είναι εδώ μέσα να καταλήξεις ηρωινομανής. Όποτε ποιο θα είναι το αποτέλεσμα;
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για οποιοδήποτε ίσως άλλο αδίκημα. Για ανθρωποκτονίες πραγματικά δεν ξέρω. Όπως π. χ. για το εμπόριο ναρκωτικών ουσιών. Ή για τα αδικήματα στα οποία αναφέρεται ότι καταχράστηκαν τεράστια ποσά, από το κράτος ή για την περίπτωση που κάποιος είναι τοκογλύφος. Και για τα κοινωνικά αδικήματα οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν τεράστια ευθύνη και πρέπει να δώσουν λόγο. Όμως κανένας δικαστής δεν έχω ακούσει να κατηγορηθεί, κανένας υπάλληλος του κράτους που κάνει κοινωνικό λειτούργημα. Περνάει τελείως απαρατήρητο.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Καθόλου. Υπάρχει τεράστια διαφθορά στο χώρο αυτό. Η αστυνομία μπορεί να δρα ανεξέλεγκτα και για αυτό κάνει κατάχρηση της εξουσίας της. Ο κάθε αστυνομικός είναι ο τελευταίος που θα ψάξουν αν πρόκειται για ναρκωτικά, ληστείες, οργανώσεις, ή ... οτιδήποτε τέλος πάντων.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;

- Δεν τα καταφέρνει στους τομείς που προαναφέραμε. Ίσως στις ανθρωποκτονίες τα καταφέρνουν κάπως. Και εκεί, ίσως επειδή μπαίνει το συναίσθημα και τέτοια.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Δεν μπορώ να σου πω τίποτα γιατί κοντεύω να χάσω την φωνή μου. Αυτό που νιώθω εδώ μέσα είναι πικρία λόγω της κοινωνικής αδικίας που υπάρχει. Οργή και αγανάκτηση. Γράφω καμιά φορά.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Το παιδί μου και η γυναίκα μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Καμία σχέση με σωφρονισμό. Καμία, καμία σχέση. Το πενήντα τοις εκατό εγκληματεί πάλι, ή μάλλον περισσότεροι. Οι ίδιοι και οι ίδιοι μπαίνουν φυλακή, οι υπόλοιποι που δεν εγκληματούν, δεν το κάνουν επειδή έχουν κάποιους πόρους. Η φυλακή φέρνει ψυχολογική καταρράκωση, διάλυση της οικογένειας και τίποτε παραπάνω.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Ναι, στα πάντα. Ιδιαίτερα ψυχικά, αισθάνομαι καταρρακωμένος. Καταρράκωση, τα λέει όλα. Βέβαια, είναι και άλλοι εδώ που σκέφτονται ότι δεν έχει το παιδί τους γάλα. Τι να πουν και αυτοί....
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου. Όμως στην πρώτη άδεια που πήρα σχετικά πρόσφατα, είδα μια αλλαγή στα πρόσωπά τους. Τους έχει περάσει η κοινωνία, δεν μπορώ να πω ακριβώς τι, αλλά ένα στιγμάτισμα στα πρόσωπά τους. Δεν είναι όπως ήταν πριν. Θα έχω σίγουρα πρόβλημα κοινωνικό. Οι οικείοι μου νιώθουν ντροπή, ξέρεις, έχεις πλέον πάνω σου την σφραγίδα του κακούργου. Η γενικότερη αντιμετώπιση όμως που θα έχω από τους άλλους, ίσως μπορέσει κάπου να ξεπεραστεί. Τα σοβαρότερα προβλήματα που θα αντιμετωπίσω θα είναι οικονομικά και οικογενειακά. Έχω τέσσερα χρόνια να δω και να χαρώ την γυναίκα μου και τα παιδιά μου.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι , εφόσον θα έκανε για αυτό για το οποίο τον ήθελα, και αφού έβλεπα την καλή αλλά και τη άσχημη πλευρά του.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Να υπάρξει από την πολιτεία μια φροντίδα για την οικογένεια του και για τον ίδιο με οποιοδήποτε τρόπο από οικονομική άποψη. Και μια ηθική συμπαράσταση. Όχι

να αντιμετωπίζεται ένας πρώην φυλακισμένος σαν να είναι το απόβρασμα. Βγαίνοντας από εδώ δεν σου ανοίγονται πόρτες, δεν σε βοηθά κανείς. Η πολιτεία είναι αυτή που ωθεί τους ίδιους ταλαίπωρους, την τάξη των φυλακισμένων δηλαδή, και πάλι στην φυλακή. Εδώ μέσα βλέπεις άλλοι να μαζεύουν γόπες, άλλοι τα σκουπίδια, ρούχα, βλέπεις άτομα με ειδικές ανάγκες...και όταν βγουν, πάλι τα ίδια.....

Συνέντευξη 19^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Τίποτα. Κάτι που μας κυνηγά.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Τρελαίνομαι. Αποφυλακίζομαι σε λίγο καιρό και σκέφτομαι να το βγάλω από το μυαλό μου και να μην ξανάρθω.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Ανάλογα την ποινή. Κάτι που πρέπει να δίνεται, και αν σκοτώσεις ειδικά, η ποινή να είναι ισόβια. Αυτοί που κάνουν ληστείες όμως είναι τοξικομανείς οι περισσότεροι και να τους στέλνουν σε ίδρυμα και όχι σε φυλακή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η ανεργία, γιατί δεν δουλεύεις, δεν έχεις λεφτά και κάπως θα πρέπει να ζήσεις. Και τα ναρκωτικά. Ξέρεις πόσοι φόνοι γίνονται από ναρκομανείς;
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Ξέρω ‘γω; αυτοί που τους αρέσει το αίμα, τρομοκράτες της 17 Νοέμβρη και τέτοιοι. Και οι ναρκομανείς που είπα πριν γιατί δεν μπορούν να ελέγξουν τον εαυτό τους.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Η εκτέλεση αυτού που σκότωσε. Γιατί ο φόνος είναι πραγματικά το έγκλημα. Ή να μπαίνουν ισόβια αυτοί, και ποτέ να μην βγαίνουν. Το κράτος πώς να βοηθήσει;, Σε τι; Αυτά που γίνονται, θα γίνονται πάντα. Και αυτοί που πρέπει να φύγουν από την μέση είναι οι Αλβανοί.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Καλές οι ποινές, καλό και το σύστημα. Και στην φυλακή περνάς ανάλογα. Εγώ έχω περάσει σχετικά καλά. Και ήταν δίκαιο που με έκλεισαν μέσα. Αν ήταν καλύτερα, θα ήταν και αυτό καλό. Και το πιο σωστό είναι οι διάφορες ευκαιρίες που σου δίνονται, τα διάφορα ευεργετήματα για να βγεις πιο νωρίς. Αυτό είναι πολύ καλό γιατί είναι σαν να σου δίνεται άλλη μια ευκαιρία.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;

- Για τους τοξικομανείς με χαρτιά γιατί αυτοί είναι πραγματικά άρρωστοι. Δεν θα έπρεπε να κάνουν καθόλου φυλακή , ότι και αν κάνουν. Να τους πηγαίνουν σε ιδρύματα. Εδώ ούτως ή άλλως υπάρχουν ναρκωτικά, δεν ξεφεύγουν. Που αλλού; Στην κλοπή; Στην ληστεία;
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους εμπόρους ναρκωτικών γιατί σκοτώνουν κόσμο, και για τους βιαστές και παιδεραστές να είναι οι ποινές πολύ σκληρές. Το παιδί τι φταίει; Έτσι δεν είναι;
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι, ούτε και στα ναρκωτικά κάνει τίποτα. Δεν την νοιάζει, δεν πάει , και με το δίκιο του , ο αστυνομικός να σκοτωθεί. Και πολλοί είναι τσάμπα μέσα στην φυλακή γιατί είναι αθώοι. Για αυτούς, κατά πολύ μεγάλο ποσοστό , φταίει η αστυνομία. Αθώνονται βέβαια στο δικαστήριο, έχουν κάνει όμως την υποδικία τους, και αυτό δεν είναι δίκαιο. Υπάρχουν βέβαια και καλοί αστυνομικοί, δεν είναι όλοι ίδιοι.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Στα ναρκωτικά, στους βιασμούς και σε τέτοια , τα κάνουν σωστά. Δεν τα καταφέρνουν καλά με τους Αλβανούς που έχουν σκοτώσει και ληστέψει την μισή Ελλάδα. Έχουν πιάσει δύο- τρεις και τους υπόλοιπους, ή δεν μπορούν , ή δεν θέλουν να τους πιάσουν. Το πρόβλημα στην Ελλάδα είναι οι Αλβανοί.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Δεν μου έρχεται τίποτα τώρα.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Ελευθερία, τι άλλο.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Οι περισσότεροι ξαναεγκληματούν, ένα είκοσι τοις εκατό συμμορφώνονται. Το υπόλοιπο ογδόντα , είναι στάνταρ στις φυλακές, είναι οι πελάτες της φυλακής και του συστήματος. Εγώ προσωπικά πιστεύω ότι είμαι στο είκοσι τοις εκατό γιατί μπήκα πρώτη φορά. Και αυτό το ογδόντα που λέγαμε τοις εκατό, επιστρέφει στην φυλακή. Εξε τον παίρνει από κάτω μόλις βγει. Κάνει έγκλημα κάπως εύκολα. Δεν βρίσκει δουλειά, δεν τον παίρνουν. Και αν βρει άνθρωπο μπροστά του , μπορεί και να τον σκοτώσει. Η φυλακή είναι το καλύτερο σχολείο. Τα βλέπεις όλα. Και σκέφτεσαι πολύ όσο είσαι μέσα αν θα κάνεις παρανομία. Η ελευθερία όμως δεν πληρώνεται και η αλήθεια είναι ότι σε αυτό σε βοηθά η φυλακή να βάλεις μυαλό και να προσέχεις περισσότερο.

- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Όχι τόσο πολύ. Είμαι μέσα δεκαπέντε μήνες. Και εδώ μέσα το 'χω αποφασίσει. Βγαίνω με αναστολή και πιστεύω να μην κάνω το ίδιο.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Στην οικογένειά μου, στην μητέρα μου δηλαδή, γιατί ο πατέρας μου έχει πεθάνει χρόνια τώρα. Στην αντιμετώπιση του κόσμου θα έχω κάποιο πρόβλημα γιατί είμαι από επαρχία, από χωριό, και εκεί ξέρεις, τα πράγματα είναι ακόμα πιο περίεργα. Ειδικά αν έχεις κάνει φυλακή. Δουλειά ευτυχώς έχω, είμαι αγρότης με κάποια λίγα κτήματα, αλλά γενικά θα κυνηγάω το μεροκάματο. Δεν ξαναπέφτω στην παρανομία.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι, θα τον εμπιστευόμουν, εκτός και αν μου προτείνει παρανομία. Για νόμιμη δουλειά ή οτιδήποτε άλλο εκτός παρανομίας, θα τον εμπιστευόμουν.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Μάλλον τα χρήματα. Κάπου εκατό εκατομμύρια καλά δεν θα ήτανε;

Συνέντευξη 20^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Ότι νόμος δεν υπάρχει. Για μένα τουλάχιστον καθόλου. Ή υπάρχει για τους αδύναμους.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Δεν μπορώ να πω τι είναι για τον καθένα. Αυτό που έκανα εγώ , για μένα δεν ήταν αδίκημα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Δεν μου λέει πραγματικά τίποτα.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η όχι καλή παιδεία και ο τελείως κοινωνικός αποπροσανατολισμός. Γιατί, άλλα σου προβάλλουν και άλλα κάνουν στην ουσία. Η κοινωνία γενικά σου προβάλλει ένα ποτήρι, και σου πασάρει στην συνέχεια ένα μπουκάλι. Αυτό δεν είναι αποπροσανατολισμός; Αλλού θέλει να σε πάει και αλλού τελικά σε πηγαίνει. Και τα ΜΜΕ είναι κάποιος λόγος, γιατί επηρεάζουν εντελώς αρνητικά τα παιδιά.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Δεν ξέρω τι να σου απαντήσω, όχι. Ό, τι μαθαίνεις στον καθένα , αυτό κάνει. Οι αλλοδαποί για παράδειγμα, ήρθαν εδώ και δεν ήξεραν τι να κάνουν, δεν τους έδειξε και δεν τους είπε κανείς. Και από όσους ξέρω εγώ, έχουν και πολύ λιγότερη παιδεία. Ό, τι τους προβάλλουμε, αυτό παίρνουν. Και αφού τους έχουμε συνέχεια στην εκμετάλλευση.....
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Η καλύτερη παιδεία, η καλυτέρευση των media. Πολλά πράγματα γενικά. Να βάλουν σε κάποια καλούπια τις υψηλές κοινωνικές τάξεις, παρά στις κατώτερες. Αυτές οι τάξεις είναι που έχουν τα πολλά λεφτά, είναι ευκατάστατες. Και είναι πιο άδικοι αυτοί, οι μεγάλης εμβέλειας. Η πολιτεία πρέπει να τις συνεφέρει κάπως.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Εγώ να σου πω έφαγα λίγα για αυτά που έκανα. Σε άλλους έχει φερθεί σωστά το όλο σύστημα. Υπάρχουν βέβαια και άσχημες διακρίσεις. Ένας έκλεψε μια κότα και μπορεί να έφαγε είκοσι χρόνια, και άλλος που είναι βιαστής, πέντε. Και αυτό με κάποιες μειώσεις της ποινής , επειδή έχει κάποια μέσα και ο άλλος όχι. Και αυτό είναι πρόβλημα. Είναι γενικά καλύτερα να βγάλει κάποιος την ποινή του και

να ξέρει από την αρχή οριστικά πόση είναι αυτή. Όχι ότι είναι κακό η λιγότερη φυλακή από αυτήν που σου είχαν πει στην αρχή. Η διαδικασία είναι πολύ κακή. Έτσι, οι περισσότεροι γίνονται όλο και περισσότεροι ρουφιάνοι. Ο καθένας πολεμά για την ελευθερία του με όποιον τρόπο μπορεί, ακόμα και με το να ρουφιανεύει. Είναι δηλαδή τελείως ξεφτιλισμός το ότι συμβαίνει. Σαπίζει το όλο σύστημα όταν από δέκα χρόνια κάνεις τρία. Δεν υπάρχει δικαιοσύνη, αλλά παντού παράθυρα. Λες και οι νόμοι φτιάχτηκαν για να υπάρχουν τα διάφορα παράθυρα. Καθένας μαθαίνει αναγκαστικά να ελίσσεται, και αν έχει λεφτά να λαδώνει και τα πράγματα για αυτόν να είναι πιο εύκολα από ότι για άλλους.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;
- Σε όλα τα αδικήματα πρέπει οι ποινές να είναι πιο ελαφρές, σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα. Στην Ελλάδα υπάρχουν οι πιο αυστηρές ποινές. Ίσως όμως περισσότερο σε ότι αφορά τα οικονομικά εγκλήματα, ειδικά σε αυτά που είναι κάπως βαριά. Στις ληστείες τραπεζών για παράδειγμα δεν θα έπρεπε να είναι οι ποινές τόσο μεγάλες. Δίνουν ποινές σε αυτές τις περιπτώσεις είκοσι χρόνων, και αν κλέψει κανείς κάποιον ιδιώτη, του δίνουν πέντε. Στην περίπτωση όμως των τραπεζών, δεν γίνεται κανένας φτωχότερος.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για το αδίκημα του βιασμού. Και το να κλέψεις κάποιον συμπολίτη σου, όχι το κράτος, γιατί αυτό δεν λέει τίποτα. Και για τους φόνους, αν και εξαρτάται από τον λόγο που έγινε ο φόνος. Σκληρότερη τιμωρία αξίζει βέβαια σε αυτόν που αρέσει να σκοτώνει και όχι σε αυτόν που σκότωσε σε μια ιδιαίτερη συγκυρία. Και για τους παιδεραστές και αιμομίκτες. Αυτούς πρέπει να τους κάνουν κιμά, κεφτεδάκια, ... ότι χειρότερο τέλος πάντων. Και αυτούς που χειροδικούν στα παιδιά.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Βοηθά εκεί που θέλει. Κυνηγά τους σωστούς και άλλα τομάρια τα ευεργετεί. Από κάποιους τα παίρνουν, σίγουρα, και από άλλους όχι, γιατί δεν τα έχουν. Και αυτούς κλείνουν μέσα. Έναν ληστή μπορεί και να τον κατακρεουργήσουν, έναν νονό της νύχτας δεν θα τον πειράξουν καθόλου.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Η αστυνομία είναι σε πολύ λίγα θετικά καθόλου αποτελεσματική, και σε πολλά αρνητικά, πολύ αποτελεσματική. Κάπως έτσι συμβαίνει. Εγκληματεί η ίδια και πολλές φορές ο νόμος είναι υπέρ της. Όπως στην περίπτωση της πράσινης κάρτας, στην προστασία που πουλάν σε διάφορα μαγαζιά, στην κάλυψη μεγάλου κεφαλαίου. Κάποιον άλλον θα τον ξεφώνιζαν στα media.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;

- Την «Αλάνα» του Νταλάρα. Το τραγουδάω από μικρό παιδί.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Ότι δεν μπορώ να δω το παιδί μου. Δεν το επιτρέπω και εγώ να έρθει εδώ να με δει εδώ μέσα. Είμαι υπεύθυνος, υπόλογος για αυτό που έκανα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Το ενενήντα οκτώ τοις εκατό πέφτει ακόμα πιο βαθιά στην παρανομία. Δεν σωφρονίζονται και διαπραγματεύονται την ελευθερία τους όσο είναι μέσα με διάφορους τρόπους. Η φυλακή θα έπρεπε να είναι κάτι το ιερό. Όμως δεν υπάρχει σωφρονισμός από το σύστημα, δεν κοιτά τίποτα. Η αστυνομία κατακρεουργεί. Και το σωφρονιστικό σύστημα δεν είναι σωστό. Είναι κάποιιοι εδώ που...όσο φέρνουν εξάρεις στα ζάρια τους είναι μάγκες. Όταν φέρνουν ασσόδυο, συμβιβάζονται και ...εκεί χαλάει το πράγμα. Και το τι θα κάνεις μετά την φυλακή , εξαρτάται από το τι θέλει ο εαυτός σου. Ο δρόμος που επέλεξες. Βλέπεις την φυλακή , φεύγεις, και ή γυρνάς στην παρανομία, ή .. ξέρω 'γω, γίνεσαι βοσκός. Κάπως έτσι....
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Όλους τους επηρεάζει η φυλακή. Είναι το υλικό που υπάρχει εδώ μέσα. Όλοι σχεδόν οι κρατούμενοι είναι χάλια. Άλλοι θα έπρεπε να βρίσκονται και κάπου χειρότερα. Και τρεις ορόφους κάτω από εδώ. Κάποιοι καλώς είναι εδώ. Ελπίζω γενικά να μην με έχει αλλάξει η φυλακή προς το χειρότερο.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα πάρω το παιδί και θα γυρίσω στο χωριό μου. Δεν ξέρω ακριβώς τι θα κάνω ακόμα. Και δεν πιστεύω ότι θα αντιμετωπίσω κανένα πρόβλημα. Αν είσαι σωστός άνθρωπος, ...δεν σε ενδιαφέρει η αντιμετώπιση του κόσμου. Δουλειά ευτυχώς έχω. Ο άνθρωπος ότι θέλει βρίσκει. Δεν ξέρω τι κοινωνικό πρόβλημα θα αντιμετωπίσουν άλλοι.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Σε καμία περίπτωση. Το ενενήντα οκτώ τοις εκατό αυτών που έχουν φυλακιστεί, είναι τελείως σάπιοι. Εγώ ήμουν ληστής και αναρχικός, είχα κάποια ιδεολογία. Εδώ κανένας δεν έχει ιδεολογία, κάνουν πράγματα καμιά φορά μόνο και μόνο από κακία.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Να έχει το μυαλό του πάνω από όλα. Δεν του δίνει κάτι η κοινωνία, σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται να τον βοηθήσει κανείς. Να έχει λογική και ξεκαθαρισμένο το μυαλό του. Ακόμη, να είναι σωστός κρατούμενος πριν βγει έξω.

Συνέντευξη 21^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Κάτι που πρέπει να τηρούμε. Κάτι που χωρίς αυτό δεν θα υπήρχε κοινωνία.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Κάτι ενάντια στο νόμο. Παράπτωμα του εαυτού μας.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Δεν ξέρω, κάτι το άσχημο πάντως.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Τα λεφτά. Τα οικογενειακά προβλήματα μπορεί να επηρεάσουν. Γενικά το πώς μεγαλώνει ένας άνθρωπος, σε τι περιβάλλον.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Αυτοί που δεν έχουν λεφτά και έχουν διάφορα οικονομικά προβλήματα. Και αυτοί που παίρνουν ναρκωτικά μπορεί να εγκληματήσουν.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Δεν με απασχολεί και δεν έχω κάτι να σου πω συγκεκριμένα.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Χάλια το σύστημα και τις ποινές τις κοπανάνε. Και που τα μειώνουν καμιά φορά και βγαίνεις έξω πιο γρήγορα, πάλι πολλά είναι. Και όσο περισσότερο μένεις μέσα, τόσο χειρότερος γίνεσαι. Και έτσι δεν υπάρχει σωφρονισμός.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;
- Για όλες τις ποινές. Να πηγαίνουμε πιο γρήγορα στα σπίτια μας.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Δεν θα έπρεπε να είναι χαλαρές για τους φόνους. Ο φόνος δεν μοιάζει με κανένα άλλο αδίκημα. Θα πρέπει να τιμωρείται αυστηρά. Από την άλλη όμως, όλα μπορούν να τύχουν στον καθένα και δεν μπορώ να πω συγκεκριμένα.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;

- Ότι μπορεί κάνει και αυτή. Δρα βέβαια και σε νόμιμα, αλλά και παράνομα πλαίσια. Πενήντα- πενήντα είναι αυτά.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Μόνο στα ναρκωτικά και αν. Σε τίποτα πιστεύω δεν είναι αποτελεσματική.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Τίποτα.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Εγκληματούν. Είναι το περιβάλλον τέτοιο και δεν υπάρχει σωφρονισμός. Δεν υπάρχει εδώ άτομο να σου πει δυο καλές κουβέντες. Όποιος μιλήσεις, έχει να σου πει μόνο για κάποια απατεωνιά, να σου βάλει μια ιδέα για κάποια παρανομία. Άσχετα από το αν κοιτάς την πάρτι σου. Υποτίθεται ότι εδώ οι παράνομοι σωφρονίζονται και δεν κάνουν άλλα εγκλήματα. Αλλά τα εγκλήματα αυξάνονται.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Ναι. Μου λείπουν έξω η οικογένεια και αυτά, έβαλα μυαλό. Θα προσπαθήσω να κρατηθώ μακριά.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Στο σπίτι μου και στην οικογένειά μου. Θα μπω σε ένα πρόγραμμα. Δουλειά θα βρω εκατό τοις εκατό. Και η αντιμετώπιση του κόσμου επειδή μπήκα φυλακή, δεν με απασχολεί καθόλου.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Δεν θα εμπιστευόμουν κανέναν, γενικώς.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Πρόβλημά του. Ο εαυτός του.

Συνέντευξη 22^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Ότι ο νόμος δεν είναι ο ίδιος για όλους. Αν έχεις χρήματα, ο νόμος είναι με το μέρος σου. Τα χρήματα τείνουν να αντικαταστήσουν τον νόμο και τα χρήματα είναι στην ουσία ο νόμος.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Με μια λέξη ότι και να πω....είναι κατακριτέο το αδίκημα ότι και να είναι. Πάντα είναι αδίκημα ότι και να είναι.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Ότι δεν υπάρχει δικαιοσύνη. Αν και το αδίκημα πρέπει να έχει ποινή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Να σου πω... Εδώ συζητώ με πολλούς. Και ξέρεις που καταλήγω; Κύριο στοιχείο είναι η κακή ψυχολογική κατάσταση. Και η μορφωτική κατάσταση αυτού που κάνει το έγκλημα. Αν κάποιος είναι καλλιεργημένος, είναι δύσκολο να εγκληματήσει. Αντίθετα, αν κάποιος δεν είναι, το πιο πιθανό είναι να φερθεί σκληρά στην πρώτη πίεση. Το διαπίστωσα αυτό που σου λέω. Είναι η αδυναμία χαρακτήρων και η αδυναμία να συγκρατήσει κάποιος τα νεύρα του. Υπάρχουν βέβαια και οικονομικοί λόγοι που κάποιος κάνει έγκλημα, αλλά και αυτό είναι συνάρτηση του περιβάλλοντος που μεγάλωσε ο καθένας.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Αυτοί που δεν είναι καλλιεργημένοι, όπως είπα πριν. Και αυτοί που είναι αδύναμοι χαρακτήρες. Φταίει και σε μερικούς ότι έχουν μεγαλώσει σε αρνητικό περιβάλλον και έχουν οι περισσότεροι αρνητικές ψυχολογικές βάσεις.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Νομίζω η καλύτερη παιδεία και η καλύτερη δικαιοσύνη. Χρειάζεται και στήριξη των ατόμων που έχουν κάποια ψυχολογικά προβλήματα, κάποια πρόνοια δηλαδή. Στην Γερμανία δηλαδή θα έρθει κάποια κοινωνική λειτουργός να έρθει να σε ρωτήσει τι ακριβώς κάνεις και αν θέλεις μια κάποια βοήθεια, ειδικά στις οικογένειες που μπορεί να υπάρχει κάποιο πρόβλημα. Εδώ τίποτα από αυτά δεν γίνεται. Σε θέματα δομής και στήριξης, είμαστε ακόμα Βαλκάνιοι, δεν είμαστε Ευρωπαίοι που λέμε. Είναι και η κοινωνική δομή που είναι τόσο διαφορετική σε εμάς.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;

- Δεν μπορώ να πω ότι είναι.... Δεν είναι κοινωνικό σύστημα. Εγώ για παράδειγμα, δεν πλήρωσα τριάντα πέντε χρόνια ΙΚΑ και με κλείσανε για υπεξαίρεση. Όμως δεν είναι υπεξαίρεση. Από ποιον έκλεψα;. Όχι, το σύστημα δεν είναι δίκαιο, και οι ποινές είναι το ίδιο άδικες. Βέβαια, η ποινή είναι το συνεπακόλουθο της πράξης που έκανες. Πρέπει να υπάρχει, αλλά να είναι δίκαιες. Το μόνο καλό του συστήματος, είναι ότι ποτέ σχεδόν δεν κάνεις τόσα χρόνια όσο σου βάζει ο δικαστής. Γίνονται εφέσεις, δουλεύεις, παίρνεις αναστολή, ακόμα και καμιά φορά ότι βγαίνεις με άδειες. Είναι πολύ καλό αυτό γιατί δίνει ευκαιρίες. Η φυλακή περνάει πολύ δύσκολα. Ειδικά όταν δεν έχεις να κάνεις κάτι εδώ μέσα, όλα κακά πράγματα σκέφτεσαι. Άμα δουλεύεις εδώ μέσα, γίνεσαι δημιουργικός, πρέπει να απασχολείσαι. Δεν έχεις και πολύ χρόνο έτσι να σκέφτεσαι άσχημα πράγματα. Δεν διαλύεσαι, δεν φθείρεσαι.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για τα οικονομικά προβλήματα νομίζω ότι οι ποινές θα έπρεπε να είναι αλλιώς. Αυτοί που κάνουν τέτοια εγκλήματα, είναι άνθρωποι που μπορούν να βοηθήσουν και να προσφέρουν στην κοινωνία. Δεν είναι ίδιες οι συνθήκες που εγκληματούν σε σχέση με κάποιον άλλον εγκληματία, που κάνει δηλαδή κάποιο άλλο έγκλημα. Εγώ κατηγορούμαι για οικονομικό έγκλημα και αναγκάστηκα να κλείσω την επιχείρησή μου από την οποία έτρωγαν ψωμί γύρω στις εκατό οικογένειες. Δεν είναι έγκλημα που μέινανε άνεργοι τόσοι άνθρωποι και δεν μου δόθηκε κάποια ευκαιρία να κρατήσω την δουλειά μου και να επανορθώσω και το λάθος μου; Και για τους χρήστες νομίζω ότι θα έπρεπε να είναι αλλιώς. Είναι αμαρτία από το Θεό να τους βάζουν εδώ. Θα πρέπει να τους βάζουν κάπου για απεξάρτηση και για βοήθεια. Εδώ είναι έγκλημα που τους βάζουν.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους εμπόρους ναρκωτικών, τους βιαστές και τους παιδεραστές. Και η εμπειρία μου εδώ λέει ότι αυτός που βίασε κάποιο αγόρι, κάποιο μικρό παιδί, πλήρωσε εγγύηση και έφυγε σχεδόν αμέσως. Αυτή είναι η Ελληνική δικαιοσύνη. Αυτούς πρέπει να τιμωρήσουν, αυτοί είναι τα καρκινώματα της κοινωνίας.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι, δεν βοηθά. Δεν βοηθά γιατί είναι διαβρωμένη σε μεγάλο βαθμό. Γιατί χρηματίζεται και βοηθά τους παράνομους, προς πάσα κατεύθυνση, ότι έγκλημα και αν έχουν κάνει.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Κοίταξε, δεν είναι όλοι οι αστυνομικοί κακοί. Το σύνολο χαρακτηρίζεται έτσι από κάποιους. Είναι γενικά καλοί στην φύλαξη. Η παρουσία τους προκαλεί αποτροπή για μερικούς. Και στα τροχαία είναι πολύ αποτελεσματική. Δεν είναι καλή στην εξαφάνιση των κυκλωμάτων της νύχτας γιατί και η ίδια η αστυνομία κερδίζει από αυτά.

- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι. Δεν μου έρχεται κάτι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Το παιδί μου. Και αισθάνομαι τύψεις για το ψυχολογικό πρόβλημα που του δημιούργησα. Με απασχολεί πολύ αυτό το ζήτημα. Αναγκάστηκε να διακόψει τις σπουδές του για να δουλέψει. Είχαμε χάσει την μαμά μας εδώ και πολλά χρόνια και το παιδί είχε κολλήσει πάνω μου, κοντά μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Όχι δεν συμμορφώνονται, γίνονται μάλιστα και πολύ χειρότεροι. Εδώ στην φυλακή δεν υπάρχει τάξη. Δεν είναι δυνατόν να κοιμάσαι με εγκληματίες, ναρκομανείς, και να μην... Λέγε, λέγε το πιθανότερο είναι να γίνεις εγκληματίας εδώ μέσα παρά άνθρωπος σωστός και να μην κάνεις κάποιο έγκλημα. Υποτίθεται ότι η φυλακή σε σωφρονίζει, αλλά καμία σχέση. Προωθεί σε ακραίες καταστάσεις τους ήδη επιρρεπείς στο κακό. Τους εξωθεί στο κακό. Όταν βάζεις τον μεγαλέμπορα να κοιμάται μαζί με τον ναρκομανή, το πιθανότερο είναι να υπάρξει προαγωγή των ναρκωτικών παρά καταπολέμησή τους. Δεν φτιάχνει ανθρώπους η φυλακή, μόνο χαλάει.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Πολύ. Εδώ δεν ακούς τίποτε άλλο, παρά για παρανομίες. Δεν έχεις κάτι να συζητήσεις, κάτι το ευδόκιμο και βοηθητικό. Ψυχολογικά έχω επηρεαστεί πάρα πολύ. Πριν μπω εδώ μέσα ήμουν πολύ αυθόρμητος, πολύ χαρούμενος και γενικά ευχάριστος. Τώρα νιώθω ότι τσαλάκωσαν τον εγωισμό μου και τον ανθρωπισμό μου.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου και στο παιδί μου. Και θα δυσκολευτώ να ξαναβρώ τον εαυτό μου και να ξαναγίνω ενεργό μέλος της κοινωνίας. Έχω τις φοβίες, γιατί νιώθω ότι εδώ πολλές αξίες που είχα καταπιέζονται. Για να κυριαρχήσουν και πάλι οι αξίες που είχα θα χρειαστεί σίγουρα κάποιος χρόνος. Και οικονομικά προβλήματα θα συναντήσω , σίγουρα. Με τις γνωριμίες όμως που έχω, ίσως μπορέσω να βρω κάποια δουλειά. Βέβαια η αντιμετώπισή τους θα είναι διαφορετική. Η φυλακή πάντα ακούγεται φυλακή.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Εξαρτάται για μένα για ποιο αδίκημα είχε πάει φυλακή. Γενικά όμως θα τον εμπιστευόμουν. Αρκεί να μην είναι παλιάνθρωπος και κλέφτης και να μην έχει κάνει βαριά αδικήματα από δόλο.

- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Νομίζω η ψυχολογική στήριξη. Εάν πείσουν αυτό το άτομο με κατάλληλη στήριξη ότι το έγκλημα δεν είναι η λύση, είναι απλά ο εύκολος τρόπος και δεν είναι κάτι σωστό ή πρέπον. Δεν είναι η λύση το έγκλημα. Η κοινωνία γενικά πρέπει να βοηθήσει. Να του δείξει τι έχει να κάνει, τι μπορεί να κάνει και υπό ποιες συνθήκες. Όμως τα πράγματα είναι διαφορετικά για αυτούς που έχουν κάνει διαφορετικά εγκλήματα, για παράδειγμα εγκλήματα για οικονομικούς λόγους ή για λόγους τιμής. Οι λόγοι είναι διαφορετικοί και εκεί χρειάζονται άλλα πράγματα και άλλες παροχές.

Συνέντευξη 23^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Ότι για μερικούς ισχύει και για άλλους όχι. Για κάποιους, ναι ισχύει και είναι αυτοί που έχουν γενικά καλύτερη μεταχείριση.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Κάτι που είναι άσχημο και κακό να συμβαίνει.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Είναι ότι χειρότερο. Είμαι άνθρωπος που έχω ευαισθησίες και θέλω να τις διατηρήσω, και γενικά είναι κάτι κακό.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Το να είσαι χρήστης χασίς και κοκαΐνη, όπως εγώ. Δεν πρέπει να κάνω φυλακή με άλλους που δεν ξέρω και εγώ τι εγκλήματα έχουν κάνει. Δεν είναι όλα τα εγκλήματα ίδια. Δεν μπορώ να είμαι εγώ μαζί με έναν κλέφτη. Ψυχολογικά οι χρήστες δεν είναι καλά, χρειάζονται υποστήριξη ψυχολογική και τέτοια. Στην εγκληματικότητα οδηγεί το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ίσα δικαιώματα και ότι υπάρχει γενικά αδικία. Βλέποντας τα... την εκμετάλλευση που υπάρχει... υπάρχει γενικά αδικία στον κόσμο. Άλλοι μπορεί και να τα έχουν όλα, και να μην εκτιμάνε τίποτα και να πατάνε πάνω σε όλους τους άλλους. Άλλοι μπορεί να μην έχουν τίποτα και μια ζωή να παρακαλάνε.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Αυτοί που παίρνουν ναρκωτικά. Εγώ παίρνω κοκαΐνη. Η κόκα σου φέρνει ένταση και εγώ είμαι πολύ ανήσυχος, όπως βέβαια και όλοι όσοι παίρνουν ναρκωτικά.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Οι ανθρώπινες σχέσεις να ήταν πιο ειλικρινείς. Να μην σε βρίζουν εδώ μέσα. Και εδώ δεν σέβονται τίποτα ξέρω ‘γω, δεν σέβονται τίποτα ούτε έξω. Αυτό ισχύει και για εσάς τις γυναίκες. Δεν κοντάμε πια να μιλήσουμε στις γυναίκες. Ακόμα και μικρές, την έχουν δει κάπως. Δεν ξέρουμε πια οι άντρες πώς να φερθούμε.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Οι ποινές που δίνονται είναι γενικά καλές. Η δική μου ήταν καλή. Δεν ξέρω λεπτομέρειες γενικά για τις ποινές. Όμως οι περισσότεροι είναι απατεώνες και όταν κάνουν κάποιο αδίκημα, πρέπει να τιμωρηθούν.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επεικείς, και γιατί;
- Για του χρήστες. Αυτοί είναι τα πιο ταλαιπωρημένα άτομα. Δεν είναι το ίδιο με άλλα αδικήματα. Εμένα το ότι ήρθα εδώ με έχει κόψει, με έχει...δεν μπορεί να είμαι το ίδιο με έναν νταβατζή που είναι εδώ μέσα. Δεν είμαστε στην ίδια κατηγορία εγώ και αυτός. Και για τα διπλώματα , γιατί το ένα φέρνει το άλλο. Τα διπλώματα οδήγησης εννοώ. Εγώ τραβιόμουνα πόσο καιρό γιατί έπεσε πάνω μου ένας γέρος , ήμουν βέβαια λιώμα, και ενώ δεν έφταιγα, τραβιόμουνα γιατί δεν είχα δίπλωμα. Αυτό δεν είναι δίκαιο.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους φόνους. Ακόμα και γάτα να σκοτώσεις. Η ζωή είναι ανεκτίμητη. Και οι νταβατζήδες πρέπει να τιμωρούνται αυστηρά και γενικά οποιοσδήποτε εκμεταλλεύεται κόσμο ή οτιδήποτε.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Κάνει και αυτή ότι μπορεί. Όμως με τόσο κόσμο που μπαινοβγαίνει στην Ελλάδα, δεν μπορεί να κάνει και πολλά. Έγιναν πια όλα στην Ελλάδα διαμπερές.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Γενικά στην δουλειά της πιστεύω ότι είναι πολύ σωστή.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Ναι, ένα της Αντζυ Σαμίου, το «προτού να σε γνωρίσω» που λέει στο ρεφρέν. Θυμήθηκα πως το λένε, «Παράλληλη αγάπη».
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Το ότι δεν είχα ποτέ σχέση με γυναίκα. Και εδώ αυτό με νοιάζει πιο πολύ. Έρχονται εδώ των άλλων στα επισκεπτήρια και τους βλέπουνε και εγώ νιώθω κάπως που Δε έχω ούτε και είχα ποτέ.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Δεν ξέρω τι να σου πω. Ακούω πολλά εδώ. Μάλλον όμως πρέπει να συμμορφώνονται γιατί σε κανέναν δεν αρέσει. Ούτε και εμένα προσωπικά και δεν θα ήθελα να γυρίσω ποτέ. Οπότε θα συμμορφωθώ, αναγκαστικά. Μόνο για την περίπτωσή μου μπορώ να μιλάω.
- Η φυλακή σας επηρέασε;

- Ναι , και περισσότερο έχει επηρεάσει το λεξιλόγιό μου. Δεν μπορώ να βγω και να μιλήσω όπως μιλούσα πριν μπω. Με έχει κάνει και λίγο αναισθητο η φυλακή, δεν μπορώ να καταλάβω ακριβώς πως με άλλαξε. Εδώ με βρίζουν και δεν αντιδρώ. Λες να είμαι κάπως έτσι και έξω; Δεν ξέρω πραγματικά πως θα αντιδράσω.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στο χωρίο μου, στην οικογένειά μου. Έχω κόψει και τη κόκα από τον Σεπτέμβριο, Οκτώβριο. Μπορεί βέβαια και να πω , κάτι που δεν θέλω με τίποτα να κάνω, αλλά ποτέ δεν ξέρεις. Έχω και δουλειά, είμαι αγρότης. Και όσο για τους άλλους, και στην άδεια που πήρα, είχα φυσιολογική αντιμετώπιση. Οι φίλοι μου, ο κύκλος μου, χάρηκαν που με είδαν. Βέβαια, δεν ξέρω τι λένε από πίσω μου.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Αν είχε κάνει το ίδιο αδίκημα με εμένα, μπορεί και να τον εμπιστευόμουν. Εξαρτάται βέβαια και από το τι άτομο θα είναι. Αν είχε κάνει ληστείες όμως για παράδειγμα, δεν νομίζω ότι θα τον εμπιστευόμουν. Αν είχε κάνει φυλακή για χρήση και αυτός, δεν θα είχα πρόβλημα μάλλον , γιατί θα είχαμε κάποιο κοινό σημείο, θα είχαμε περάσει το ίδιο κανάλι. Δεν θα το έκανα με κάποιον που είχε κάνει άλλο αδίκημα.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Να τον δέχονταν όλοι οι υπόλοιποι όπως είναι. Να είχε κάποια στήριξη και να τον δέχονταν οι άλλοι όπως είναι. Εγώ όλους τους σεβόμουν όπως και να ήταν. Τώρα και οι άλλοι πρέπει να με δεχτούν για να με βοηθήσουν και να μην ξαναπέσω.

Συνέντευξη 24^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Μου έρχεται στο νου η ποινή. Και το γεγονός ότι πρέπει να αλλάξουν οι ποινές. Δεν μπορεί να τρώς από δύο χρόνια ως και οκτώ για ναρκωτικά.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Κάποιος που έχει παραβιάσει τον νόμο και έχει βλάψει κάποιον ή τον έχει κλέψει.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Η φυλακή. Η φυλακή αν δεν έχεις λεφτά. Αν έχεις είναι κάτι άλλο και όχι φυλακή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Νομίζω ότι είναι η ανεργία. Άμα κάποιος δεν έχει δουλειά και λεφτά δηλαδή. Τότε μπορεί και να διαπράξει κάποιο αδίκημα. Και η οικογενειακή κατάσταση κάποιου παίζει ρόλο, να είναι δηλαδή από μια διαλυμένη οικογένεια και να μην τον έχει κάποιος μεγαλώσει σωστά ή να μην έχει κάποιον να του δείξει τι είναι σωστό και τι λάθος. Άλλα μπορεί βέβαια να είναι και στον χαρακτήρα του ανθρώπου, να το έχει μέσα του για παράδειγμα να κλέβει, να είναι ο όλος τρόπος ζωής τους παράνομος.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι άνεργοι όπως είπα και πριν. Είναι και οι καταστάσεις που μπορεί καμιά φορά να κάνουν κάποιον να κάνει κάτι κακό. Αν κάποιος πειράζει π. χ. το παιδί σου , είναι λογικό να θέλεις να πάρεις εκδίκηση. Και το σπίτι όλο παίζει κάποιο ρόλο. Η οικογενειακή κατάσταση του καθένα και οι παρέες του. Τους φίλους τους διαλέγουμε, αλλά καμιά φορά μπορεί και να μας παρασύρουν. Αν κάνεις παρέα με κλέφτες, δεν είναι δύσκολο να σε βάλουν και εσένα στο κόλπο.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Να έχει ο κόσμος δουλειές. Θα μπορούσε να υπάρχει και παρακολούθηση στα σχολεία των παιδιών, ειδικά αυτών που έχουν προβλήματα με την οικογένειά τους, ή έχουν τον πατέρα τους φυλακή , ξέρω εγώ. Να υπάρχει μια παρακολούθηση των παιδιών αυτών από την κοινωνική υπηρεσία. Και να μην υπάρχει ανεργία βέβαια.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Άδικο το ποινικό σύστημα, άδικο. Για να σου δώσω να καταλάβεις, κάποιον μπορεί να τον προφυλακίσουν για κάποιο καιρό και μετά, αφού έχει περάσει

κάμποσο καιρό στην φυλακή, μπορεί στο δικαστήριο να κριθεί αθώος λόγω αμφιβολιών. Και λόγω αμφιβολιών για να μην ζητήσει αποζημίωση από την όλη φάση και έχουν να λογοδοτήσουν και αυτοί που κρίνουν. Από την άλλη, αυτό, που αργότερα δηλαδή από μια πρώτη δική μπορείς να πας στο εφετείο και να σου αναγνωρίσουν ότι δεν είχες μια σωστή δίκη και να σου μειώσουν την αρχική ποινή, είναι πολύ καλό. Δίνει κάποιες ελπίδες ότι θα βγεις ποιο γρήγορα. Όμως πιο δικαστήριο είναι σωστό, το πρώτο ή το δεύτερο; Και αν δεν έχεις χρήματα να τραβήξεις την διαδικασία, τι θα κάνεις, θα κάνεις όλη την ποινή;

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για την χρήση και όχι το εμπόριο των ναρκωτικών, οι ποινές θα πρέπει να είναι πιο ελαφρές. Και όταν κάποιος κλέβει για να επιβιώσει η οικογένειά του, το ίδιο. Είναι θέμα επιβίωσης τότε και θα πρέπει να βοηθηθεί με κάποιον τρόπο. Πιστεύω ότι και το ίδιο πρέπει να ισχύει και για κάποιον που κάνει κάποιο αδίκημα και είναι σε κατάσταση αυτοάμυνας.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τον βιασμό παιδιών. Κανονικά θα έπρεπε αν πειράζει κάποιος ένα παιδί, να του αφαιρεθεί ακόμα και η ζωή.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Νομίζω ότι γενικά βοηθά. Η παρουσία της καμιά φορά αρκεί. Και μόνο που την βλέπει κάποιος που πρόκειται να κάνει κάτι, φοβάται.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Ναι. Τα καταφέρνει καλύτερα όταν πρόκειται για παράδειγμα για φόνο. Και αυτό, ακόμα καλύτερα βέβαια αν πρόκειται για κάποιον σημαντικό άνθρωπο, π. χ. για κάποιον βουλευτή. Τότε, ακόμα καλύτερα. Αντίθετα, δεν τα καταφέρνει σε περιπτώσεις που αφορούν κάποιο λάδωμα που θα μπορούσαν να πάρουν, όπως τον τζόγο. Γενικά, άμα θέλουν μπορούν τα πάντα.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η επαφή με την φίλη μου, την κοπέλα μου, και γενικά η επαφή με τον κόσμο.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;

- Πιστεύω ότι όσοι φυλακίζονται, δεν συμμορφώνονται, αλλά απλώς προσέχουν περισσότερο. Μερικοί κιάλας είναι και επαγγελματίες παράνομοι και μαθαίνουν να προσέχουν περισσότερο. Η φυλακή υποτίθεται ότι σε τιμωρεί για κάποιο αδίκημα. Και όντως σε τιμωρεί, αλλά δεν αλλάζει στην ουσία και τίποτα. Τα ίδια κάνεις και όταν βγεις, μπορεί και χειρότερα. Εκτός και αν έχεις έστω και ένα άνθρωπο να σε στηρίξει. Θεωρώ τον εαυτό μου τυχερό που έχω κάποιον να το κάνει. Δεν θα ήθελα να ξαναγυρίσω στην φυλακή.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Ναι μου άλλαξε τον τρόπο σκέψης. Στην πραγματικότητα, μου τον περιόρισε. Καμιά φορά πιάνω τον εαυτό μου να πέφτει σε κενό, να κοιτά για ώρα κάτι χωρίς να σκέφτεται τίποτα. Και αυτήν την αλλαγή την είδα πρόσφατα, μετά τον πρώτο χρόνο που είμαι μέσα.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου. Στην αρχή πιστεύω ότι θα πρέπει να βρω δουλειά, να ξαναμαζέψω και να τακτοποιήσω τα πράγματά μου και τις εκκρεμότητές μου. Από θέμα δουλειάς δεν πιστεύω ότι θα δυσκολευτώ αν και πιστεύω ότι όποιος έχει μάθει ότι έκανα φυλακή και το έχει κάπως συζητήσει, θα έχει κάπως διαφορετική συμπεριφορά. Θα το συνηθίσω όμως και αυτοί πιστεύω το ίδιο. Σε κάποια στιγμή θα το ξεχάσουν κιάλας.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι, γιατί όχι;
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Να βρει αυτά που θέλει. Και εφόσον τα βρει, δεν πρόκειται να ξανακάνει κάτι παράνομο.

Συνέντευξη 25^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Καταρχήν... ότι και εφαρμόζεται και όχι. Και αυτό αναλόγως με το ποιος είσαι.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Αυτό που μπορώ να σου πω είναι ότι κάτι που εμένα με συμφέρει δεν το θεωρώ ότι είναι αδίκημα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Ωχ..... ποινή. Τι να σου πω τώρα.. Η δικαιοσύνη πιστεύω ότι δεν το βλέπει καλά το θέμα. Οι ποινές είναι γενικά πολύ σκληρές. Και στην δίκη δεν σε αφήνουν καν να μιλήσεις. Να ξεμπερδεύουν θέλουν και τίποτε άλλο. Δεν τους νοιάζει και πολύ.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Να σου πω για μένα. Εγώ ήμουν από μικρό παιδί μόνος μου. Δεν είχα γονείς και κάποιον άνθρωπο να μου μιλήσει. Τα παιδιά ξέρεις σε τέτοια κατάσταση είναι οξύθυμα και δεν σκέφτονται και πολύ τι είναι σωστό και τι λάθος. Χρειάζονται έναν άνθρωπο δικό τους. Και τα ναρκωτικά γενικά είναι σοβαρός λόγος που οδηγεί στην εγκληματικότητα.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Πιστεύω ότι οι αλλοδαποί μπορούν πιο εύκολα να κλέψουν. Αλλά και ο καθένας στην θέση τους θα μπορούσε να το κάνει. Καθένας που γενικά έχει ανάγκη.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Το κράτος αν έδινε δουλειά στο κόσμο, μπορεί και τα πράγματα να ήταν διαφορετικά. Και το κοινωνικό σύνολο να βοηθούσε γενικά με την συμπεριφορά του. Τι να σου πω ακριβώς δεν ξέρω. Ίσως να υπάρχει περισσότερη κατανόηση και βοήθεια στα προβλήματα που κάποιος αντιμετωπίζει. Να σκύψουν περισσότερο όλοι στα προβλήματα επιβίωσης μερικών ανθρώπων. Αυτό ίσως να βοηθούσε κάπως.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Είναι χάλια. Είναι άδικο σε πάρα πολλές περιπτώσεις. Και οι ποινές είναι ‘Παναγιά μου σώσε’ για αυτούς που έχουν να τις βγάλουν. Αν έχεις λεφτά, την βγάζεις καθαρή για ότι και αν έκανες. Βέβαια όχι και για φόνους ή για βιασμούς, αν και ακόμα και για αυτά, αν έχεις λεφτά, τα πράγματα δεν είναι και τόσο άσχημα. Το μόνο καλό είναι αυτό που ισχύει για τα δύο πέμπτα. Αν δεν υπήρχε

και αυτό , εδώ μέσα θα ήμασταν εδώ μέσα πολύ απελπισμένοι και εξαγριωμένοι. Δεν είναι το ίδιο να βγάζεις τα δέκα χρόνια που σου λένε στην αρχή , με το να βγάζεις τα δύο πέμπτα.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για τις κλοπές γιατί σχεδόν πάντα οι κλοπές έχουν να κάνουν με ναρκωτικά. Για τα ναρκωτικά γενικά που είμαι και εγώ μέσα. Και ξέρω πως αντέδρασα και εγώ που έπαιρνα ναρκωτικά και τι έκανα για τη δόση μου κάθε φορά.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους φόνους, τον βιασμό και την παιδεραστία. Εγώ δεν θα έφτανα ποτέ πιστεύω σε τέτοιο σημείο. Είναι πολύ βαρύ.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Εδώ θα τα χαλάσουμε. Τι ερωτήσεις είναι αυτές; η αστυνομία ή σε τυλίγει σε μια κόλλα χαρτί και σε δίνει και καταλήγει φυλακή, ή αν δώσεις πέντε έξι δουλειές, είσαι ο καλύτερος ακόμα και αν είσαι εμπλεκόμενος. Η αστυνομία είναι που σε κάνει χειρότερο αν έχεις εμπλακεί έστω και μια φορά με παρανομίες.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Σε όλα ίδια είναι. Στους φόνους ίσως είναι καλύτερα τα πράγματα, στην παιδεραστία και σε τέτοια. Σε όλα τα άλλα είναι άχρηστοι. Δεν είναι να τους βλέπουμε καν.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Ναι, ένα του Σαββόπουλου, το 'σαν βγω απ' αυτή τη φυλακή, κανείς δεν θα με περιμένει'.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Το μόνο καλό εδώ μέσα είναι ότι δουλεύω. Όλες τις άλλες ώρες είμαι ξάπλα. Το μόνο που νιώθω να μου λείπει είναι η οικογένειά μου. Δεν ζουν και οι δύο γονείς μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Πιστεύω ότι εγκληματούν ξανά. Είναι οι καταστάσεις της φυλακής τέτοιες. Αυτός ο σωφρονισμός που γίνεται δεν είναι καλός. Εγώ μέσα νιώθω ότι έγινα πιο θρασύτατος. Εδώ σε απομακρύνουν από την κοινωνία και αυτό είναι το πιο άσχημο από όλα. Εγώ κλείστηκα μέσα για κλοπές. Σε τι ωφελεί που είμαι μέσα με δολοφόνους; Δεν το καταλαβαίνω αυτό πραγματικά. Κάνεις κάτι που θεωρείται

κακό και σε κλείνουν μέσα. Και μάλιστα πιστεύουν ότι για αυτούς είναι καλώς... Τι να πω.

- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Προσωπικά νιώθω να μου έχει κάνει και καλό. Συγκεκριμένα, έξω δεν δούλευα και εδώ δουλεύω. Έμαθα εδώ να είμαι κάπως συνεπής. Ψυχολογικά όμως... Εδώ δεν είναι άνθρωποι. Όλα μαζί, και το φέρσιμο των υπαλλήλων εδώ, και η όλη βρωμιά που υπάρχει... Δεν γίνεσαι άνθρωπος εδώ. Από τους τριακόσιους ανθρώπους που είναι στην πτέρυγα, οι τετρακόσιοι είναι τομάρια. Δεν έχεις να πεις κάτι με κανέναν. Είναι κάπως η όλη κατάσταση. Πάλι καλά που δουλεύω και έχω κάτι να κάνω.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Στο σπίτι μου θα γυρίσω. Και πιστεύω ότι στην αρχή θα έχω πρόβλημα συμπεριφοράς προς την κοινωνία. Δεν θα ξέρω πώς να φερθώ. Θα έχω κάπως ξεσυνηθίσει. Δουλειά που απασχολεί τους περισσότερους, πιστεύω ότι θα βρω. Ίσως οι αντιμετώπιση των άλλων να είναι διαφορετική. Να σκεφτείς, κανένας συγγενής δεν έχει έρθει να με δει από τότε που μπήκα μέσα.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Αναλόγως τι άνθρωπος είναι. Δεν παίζει κανέναν ρόλο το ότι κάποτε έκανε φυλακή. Έτσι θα πρέπει να συμβαίνει με όλους πιστεύω.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Η μόνη λύση είναι να συμμορφωθεί με το σύστημα. Και αν παίρνει ναρκωτικά να τα κόψει ή να τα ελαττώσει. Από εκεί, από τα ναρκωτικά πιστεύω ότι ξεκινάνε όλα.

Συνέντευξη 26^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Η ανομία. Πιστεύω ότι δεν υπάρχει νόμος.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Αδικήματα υπάρχουν, απλώς αυτό. Είναι κάτι που γίνεται καθημερινά και όλες τις στιγμές.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Αδικία, τίποτα άλλο.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η πολιτεία γενικά ευθύνεται. Νιώθω ότι η πολιτεία είναι διαλυμένη. Είναι σαν μια σκύλα που τρώει τα παιδιά της. Δεν μπορώ να σου πω κάτι συγκεκριμένο. Γενικά η πολιτεία.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Τα άτομα που είναι ανεύθυνα. Όμως όλοι έχουμε πιθανότητες να κάνουμε κάποιο έγκλημα. Τις ίδιες πιθανότητες. Όποιος και να είσαι, δεν θέλει και πολύ.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Η σωστή πληροφόρηση για την ζωή γενικά, για τα αδικήματα και για τα πάντα. Αυτό είναι που πραγματικά λείπει. Το σημαντικό είναι αυτό. Δύσκολα ξεφεύγεις προς το λάθος αν ξέρεις από την αρχή κάποια πράγματα.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Τι να σου πω, αυτό εννοείται. Το σύστημα είναι σκληρό και οι ποινές άδικες. Το καλό είναι τα κάποια ευεργετήματα και κάτι τέτοια. Αλλά και αυτό δεν εφαρμόζεται για όλους. Καλύτερο ίσως θα ήταν να υπάρχει κάποιο στάνταρ από την αρχή στις ποινές. Να γίνει αυτό που προβλέπεται από την αρχή, όχι να στα τρώνε οι δικηγόροι και όποιοι στα τρώνε, για να μειώσεις κάπως την ποινή. Όμως κανένας δικαστής δεν λογοδοτεί για αυτά που κάνει.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;
- Για όλα, ναι, για όλα οι ποινές να είναι μικρότερες. Όλοι οι κρατούμενοι τώρα βρίσκονται σε ένα παιχνίδι χρηματοδότησης. Αυτή είναι η αλήθεια. Το σύστημα το μόνο που κάνει είναι να μετρά έναν αριθμό κρατουμένων. Και συνήθως στις

σκληρές ποινές την πληρώνουν αυτοί που δεν έχουν κοινωνική δύναμη και κάποια στήριξη.

- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι δεν βοηθά καθόλου στην καταπολέμηση. Βοηθά στο να υπάρχει εγκληματικότητα. Και το καταφέρνει με τα δικαιώματα που τις παρέχονται και με τον τρόπο που τα καταχράται ακόμα πιο πολύ.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Γενικά μπορώ να σου πω ότι η δουλειά της δεν είναι καλή.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι, δεν μου έρχεται κάτι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Όσοι φυλακίζονται γίνονται χειρότεροι, όχι καλύτεροι, και ξανακάνουν ακόμα χειρότερα πράγματα. Δεν υπάρχει σωφρονιστικό σύστημα. Εδώ μέσα δεν υπάρχει περίπτωση να μπορέσει κάποιος να καταλάβει ότι έκανε κάτι κακό, ότι έκανε κάποιο αδίκημα. Θα μάθει μάλιστα να κάνει και ακόμα χειρότερα.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Ναι, με επηρέασε αρκετά. Στον εσωτερικό μου κόσμο. Με έχει κάνει πιο σκληρό.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου. Η κοινωνική επανένταξη είναι αρκετά δύσκολη για τον καθένα που έχει κάνει φυλακή. Ευτυχώς έχω δουλειά. Και έτσι δεν θα με νοιάζει και πολύ αν με αντιμετωπίσουν διαφορετικά. Ευτυχώς δεν θα τους έχω άμεση ανάγκη.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι, δεν θα υπήρχε κανένα πρόβλημα. Δεν παίζει ρόλο αν έκανε φυλακή, αλλά τι άνθρωπος θα είναι.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;

- Δεν μπορώ να σου πω κάτι συγκεκριμένο. Το έγκλημα, όποιο και αν είναι αυτό, είναι κάτι το τελείως στιγμιαίο.

Συνέντευξη 27^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Αυτό που μου έρχεται είναι... πρόβλημα. Είχα από μικρός προβλήματα με τον νόμο, και ο νόμος μου ήταν πάντα πρόβλημα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Και αυτό πρόβλημα μου φέρνει, είναι κάτι το κακό.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Και πάλι πρόβλημα. Πρόβλημα και φυλακή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Νομίζω είναι το πώς μεγαλώνει κάποιος. Αυτά που έχει βιώσει, ιδίως στην παιδική του ηλικία. Η ανεργία που πολλοί λένε, και θα σου έχουν πει, δεν νομίζω ότι παίζει τόσο σημαντικό ρόλο όπως λένε.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Πιστεύω ότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένες ομάδες που μπορεί περισσότερο από άλλους να εγκληματήσουν. Όλοι, μας όλοι έχουν τις ίδιες πιθανότητες.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Μια πιο σωστή παιδεία. Οι νέοι δεν θα πρέπει να κλείνονται στις φυλακές. Εγώ πρώτη φορά σε φυλακή κλείστηκα όταν ήμουν δεκαεφτά χρονών. Να υπάρχει σωστή ενημέρωση και πρόληψη για αυτά τα πράγματα. Να ενημερωθεί κάποιος, όχι να τον κλείσουν φυλακή για να μην ξανακάνει κάτι κακό. Αν μπει στην φυλακή είναι αργά πια. Αν κάνεις το πρώτο βήμα στην φυλακή, σίγουρα θα ξανάρθεις. Η φυλακή δεν σωφρονίζει. Βγάζει..... πώς να το εξηγήσω, παράγει εγκληματίες.
- Πώς κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Είναι πολύ αυστηρό και πολύ συχνά άδικο. Δεν είναι σύστημα που σωφρονίζει, αλλά είναι αυτό που σε κάνει να συνεχίζεις να είσαι παράνομος. Το μόνο θετικό εδώ μέσα που μπορείς να σκέφτεσαι είναι η αναστολή σου.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;

- Για τα ναρκωτικά γιατί οι ποινές είναι πραγματικά πολύ εξοντωτικές. Και για τις κλοπές οι ποινές είναι το ίδιο εξοντωτικές. Για αυτά τα δύο οι ποινές θα έπρεπε να είναι πιο ελαφρές.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους εμπρηστές, τους βιαστές και τους δολοφόνους. Όχι για του φονιάδες, γιατί είναι διαφορετικό. Στους φονιάδες δεν υπάρχει δόλος, σκοπός ή κίνητρο. Μπορεί κάποιος και να σκοτώσει από αμέλεια, ή επειδή ήταν σε αυτοάμυνα.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Βοηθά γενικά στην επιβολή του νόμου. Μερικοί βέβαια καταχράζονται την όποια εξουσία τους, αλλά δεν είναι το σύνολο.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Όχι, δεν υπάρχει κάτι που είναι καλύτερη ή χειρότερη. Σε όλα είναι το ίδιο. Δεν είναι κάπου ιδιαίτερα καλή, ή ιδιαίτερα κακή.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- «Και ένα δάκρυ κύλησε για σένα πατερούλη. Να 'σαι καλά εκεί ψηλά, παρακαλώ τον Θεούλη».
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Δεν συμμορφώνονται. Δεν υπάρχει σωφρονιστικό σύστημα. Εδώ δεν σωφρονίζεσαι, παροτρύνεσαι να το ξανακάνεις γιατί δεν έχει σκοπό κανέναν. Όταν βγεις δε, δεν έχεις ούτε δικαιώματα, ούτε δουλειά. Δεν σε παροτρύνει το σύστημα να γίνεις καλύτερος, μάλλον χειρότερος.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Ναι με επηρέασε στα νεύρα μου και στον τρόπο που σκέφτομαι. Δεν σκέφτομαι το ίδιο, όπως σκεφτόμουν παλιά. Εδώ ακούω για αδικήματα, για εύκολα λεφτά, κάνεις τέτοιες γνωριμιές και έρχεται τέτοια ζύμωση, που είναι εύκολο όταν βγεις να ξανακάνεις κάτι παράνομο. Εδώ ο χρόνος είναι νεκρός. Κοιμάσαι, ξυπνάς, ξανακοιμάσαι... Ο χρόνος είναι τελείως νεκρός.
- Τι πιθανότητες επιστροφής στην φυλακή έχετε;

- Πιστεύω πενήντα τοις εκατό. Και αυτό το πενήντα εξαρτάται από την κοινωνία και τον τρόπο που θα με υποδεχτεί όταν βγω.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Δεν με περιμένει κανείς και τα προβλήματα που θα συναντήσω είναι πολλά. Θα βρω καμένη γη. Δεν υπάρχουν στόχοι, δεν υπάρχει δουλειά, δεν υπάρχει τίποτα. Δεν υπάρχει και καμία συμπαράσταση. Και η αντιμετώπιση του κόσμου πιστεύω ότι θα είναι διαφορετική. Θα είμαι στο περιθώριο, το περιμένω αυτό.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Όχι , δεν θα το έκανα. Έχω ζήσει εδώ αρκετά και ξέρω πως σκέφτονται οι πιο πολλοί. Και για τους περισσότερους πιστεύω ότι δεν υπάρχει κανένα περιθώριο επανένταξης.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Η σωστή διαπαιδαγώγηση από μικρό παιδί πιστεύω ότι θα βοηθούσε αρκετά. Να καταλάβει από νωρίς γιατί δεν πρέπει να κάνει κάποια πράγματα. Τώρα, στους περισσότερους ειδικά νέους που μπαίνουν εδώ μέσα, δεν τους λείει κανείς γιατί δεν πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουν πάλι.

Συνέντευξη 28^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Δεν τα πάω καλά με τον νόμο. Γενικά, αν είσαι παράνομος, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Εγώ νιώθω κάπου αδικημένος. Αν ανοίγεις παρτίδες με τον νόμο... Αν κάπου ο νόμος κάνει λάθος, νιώθεις ότι αδικείσαι. Και η συνέχεια δεν είναι πολύ καλή. Εγώ από δεκαπέντε χρονών είμαι μέσα. Τελείωσα την μια ποινή, βγήκα έξω για δυόμισι μήνες και ξαναμπήκα για αποφάσεις που όταν ήμουν μέσα, δεν τις είχαν στείλει. Τις φυλάζανε μετά από επτά χρόνια και ξαναμπήκα μέσα. Είναι νόμος αυτός σε ρωτάω;. Από μικρό παιδί μέσα, και δεν μου δώσανε καν με ευκαιρία. Μόνο για δυόμισι μήνες με άφησαν να χαρώ και με καταδίκασαν για κάτι που έκανα στα δεκαπέντε. Τι ζωή μπορώ να ξεκινήσω εγώ και από πού μπορώ να αρχίσω;
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Αδίκημα... Τρέλα... αλλά και πάλι, αναλόγως. Αν έχεις κάνει κάποιο αδίκημα, πρέπει να το αποδεχτείς. Αν όμως στο φορτώσουνε, τρελαίνεσαι. Αν δεν έχεις κάποια άκρη, ακόμα χειρότερα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Όταν έχεις κάνει κάποιο αδίκημα και είσαι υπόδικος, περιμένεις να την ακούσεις και παίζει το πώς θα την δεχτείς. Όταν εγώ ήμουν δεκατέσσερω χρονών και μου είπαν για δεκαπέντε χρόνια ποινή, έπαθα επιληψία. Και με έβαλαν σε αναμορφωτήριο, που δεν είναι όπως εδώ που σου λένε τρία χρόνια, κάνεις ένα και βγαίνεις. Στα ανήλικα, είναι αλλιώς. Στα επτάμισι χρόνια κάνουν ένα συμβούλιο και αποφασίζουν. Και έτσι μπορεί να κάνεις και τα δεκαπέντε εκεί μέσα.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Τα ναρκωτικά. Αν είσαι σε μικρή ηλικία και τα αρχίσεις, ειδικά την ηρωίνη, και εξαρτηθείς και δεν έχεις χρήματα, ή θα κλέψεις, ή θα κάνεις κάτι για να εξασφαλίσεις τη δόση σου. Οι πιο πολλοί κλέβουν. Εγώ δεκατριών χρονών έπαιρνα ηρωίνη και έκανα μια κλοπή. Μπήκα σε ένα σπίτι, με είδε ο ιδιοκτήτης και έπαθε καρδιακή προσβολή και πέθανε. Με κατηγορήσανε έτσι για φόνο. Στην ουσία όμως δεν το έκανα, δεν το σκότωσα. Όσα φορτώθηκα ήταν εξαιτίας των ναρκωτικών. Γενικά όμως για την εγκληματικότητα μπορεί να φταίει και η οικογένεια ή να μην υπάρχει οικογένεια, ή να είναι πολύ φτωχή. Ακόμα και οι παρέες μπορεί να φταίνε.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι ναρκομανείς. Όσοι ειδικά παίρνουν και χάπια, είναι χίλια τα εκατό σίγουρο ότι θα καταλήξουν στην φυλακή. Αν είσαι εξαρτημένος, πολλά μπορείς να κάνεις.

Και οι αλλοδαποί μπορεί να κάνουν κάποια εγκλήματα για να επιζήσουν όμως αν δεν βρουν δουλειά, όχι για ναρκωτικά και τέτοια.

- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Κοίταξε, κάποια πράγματα, όπως τελείως απαγόρευση ή αυτά που λένε σκούπες, δεν μπορούν να βοηθήσουν σε τίποτα. Δεν πιστεύω δηλαδή ότι μπορεί να γίνει κάτι συγκεκριμένο. Μάλλον θα πρέπει να ξανασκεφτούν αυτοί που φτιάχνουν τους νόμους κάποια πράγματα. Ξέρεις, πριν από χρόνια, δεν υπήρχαν τόσα πολλά ναρκωτικά και τα εγκλήματα δεν ήταν τόσα πολλά. Τώρα όλα αυτά τα βλέπουμε μπροστά μας. Αν κάποιος δωδεκάχρονο παίρνει ηρωίνη και χάπια, θέλει τουλάχιστον δεκαπέντε χιλιάρικά για την δόση του κάθε μέρα. Αν δουλέψει, το πολύ-πολύ να πάρει εφτά χιλιάρικά. Σε έναν εξαρτημένο δεν φτάνουν και ή θα πουλήσει ναρκωτικά και αυτός, θα γίνει δηλαδή βαποράκι, ή θα κλέψει. Κάπως έτσι γίνονται τα πράγματα και η πολιτεία και εκεί θα πρέπει να δώσει η πολιτεία κάποια σημασία.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Δεν είναι σωστό. Θα μπορούσαν να βοηθήσουν διαφορετικά, ειδικά τη νεολαία. Δεν μπορεί το δικαστήριο να δίνει σε ένα νέο παιδί δέκα χρόνια φυλακή. Η φυλακή τα αρνάκια τα κάνει λιοντάρια. Οι ποινές είναι πολύ σκληρές. Μιλάνε για σωφρονισμό. Που είναι; Εδώ βάζουν άτομα σε μικρή ηλικία στο ίδιο κελί με μεγάλους συγκατούμενους. Και με όποιον δάσκαλο καθίσεις, τέτοια γράμματα θα μάθεις. Πρέπει να έχουν άλλες φυλακές για την νεολαία, να τους βρίσκουν δουλειά για να φύγουν από το μυαλό τους τα ναρκωτικά. Κακά τα ψέματα, εδώ οι περισσότεροι, αν όχι όλοι είναι μέσα για ναρκωτικά και όλα για τα ναρκωτικά γίνονται. Δεν μπορείς να καταλάβεις τι γίνεται εδώ. Μόνο αν μπεις μέσα. Εδώ υπάρχουν τα χειρότερα ναρκωτικά. Και ο χρόνος εδώ περνάει πολύ δύσκολα. Ελπίζω με κάποιο τρόπο, να μπορέσω να δουλέψω ίσως, να κάνω τα τρία πέμπτα και να βγω. Τουλάχιστον η φυλακή, σε σχέση με τους ανήλικους που ήμουν τόσα χρόνια, έχει αυτό το καλό. Με κάποια μεροκάματα ίσως να κάνεις πολύ λιγότερο χρόνο.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;
- Για τους χρήστες. Για αυτόν που τον πίνουν για μία- δύο δόσεις, να μην του δίνουν πέντε χρόνια. Αυτό είναι πλημμέλημα, ο άνθρωπος είναι άρρωστος και τα θέλει για ατομική του χρήση. Εδώ έμπορος είναι ο άλλος και σε ένα χρόνο βγαίνει. Τι γίνεται; Τα δικαστήρια και οι δικαστές βλέπεις, μετράνε τα χρόνια σαν στραγάλια. Είναι αναλόγως το πώς θα σε πάρουνε και πόσα θα πάρουνε. Εδώ το μικρό αδελφάκι μου, είχε κλέψει στα δεκατρία του ένα ποδήλατο και το δικαστήριο έγινε όταν ήταν εικοσιένα και του δώσανε και είκοσι μήνες. Αυτοί είναι οι νόμοι μας.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;

- Για τους εμπόρους. Και για αυτούς που βιάζουν τα παιδιά τους. Και για τους φόνους τα πολλά χρόνια είναι δικαιολογημένα. Γενικά όμως να βοηθήσουν την νεολαία.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι. Πιστεύω ότι αυτή τα κάνει όλα. Αυτή κάνει τα χειρότερα. Κάνει και κάποια κόλπα του στυλ σε παίρνουν για κάποιο αδίκημα που έκανες , και μετά από πολλά που σου κάνουν, σε βάζουν να υπογράψεις σε ένα χαρτί που έχει δέκα γραμμές κενό. Και έτσι σου βάζουν να παραδεχτείς ακόμα δέκα αδικήματα από αυτό που σε πιάσανε. Πας στο δικαστήριο για ένα ποδήλατο και καταλήγεις να κατηγορείσαι ότι έκλεπες δέκα μαγαζιά. Κάπως έτσι είναι.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Αν γίνει κάτι στο παιδί τους τότε μπορεί να είναι και καλοί. Όλους τους άλλους τους έχουν σαν εργαλείο που όταν παλιώνει το πετάνε. Όσο κάνουν την δουλειά τους , όλοι τους είναι καλοί. Μετά... και η ασφάλεια δουλεύει από στόμα σε στόμα, με ρουφιάνους και με τσιράκια, έτσι κλείνονται. Και συμβουλεύονται εμάς, τους παράνομους γιατί δεν μπορούν να σκέφτονται όπως εμείς. Και όσο τους βοηθάς είσαι καλά, αλλιώς.....
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου. Κουράστηκα πλέον. Από τα δεκατέσσερα μου χρόνια είμαι μέσα. Τα καλύτερα μου χρόνια τα έφαγα εδώ μέσα... Δεν έχω και τις καλύτερες εμπειρίες εδώ μέσα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Γίνονται χειρότεροι. Η φυλακή σε κάνει έτσι. Η φυλακή είναι ένα εργοστάσιο, δεν μας συμπεριφέρονται σαν άνθρωποι άλλα σαν πακέτα. Και εμένα προσωπικά δεν μου έκανε καλό. Έχω πολλά ψυχολογικά προβλήματα. Μου λέει καλημέρα ο άλλος και μπορεί και να τσακωθώ. Έχω γίνει πολύ ιδιότροπος. Η προσαρμογή στην φυλακή είναι πάντα δύσκολη. Βέβαια, όταν βγεις μπορεί και τα πράγματα να είναι ακόμα πιο δύσκολη από ότι μέσα.. όταν βγαίνεις από εδώ μέσα και πας να ζητήσεις δουλειά, ζητούν το ποινικό σου μητρώο και όταν το δουν, σε διώχνουν, δεν σε βοηθούν καθόλου. Αν έχεις μάθει να επιζεις με το έγκλημα, και να θέλεις να ξεφύγεις , δεν μπορείς. Δεν υπάρχει καμιά βοήθεια, οπότε θα ξανακάνεις κάποιο έγκλημα.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;

- Δεν με περιμένει κανείς. Και η οικογένειά μου δεν μπορεί να συνεισφέρει σε τίποτα. Τα προβλήματα μου θα έχουν να κάνουν με το να βρω κάποια δουλειά, να προσαρμοστώ, να κάνω κάποια επιλογή σε κάποιες παρέες. Δεν πιστεύω ότι θα με βλέπει κάπως ο κόσμος. Το ποινικό μου μητρώο θα είναι το πρόβλημα σε ότι και αν κάνω. Το ποινικό μητρώο και το στρατιωτικό που δεν έχω κάνει και δεν θα με παίρνουν πουθενά. Και στο στρατό ακόμα με διώχνουν αν δουν ποινικό μητρώο και με βγάζουν Ι5. Τι να με κάνουν και αυτοί; Αν και αν σου πω, καλό θα ήταν να πάω. Εδώ και χρόνια όμως δεν με έχουν πάρει.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Τώρα πια δεν θα εμπιστευόμουν κανέναν. Δεν παίζει κανένα ρόλο το αν ο άλλος έχει κάνει φυλακή ή όχι. Βέβαια, η φυλακή είναι αυτή που με έχει κάνει έτσι. Έχουν δει πολλά τα μάτια μου.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Μια βοήθεια. Η δουλειά θα ήταν κάτι. Γενικά μια υποστήριξη θα βοηθούσε πολύ.

Συνέντευξη 29^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Η δικαιοσύνη. Και μου δημιουργούνται ανάμικτα συναισθήματα. Εξαρτάται από πια σκοπιά κοιτάς πάντα κάποια πράγματα. Τώρα εγώ...
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Η φυλακή. Τίποτε άλλο.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Το ότι αν πας στο δικαστήριο, θα ακούσεις κάποια ποινή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Τα ναρκωτικά και η ευρεία κατανάλωσή τους. Ο πιο πολύς κόσμος πλέον πίνει. Και οι οικονομικές δυσκολίες είναι σοβαρός λόγος.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Πιστεύω οι χρήστες. Γενικά όμως όλοι έχουμε την τάση να κάνουμε κάποιο αδίκημα. Αυτοί που έχουν περισσότερες πιθανότητες όμως είναι οι ναρκομανείς. Και πάντα για κάθε έγκλημα χρειάζεται να υπάρχει κάποιο κίνητρο. Και όλοι μπορούμε να βρούμε ή να βρεθούμε έτοιμοι να εγκληματήσουμε για κάτι.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Η σωστή διαχείριση των ναρκωτικών και ειδικότερα η απελευθέρωση. Καλό θα ήταν να τα δίνει το κράτος στους ασθενείς, γιατί οι ναρκομανείς είναι ασθενείς. Και να υπάρχει γενικότερα σωστότερος διάλογος και σωστότερη πληροφόρηση.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Δεν είναι καθόλου σωστό. Εδώ πιάνονται για πολλά κιλά ναρκωτικά και δεν φυλακίζονται παρά μόνο οι χρήστες που κουβαλάνε την δόση τους. Δεν υπάρχει καμιά σταθερότητα, για κανένα αδίκημα. Το μόνο καλό 'το μπορεί και να μην κάνεις όσα χρόνια σου είπαν στο δικαστήριο ότι θα κάνεις. Και οι περισσότερες ποινές είναι μισή ζωή και, ακόμη και αν είναι πέντε ή δέκα χρόνια. Όλες οι ποινές είναι μεγάλες. Και μια αναστολή νωρίς, μπορεί να σε κάνει να μην το ξανακάνεις. Γιατί σκέφτεσαι ότι αν σε ξαναπιάσουν τα πράγματα δεν θα είναι τόσο καλά. Και ακόμα, αν βγεις κάπως νωρίς, δεν βγαίνεις και τόσο θυμωμένος. Και αυτό είναι πολύ καλό γενικά.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;

- Για τις κλοπές. Γιατί η βλάβη δεν είναι τόσο μεγάλη. Δεν κάνεις ούτε εμπόριο, και σκοτώνεις κάποιον, ούτε φόνο. Το κράτος πρέπει να είναι πιο επιεικό. Και για τα ναρκωτικά να είναι οι ποινές πιο βαριές σε αυτούς που πρέπει, σε αυτούς που κάνουν διακίνηση, εμπόριο, και όχι σε αυτούς που κάνουν χρήση.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους παιδραστές που πιστεύω ότι δεν τιμωρούνται όπως πρέπει. Δεν τιμωρούνται με τις ποινές που θα έπρεπε. Αυτό το αδίκημα είναι πιο βαρύ και από το εμπόριο ναρκωτικών που είπα πριν.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι. Η αστυνομία είναι διεφθαρμένη και χρηματίζεται.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Δεν είναι σε όλα κακή, δεν είναι όλοι διεφθαρμένοι. Είναι ένα μεγάλο κομμάτι της που χαλάει την εικόνα της. Πώς να μην χρηματίζονται και αυτοί όπως έχει γίνει η ζωή και με τον μισθό πείνας που παίρνουνε... τα καταφέρνει καλά σε όλα τα αδικήματα γενικά, όμως σε μικρό ποσοστό. Και πιστεύω ότι οι περισσότερες επιτυχίες της που φαίνονται προς τα έξω στον κόσμο, είναι προκατασκευασμένα.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Δεν υπάρχει σωφρονισμός στις ελληνικές φυλακές. Δεν υπάρχει σωφρονισμός όταν για τρία χρόνια κάθεσαι σε ένα κρεβάτι και δεν κάνεις απολύτως τίποτα. Το μόνο που κάνεις εδώ είναι να μαθαίνεις πολλά και για άλλες παρανομίες. Μπαίνεις μέσα για ένα αδίκημα και μαθαίνεις τα πάντα. Είναι ένα μικρό σχολείο.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Όχι, δεν νομίζω ότι με έχει επηρεάσει. Στην ψυχολογία μου μόνο λίγο. Έχω γίνει πιο νευρικός και πιο απότομος. Έτσι όμως σε κάνει γενικά η ψυχολογία της φυλακής, δεν κάνει δηλαδή μόνο εμένα, αλλά όλους. Εδώ δεν υπάρχει τρόπος να ξεσπάσεις πουθενά.

- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Με περιμένει η αρραβωνιαστικιά μου. Θα συναντήσω σίγουρα κάποια οικονομικά προβλήματα και δεν θα βρίσκω πιστεύω εύκολα δουλειά. Και οι άλλοι πιστεύω ότι θα μου φέρονται με κάποια ψυχρότητα και θα κρατούν και κάποια απόσταση.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι, θα τον εμπιστευόμουν, όπως και κάποιον άλλο που δεν έχει κάνει φυλακή. Είναι το ίδιο, δεν παίζει η φυλακή κάποιο ρόλο. Βέβαια, θα έκοβα πρώτα τι άνθρωπος είναι, αλλά και αυτό , όπως τον καθένα.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Μια δουλειά, μια σταθερή εργασία. Και η βοήθεια από το συγγενικό και κοινωνικό του περιβάλλον, από τους δικούς τους γενικά.

Συνέντευξη 30η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Η αδικία. Ότι ο νόμος δεν εφαρμόζεται όπως και πολλά άλλωστε. Πρέπει όμως να τηρείται. Όχι να είναι άλλο για μένα, άλλο για σένα, άλλο για αυτόν που τα έχει. Για το ίδιο αδίκημα να υπάρχει ο ίδιος νόμος. Για την ίδια πράξη, ο ίδιος νόμος για όλους.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Αυτό που σημαίνει, μια παράνομη πράξη.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Ψυχολογικά με πιάνει ένας φόβος. Είναι κάτι το πολύ δυσάρεστο για όλους εμάς εδώ μέσα.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Εγώ είμαι κατά της εγκληματικότητας. Ότι και να κάνει ο άλλος, είναι κακό να αφαιρέσεις την ζωή κάποιου. Όμως γενικά είναι αναλόγως τον άνθρωπο. Μπορεί και να είναι θέμα ερωτικής απογοήτευσης, ή θέμα τιμής. Κάποιος μπορεί να ληστέψει από ανάγκη. Είναι ανάλογα το άτομο.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Αυτοί που είναι κακά, άσχημα ψυχολογικά και οι ναρκομανείς. Αυτοί μάλλον περισσότερο. Γιατί και οι ναρκομανείς για να έχουν φτάσει σε αυτό το σημείο, είναι σίγουρα άσχημα ψυχολογικά. Και οι αλλοδαποί είναι οι πιο πολλοί εγκληματίες, ειδικά οι Αλβανοί. Αυτοί σκοτώνουν ακόμα και για ένα κατσαρόκι. Είναι από τριτοκοσμική χώρα και έτσι όπως ήρθαν ξαφνικά στερημένοι....
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Πιστεύω ότι πρέπει να σκοτώνουν αυτόν που σκότωσε. Δεν υπάρχει συγχώρεση για την αφαίρεση ζωής, δεν υπάρχει κανένα ελαφρυντικό αν σκοτώσεις κάποιον. Για όλα τα άλλα εγκλήματα γενικά, δεν πιστεύω ότι μπορούν να κάνουν τίποτα.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Το πιο πολύ είναι άδικο. Εγώ για παράδειγμα έχω κάνει το ίδιο αδίκημα με κάποιον άλλον, και εγώ έχω φάει πέντε χρόνια, ενώ άλλος δύο. Και είμαι μέσα και από αυτόν τον νόμο κατ' ομολογίας. Ειδικά αυτός ο νόμος είναι πολύ άδικος. Με ποια στοιχεία κύριε με καταδικάζεις; Επειδή στο είτε κάποιος; Είναι πολύ άδικο το σύστημα γενικά. Κοιτάζει με άλλον μάτι τον καθένα. Το μόνο καλό είναι ότι μπορεί και να βγεις πιο γρήγορα και να γυρίσεις στην οικογένεια και να έχεις

ελευθερία. Το μόνο καλό. Αλλά και αυτό δεν είναι καλό για όλους, δεν μπορεί να συμβεί σε όλους.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Πιστεύω ότι για τις κλοπές. Αυτοί που κλέβουν οι περισσότεροι είναι άνεργοι και έχουν πραγματικά ανάγκη. Και για τα ναρκωτικά. Οι περισσότεροι από αυτούς που είναι μέσα για αυτό τον λόγο είναι χρήστες. Δεν θα έπρεπε, πιστεύω, να είναι εδώ μέσα.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους εμπόρους ναρκωτικών. Αυτοί είναι που φταίνε για όλα, όχι οι χρήστες. Και για τους εγκληματίες. Για όποιον σκοτώνει και αφαιρεί την ζωή κάποιου. Και για τους βιαστές και τους παιδεραστές και τέτοιους. Αυτούς πρέπει να του έχουμε εδώ μέσα, μαζί μας, όχι να τους στέλνουνε αλλού για προστασία. Αυτούς τους στέλνουν σε άλλες φυλακές, μόνους τους, γιατί φοβούνται μην τους λυντσάρουμε. Έτσι είναι, αυτούς προστατεύουν και αυτούς περιποιούνται.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι, δεν βοηθά καθόλου να μην γίνονται, αλλά βοηθά να γίνονται. Συμμετέχουν σε όλα: σε ναρκωτικά, σε εκβιασμούς και προστασίες. Σε όλο τον υπόκοσμο δηλαδή. Και όποιον θέλουν τιμωρούν και όποιον θέλουν αφήνουν. Κάπως έτσι συμβαίνει.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Τα καταφέρνει καλύτερα στους φόνους και λιγότερο καλά, χάλια δηλαδή, σε όλα τα άλλα.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου. Η οικογένεια και τα παιδιά μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Πιστεύω ότι το ογδόντα τοις εκατό το ξανακάνουν. Όσοι μπαίνουν στην φυλακή μαθαίνουν πολλά πιο χειρότερα από όσα ήξεραν. Η φυλακή σε επηρεάζει γενικά. Δεν γίνεται κάτι καλό εδώ μέσα, δεν υπάρχει κάποιο πρόγραμμα για βοήθεια.
- Η φυλακή σας επηρέασε;

- Όχι. Πιστεύω ότι έχω μείνει ίδιος όπως ήμουν. Ψυχολογικά αλλάζω όταν σκέφτομαι την οικογένειά μου. Αλλά γενικά η φυλακή, ούτε με τρόμαξε, ούτε με φόβισε. Πιστεύω ότι έχω ένα δέκα τοις εκατό να ξαναγυρίσω στη φυλακή. Και αυτό από τον παρασυρμό, από τις παρέες που μπορεί να με παρασύρουν. Πιστεύω ότι μπορεί και να φανώ αδύναμος.
- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου και στα παιδιά μου.
- Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Οικονομικά κυρίως προβλήματα. Ευτυχώς έχω δουλειά, έχω μια επιχείρηση. Τώρα όμως που λείπω δεν πάει και τόσο καλά , και όσο να ' ναι... Ο κόσμος πάλι δεν με ενδιαφέρει, αλλά σίγουρα θα είναι διαφορετικός. Εδώ την επιχείρηση μου την αντιμετωπίζουν πλέον διαφορετικά. Όταν ακούει κάποιος για φυλακή, δεν ξέρω και 'γω τι μπορεί να σκεφτεί.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι, θα τον εμπιστευόμουν. Η φυλακή είναι κάτι που έχω δει και έχω ζήσει. Άλλωστε , ο καθένας μπορεί να κάνει φυλακή, από τον καλύτερο άνθρωπο, ως τον πιο χειρότερο.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Η καλή επαφή με το οικογενειακό του περιβάλλον. Να επικοινωνεί, να υπάρχει αγάπη και κατανόηση. Ακόμη, να μην συναντήσει παλιές παρέες και ξανακάνει κάποιο κακό. Και η πολιτεία μπορεί να βοηθήσει κάπως με μια εργασία, μια βοήθεια.

Συνέντευξη 31^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Με τρομάζει. Δεν τα πάω και πολύ καλά με τον νόμο. Θεωρώ ότι με κυνηγάω. Στο πρώτο κατρακύλισμα μου δεν μου έδωσε καμιά ευκαιρία. Αυτός είναι ο νόμος.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Αυτά που έχω κάνει, οι πράξεις μου. Πάντα τις δικές μου σκέφτομαι όταν το ακούω αυτό.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Επειδή όσον αφορά την ποινή με έχουν χτυπήσει αλύπητα και χωρίς κανένα ελαφρυντικό, μου έρχονται εφιάλτες.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Τα ναρκωτικά. Εγώ πήρα ναρκωτικά και παρανόμησα, και πολλοί εδώ μέσα το ίδιο. Ο πιο πολύς κόσμος κάπως έτσι παρανομεί. Αν δεν παίρνεις ναρκωτικά, δεν υπάρχει λόγος. Έτσι πιστεύω. Και δεν είναι αυτά που λένε συνήθως, ανεργία και τέτοια. Όποιος θέλει να δουλέψει, δουλεύει. Εγώ πάντα είχα τις καλύτερες δουλειές, αρκεί να την έψαχνα λίγο. Αλλά και γενικά, έβρισκα δουλειά όποτε ήθελα. Έκανα τις παρανομίες μου γιατί τα λεφτά δεν μου έφταναν.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Πιστεύω ότι είναι να το έχεις στο αίμα σου για να κάνεις κάποιο έγκλημα χωρίς λόγο. Η, σοβαρός λόγος να είναι τα ναρκωτικά. Εγώ με τα ναρκωτικά έχασα το μυαλό μου, παραλογιζόμουν. Δεν σκεφτόμουν λογικά.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Αν ο καθένας είχε λεφτά για την δόση του ... Δεν μπορώ να σκεφτώ για τον καθένα, θα σου πω για την περίπτωσή μου. Αν τα ναρκωτικά ήταν ελεύθερα, ίσως και να μην υπήρχε λόγος να τα σταματήσουν. Δεν μπορούν όμως να τα σταματήσουν, δεν θέλουν. Αν ήταν ελεύθερα, ο καθένας θα έκανε την επιλογή του. Δεν θα υπήρχε εμπορία, αλλά μόνο χρήση. Και αν δεν έκανε ο κόσμος χρήση, δεν θα υπήρχε εμπορία. Αλλά όλα αυτά να τα βρουν μόνοι τους.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Το σύστημα είναι αισχρό. Και οι ποινές αμειλικτες. Παναγιά μου σώσε. Σε δικάζουν ανάλογα με το πώς θα σηκωθεί ο δικαστής. Κάποιον άλλο για το ίδιο αδίκημα, μπορεί και να τον κρίνει τελείως αλλιώς. Και άλλος δικαστής ακόμα

διαφορετικά. Πήγαινε, σου λέει, και θα τα βρεις στο εφετείο. Όμως νόμος ή υπάρχει ή δεν υπάρχει. Δεν μπορεί ο ένας δικαστής να είναι καλός και κάποιος άλλος όχι. Η μάλλον εδώ στην Ελλάδα καλογίνεται. Και το μόνο καλό είναι ότι σου λένε ότι αν κάτσεις όμορφα εδώ μέσα μπορεί και να αλλάξει και η ζωή σου. Είναι το μόνο σύστημα που κάνει ότι κάνει και μετά, με αυτόν τον τρόπο μπορεί να σου πει "υπάρχουμε και εμείς που είμαστε δίκαιοι και μπορούμε να σε βοηθήσουμε αν δείξεις καλή συμπεριφορά". Με το αζημίωτο βέβαια. Και έτσι μπορείς να βγεις με αναστολή. Οτιδήποτε όμως και αν γίνει μετά, ακόμα και τροχαίο, πάει η αναστολή. Γενικά, με τα δικαστήρια πιστεύω ότι καλή θα ήταν μια δεύτερη εξέταση. Γιατί όμως να υπάρχει το εφετείο; Αφού οι ίδιοι οι δικαστές δικάζουν, έτσι δεν είναι;

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για τα ναρκωτικά. Όσον αφορά βέβαια την χρήση και όχι την εμπορία. Οι χρήστες είναι τα θύματα και οι έμποροι οι θύτες.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους βιασμούς και γενικά για την παιδεραστία. Όλα αυτά είναι πολύ πιο σοβαρά ακόμα και από τον φόνο.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Όχι, δεν βοηθά καθόλου. Αν βοηθούσε στην καταπολέμηση του εγκλήματος και όχι στην αύξησή του, δεν θα έφτιαχναν οι ίδιοι τμήμα αδιάφθωρων για να καταπολεμήσουν την διαφθορά τους. Η αστυνομία ξέρει να βοηθά τρεις και να καταστρέφει οκτώ, τι να βοηθήσει; Είναι όλοι διεφθαρμένοι.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Στην τύχη μόνο μπορεί να βοηθήσει, και εκεί αν έχει πληροφορίες.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Μάνα γιατί με γέννησες.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου. Τα συγγενικά μου πρόσωπα, το άλλο φύλο. Εδώ μέσα δεν έχω καμία ασχολία. Και τα σκέφτομαι όλα αυτά περισσότερο.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Πιστεύω ότι το ξανακάνουν, ξανακάνουν δηλαδή παρανομίες. Εδώ μέσα σε τιμωρούν, δεν σε σφραγίζουν. Μέσα σε ένα κελί, εγώ δεν μπορώ να

σωφρονιστώ. Και αν είναι να σωφρονιστώ από μόνος μου, μπορώ και να το κάνω και έξω, αν μου δώσουν την ευκαιρία. Εδώ μέσα δεν μου δείχνουν τι δεν είναι σωστό σε μένα, που έχω κάνει λάθη. Χρειάζεται ο κρατούμενος να μπορεί να βγάλει, να βγάλει κάπου τα προβλήματά του, να μπορεί να μιλήσει κάπου. Εδώ μέσα μαθαίνεις περισσότερα για τα εγκλήματα από ό, τι ξέρεις μέχρι που μπήκες. Ακούς πάρα πολλά.

- Η φυλακή σας επηρέασε; Τι πιθανότητες επιστροφής στην φυλακή έχετε;
- Η φυλακή με έχει νευριάσει με τον τρόπο της. Δεν προσφέρει τίποτα, δεν μπορεί να σωφρονίσει. Η φυλακή τιμωρεί. Και η τιμωρία φέρνει αντίδραση, τίποτε άλλο. Το μόνο που μπορώ να σου πω είναι ότι αυτή την στιγμή, όπως είμαι, δεν μπορώ να κάνω τίποτα που θα με ξαναφέρει. Αλλά από την άλλη, τους ναρκομανείς κανείς δεν τους βοηθά.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου. Και πιστεύω ότι γενικά ο κόσμος θα είναι αλλιώς μαζί μου. Θα πει "άστον αυτόν, είναι ναρκομανής, έχει κάνει φυλακή". Έτσι θα πει. Η αντιμετώπιση θα είναι κάπου άνιση. Δεν θα έχω πολλές ευκαιρίες. Δουλειά όμως πιστεύω ότι θα βρω.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι, νομίζω πως ναι. Όλοι στο κάτω- κάτω αξίζουμε μια ευκαιρία, και εγώ.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Δεν ξέρω πραγματικά. Σε μένα θα βοηθούσε να κόψω τα ναρκωτικά. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημά μου. Τώρα, οποιαδήποτε βοήθεια θα είναι επιθυμητή.

Συνέντευξη 32^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Δεν έχω πρόβλημα με τον νόμο. Όταν κάνεις κάποια παρανομία, υπάρχει ο νόμος. Δεν αισθάνομαι ούτε μίσος για την κοινωνία, ούτε τίποτα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Ότι έφταιξα και θα το πληρώσω. Αυτό.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Το ίδιο με αυτό που σου απάντησα πριν.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Ανάλογα για ποιο αδίκημα μιλάμε. Για παράδειγμα, άλλο τα ναρκωτικά, άλλο το έγκλημα γενικά. Πιστεύω ότι τις πιο πολλές φορές φταίει η περιέργεια και το μυαλό. Ειδικά αν δεν σκεφτείς λογικά εκείνη την ώρα που πρέπει. Γενικά, δεν υπάρχουν κοινοί λόγοι για όλους.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Το έγκλημα γίνεται εκεί που δεν το περιμένεις καθόλου. Οι κλοπές και άλλα τέτοια αδικήματα δεν είναι σοβαρά. Γενικά, είναι να μην φτάσεις ως εκεί, ως το έγκλημα.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Το έγκλημα πάντα υπάρχει και θα υπάρχει. Δεν υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να γίνει.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Γίνονται πολλές αδικίες. Η πραγματικότητα είναι ότι αυτοί που τα έχουν, δεν τρώνε την ποινή που πρέπει να βγάλουν για αυτό που έκαναν. Βλέπουμε τόσα πολλά στην τηλεόραση, ξέρεις τι εννοώ.
- Υπάρχει απόσταση μεταξύ επιβαλλόμενης και εκτιμώμενης ποινής; Πως επηρεάζει;
- Είναι καλό. Ο νόμος αυτός είναι πολύ καλός. Βγαίνεις πολύ πιο γρήγορα. Αν βέβαια κάνεις και πάλι κάποιο αδίκημα.... Τότε τα πράγματα γίνονται ακόμα χειρότερα.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Πιστεύω ότι σε όλα τα αδικήματα, οι ποινές θα έπρεπε να είναι πιο ελαφρές, όχι μόνο στα ναρκωτικά. Μόνο η Ελλάδα σε όλη την Ευρώπη έχει τέτοιους νόμους σε θέματα ποινής. Είναι σκληρός ο νόμος σε θέματα εμπορίας ναρκωτικών. Όμως εδώ μέσα δεν θα βρεις κανένα έμπορο.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Όταν σκοτώνεις για ένα πεντακοσάριο. Η ζωή αξίζει σίγουρα πιο πολύ. Και για τους βιασμούς και την παιδεραστία. Αυτά είναι εγκλήματα.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Δεν βοηθά σε τίποτα. Από ότι βλέπω και ακούω, πιστεύω ότι μπορεί και να συμμετέχουν και αυτοί. Και από ότι βλέπω και στην τηλεόραση, και αυτοί χρηματίζονται.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Σε όλα λειτουργούν το ίδιο.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Ένα του Τερζή, το "Γύρισε η καρδιά μου".
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Το σπίτι μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Νομίζω ότι όσοι φυλακίζονται γίνονται χειρότεροι. Εδώ, αν μπει μέσα για κλοπή ή ληστεία, συναντάς και άλλη ομάδα με ληστές ή στιδήποτε. Οπότε μόλις βγει θα κάνει ακόμη χειρότερα.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Όχι, δεν με έχει επηρεάσει. Η μόνη μου στενοχώρια είναι για το σπίτι μου.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένεια μου. Έχω ξανακάνει φυλακή και δεν είχα προβλήματα έξω. Δουλειά έχω.

- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι. Δεν παίζει κανένα ρόλο το ότι έχει κάνει κάποιος φυλακή.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Κάτι τέτοιο δεν γίνεται. Όλα είναι στο μυαλό και δεν μπορούν να αλλάξουν εύκολα.

Συνέντευξη 33^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Τι πρέπει να κάνεις κανονικά. Τι πρέπει γενικά.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Όταν σε κατηγορούν άδικα. Η καταγγελία δεν λέγεται αδίκημα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Τα χρόνια που σου δίνουνε στο δικαστήριο.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η ανάγκη. Οι πιο πολλοί εγκληματούν επειδή τους έκανε η ανάγκη να το κάνουν. Και τα χρήματα. Ανάλογα με το τι έκανε κάποιος, τον κατηγορείς.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Όλοι, αν το έχουν προετοιμάσει. Και οι ναρκομανείς. Ο καθένας το λέει ότι αυτοί κάνουν πιο πολλά. Οι αλλοδαποί εγκληματούν από ανάγκη. Οι χρήστες είναι άρρωστοι. Όλοι μιλούν για την μαστιγα των ναρκωτικών.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Η πολιτεία να κάνει μια προπαγάνδα για το τι δεν είναι καλό. Γενικά να υπάρχει ένα πρόγραμμα. Αν όλα είναι χάος....
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Είναι πιο πολύ κακό και άδικο. Εδώ μέσα οι πιο πολλοί είναι άδικοι. Όπως εγώ που ήμουνα χρήστης και το έκοψα. Είμαι μέσα τσάμπα, γιατί; Ποιος ο λόγος; Κάπως έτσι συμβαίνει στους περισσότερους.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επεικείς, και γιατί;
- Πρέπει να είναι πιο ελαφρές, αλλά όχι σε όλα τα αδικήματα. Πιο σωστό είναι να κατηγορούνε τους εμπόρους ναρκωτικών, αυτούς που τα πουλάνε. Οι χρήστες είναι αλλιώς, τι να σας πω;
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Δεν με ενδιαφέρουν αυτά που με ρωτάς. Έχω βαρεθεί πια. Για τον φόνο και τον βιασμό θα έπρεπε να είναι πιο βαριές, αλλά και αυτές όχι και τόσο πολύ.

- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Καμιά φορά βοηθά, καμιά όχι. Χρειάζονται πάντα οι γνωριμίες με την αστυνομία. Όταν είσαι αλλοδαπός, αλλά και έλληνας, είσαι δηλαδή ρωσοπόντιος όπως εγώ, νομίζουν ότι δεν είσαι έλληνας και δεν κοιτάν τα χαρτιά σου. Ότι θέλουν κάνουνε σε όλους όμως, όχι μόνο στους ξένους.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Σε όλους το ίδιο είναι. Παντού τα ίδια κάνουνε.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Όχι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Εδώ μέσα είναι μια παγίδα μοναξιάς. Δεν ασχολούμαι με κανένα. Όποιος με σέβεται, τον κάνω και παρέα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Ανάλογα με τον άνθρωπο. Κάποιος μπορεί να καταλάβει ποιο είναι το σωστό. Χρειάζεται όμως μυαλό. Μέσα στην φυλακή δεν έχεις καμιά επαφή με την κοινωνία, και όταν βγεις αυτό τα κάνει όλα πιο δύσκολα. Η φυλακή σου σπάει τα νεύρα. Τα δικά μου νεύρα έχουν φτάσει μέχρι το λαιμό. Πρώτη φορά έπεσα σε αυτήν την παγίδα και ελπίζω και τελευταία.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην μητέρα μου που με περιμένει, δεν έχω κανέναν άλλο. Προσπάθησα να φέρω την οικογένειά μου, την γυναίκα μου και τα παιδιά μου, και με έπιασαν στα σύνορα και μου πήραν το διαβατήριο. Μου είπαν να πάω στο Υπουργείο να το βρω. Ακόμη το ψάχνω. Μόλις βγω θα βρω δουλειά για να μαζέψω λεφτά και να φέρω την οικογένειά μου εδώ.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Θα εμπιστευόμουν μόνο όποιον με βοηθήσει. Θα σκέφτομαι από εδώ και πέρα πριν βγω, ποιους θα κάνω παρέα.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;

- Να μπει στο σωστό δρόμο. Να κοιτά μπροστά και να μην ζει για μια μέρα. Η ζωή δεν είναι για μια μέρα. Θα ζήσεις όσο σου έδωσε ο Θεός. Να καταλάβει όλα αυτά και να έχει και μια στήριξη από το κράτος και τη πολιτεία.

Συνέντευξη 34^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Η παρανομία. Το αντίθετο του νόμου. Η αδικία της ζωής.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Τα ναρκωτικά. Δηλαδή κάποιο συγκεκριμένο αδίκημα με το οποίο έχω σχέση.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Τα δικαστήρια. Ότι η ποινή σημαίνει φυλακή, και ότι και το δικαστήριο σημαίνει φυλακή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Το κοινωνικό επίπεδο. Πρώτος παράγοντας είναι το οικονομικό ζήτημα. Βέβαια, υπάρχουν και συνειδητοί παράνομοι, που αντιδρούν στην κοινωνία και στο κοινωνικό σύστημα. Οι λόγοι είναι και πολιτικοί. Κατέρρευσε το σύστημα και το έριξαν όλοι στην παρανομία. Θα πρέπει όμως να ξεχωρίσω κάπως τα εγκλήματα για να σου πω. Η ψυχολογικά κατάσταση τη στιγμή που κάποιος αντιδρά, μπορεί να οδηγήσει στο έγκλημα. Είναι οι καταστάσεις της κακιάς στιγμής.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Αυτοί που έχουν πίεση οικονομική, αυτοί που δεν έχουν οικονομική άνεση. Αυτοί που έχουν χαμηλό πνευματικό επίπεδο. Είναι και αυτοί που είναι φύση και θέση περιθωριακοί. Ύστερα, υπάρχει κοινωνική και πολιτική πίεση. Οι αλλοδαποί είναι άγνωστοι και καμιά φορά κάνουν κάποιο έγκλημα για την πλάκα τους. Και αυτοί όμως πιέζονται από πολλούς παράγοντες. Έχουν έρθει εδώ και για τυχοδιωκτισμό και αυτό τους οδηγεί στο έγκλημα και στην παρανομία.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Να υπάρχει κοινωνική δικαιοσύνη. Στην κοινωνία υπάρχει πολύ αδικία. Όλοι κρίνονται με δύο μέτρα και δυο σταθμά. Αλλιώς θα κριθείτε εσείς, αλλιώς εγώ. Είναι θέμα κοινωνικής θέσεως. Ένας επώνυμος κρίνεται τελείως διαφορετικά. Αν υπήρχε κοινωνική πρόνοια και παροχές, κανείς δεν θα είχε την ανάγκη να εγκληματήσει. Είναι πολιτικοί οι λόγοι που υπάρχει εγκληματικότητα. Αυτοί που κυβερνούν αρέσκονται σε αυτό και τους εξυπηρετεί. Είναι ένα ολόκληρο σύστημα που υπάρχει ανάγκη για την ύπαρξή του. Οι πολιτικοί λόγοι είναι η δικαιολογία συντήρησης της αστυνομίας και των ομάδων καταστολής. Η καταστολή, αν και είναι απαραίτητη, δεν περιορίζει τίποτα. Για παράδειγμα, θα πρέπει να επιτραπούν τα ναρκωτικά. Αν κάποιος έχει εξασφαλισμένη την δόση του, δεν έχει ανάγκη να κάνει κλοπές, να κλέψει τσάντες, ή να κάνει αγοροπωλησίες. Χρειάζεται ισονομία και κατάλληλη κοινωνική πολιτική.

- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Οι ποινές είναι εξοντωτικές και το σύστημα άδικο. Οι νομοθέτες που νομοθετούν, δεν έχουν άμεση επίγνωση της κατάστασης. Τους νοιάζει μόνο να βασιλεύει η δικαιοσύνη. Μπορεί βέβαια να τους βολεύει ή και να τους αφήνει αδιάφορους, τους νομοθέτες και την κυβέρνηση. Όταν κλέβεις ένα κομμάτι ψωμί και σε βάζουν φυλακή, δεν πειράζει αυτό κανένα προσωπικά ή την καριέρα του. Υπάρχει μια τεράστια απλούστευση. Δεν υπάρχει ενδιαφέρον, μόνο φόβος για το έγκλημα. Αυτό κάνουμε, μόνο φοβόμαστε. Και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν κάποια υπευθυνότητα για την αδικία που συμβαίνει. Επηρεάζουν και αυτά τον νομοθέτη που θέλει το σωστό.
- Υπάρχει απόσταση μεταξύ επιβαλλόμενης και εκτιόμενης ποινής; Πως επηρεάζει;
- Αυτό που συμβαίνει είναι βασικά καλό. Είναι θετικό. Είναι ένα ευεργέτημα άμα κάνεις ήσυχη ζωή και δείξεις καλή διαγωγή. Όμως από την μια στο δίνει, από την άλλη, μπορεί να στο πάρει όποτε θέλει. Και ποιος αποφασίζει αν κάθεται καλά με αυτές τις συνθήκες εδώ μέσα;
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για τα ναρκωτικά πρέπει να δείξουν πιο ευαίσθητοι. Ο χρήστης δεν είναι εγκληματίας. Τα ναρκωτικά βέβαια δεν είναι καλά και εγώ τώρα δεν τα διαφημίζω. Ο χρήστης δεν είναι εγκληματίας. Και εγώ ο ίδιος χρήστης είμαι. Τι δουλειά έχω εγώ στην φυλακή; Νομίζω ότι καλύτερα θα ήταν αν ήμασταν όλοι οι χρήστες σε ένα ίδρυμα. Γενικά όμως, όλα τα εγκλήματα τα έχουν βαρύνει τα τελευταία χρόνια, την τελευταία πενταετία.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους βιασμούς, τις αιμομιξίες και τις αποπλανήσεις ανηλίκων. Αυτά είναι τα πραγματικά ειδικά εγκλήματα. Αλλά βλέπεις, μόνο τα εγκλήματα και οι φόνοι πέφτουν σε ισόβια.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Ναι, κάτι κάνει με την καταστολή. Αν δεν υπήρχε και αυτή, θα υπήρχε τελείως ασυδοσία. Εε, τώρα τι θέλεις να σου πω, ότι δεν κάνει τίποτα. Γράψτο και αυτό γιατί κάπως έτσι είναι.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Νομίζω ότι χειρότερη είναι όσον αφορά τα ναρκωτικά. Εκεί δεν βοηθά πραγματικά καθόλου. Δεν πρέπει οι χρήστες να αντιμετωπίζονται έτσι ποινικά. Και έτσι όμως γίνεται, δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος. Τώρα τι να σου πω;

Ότι η αστυνομία είναι καλή; Απλώς βοηθά σαν ύπαρξη, σαν ιδέα, αλλιώς θα υπήρχε ασυδοσία. Τώρα δεν κάνει τίποτα. Δεν κάνει την δουλειά που είναι ταγμένη. Όμως δεν φταίει αυτή. Φταίει η πολιτική, το σύστημα. Είναι υποχείριο του συστήματος, απλά για να ελέγχεται υπάρχει.

- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Είμαι πολύ κουρασμένος για να θυμάμαι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Εδώ δεν υπάρχει συμμόρφωση. Η φυλακή δεν συμμορφώνει. Μόνος σου, μπορεί και να μην εγκληματήσεις πάλι. Όμως η φυλακή σε αγριεύει. Σου δημιουργεί απωθημένα και στερήσεις. Για να τα καλύψεις αυτά, όταν βγεις κάνεις κάποιο έγκλημα, για να αποκομίσεις χρήματα προς το ζην. Έξω από εδώ είσαι στον άσσο, στιγματισμένος κοινωνικά. Τι επιλογές μπορείς να έχεις;
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Σε όλα με έχει επηρεάσει. Γίνεται να μην επηρεαστείς εδώ μέσα; Και στο οικογενειακό τομέα, και στον κοινωνικό, και στον οικονομικό, και στον επαγγελματικό. Η φυλακή σε σκληραίνει και σε μαλακώνει μαζί. Σε κάνει πολύ πιο εύπλαστο από ότι ήσουν.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου. Και το πρόβλημα είναι αυτός ο χαμένος χρόνος της φυλακής, αυτό είναι το μεγάλο πρόβλημα. Και πρόβλημα ένταξης στο κοινωνικό σύνολο που είμαι αναγκασμένος να ζω. Θέλω δεν θέλω, πρέπει να είμαι μέσα σε αυτόν. Όσον αφορά τα επαγγελματικά μου, έχω ένα μαγαζί. Ελπίζω να υπάρχει όταν βγω. Όλοι όμως οι άλλοι σε κοιτάνε με μισό μάτι, δύσπιστα. Η αντιμετώπιση είναι διαφορετική και να μην στο δείχνει κανείς ξεκάθαρα.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Εξαρτάται από το άτομο. Η φυλακή δεν παίζει κανέναν ρόλο. Θα το λάμβανα υπόψη, όπως ότι ήρθε από το χωριό του στην Αθήνα, ή τι δουλειά κάνει. Όλα έχουν σχέση, αλλά δεν είναι η φυλακή που παίζει ρόλο.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Να μην έχει ροπή στο έγκλημα. Να υπάρχει κοινωνική πρόνοια. Άμα καλύψεις τις ανάγκες σου, δεν εγκληματείς. Και οι ανάγκες είναι τα πάντα, γενικά. Η στέρηση είναι αυτή που σε οδηγεί σε ακραίες καταστάσεις.

Συνέντευξη 35^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Εδώ που βρισκόμαστε... Εδώ μέσα είναι..... Η λέξη νόμος είναι καλή , αλλά όχι εδώ. Δεν υπάρχει νόμος στις εποχές αυτές.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Εγώ τρελαίνομαι. Όταν ακούω για αδίκημα, δεν είναι παράξενο αν το έχεις κάνει. Τρελαίνομαι , ειδικά στην δική μου περίπτωση που δεν το έκανα.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Όταν ακούς μια ποινή και έχεις διαπράξει το αδίκημα, σκέφτεσαι ότι λογικά κάπως έτσι θα διορθώσεις το λάθος σου. Πολλοί βέβαια τρώνε ποινή τσάμπα. Είναι για δύο χρόνια και ακούνε δώδεκα. Δεν υπάρχει ούτε νόμος, ούτε δικαιοσύνη.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Η ανεργία. Όταν είσαι ναρκομανής και δεν έχεις για τη δόση σου. Και όταν σε πειράζουν, χωρίς να τους έχεις πειράξει.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι ναρκομανείς. Ειδικά αυτοί, δεν θέλει κάποιος να κάνει έγκλημα και το κάνει. Όταν βέβαια σε πειράζουν , τότε φτάνεις στο έγκλημα. Εκεί που θα σε σκοτώσουν το κάνεις εσύ. Είναι η ζωή στην μέση. Και οι αλλοδαποί εγκληματούν, αυτό είναι μια αλήθεια, η πραγματικότητα. Όχι όλοι γενικά. Ειδικά οι Αλβανοί είναι πολύ μεγάλο πρόβλημα. Το έχουν μέσα τους.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Για να μειωθεί η εγκληματικότητα , πρέπει να διώξουν τους περισσότερους ξένους που έχουν έρθει. Και να αυξήσουν την αστυνομία.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Το σύστημα είναι άδικο και οι ποινές είναι σκληρές. Και δεν είναι σκληρές εκεί που πρέπει. Εκεί που πρέπει να είναι ελάχιστη , δίνει δέκα με είκοσι χρόνια. Είναι άδικο. Πολύ άδικο.
- Υπάρχει απόσταση μεταξύ επιβαλλόμενης και εκτιόμενης ποινής; Πως επηρεάζει;

- Είναι πολύ καλό, βοηθάει. Τι να τι κάνεις όταν όμως αντί για δέκα που πρέπει να φάει, τρώς είκοσι. Φτάνει που μπαίνεις στη φυλακή και τιμωρείσαι. Δεν είναι ότι κάποιος μπαίνει και τιμωρεί τον εαυτό του και δεν συμβαίνει τίποτα. Διαλύεται και η οικογένεια, τα παιδιά, και η γυναίκα του πόσο μπορεί να αντέξει, πόσο να ταλαιπωρηθεί. Βγαίνεις τελείως καταστρεμμένος. Τα τρία πέμπτα σου δίνουν κάποια ελπίδα, αλλά γενικά ακούμε πολύ μεγάλες ποινές. Και άλλοι μπορούν να το καταφέρουν και άλλοι όχι. Πρέπει να έχεις γαϊδουρινή υπομονή εδώ μέσα. Σε πειράζουν, γίνονται τσαμπουκάδες και αν μαλώσεις, και δίκιο να έχεις, όχι αναστολή δεν παίρνεις για να βγεις, αλλά ούτε και άδεια να πας για λίγο σπίτι σου.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;
- Για τα ναρκωτικά , για τους χρήστες δηλαδή. Ο άλλος είναι χρήστης και κουβαλάει δύο γραμμάρια για τον εαυτό του , και τρώει επτά- οκτώ χρόνια. Δεν είναι αυτό καθόλου λογικό. Τους εμπόρους πρέπει να βασανίζει. Κάθε θέμα πρέπει να εξετάζεται καλά και μετά να το δικάζουνε. Όχι να υπάρχουν για όλα ελαφρές ποινές και τέτοια. Αν έκανες κάποιο αδίκημα, πρέπει να τιμωρηθείς. Αν δεν τιμωρηθείς, ο ένας θα σκοτώνει τον άλλον. Καλή είναι η τιμωρία, αλλά δεν πρέπει σε όλα να επιβάλλονται μεγάλες ποινές. Ένας χρόνος εδώ , είναι δέκα χρόνια πίσω. Χάνεσαι. Δεν έχει νόημα να τρώς ούτε καν δύο τρία χρόνια.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους εμπόρους που σου είπα πριν. Και για τους φόνους που είναι πραγματικό έγκλημα. Κανείς δεν έχει δικαίωμα να αφαιρεί τη ζωή. Και με τα ναρκωτικά το κακό παράγινε. Και δεν πίνουν τους εμπόρους, αλλά τα βαποράκια.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Βοηθά εκεί που θέλει. Όταν της τα ακουμπήσεις δηλαδή. Ακόμα και η δικαιοσύνη είναι έτσι. Όταν λαδώσεις, κάτι γίνεται. Και εδώ στην φυλακή , αν έχεις και δίνεις, τα πράγματα είναι αλλιώς. Εδώ δεν υπάρχουν έμποροι ναρκωτικών. Εδώ βρίσκονται αυτοί που πίνουν και κάνουν από ανάγκη τα βαποράκια.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Όχι. Η αστυνομία κάνει γενικά καλά την δουλειά της. Ίσως έχει αυξηθεί πολύ η εγκληματικότητα και για αυτό δεν τα καταφέρνει και τόσο καλά. Κακό κάνει όταν πιάσει κάποιον και τον καταστρέφει. Τον καταστρέφει όταν τον στέλνει πολύ καιρό εδώ μέσα.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Πρωί - πρωί τώρα δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;

- Η οικογένειά μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Εδώ δεν μπορείς να συμμορφωθείς. Επειδή, αν είσαι μέσα για ένα μικρό αδίκημα, είσαι μαζί με κάποιους που έχουν κάνει χίλιες φορές μεγαλύτερο. Δεν σε σέβεται κανένας εδώ, ούτε και σέβεσαι κανέναν. Όταν ζεις εδώ μέσα στην ασέβεια, δεν μπορείς να βγεις έξω και να σεβαστείς. Δεν είναι οι φυλακή όπως παλιά που ήμασταν όλοι έλληνες και καταλαβαινόμασταν και υπήρχε και κάποιος σεβασμός. Οι αλλοδαποί την έκαναν έτσι. Σαν έλληνας, αν βρίσω, θα πάω πειθαρχείο, και δεν έχει ούτε άδεια, ούτε αναστολή, αντίθετα με κάποιον αλβανό. Αυτοί κρατάνε τις φυλακές. Αυτοί κανονίζουν, τα μεγάλα κεφάλια, όχι εμείς. Γενικά όμως, για αυτό που λέγαμε, δεν είναι στο χέρι σου να μην ξαναγυρίσεις εδώ μέσα. Και τώρα με έχουν χρεώσει άλλα αδικήματα χωρίς να έχω κάνει τίποτα. Ξέρεις τι γίνεται; Αν πεις κάποιο όνομα, και πεις ότι αυτός έχει μια σακούλα ναρκωτικά, τον βάζουν μέσα. Εντάξει να έχεις κάνει κάτι. Η δική μου υπόθεση τραβάει από τα δεκαεφτά μου, και τώρα είμαι είκοσι-εφτά. Και στα δεκαεφτά μου δεν ήμουν στο δικαστήριο όταν με δικάζανε. Δικάσανε το κάθισμα.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Πολύ. Είδα πολλά εδώ μέσα που δεν είχα δει έξω. Ήμουν αληθινά με όλη την σημασία της λέξεως και εδώ έγινα άντρας και άντρας άγριος. Δεν μπορώ να ρυθμίσω τα νεύρα μου, αυτό βλέπω. Έχω πολλά προβλήματα. Γιατί το να σε βρίζουν και να σκύβεις το κεφάλι για να βγάλεις την φυλακή και να μην έχεις προβλήματα, δεν είναι καλό. Είμαι δεκατρείς μήνες εδώ και δεν αντέχω άλλο.
- Φεύγοντας από εδώ, που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην οικογένειά μου. Πρώτα πρέπει να δουλέψω σκληρά για να επανορθώσω αυτά που χάθηκαν. Έχω αφήσει μόνη γυναίκα με δύο παιδιά. Τι μπορεί να κάνει μόνη μια γυναίκα είκοσι-δύο χρονών με δύο παιδιά; Είχαμε ελεύθερο επισκεπτήριο και μπορούσαμε να δούμε και την γυναίκα μας, και τα παιδιά μας... Και πάνε κάποιοι αλβανοί και αλληλοσκοτώνονται. Μόνο τότε μπορούσες να φιλήσεις τη γυναίκα σου... να πιστέψει η γυναίκα σου ότι υπάρχουν. Τώρα δεν έχουμε καμιά τέτοια ευκαιρία.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι. Η φυλακή δεν παίζει κανέναν ρόλο.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Η αγάπη και η κατανόηση. Αυτά αρκούν.

Συνέντευξη 36^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για ‘νόμο’;
- Τίποτα. Ότι δεν υπάρχει νόμος. Γενικά. Θα έπρεπε βέβαια. Αν όντως υπήρχε όμως, οι μισοί δεν θα ήταν εδώ.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘αδίκημα’;
- Η παρανομία και όλα αυτά που έχω κάνει. Η ληστεία.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για ‘ποινή’;
- Δεκαπέντε χρόνια. Αυτά που μου επιβλήθηκαν ως ποινή.
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Τα ναρκωτικά και η ανέχεια της κοινωνίας.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι ναρκομανείς. Αυτοί κάνουν ληστείες για τα λεφτά, για την δόση τους. Και οι ανώμαλοι παιδραστές. Αυτοί βέβαια είναι για σκότωμα, όχι για ποινή. Εμείς κάνουμε ότι κάνουμε, αλλά.....
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Τα κέντρα αποτοξίνωσης. Τους ναρκομανείς να τους βάζαν εκεί, όχι στην φυλακή. Και γενικά, να γίνει κάποια αλλαγή επιβίωσης στη φυλακή. Κάτι πρέπει να γίνει με την φυλακή. Εδώ είναι σχολείο για τους κακοποιούς, όχι συμμόρφωση.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Αναλόγως το αδίκημα. Εγώ έφαγα επτάμισι χρόνια. Εκεί που υπάρχουν λεφτά, δεν συμβαίνει αυτό. Έτσι είναι, αυτή είναι η πραγματικότητα.
- Υπάρχει απόσταση μεταξύ επιβαλλόμενης και εκτιόμενης ποινής; Πως επηρεάζει;
- Υπάρχει και είναι καλό. Βοηθά. Βγαίνει κάποιος πιο γρήγορα. Και τον κρατά να μην κάνει πειθαρχικά παραπτώματα και να είναι γενικά ήσυχος μέσα.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικείς, και γιατί;

- Για τους ναρκομανείς, γιατί είναι άρρωστοι, όχι εγκληματίες. Για αυτούς θα έπρεπε να γίνεται κάτι διαφορετικό. Και για τις ληστείες. Τρώνε πολλά χρόνια. Δεν είναι έτσι όμως. Δεν ρωτάνε γιατί κάποιος έφτασε ως εκεί. Πας και σου δίνουν χρόνια.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για τους παιδεραστές και τους βιαστές γενικώς. Είναι τα μόνα αδικήματα χωρίς καμιά δικαιολογία. Ο άλλος βίασε το παιδί του. Τι είναι, τρελός; Και εδώ έχουμε πολλούς τέτοιους. Όχι εδώ βέβαια, σε αυτήν την ακτίνα. Για καμιά ώρα τους πετάνε για να δούνε αντιδράσεις.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Εγώ είμαι εναντίον της αστυνομίας, κλέφτης είμαι. Όχι, τι να βοηθήσει, και αυτή τα παίρνει. Όχι όλοι βέβαια, αλλά ένα μεγάλο ποσοστό.
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Βγάζουν μερικά, τα καταφέρνουν σε μερικά που τους συμφέρει. Αυτό συμβαίνει γενικά.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- "Όταν πεθάνω πρέπει να πάω στον παράδεισο, γιατί την κόλαση την ζω στη γη".
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Η ελευθερία μου. Η γυναίκα μου, γενικά γυναίκα, η οικογένειά μου και η ελευθερία μου.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Εδώ δεν γίνεται σωφρονισμός. Εδώ είναι σχολείο για κακοποιούς. Μπαίνεις για άλλα και μαθαίνεις άλλα.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Ξέρω εγώ; Εφτά χρόνια, να μην με επηρέασε; Αισθάνομαι σαν λιοντάρι στο κλουβί. Είναι πολύς ο καιρός. Να βγω έξω θέλω, έστω και για μια ώρα.
- Τι πιθανότητες επιστροφής στην φυλακή έχετε;
- Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που μπορεί να με ξαναφέρουν. Τα πάντα εξαρτώνται από τα ναρκωτικά. Όχι αν θα ξαναπέσω. Και εδώ πίνω. Που να τα κόψω; Εδώ; Εδώ κυκλοφορούν πιο άνετα σχεδόν και πιο εύκολα από έξω.

- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Θα γυρίσω στην κοπέλα μου. Θα συναντήσω σίγουρα πολλά προβλήματα. Δεν έχω επαφή με το περιβάλλον και δεν ξέρω πως θα τα βρω έξω. Θα έχουν αλλάξει σίγουρα πολλά. Θα έχω και το στίγμα. Θα θέλω δουλειά και θα με λένε ναρκομανή και θα κοιτάν ότι έχω κάνει φυλακή. Ξέρω ότι θα το βρω μπροστά μου και μπορεί και να με φέρει πίσω. Μας βλέπουν σαν λεπρούς και δεν είναι έτσι.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι. Η φυλακή δεν παίζει κανένα ρόλο. Καθόλου.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Η αγάπη από κάποιον απέξω. Να έχει κάπου να μείνει, να έχει δουλειά. Γενικά η οικογένεια. Η πολιτεία δεν μπορεί να κάνει τίποτα, όλο λόγια είναι.

Συνέντευξη 37^η

- Τι σας έρχεται στο νου όταν ακούτε για 'νόμο';
- Η παρανομία. Ότι δεν υπάρχει νόμος , αλλά το αντίθετο.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'αδίκημα';
- Κάτι κακό, όχι κάτι συγκεκριμένο.
- Τι σας έρχεται στον νου όταν ακούτε για 'ποινή';
- Τα χρόνια του Ιησού. Πολλά χρόνια. Το σύστημα δεν είναι και τόσο καλό, δεν είναι δίκαιο. Δίνουν τις ποινές όπως να 'ναι. Δεν υπολογίζουν τίποτα. Δεν υπάρχει δικαιοσύνη στην Ελλάδα
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι οδηγούν στην εγκληματικότητα;
- Τα ναρκωτικά, ειδικά τα υπνοστεντόν, αλλά και γενικά. Όλοι είναι μέσα για ναρκωτικά. Κάτι έχουν κάνει για να εξοικονομήσουν τη δόση τους.
- Ποιοι κατά την γνώμη σας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκληματήσουν, και γιατί;
- Οι ναρκομανείς. Όταν πίνουν έχουν και θράσος, και θάρρος και απ' όλα. Κάνουν απίστευτα πράγματα. Είναι εκτός εαυτού και ελέγχου. Και να σου πω, και στην τηλεόραση βλέπω για την αλβανική μαφία. Ότι κάποιος αλβανός χτύπησε, έκανε , έρανε. Όμως απουσιάζω πολλά χρόνια από την κοινωνία, και δεν ξέρω ακριβώς τι παίζεται.
- Τι θα συνέβαλε κατά την γνώμη σας στην μείωση της εγκληματικότητας;
- Να καταργήσουν το υπνοστεντόν, αυτό θα ήταν καλό. Αυτό , το υπνοστεντόν, προκαλεί και φόνο και τα πάντα. Πολλά θα μπορούσαν γενικά να κάνουν.
- Πως κρίνετε το ισχύον ποινικό σύστημα και τις ποινές οι οποίες επιβάλλονται;
- Είναι ταλαιπωρία αυτό το πρωτόδικο και μετά η έφεση. Οι ποινές είναι πολύ άδικες. Δεν υπάρχει δικαιοσύνη. Όλα γίνονται για τα λεφτά και τα συμφέροντα. Αυτό με την έφεση μπορεί να είναι και καλό. Από την άλλη όμως, επειδή υπάρχει αυτό , πρωτόδικα μπορεί και να φας πολλά χρόνια. Ακόμα και όταν κάνεις κάτι και πας στο δικαστήριο για πρώτη φορά, μπορεί να φας πολλά χρόνια.
- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων πιστεύετε ότι οι κυρώσεις θα έπρεπε να είναι πιο επιεικές, και γιατί;
- Για τα ναρκωτικά. Να πιάσουν τους μεγάλους, αυτούς που τα βγάζουν και τους έμπορους. Όχι τους περιπλανώμενους που πέφτουν στα δίκτυα τους. Αυτοί, οι

περισσότεροι είναι από διαλυμένες οικογένειες. Αυτό πρέπει να κοιτάξουν και να κάνουν κάτι. Να πιάσουν αυτούς που τα φτιάχνουν και τα περνάνε από τα σύνορα.

- Για ποιες περιπτώσεις αδικημάτων θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρές;
- Για το φόνο και το βιασμό. Αυτά είναι βαριά αδικήματα.
- Βοηθά κατά τη γνώμη σας η λειτουργία της αστυνομίας στην καταπολέμηση του εγκλήματος και με ποιο τρόπο;
- Τώρα..... Πριν από τέσσερα χρόνια όπως την έβλεπα, δεν έκανε τίποτα. Τώρα όπως βλέπω στην τηλεόραση, έχουνε καινούρια αυτοκίνητα, καινούριο εξοπλισμό... πιστεύω να βοηθάει. Έπινα ναρκωτικά όταν ήμουν έξω και το μυαλό μου ήταν θολό. Βλέπανε ανθρώπους να βαράνε ενέσεις, να πίνουνε, περνάγανε δίπλα και δεν έκαναν τίποτα. Η Ομόνοια τότε ήταν γεμάτη. Τώρα έχουν κάνει τίποτα;
- Υπάρχουν τομείς που είναι αποτελεσματική η αστυνομία; Σε ποιους περισσότερο και σε ποιους λιγότερο;
- Δεν τα πάω καλά με αυτά. Για μένα, σε όλα ίδια είναι.
- Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιο στίχο- τραγούδι- ποίημα που σας εκφράζει;
- Εδώ που είμαι... ότι να 'ναι ακούω πλέον.
- Τι είναι αυτό που σας λείπει περισσότερο;
- Εδώ έχει κλεισούρα πολύ, φαγούρα. Μου λείπουν οι δικοί μου άνθρωποι, η οικογένειά μου πάνω από όλα.
- Όσοι φυλακίζονται, συμμορφώνονται ή ξαναεγκληματούν; Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται;
- Συμμορφώνονται, αλλά αν έχουν κάνει πολύ φυλακή, δηλαδή πάνω από επτά - οκτώ χρόνια, ξαναγυρίζουν μέσα και έχουν κάνει και χειρότερα. Η φυλακή η πολύ, πάνω από πέντε χρόνια, ή σε τρελαίνει, ή σε αποβλακώνει. Ένα από τα δύο.
- Η φυλακή σας επηρέασε;
- Πολύ. Είχα ευκαιρίες μπροστά μου. Εδώ τις βλέπω ξεκάθαρα και τις έχασα, και αυτό πειράζει πολύ. Είμαι τραυματισμένος από όλες τις μεριές. Πριν μπω μέσα, ήμουνα είκοσι χρονών και έμενα μόνος μου. Τα πράγματα ήταν πολύ αλλιώς. Και τώρα ζω εδώ μέσα με τόσους...
- Τι πιθανότητες επιστροφής στην φυλακή έχετε;
- Δεν θα το επέτρεπα στον εαυτό μου να γίνει, να ξαναγυρίσω πίσω. Θα κοιτούσα να δημιουργήσω κάτι δικό μου πίσω, κάτι να με κρατάει, οικογένεια και δουλειά.

Τώρα ποιος θα μου δώσει δουλειά μόλις δει το ποινικό μου μητρώο, είναι άλλο θέμα. Μάλλον θα μου δείξουν την πόρτα.

- Φεύγοντας από εδώ , που πρόκειται να πάτε; Τι προβλήματα πιστεύετε ότι θα συναντήσετε;
- Έχω πολλές αδελφές, κάπως θα με βοηθήσουν, οι δικοί μου δεν ζουν. Υπάρχει θέληση σε μένα και δεν ξέρω αν.. το πρώτο πρόβλημά μου είναι ότι μπορεί να πάω στα ίδια στέκια, να δω τους φίλους από παλιά από τους οποίους αγόραζα ναρκωτικά και φτιαχνόμουν. Φοβάμαι πολύ να μην ξαναπέσω. Ναρκωτικά και αδίκημα , πάνε μαζί. Θα απομονωθώ και σκέφτομαι να φύγω από αυτή την πόλη. Κάπου που κανείς να μην ξέρει το παρελθόν μου. Να κάνω αρχή μιας καινούριας ζωής. Έτσι πιστεύω σκέφτεται ο καθένας εδώ μέσα, να ξαναρχίσει τη ζωή του, αν μπορεί.
- Θα εμπιστευόσασταν εσείς ο ίδιος κάποιον ο οποίος έχει μόλις αποφυλακισθεί;
- Ναι. Μετράει πρώτον ότι έχει καθαρίσει, το μυαλό του έχει ωριμάσει, και κάθε κουβέντα που θα πει , θα την έχει μετρήσει πολύ. Στην φυλακή μετράς τις κουβέντες σου πριν τις βγάλεις. Το μαθαίνεις καλά αυτό.
- Τι θα έκανε κατά την γνώμη σας έναν άνθρωπο να μην εγκληματήσει πάλι;
- Μια δικιά του οικογένεια. Έτσι πιστεύω.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Abric J.C. Κοινωνικές πρακτικές, κοινωνικές αναπαραστάσεις. Στο : Δυναμική κοινωνικών αναπαραστάσεων. Επιμέλεια : Κατερέλος Γ. , Οδυσσεάς 1996,103-127
2. Abric J.C. Μεθοδολογία συλλογής δεδομένων στις κοινωνικές αναπαραστάσεις. Στο : Δυναμική κοινωνικών αναπαραστάσεων. Επιμέλεια : Κατερέλος Γ. , Οδυσσεάς 1996, 159-185
3. Ανδρίτσου Α., Δασκαλάκη Κ., κα. Ο θεσμός της φυλακής στην Ελλάδα. , στο Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών. Ειδικό τεύχος- αφιέρωμα στον Η. Δασκαλάκη
4. Augoustinos M., Innes J.M., Towards an integration of social representations and social schema theory. British Journal of Social Psychology. 1990 sep; Vol 29 (30 213-231
5. Baily K.D., Methods of social research. 4th ed. New York: the Free Press, c1994
6. Βαρβέσου Ε., Αναπαραστάσεις δράστη και θύματος και ΜΜΕ: η υπόθεση Δουρή. Εισήγηση στο επιστημονικό συμπόσιο στην μνήμη του Η. Δασκαλάκη 'Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του εικοστού αιώνα' , Αθήνα 9-10 Απριλίου 1997
7. Brannigan A., Self control, social control and evolutionary psychology: towards an integrated perspective on crime. Canadian Journal of Criminology, October 1997, Vol 39 , No4, 403-431
8. Brillon Y., Guerin Vh., Lamarche M., Les attitudes du puplic canadien envers les politiques criminelles (Groupe de recherche- Rapport final), Montreal, Centre international de criminologie comparee, 1982
9. Chiglione R., Matalon B., Bacri N., Les dires analyses:une methide d' analyse de soutenu, Pariw, Presses Universitaires deVincennes, 1985
10. Δασκαλάκης Η., Ανδρίτσου Α., κα. Απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα ΕΚΚΕ, Αθήνα 1983
11. Δασκαλάκης Η., μεταχείριση εγκληματία. Αθήνα , Σάκκουλας, 1985
12. Ζαραφωνίτου Χ., Οι (ανα) παραστάσεις του κοινού για το εγκληματικό φαινόμενο. Στο: Αφιέρωμα στη μνήμη Η. Δασκαλάκη. Αθήνα 1991, σ. 203-215
13. Ζαραφωνίτου Χ., Εμπειρική Εγκληματολογία, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1995
14. Di Giacomo J.P., Intergroup alliances and rejections within a protest movement (analysis of the social representations) , European Journal of Social Psychology, 10, 1980
15. Dornfeld M., Kruttschnitt C. Do the stereotypes fit? Mapping gender specific outcomes and risk factors. Criminology, Aug 1992, Vol. 30, No3 , 397-420
16. Durkheim E., «Συλλογικές αναπαραστάσεις και αντιληπτικές κατηγορίες». Μεταφρ.: Θ. Ανθογαλίδου, 1999. Virtual School . The science of education on line. Τόμος 1, τεύχος
17. Fagg R. Η θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων: πόθεν και που... Στο : Δυναμική κοινωνικών αναπαραστάσεων. Επιμέλεια : Κατερέλος Γ. , Οδυσσεάς 1996, 37-50
18. Flament C., Δομή των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Στο : Δυναμική κοινωνικών αναπαραστάσεων. Επιμέλεια : Κατερέλος Γ. , Οδυσσεάς 1996, 80-102

19. Flament C., Περιφερειακές όψεις των κοινωνικών αναπαραστάσεων .Στο : Δυναμική κοινωνικών αναπαραστάσεων. Επιμέλεια : Κατερέλος Γ. , Οδυσσέας 1996, 129-156
20. Foucault M. Ο μεγάλος εγκλεισμός. Εκδόσεις Μαύρη λίστα, Αθήνα 1999
21. Foucault M. Επίσκεψη στις φυλακές Attika. Ελευθεριακή Κουλτούρα 1992
22. Foucault M. Επιτήρηση και Τιμωρία, Ράππας 1989
23. Garafalo J., Crime and thw mass media: A selective Review of research, στο Journal of Research in Crime and Delinquency, 18/1981, 319-350
24. Glasser D., Rice K., Crime, Age and Employment, A.S.R., 24:1959, 676-686
25. Goffman E., Άσυλα. Ευρύαλος 1994
26. Good m. Cancelled lives : Letters from the inside. Journal of criminal Justice and Popular Culture , 1 (5) (1993) 48-51
27. Gosselin M., Influence de la longueur de l' incarceration sur la recidive, Univ, de Montreal, 1970, παραπέμπεται στο La Criminologie empirique au Quebec, 1985
28. Grises J., Methodes de la psychologie sociale, Paris, PUF "SUP", 1975
29. Grize J.B, Discours et connaissances, Communication et cognition, Vol 14, no 4, 1981, 343-357
30. Gubrium J.,F., Analysing field reality. Newburry Park, Calif: Sage 1988
31. Guidicelli- Delaye G., Le recidivisme dans department de la Vienne, στο Le recidivisme, PUF, Paris, 1983, 91-101
32. Guimelli C., Rouquette M.L., Contribution du modele associatif des schemes cognitifs des representatios sociales. Bulletin de Psychology, XLV, 405, 1992, 196-202
33. Hagan F., Research methods in criminal justice and criminology. 3ed ed new York: Macmillan Pub. Co, c1993
34. Hancock L. Community and state responses to crime and disorder: Conflict, compromise and contradiction . The British Society of Criminology, 1999
35. Hemmens C., Marquart J.W., The impact of inmate characteristics on perception of race relations in prison . International Journal of Offender Therapy and Comparative criminology. Vol43, N.2, Jun 1999, 230-247
36. Herzlich C., Perceptions et representations des usager. Sante, corpes, handicap, in conceptions, mesures et actions en sante publique, Paris, Editions de l' INSERM, 1982
37. Horney J., Marshall I.H., Risk perceptions among serious offenders: the role of crime and punishment. Criminology, Nov. 1992, Vol. 30, No4, 575-594
38. Jobelet D., Les representations Sociales, Paris, PUF, 1989
39. Journal of Prisoners and Prisons . Άρθρα από φυλακισμένους.
40. Kaes R., Images de la culture chez les ouvriers francais, Paris, Ed. Cujas, 1968
41. Καρύδης Β. Οι σκοποί της ποινής: Η διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα. Σύγχρονα Θέματα, τεύχος 41-42, Ιούνιος 1990, 11-20
42. Κατερέλος Γ. Δυναμική των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Εκδόσεις Οδυσσέας, 1996
43. Kevin W., Prison environment and behavioral outcomes . Journal of offender rehabilitation . 1993. Vol 20 (1-2)93-113
44. Κουκουτσάκη Α. Εικόνες εγκλήματος . Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα 1999.
45. Κουράκης Ν., Μηλιώνη Φ., Έρευνα στις Ελληνικές φυλακές. Τα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων Κορυδαλλού και Κασσαβέτειας. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 1995
46. Λαμπροπούλου Ε., Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος. Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1994

47. Λαμπροπούλου Ε., Το σύστημα των κρατουμένων από την εποχή του Big House μέχρι τη σύγχρονη φυλακή. Σύγχρονα Θέματα, τεύχος 41-42, Ιούνιος 1990, 26-46
48. Λαμπροπούλου Δ., Γράφοντας από την φυλακή. Νεφέλη 1999
49. Langlois R., Analyse de la recidive sur une periode d' erpeuve de 10ans, Univ. de Montreal, 1972, παρατέμπεται στο La criminologie empirique au Quebec, 1985
50. Leger J.,M. Florand M.F., L' analyse de contenu: deux methodes, deux resultats? In A. Blanchet (ed.) , L' entretien dans les sciences sociales, Pariw, Dunod, 1985, 237-273
51. Lilly R., et al. Criminological theory: context and consequences . Thousand Oaks Calif: sage, c1995
52. Lomproso, C., Ο εγκληματίας άνθρωπος. Αθήνα, Ψίχαλος [1971-1979]
53. Lucas Bert. A., et al. MMPI scale 9 changes in incarcerated felons. Psychological reports. 1993 Feb; Vol 72 (1) :28-30
54. Μαντόγλου Α., Μια κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση του τρόπου πρόσληψης των ελληνικών κοινωνικών κατηγοριών. Ψυχολογία, τόμος 1 , τεύχος 3, 1993,14-29
55. Μανωλεδάκη Ι., Γενική θεωρία του Ποινικού Δικαίου, I-III (1976-81)
56. Μαργαρίτης Λ. Θεωρία ποινής: θεωρία, νομολογία, εφαρμογή στην πράξη. Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας 1984
57. Marsall B., et al. Sociology of deviant behavior. 5th ed. New York: Holis, Rinehart, and Winston, c1979
58. Mathiesen T., Prison on trial: a critical assessment. London: Sage 1997, 1998 print
59. Mc Creary R., Dangerous men: sociology of parole. Sage, c1978
60. Mc Neely C.L. Perceptions of the criminal Justice System. Journal of Criminal Justice and Popular Culture. 3 (1) (1995) 1-20
61. Moliner P., Le modele bi- dimensionnel des representations sociales, European Journal of Social Psychology, 1994
62. Moscovici S., Preface. In C. Herzlich, Sante et maladie. Analyse d' une representation sociale, Paris, Mouton, 1969
63. Moscovici S. Notes towards a description of social representation. European Journal of Social Psychology. 1988 Jul; Vol 18 (3) 211-250
64. Moscovici S. Η ψυχανάλυση, η εικόνα και το κοινό της. Επιμέλεια: Μαντόγλου Α. Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1999
65. Mutiuk M.S., A comparison between self-report and interview -based inventories in offender classification. Criminal Justice and Behavior 1992 Jun; Vol19 (2): 143-159
66. NA. The capital Punishment Industry. Journal of Criminal Justice and Popular Culture. 1 (40 (1993) 28-31
67. O'Donner I., and Edgar K., Fear in prison The prison journal. Vol79, N.1 Mar 1999, 90-99
68. Olson J., gardens of the law: the role of prisons in capitalist society.
69. Πανούσης Γ., Το ζητούμενο στην εγκληματολογία. Αθήνα, Σάκκουλας 1988
70. Πανούσης Γ. Θεμελιώδη ζητήματα εγκληματολογίας. Αθήνα , Σάκκουλας 1987
71. Πανούσης Γ., Το εγκληματικό στερεότυπο: κοινωνικό δηλητήριο δια του τύπου διοχετεύσιμο. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 1980, 74: 72-104
72. The exclusive society : social exclusion , crime and difference in late modernity. Sage Pub., 1999
73. Παπαστάμου Σ. Κοινωνικές Αναπαραστάσεις . Εκδόσεις Οδυσσέας, 1995

74. Paulus P., et al. Reactions of male and female inmates to prison confinement. Further evidence for a two component model. *Criminal Justice and Behavior*. 1993 Jun; Vol 20 (2): 149-166
75. Quimet M., LeBlanc M., evenements de vie et continuation de la carriere criminale collection "Criminologie et sciences de l' homme, ores , 1991
76. Roack A. , Cripps J.E., Incarcerated men and the perceived sources of their loneliness. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. Vol43. N.1Mar 1999, 78-89
77. Robert Ph., Faugeon C., Police, culture et societe. Les presses de l'universite de Montreal, 1974, 5-9
78. Saladin M., Saper Z., Breen L., Perceived attractiveness and attributions of criminality: What is beautiful is not criminal. *Canadian Journal of Criminology*. July 1988, Vol. 30, No3, 251-260
79. Shea S., Personality character of self- mutilating male prisoners. *Journal of Clinical Psychology*. 1993 Jul;Vol 49 (4) 576-585
80. Sherif M., Cantril H., The psychology of ego- involvements, New York, J. Wiley and Sons, 1947
81. Spelman W., Criminal incapacitation. NY : Plenum, c1994
82. Steinke P. behavior and adaptation in long term prison inmates: descriptive longitudinal results. *Criminal Justice and behavior*. 1992 Dec; Vol19 (4) :409-425
83. Σπινέλλη Κ.Δ., Διερεύνηση του 'συστήματος' ποινικής δικαιοσύνης. Αθήνα, Σάκκουλας 1995
84. Σπινέλλη Κ.Δ., Η γενική πρόληψη των εγκλημάτων, Σάκκουλας, ποινικά 1992
85. Tajfel H., Κοινωνικά στερεότυπα και κοινωνικές ομάδες. Στο: Διομαδικές Σχέσεις, Παπαστάμου Σ. (Επιμέλεια), Οδυσσέας, 1990, 113-140
86. Tajfel H., Forgas J.P., Κοινωνική κατηγοριοποίηση, γνώσεις , αξίες και ομάδες. Στο: Διομαδικές Σχέσεις, Παπαστάμου Σ. (Επιμέλεια), Οδυσσέας, 1990, 271-298
87. Tangen P. Prisons and low intensity conflict: the need for a peacebuilding approach. Papers from the British Criminology Conference. Belfast 15-19 July
88. Tannenbaum F., Crime and the community, Boston , 1939
89. Turner J.C. Προς έναν γνωστικό επαναπροσδιορισμό της κοινωνικής ομάδας. Στο: Διομαδικές Σχέσεις, Παπαστάμου Σ. (Επιμέλεια), Οδυσσέας, 1990, 299-326
90. Τσαλίκου Φ., Αρτινοπούλου Β., Ζαραφώνιτου Χ., Μαντόγλου Α. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις για το εγκληματικό φαινόμενο. Αθήνα 1994
91. Τσάτσος Δ. Θ., Συνταγματικό Δίκαιο, Τομ., Α', Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή 1994
92. Verges P., Προσέγγιση του κεντρικού πυρήνα: ποσοτικές και δομικές ιδιότητες. Στο Δυναμική των κοινωνικών αναπαραστάσεων, επιμέλεια: Κατερέλος Γ., Οδυσσέας 1996, 231-248
93. Waddington P.A.J. Both institutionalised protest and the policing of public order. *The British Society of Criminology*, 1998
94. Wahler C., Gendreau P., Perceived characteristics of effective correctional officers , by officers, supervisors, and inmates across three different types of institutions. *Canadian Journal of Criminology*, April 1990, Vol. 32, No2, 265-278

95. Windsor M. Lay and professional perceptions of dangerousness and other forensic issues. Canadian Journal of Criminology. July 1988, Vol. 30 , No 3, 215-230
96. Wolfgang M., Ferracuti F., The subculture of Violence, Tavistock, London, 1967
97. Worrall A. Real punishment for real criminals? Community sentences and the gendering of punishment. The British Society of Criminology, 1998
98. Χάιδου Α., Θετικιστική εγκληματολογία. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 1996
99. Zajonc R.B., The process of cognitive tuning and communication, J. Abnorm, Soc. Psychol., 1960,61, 159-167

